

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 148, Παρασκευή 28 του Μάρτη 1980

Δρχ. 25

διεργασίες στην αριστερά

2 - 18/3, 1999

ΓΙΑ ΤΟΝ

ΣΤΡΑΤΗ ΤΣΙΡΚΑ

γραφουν:

γ.ριτσος γ.χειμώνας
σ.τσακνίας γ.κοντος
σ.χρυσοστομιδης
χ.μηλιωνης
β.βασιλικος
α.ζηρας

P. PYLARINOS

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ
ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σας περιμένουμε απ' τό Μάρτιο στο νέο μας κατάστημα, στη Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από τό Χρηματιστήριο) όπου θά λειτουργεί καί μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών γιά κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

**ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ — ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ
ΡΟΛΟΓΙΑ
ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ. ά.**

Έπίσης, ή αίθουσα προσφέρεται σέ κάθε ένδιαφερόμενο γιά έκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

● ΥΠΟΓΡΑΜΜΙΖΕΤΑΙ

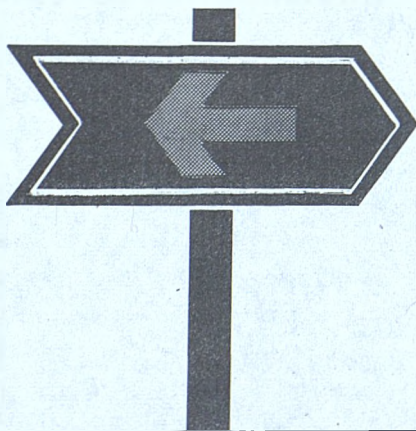
ότι ή αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, μέ κλιματισμό καί ότι κατασκευάστηκε ειδικά γιά τούς αναφερόμενους λόγους.

ΔΥΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΕ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ!

ΦΩΝΤΑΣ ΛΑΔΗΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Ο ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ;

ΙΤΑΛΙΑ Η Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ • Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ • ΟΙ ΟΡΟΙ ΓΕΝΕΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ • ΤΑ 40 ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ • ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ • ΜΙΑ ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΙΚΑ ΜΕΤΩΠΑ • ΑΠΟ ΤΩΝ ΤΩΜΑΤΤΙ ΣΤΩΝ ΓΚΡΑΜΣ!

Τό διβλίό πού θίγει ένα από τά πιό καίρια ζητήματα του καιρού μας

Έκδόσεις: «ΠΥΛΗ» τηλ. 723.840

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΛΟΜΟΝΟΣΟΦ
Τό Πάσχα κυκλοφορεί ό Δ' τόμος. Σε 2 μήνες θά κυκλοφορήσει ό Γ' τόμος καί τέλος Αυγούστου ό Ε' καί τελευταίος τόμος.
ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, τόμος Ι
ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, τόμος ΙΙ (κυκλοφορεί τό Πάσχα)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Θ. ΜΠΕΝΟΥ: Θεωρία Χρήματος (τόμοι Ι καί ΙΙ)
Θ. ΜΠΕΝΟΥ — Μ. ΧΑΤΖΗΠΡΟΚΟΠΙΟΥ: Θεωρία Ζήτησεως
Π. ΚΟΡΑΙΡΑ: Θεωρία Άνεργίας καί Πληθωρισμού
Δ. ΞΟΥΡΗ: Έπιχειρήση καί Περιβάλλον
Κ. ΜΑΛΙΣΣΟΥ: Marketing καί Άντι-μάρκετινγκ
Π. ΚΑΛΟΓΕΡΑΤΟΥ: Η Εύρώπη καί ή Βουλή της
J. DUE-ANN FRIEDLAENDER: Δημόσια Οικονομική
Κ. ΜΑΡΞ — Φ. ΕΓΚΕΛΣ: Η Γερμανική Ίδεολογία (τόμοι Ι καί ΙΙ)
Θ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ: Άρχαία Έλληνική Λογοτεχνία
Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗ: Θουκυδίδης: Ό έπιτάφιος του Περικλή

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΔΩΡΑ

Θ. ΦΩΤΙΑΔΗ: Καραγκιόζης ό Πρόσφυγας
Π. ΝΕΡΟΥΔΑ: Γενικό Άσμα (κυκλοφορεί καί δεμένο)
Κ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: ΟΙ Σπόροι
Κ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Σεξουαλικά

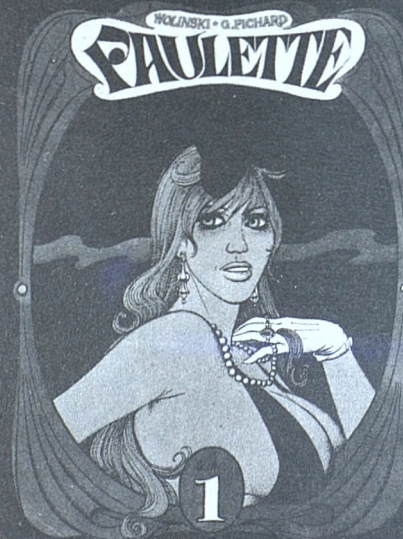
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΥΝΤΟΜΑ

Α. ΚΙΝΗ: Τό Έλλην. Σύστημα Άνάστασης Έκπαίδευσης
— Άνατομία καί σκέψεις γιά την Άναδόμησή του
Ε. ΜΠΙΤΣΑΚΗ: Θεωρία καί Πράξη
Ε. ΜΠΙΤΣΑΚΗ: Διαλεκτική καί Λογική
Ι. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Θεωρία Οικονομικής Μεγεθύνσεως
ΤΟΝΤΟΡΟΦ: Τά Άρχαία της Φιλικής Έταιρίας
Τά υπόλοιπα 6 βιβλία της σειράς των ΜΥΣΤΙΚΩΝ
ΕΦΤΑ της Enid Blyton.

GUTENBERG

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 3600 127

ΠΩΛΕΤ

Διέσχισε τόν Άμαζόνιο.

Περιπλανήθηκε στό Βιετνάμ

Κυκλοφορεί καί στην Έλλάδα :

ή Πωλέτ των ΠΙΣΑΡ καί ΒΟΛΙΝΣΚΙ.

ΕΝΑ ΓΟΗΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΩΔΕΣ
ΚΟΜΙΚ ΤΩΝ ΘΕΟΠΑΠΠΕΤ.

Περίοδος Β'
Χρόνος 7ος
Τεύχος 148

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

«Τό καράδι πού λέγεται Έλλάς...»	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	5
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ	6
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Άναζητήσεις	8
ΑΝΤΙ - ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	12
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Ή άνανέωση τών έπανε- ξετάσεων	10
Ν. ΤΣΑΚΙΡΗ: Ή άντιμετώπιση ένός πολι- τικού κειμένου	16
ΣΤ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ: Άντιπερι- σασμοί	14
ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ τών διαφωνούντων - συμπαρατάση	13
Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ - Γ. ΛΟΛΩΤΑ: Θεωρία και πράξη στό ΚΚΕ	18
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
Κεντρική Άμερική - Ίταλία	9
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ: Άφιέρωμα	22-40
Γ. ΡΙΤΣΟΥ: Άλίγα λόγια γιά τόν Τσίρκα	22
Γ. ΧΕΙΜΩΝΑ: Πρωί του '77	24
ΣΠ. ΤΣΑΚΝΙΑ: Ένα άξέχαστο μεθύσι	26
Γ. ΚΟΝΤΟΥ: Μνημοσκόπιο	28
Σ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗ: Ό πολιτικός Τσίρκας	30
ΧΡ. ΜΗΛΙΩΝΗ: Λογοτεχνία και Πολι- τική	35
Β. ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ: Σημειώσεις γιά τήν «Χαμένη Άνοιξη»	36
ΑΛ. ΖΗΡΑ: Στρατής Τσίρκας και Ε.Μ. Forster	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
ΜΠΕΡΤΟΛΟΥΤΣΙ: Γιά τό «Φεγγάρι»	44
Κ. Α. ΜΑΝΙΑΤΗ: Εύροβίζιον - Τηλεκρι- τική	46
ΒΙΒΛΙΟ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	50

Στό επόμενα:

ΜΑΡΙΟΥ ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ:

Κοινωνικές δυνάμεις, έπα-
ναστατικές διαδικασίες και
μορφές οργάνωσης

Η ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

ΟΤΑΝ ο κ. Καραμανλής αποβιβάστηκε στό Ελληνικό εκείνον τόν Ιούλη του 1974, οί προθέσεις του ήταν άδηλες και άγνωστοι οί όροι πού του είχαν επιβάλλει όσοι τόν επαναπάτριζαν. Γρήγορα όμως έδωσε σέ πολλούς τήν έντύπωση ότι τουλάχιστον σέ ένα ζήτημα δέν θά υπήρχε γυρισμός πρós τά πίσω: σ'ότι άφορά τίς δημοκρατικές έλευθερίες.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ γιά όρισμένα εξάμηνα, μέ σπάνιες εξαιρέσεις, ό ασύδοτος μη-
χανισμός καταστολής τής δικτατορίας, προσαρμόστηκε μέ άστραπιαία ταχύ-
τητα στό δυτικοευρωπαϊκό πρότυπο άστυνομικής συμπεριφοράς. Άλλαγές στό
πρόσωπα είχαν γίνει ελάχιστες. Ποινές είχαν επιβληθεί ακόμα λιγότερες.
Ή μπερτοδούλειος όμως πονηριά τών οργάνων, προσαυξημένη και βελτιωμένη
μέ άνατολίτικα στοιχεία τούς επέτρεψε μιάν άξιοθαύμαστη αλλά δυστυχώς
πρόσκαιρη προσαρμογή.

ΠΟΛΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ή τεχνητή συμμόρφωση, πού είχαν επιβάλλει οί πολιτικοί
συσχετισμοί, άρχισε νά άποσυντίθεται. Οί ξυλοδαρμοί μέσα σέ άστυνομικά
τμήματα και όχήματα πληθύνονται και άφορούν και όσους κατηγορούνται μέ
βάση τό κοινό ποινικό δίκαιο κι όσους έχουν συλληφθεί γιατί πραγματο-
ποίησαν πολιτικές έκδηλώσεις πού ή κυβέρνηση θεωρεί μέ δικά της κριτή-
ρια άπαράδεκτες.

ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΕΙΤΑΙ, μέ ένα πλήθος νέα νομοθετήματα ή μέ διεστραμμένη έφαρ-
μονή τών κειμένων νόμων, ένας συνεχώς διευρυνόμενος τομέας τής δημόσι-
ας μας ζωής. Είτε μέ τό πρόσχημα μιās ύποτιθέμενης "τρομοκρατίας" είτε
χωρίς καν αυτό, μιá δλόκληρη σειρά από πολιτικές και κοινωνικές έκδηλώ-
σεις μεταβάλλονται σέ άδικήματα και οί φορείς τους σέρνονται στίς φυ-
λακές.

ΤΕΛΟΣ οί δύο βασικές δημοκρατικές έλευθερίες, πού ούσιαστικοποιούν ένα
πολίτευμα σάν τό δικό μας (έκείνη τής συγκέντρωσης και έκείνη τής κυ-
κλοφορίας τών ιδεών), άμφισβητούνται καθημερινά από αυτούς άκριβώς πού
έχουν ταχθεί νά τίς υπερασπίζουν. Δικαιοσύνη και δημόσια τάξη σέ μιá
δημοκρατία σημαίνει κατά κύριο λόγο μεγιστοποίηση τής έλευθερίας κι ό-
χι βαθμιαία συρρίκνωση της.

αντι

«Τό καράδι πού ονομάζεται 'Ελλάς»...

ΑΝΟΙΚΤΟΣ, λοιπόν, αν θά πιστέψουμε τή «Μεσημβρινή», παραμένει ο διάλογος μέ τό ΝΑΤΟ. Καί αν ό ύπατος διοικητής του, στρατηγός Ρότζερς, υποβάλει κάποιο νέο σχέδιο, έμείς, σάν καλοί Έλληνες – καί όχι σάν «άρνητές», κατά πού λέει ό κ. 'Αδέρωφ – θά σπεύσουμε νά τό συζητήσουμε. Φτάνει τό νέο σχέδιο νά μήν άπέχει πολύ άπό τό «πνεύμα» τής συμφωνίας Ντάβου – Χαίτηκ!

Στίς λίγες αυτές γραμμές συνοψίζεται ή σημερινή κυβερνητική γραμμή, καθώς τό έθνος τίμησε, τήν έβδομάδα αυτή, τήν επέτειο τής 25ης Μαρτίου καί τόσον ό πρόεδρος τής Δημοκρατίας, όσο καί ό πρωθυπουργός, αισθάνθηκαν τήν ανάγκη νά μās προειδοποιήσουν γιά τούς κινδύνους πού μās περιζώνουν: «'Η όλοι μαζί – έπλε ό κ. Τσάτοος – θά ξεπεράσουμε τόν τυφώνα ή όλοι μαζί θά παρασυρθούμε στήν τρομερή του δίνη. Μέ τό ίδιο καράδι ταξιδεύουμε όλοι. Καί τό καράδι ονομάζεται 'Ελλάς». 'Από πού πηγάζουν όμως οι κίνδυνοι αυτοί; 'Οχι άπό τούς πασάδες τής "Αγκυρας πού θέλουν τό μισό Αίγαίο ή άπό τούς 'Αμερικανούς πού ένθαγγίζουν τούς πασάδες καί μās ζητούν πρόσθετες «διευκολύνσεις», αλλά άπό τά δικά μας έσώτατα πάθη, άπό τήν τάση μας νά θέλουμε νά καταστρέψουμε τήν «ελεύθερη ζωή του συνόλου», άπό τήν τάση μας νά παραδιάζουμε τήν «άρχή του μέτρου», πού είναι «άνώτατη ήθική άρχή κάθε Δημοκρατίας».

Ποιοί όμως θέλουν νά καταστρέψουν τήν ελεύθερη ζωή του συνόλου; Αυτοί πού πιστεύουν σέ «ξένους προφήτες» ('Αδέρωφ)... Αυτοί πού, σέ αντίθεση μέ τήν κυβέρνηση καί τό κυβερνητικό κόμμα, «κομματικοποιούν όλα τά θέματα, δημιουργώντας έπιζήμια όξύτητα» (Κ. Στεφανόπουλος)... Αυτοί πού αν, στίς επόμενες εκλογές, «κερδίσουν τό παιγνίδι», θά καταργήσουν, σχεδόν γιά πάντα, τό παιγνίδι (Ράλλης)...

Πολλά τά «παιγνίδια»

Οί άφορισμοί καί τά άναθέματα τής κυβερνητικής πλευράς κατά τών αντιπάλων τής, δέν εκπλήρουν. Τό ύφος, λένε μερικοί, είναι ήθος... Καί, βέβαια, ή αντιπολίτευση μπορεί νά μήν είναι άπαλλαγμένη άπό όρισμένα – άποκλειστικά δικά της – άμαρτήματα... 'Αλλ' όταν οι κυβερνητικοί άπολογητές φιλοδοξούν νά εκβάλουν τό «κάρφος» άπό τό μάτι τών αντιπάλων τους, θάπρεπε, προηγούμενα, νά εκβάλουν τή δική τους «δοκό»! Καί μιά καί άποφάσισαν νά άναφερθούν στά «παιγνίδια» πού παίζονται, θά πρεπε νά σταθούν, πρωτίτως, στά δικά τους «παιγνίδια»: Στο «παιγνίδι» λ.χ. του κ. Καραμανλή πού, ενώ μās χωρίζουν τρεις μόλις εβδομάδες άπό τήν ειδική συνεδρίαση τής Βουλής, γιά τήν εκλογή του νέου προέδρου τής Δημοκρατίας, εξακολουθεί – λές καί είναι προσωπική του υπόθεση – νά περιβάλλει μέ άχλύ μυστηρίου τίς προθέσεις του... Στά «παιγνίδια» πού παίζονται, αυτή τή στιγμή, μέσα στήν ίδια τή «Νέα Δημοκρατία», μέ τούς δολφίνους έτοιμους νά άλληλοσπαραχτούν, φτάνοντας, έν ανάγκη, μέχρι καί τή διάσπαση του κόμματος... Στά προσωπικά «παιγνίδια» του ύπουργού Συντονισμού κ. Μητσοτάκη ή του «βασιλικού άνδρός» κ. Στράτου ή του νεόκοπου ύπουργού κ. Μάνου ή του «μικρού άδελφού» κ. 'Αχιλλέα Καραμανλή, πού πιστεύει στήν άξία του «κληρονομικού δικαίου»!

'Αλλά «παιγνίδια» παίζουν καί διάφοροι άλλοι: 'Ο κ. Σάββας λ.χ. πού διαμηνύει, κάθε τόσο, στόν κ. 'Αδέρωφ πώς «τό μέλλον τής 'Ελλάδας» – δηλαδή τό μέλλον του σημερινού ύπουργού 'Εθνικής 'Αμύνης – περνά μέσα άπό τή σύμπραξη δεξιός, χουντοδεξιός, άκροδεξιός... 'Ο εκπτωτος Κωνσταντί-

νος, μιά καί δέν έπαυσε νά ενδιαφέρεται «διά τόν λαόν Του», όπτασιαζόμενος πότε τήν κατάρρευση του δημοκρατικού πολιτεύματος καί πότε ένα έλληνοτουρκικό πόλεμο, πού θά τόν φέρει πίσω στήν 'Ελλάδα, «σύμβολον έθνικής ενότητας»... Οί όπαδοί των συμμοριτών του Κορυδαλλού πού, μέσω των λογής προσβάσεων τους στόν κρατικό μηχανισμό, δουλεύουν γιά μιά «δημοκρατία» μέ υπέρτατο νόμο τήν «τάξη» καί «λογική» πού επιβάλλουν οι ροπαλοφόροι των ΜΑΤ...

'Η λογική κάποιων ψιθύρων

Μέσα σ' αυτό τό κλίμα, 'Αμερικανοί, Δυτικογερμανοί, Βρετανοί, προσπαθούν νά προωθήσουν τίς τουρκικές θέσεις, σέ βάρος, φυσικά, τής 'Ελλάδας. 'Ο 'Αμερικανός ύφυπουργός 'Εξωτερικών κ. Βέστ κατέστησε σαφές, επί παραδείγματι, ότι ναι μέν οι ΗΠΑ δέν θά είχαν αντίρρηση γιά τήν επανένταξη τής 'Ελλάδας στό στρατιωτικό ΝΑΤΟ, αλλά ή επανένταξη αυτή θά γίνει υπό όρους καί, όπωσδήποτε, χωρίς έπιστροφή στό «πρό του Αυγούστου 1974» καθεστώς έπιχειρησιακού έλέγχου στό Αίγαίο. 'Από τήν πλευρά του ό Δυτικογερμανός ύπουργός οικονομικών κ. Ματχόδερ, έξήγησε στους 'Ελληνες συνομιλητές του ότι ή «οικονομική» βοήθεια πύ δίνεται στήν Τουρκία είναι βοήθεια χωρίς περιορισμούς, πράγμα πού στήν άπλοελληνική θά πεί ότι μπορεί, άνά πάσα ώρα καί στιγμή, νά μετατραπεί σέ στρατιωτική, μέ όλες τίς άναπόδραστες συνέπειες γιά τήν ίσορροπία δυνάμεων μεταξύ 'Ελλάδας καί Τουρκίας. 'Όσο γιά τούς φίλους μας τούς Βρετανούς, επείγονται τώρα, παρά τίς δικές τους οικονομικές δυσχέρειες, νά ίδρύσουν ένα ή δύο εργοστάσια κατασκευής άεροπλάνων στήν Τουρκία! Καί ή 'Αγκυρα; 'Η 'Αγκυρα έχει δύο βασικές άσכולίες: Πώς νά «άξιοποιήσει» τή συμμαχική βοήθεια – έμπλουτισμένη μέ τά ριάλια τής Σαουδικής 'Αραβίας... – καί πώς νά σμπαραλιάσει πλήρως τό προοδευτικό κίνημα των Τούρκων εργατών καί φοιτητών, έν όνόματι τής «πατάξεως τής τρομοκρατίας». Οί δύο αυτές της άσכולίες, ώστόσο, δέν τήν έμποδίζουν νά προβάλει, όλοένα θρασύτερα, τίς αξιώσεις της στό Αίγαίο, νά παραδιάξει τόν ελληνικό έναέριο χώρο (ή «Καθημερινή» έγραψε γιά «δοκιμαστική έφαρμογή του σχεδίου Ρότζερς») καί ν' άπειλεί τήν άνακήρυξη χωριστού κράτους στήν Κύπρο!

Κάτω άπό αυτά τά δεδομένα, θά περίμενε κανείς ότι ή όποια ελληνική κυβέρνηση – άκόμα καί ή κυβέρνηση τής «Νέας Δημοκρατίας» – θά άνέστελλε όριστικά τό διάλογο μέ τούς 'Αμερικανούς καί τό ΝΑΤΟ, θά εγκατέλειπε κάθε σκέψη επανεγκλωβισμού τής χώρας στή στρατιωτική δομή τής άτλαντικής συμμαχίας καί θά προχωρούσε στό κλείσιμο – έστω προσωρινό, κατά τό πρότυπο τής Τουρκίας... – όλων των εδώ άμερικανικών βάσεων. Αυτό όμως δέν έγινε, όσο καί αν συνεχίζονται οι ψιθυροί περί «όριστικής έξόδου τής χώρας άπό τό – πολιτικό καί στρατιωτικό – ΝΑΤΟ» ή περί «εξήλώματος» των βάσεων...

Οί ψιθυροί ήταν φυσικό νά ένισχυθούν ύστερα άπό τή δημοσίευση στο «Βήμα» όρισμένων περιοπωών άπό κάποια πολύκροτη, ύποτίθεται, έπιστολή Καραμανλή, προς Κάρτερ πού, χρονικά, συμπίπτει μέ τήν έπίδοση των διαπιστευτηρίων του πρέσβη κ. Τζούνη στόν 'Αμερικανό πρόεδρο.

'Ορισμένα σημεία τής έπιστολής, όπως δημοσιεύτηκαν, άμφισβητήθηκαν άπό τήν κυβέρνηση. 'Ιδιαίτερα τό σημείο εκείνο όπου ό κ. Καραμανλής φέρεται νά λέει στόν Κάρτερ πώς ύπάρχουν καί χειρότερα – ή άνοδος λ.χ. του ΠΑΣΟΚ στήν έξουσία – καί πώς καλά θά κάνει νά τά δρει τώρα μέ τούς 'Ελληνες, τώρα πού στήν έξουσία βρίσκεται ή «Νέα Δημοκρατία»! (Τό σημείο αυτό διαψεύστηκε επανειλημμένα καί κατη-

γορηματικά από τον ύπουργό Έξωτερικών κ. Ράλλη). Όστόσο, ένα σημείο δέν διαψεύστηκε, είτε περιέχεται στην έπιστολή καθεαυτή, είτε σε κάποιο μνημόνιο: Η προειδοποίηση Καραμανλή προς Κάρτερ ότι δέν θ' αφήσει άλλους νά «έπωφεληθούν» από την τυχόν οριστική έξοδο της χώρας από τό ΝΑΤΟ ή από τό τυχόν κλείσιμο των δάσεων... Η προειδοποίηση αυτή έρμηνεύθηκε από ξένους έδώ διπλωμάτες (όχι Άμερικανούς), σάν «έκδηλη πρόθεση» του κ. Καραμανλή νά «έπωφεληθεί» αυτός και τό κόμμα του – και όχι άλλος, ός πούμε ό κ. Παπανδρέου – από τά δυό αυτά ένδεχόμενα. Κοντολογής, ό κ. Καραμανλής φέρεται, κατά την έρμηνεία αυτή, νά λέει στους Άμερικανούς: Έγώ θά σάς κλείσω τίς δάσεις, κι έγώ θά θγάλω τή χώρα από τό πολιτικό και στρατιωτικό ΝΑΤΟ, και όχι ό πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ! Συνεπώς, φροντίστε γιά δυό τουλάχιστο πράγματα: Γιά την επάνοδό μας στό στρατιωτικό ΝΑΤΟ και γιά τή διατήρηση της ίσορροπίας δυνάμεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας...

Οί ψίθυροι αυτοί ήταν φυσικό νά ένισχυθούν, ύστερα από τή δημοσίευση στό «Βήμα» ορισμένων αποσπασμάτων από την έπιστολή Καραμανλή προς Κάρτερ, μέ μεταφορέα τόν πρέσβη κ. Τζούνη. Από τό περιεχόμενο της έπιστολής αυτής, πολλά σημεία άμφισβητήθηκαν. Ίδιαίτερα εκείνο πού άφορούσε την άντιπολίτευση, πού διαψεύστηκε, επανειλημμένα, από τόν ύπουργό Έξωτερικών κ. Ράλλη.

Οί όποιες «προειδοποιήσεις» όμως και τά όποια ένδεχόμενα, έχουν μιά χρονική έμβέλεια. Καί γεγονός παραμένει πώς, από την έπίδοση των διαπιστευτηρίων του κ. Τζούνη, διέρρευσαν ήδη πέντε μήνες, χωρίς τίποτε ν' αλλάξει από την τάξη των έλληνοαμερικανικών πραγμάτων. Άνάλογες «προειδοποιήσεις», άλλωστε, άπηύθυνε ό κ. Καραμανλής και από τό δήμα της Βουλής – πρίν έναμιση περίπου χρόνο – χωρίς έπίσης τίποτε ν' αλλάξει από τά δεδομένα της επιφάνειας. Συμπέρασμα: Οί «ψίθυροι» μπορεί νά κυκλοφορούν, οι πράξεις λείπουν. Καί φαίνεται πώς οι ίδιοι οι Άμερικανοί δέν έχουν λόγους ν' άνησυχούν. Ίσως γιατί ξερουν πώς μεταξύ «χειλέων και κύλικος», ή άπόσταση είναι, κάποτε, μεγάλη! Ίσως γιατί πιστεύουν στή διαβεβαίωση πού τους έδωσε ή «άτλαντική πέρυγα» του έλληνικού ύπουργικού συμβουλίου πώς «ό,τι κι άν συμβεί μέ τό θέμα της επανένταξης, οι "διευκολύνσεις" προς τίς άμερικανικές δυνάμεις θά συνεχισθούν».

Ενότητα, αλλά πώς;

Στά έορταστικά μηνύματα πού άπηύθυναν ό πρόεδρος της Δημοκρατίας και ό πρωθυπουργός, γιά την έθνική επέτειο, γίνεται άναφορά στό στοιχείο της ενότητας. Οί καιροί, είπαν, είναι δύσκολοι... Άλλά ή ενότητα προϋποθέτει κάποια στοιχειώδη πράγματα. Ένημέρωση, πρίν άπ' όλα. Καί ό κ. Καραμανλής – παρά την πρόκληση – δέν ένημέρωσε ακόμα τόν λαό γιά τό περιεχόμενο της φόρμουλας Ντάβου – Χαίηγκ, πού προβάλλεται τώρα σά «θεμέλιο» περίπου της έθνικής μας ύπόστασης, έφόσον, κατά τόν κυβερνητικό εκπρόσωπο, τό ΝΑΤΟ «δυσχεραίνει τά έπεκτατικά σχέδια όποιουδήποτε άλλου είς βάρος της χώρας μας». Προϋποθέτει συναίνεση, διάλογο μεταξύ όλων των δημοκρατικών δυνάμεων της χώρας, γιά τή χάραξη κοινής έξωτερικής πολιτικής. Καί προϋποθέτει καταγραφή μιάς πλούσιας – πλύν πάντοτε όδυνηρης – έμπειρίας από την ως τώρα θητεία μας στόν άτλαντισμό. Άλλά και ή έμπειρία αυτή, και οι «δύσκολοι καιροί», και ή προάσπιση των έθνικών κυριαρχικών μας δικαιωμάτων, επιτάσσουν μιάν άλλη πολυδύναμη έξωτερική πολιτική, πέραν από συναλλαγές και παζαρέματα μέ τό ΝΑΤΟ, την Ούάσιγκτον ή την Άγκυρα. Άποδείχτηκε πώς και οι τρείς τους, δλάντουν τό ίδιο τό «καράδι πού ονομάζεται Ελλάς»...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ημερομηνίες

ΠΕΜΠΤΗ 13:

* Έκλογές συνδικαλιστών γίνονται γιά πρώτη φορά τίς Ιταλικές ένσπες δυνάμεις.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14:

* Συντηρητική μεταρρύθμιση του Ν.815 άποτελεί ή πρόταση των Πρυτάνεων των ΑΕΙ προς τόν Πρωθυπουργό, γιά τό έξεταστικό.

* Πρόκληση θεωρείται από την άντιπολίτευση ή έπίσκεψη του κ.Μακλόσκι στή Στρατιά.

* Τό Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών άποφάσισε ότι τά φορολογικά τεκμήρια πού έχει επβάλλει ή κυβέρνηση είναι άντισυνταγματικά:Οι έφοριακές άρχές άσκησαν έφεση υπέρ του Νόμου.

ΣΑΒΒΑΤΟ 15:

* Άγρια έπίθεση έξαπόλυσε ή Άστυνομία έναντίον διαδήλωσης διαμαρτυρίας συνταξιούχων και κατά συγκέντρωσης σπουδαστών ΚΑΤΕΕ.

ΔΕΥΤΕΡΑ 17:

* Ό Άμερικανός στρατηγός Ρότζερς δήλωσε ότι τό ΝΑΤΟ πρέπει νά κατασκευάσει χημικά όπλα τά όποια θά χρησιμοποιήσει μόνο σε περίπτωση πού πρώτοι τά χρησιμοποιήσουν οι Σοβιετικοί.

ΤΡΙΤΗ 18:

* Η άντιπολίτευση τόνισε στή Βουλή τό πρόβλημα του άφελληνισμού της ναυτιλίας και ζήτησε τή δημιουργία νέων σταθερών βάσεων.Οι χαμηλοί μισθοί, ή στρατιωτικοποίηση των Ναυτικών Σχολών και ή άνεπαρκής άσφάλιση,όδη-

γούν στό νά μή συμπληρώνονται πιά ούτε οι θέσεις των αξιωματικών ενώ τά πληρώματα είναι πιά από καιρό άφροασιατικά.

ΤΕΤΑΡΤΗ 19:

* Η Περσία άποφασίζει νά χρησιμοποιήσει τό "όπλο του πετρελαίου" έναντίον των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης. Αύξησε την τιμή του πετρελαίου κατά τέσσερα δολάρια τό βαρέλι και διέκοψε τίς πωλήσεις φυσικού άερος στή Σ.Ένωση, μετά από άκαρπες συνομιλίες γιά την άναπροσαρμογή της τιμής.

* Μεγάλη άγωνιστική άπεργιακή κινητοποίηση οίκοδόμων μέ μαχητικές συγκεντρώσεις σε όλη τή χώρα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21:

* Οι Άμερικανοί έγκάθιστον

στή Σαουδική Άραβία πυραυλικό δίκτυο πού καλύπτει χώρο 900 χιλιομέτρων. Δηλαδή, όλη την περιοχή του άραβικού κόλπου.

* Τό ΚΚΕ έσ. προτείνει άνταλλαγή άπόψεων γιά τό θέμα της έκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας άνάμεσα στα κόμματα της Άντιπολίτευσης.

ΣΑΒΒΑΤΟ 22:

* Ό Γενικός Γραμματέας του Ιταλικού Κ.Κ. προτείνει σάν μοναδική λύση, γιά νά σωθεί ή δημοκρατία της Ιταλίας, μιά κυβέρνηση όπου θά συμμετέχουν και οι κομμουνιστές.

ΔΕΥΤΕΡΑ 24:

* Η τουρκική Βουλή μετά από άλλεπάλληλες πληροφορίες εξακολουθεί νά βρίσκεται σε άδυναμία νά έκλέξει Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

ΚΑΡΔΙΤΣΑ: ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ

Δέν πρόκειται γιά μία δικτατορική καί θεσμοποιημένη κατάσταση πολιορκίας, επιβεβλημένη «έφ' όλης τής 'Επικρατείας». 'Απλώς: στήν Καρδίτσα οί αγρότες άποφάσισαν νά κάνουν συλλαλητήριο γιά νά διεκδικήσουν κάποια αίτηματά τους. Κι ή κυβέρνηση πού τά τελευταία χρόνια δέν καταφέρνει νά πετύχει μία άποτελεσματική ένσωμάτωση των στρωμάτων τής υπαίθρου στά δικά της πολιτικά πλαίσια, κατέφυγε στό έσχατο μέσο διασφάλισης τής κοινωνικής «εύρυθμίας»: στό στρατιωτικό μηχανισμό, στίς Μονάδες 'Αποκαταστάσεως Τάξεως. Κι έχει καί στηρίζε «ίδεολογικά» τήν ενέργειά της: ή κίνηση των αγροτών στήν Καρδίτσα στοιχειοθετεί τό άδίκημα τής «στάσεως», κατά τόν κ. Μπάλκο.

Όταν λοιπόν σπάνε τά δίκτυα πελατειακής εξάρτησης των αγροτών άπό τή συντηρητική παράταξη, όταν οί αγρότες μέσα άπό αντιφάσεις καί δυσκολίες, προσπαθούν νά ένταχθούν στήν πολιτική διαδικασία αυτόνομα καί αντιπαρτιθέμενοι πρós τήν κρατούσα πολιτική καί τά συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων, όταν, μέ δυό λόγια διεκδικούν τό (άστικό έστω) δικαίωμά τους νά λειτουργούν σάν πολίτες μέ ιδιαίτερα κοινωνικά συμφέροντα, τότε ή Δεξιά τούς ποινικοποιεί αυτό τό δικαίωμα, τό μεταθέτει έκτός πολιτικής καί προσπαθεί έτσι νά τούς άπομονώσει άπό τούς δυνάμει συμμάχους τους, γιά νά νομιμοποιήσει καί τήν κινητοποίηση του καταστατικού μηχανισμού του κράτους καί τήν άρνησή της νά «συστηθεί», νά έχει διάλογο μ' αυτούς πού άμφισβητούν τή νομιμότητα τής αγροτικής τής πολιτικής (γιά νά περιοριστούμε μόνο σ' αυτή).

Η νομιμοποίησή της εδώ, περνά μέσ' άπ' τήν πολιορκία τής πόλης. Δέν άμφισβητούμε ότι ή πολιορκία αυτή άναδείχνη ύλικά (μέ τήν παρουσία των ΜΑΤ π.χ.) μία άλλη ουσιαστικότερη περικύκλωση: αυτήν πού επιβάλλουν τά κυρίαρχα στρώματα, μέσα στίς κοινωνικές σχέσεις καί μέσα στήν πολιτεία, στίς εξαρτημένες, ίδεολογικά καί πολιτικά, τάξεις. 'Αν όμως δούμε τήν Καρδίτσα όχι μόνο σάν «στασιάζουσα» πόλη πού πολιορκείται, αλλά καί σάν πεδίο κοινωνικής αντιπαράθεσης καί σύγκρουσης, τότε μπορούμε νά πούμε

ότι ή κινητοποίηση των αγροτών άποτελεί πολιτική πράξη κοινωνικής κριτικής, πρώτο όρο γιά τή συγκρότηση ενός εύρύτερου μπλόκ άπό τίς ύποτελείς καί εξαρτημένες τάξεις καί στρώματα πού θά διεκδικήσει, συγκροτημένο σέ κίνημα, κάποια άλλαγή στίς κυρίαρχες μορφές των κοινωνικών σχέσεων καί στήν ίδεολογία πού τίς συνέχει.

ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Η διαδήλωση πού όργάνωσε τό 10ο Πανσπουδαστικό Συνέδριο ένάντια στήν κυβερνητική τρομοκρατία, γιά τήν άπελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων καί τήν κατάργηση του «αντιτρομοκρατικού» νόμου 774/78, στάθηκε μία άποφασιστική πολιτική παρέμβαση στό καίριο μέτωπο τής υπεράσπισης των δημοκρατικών δικαιωμάτων άπό τήν άυξανόμενη άστυνόμηση.

Η ενεργητική συμμετοχή στή διαδήλωση των παρατάξεων τής ΚΝΕ καί ΠΑΣΠ, πού γιά πρώτη φορά συμμερίστηκαν επίσημα τό αίτημα άπελευθέρωσης των πολιτικών κρατουμένων, μετάτρεψε τό «περιθωριοποιημένο» αντι-τρομοκρατικό κίνημα, σέ καθολική ύπόθεση του φοιτητικού κινήματος.

Η διαδήλωση φανέρωσε τίς δυνατότητες, αλλά ύπογράμμισε καί τά καθήκοντα του φοιτητικού κινήματος νά παρεμβαίνει άμεσα στό γενικότερα πολιτικά ζητήματα, παράλληλα καί ταυτόχρονα μέ τήν άναζήτηση καί τόν προσδιορισμό μιάς αγωνιστικής τακτικής γιά τήν άπόκρουση τής κυβερνητικής πολιτικής στά Πανεπιστήμια.

Η άνταπόκριση στή διπλή αυτή άναγκαιότητα θά δείξει καί τήν ίκανότητά του, συνολικά καί κατά παρατάξεις, νά συνθέσει καί νά ένσωματώσει τίς πρόσφατες αγωνιστικές έμπειρίες των καταλήψεων, παραμερίζοντας όριστικά τίς άντιλήψεις πού τό είχαν εγκλωβίσει στήν άναμονή κάποιων «έκκεντρικών διαπραγματεύσεων». Μόνο έτσι μπορεί νά δικαιωθεί καί τό Πανσπουδαστικό Συνέδριο, πού άλλιώς κινδυνεύει νά εξαντληθεί στίς πολυήμερες διαδικαστικές συζητήσεις καί στά «έξυπνα στιχάκια», παραπέμποντας τόν προβληματισμό του στίς διαπαραταξιακές επιτροπές «κωδικοποίησης άποφάσεων» καί συρρικνώνοντας τό ρόλο τους στήν έκλογική άνάδειξη τής ΕΦΕΕ.

Η κοπριά του 'Αργείου καί ό κ. Νιάννιας

Είναι λίγο πολύ γνωστές οί διάφορες περιπέτειες των στρατώνων πού είχε χτίσει ό Καποδίστριας στό 'Αργος. 'Αρχικά κανείς δέν άμφισβητούσε ότι πρόκειται γιά διατηρητέο μνημείο. 'Ακόμα καί ό νυν δήμαρχος Πηρούνης είχε προτείνει προεκλογικά νά διατηρηθεί τό κτίριο καί νά άξιοποιηθεί γιά πολιτιστικές έκδηλώσεις.

Φαίνεται όμως ότι κάποιος του σφύριξε τήν πονηρά σκέψη ότι στή θέση τους θά μπορούσε νά χτιστεί ένα μεγάλο ξενοδο-

χείο γιά τούς διερχόμενους τουρίστες.

- «Στό Ναύπλιο», του είπανε, «έχουν μεγάλη ξενοδοχεία καί τρώνε μέ χρυσά κουτάλια» (ή μάλλον μέ χρυσά πηρούνια, θά λέγαμε έμεis).

Φαντάστηκε λοιπόν καί ό Πηρούνης τόν έαυτό του στό κέντρο μιάς επικερδέστατης καί πολυάνθρωπης κοσμικής κίνησης στό καινούριο ξενοδοχείο. 'Υπουργούς νά διερχονται καί νά διεξάγονται πάσης φύσεως έμποροπανηγύρεις στίς πολυτελείς νεόδμητες αίθουσές του. Καί άποφάσισε νά ίσοπεδώσει τά ιστορικά κτίρια. 'Ετσι, όταν είχε πάει εκεί ό κ. Πλυτάς, τότε 'Υπουργός Πολιτισμού, είχαν φροντίσει οί άνθρωποι του Δημάρχου νά προσθέσουν κι

άλλη κοπριά στους στρατώνες πού ήδη τούς χρησιμοποιούσαν γιά νά φυλάνε σφάγια. Πέταξαν καί διάφορες άλλες θρωμίες καί τίς στοίβαξαν έτσι πού δέν μπορούσε νά περάσει άνθρωπος.

- «Σταύλοι είναι κ. 'Υπουργέ», είπαν, «νά τούς γκρεμίσουμε, νά πάνε στό διάβολο. Τί τούς θέλουμε;»

Ό κ. Πλυτάς όμως ήταν άρκετά πονηρός γιά νά μήν πιάνεται κορόιδο μέ τέτοια τερτίπια. Σάν άλλος 'Ηρακλής άποφάσισε νά καθαρίσει τήν κόπρη του... 'Αργείου.

- «'Ακούστε παιδιά», τούς είπε, «νά τά άφήσουμε αυτά τά κόλπα. Θά φορτώσετε τή σαβούρα σέ πεντέξι σκουπιδιάρικα καί θά πάτε νά πετάξετε τά σάπια. Καί μετά μέ τή μάνικα, άφθονο νερό καί σκούπες μέχρι ν' άστράψει τό κτίριο. 'Όποτε νά μπορεί νά μπει μέσα ή ειδική υπηρεσία πού θά κάνει τήν έπαναπαλάωση καί νά όρίσει δουλειά γιά τούς μαστόρους. Θά σάς φτιάξω ένα πολιτιστικό κέντρο, μέ λεφτά του 'Υπουργείου, πού όμοιό του δέν ύπάρχει ούτε στό Ναύπλιο, ούτε σέ καμιά άλλη πόλη τής Πελοποννήσου».

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ "Η ΟΜΗΡΟΙ

Ο Έλευθέριος Κυνηγός, ένας από τους υποππου νεοφασίστες που αναμίχθηκαν στην υπόθεση της δολοφονίας του Γρηγόρη Λαμπράκη, έχει ένα γιό σπουδαστή. Ο νεαρός αυτός ρίχνει σε μία παρέα καταστάλαχτων ακόμη πολιτικά – όπως λένε και οι ίδιοι – συνομηλίκων του την ιδέα να κατασκευάσουν (μέ μία φιάλη ύγραριού) «θόμβα» για να δείξουν την εν γένει αντίθεσή τους προς στα συμβαίνοντα.

Στή διάρκεια όμως των προπαγανδιστικών ενεργειών καταλαμβάνεται από έντονο συναίσθημα ενοχής, αποφασίζει ότι του πάει μόνο η νομιμότητα και «καρφώνει» στην αστυνομία τους φίλους του. Όπως ξέρετε, ο κ. Μπάλκος ψάχνει πάντα για τρομοκράτες και πάντα προς την ίδια κατεύθυνση. Συλλαμβάνονται λοιπόν τέσσερα παιδιά δεκαεπτά ως είκοσι ετών και καταδικάζονται σε ποινές φυλάκισης βαρύτατες: 5½ ως 6 χρόνια. Αθώνεται μόνο ο λαμπρός νέος Κυνηγός, που όλα δείχνουν ότι έχει τα απαιτούμενα προσόντα για να διαπρέψει στις ίδιες δραστηριότητες, που έκαναν γνωστό στο Πανελλήνιο τον πατέρα του.

Αυτή η σύντομη ιστορία είναι φυσικό να γεννά όρισμένες αμφιβολίες σε κάθε καλόπιστο μάρτυρα. Κι αν ό, εμφανώς υπόπτου ήθους, άθωωθής, ήταν από την αρχή όργανο κάποιων κύκλων, αυτό δηλαδή που ονομάζεται από τους νομικούς *agent provocateur*; Δεν είναι και τόσο παλιά ή εποχή που χωροφύλακες και παρακρατικοί δολοφονούσαν τον Λαμπράκη, τον Τσαρουχά... Η πολιτική δολοφονία και η σύγχυση ανάμεσα στα άκροδεξιά στοιχεία της χωροφυλακής και στον υπόκοσμο είναι δυστυχώς μία παράδοση της μεταπολεμικής Θεσσαλονίκης. Δεν θά έπρεπε αυτού του είδους ή υποψία να μετριάσει τουλάχιστον τις ποινές, αν όχι αυτή καθ' ή αυτή κρίση;

Με τούτο και μέ το άλλο, τέτοιου είδους καταδικές δημιουργήσαν σοβαρότατο ζήτημα πολιτικών κρατούμενων στην Ελλάδα, που πρέπει να αντιμετωπιστεί σαν πρόβλημα μεταδικτατορικό, λειτουργίας της δικαιοσύνης σε μία δημοκρατική πολιτεία.

Γιατί μερικοί λένε ότι ο κ. Μπάλκος και άλλοι κύκλοι, που συνδέονται με καταδικές σαν τις προχθεσινές, έχουν συλλάβει ένα θαυμάσιο σχέδιο, για να κερδίσει τις ψήφους της άκρας δεξιάς ή Νέα Δημοκρατία. Μιάν ανταλλαγή πολιτικών κρατουμένων, δηλαδή, που θά γινόταν, π.χ., με μία πανηγυρική πράξη του νεοεκλεγμένου Πρόεδρου της Δημοκρα-

τίας – Καραμανλή ή άλλου τινός – και πού θά περιλάμβανε από την μία ανήσυχους και άφελεις νεαρούς σαν εκείνους της Θεσσαλονίκης και από την άλλη τους χουντικούς εγκληματίες.

Βέβαια, κάποτε, «όταν λέγαμε ισόβια έννοούσαμε ισόβια». Αλλά μήπως είναι ή πρώτη φορά, που άλλα λέμε κι άλλα κάνουμε;

Σάν πολιτική πράξη, αυτού του είδους ή επιχείρηση δείχνει απλώς την αναξιοπιστία της Δεξιάς και του ήγέτη της. Αλλά επειδή «έν τή διεξαγωγή» της θρυμματίζονται και μερικές ανθρώπινες ζωές υπάρχει κι ένα πρόβλημα ήθικης κρίσης.

Αισθανόμαστε* λοιπόν την ανάγκη να πούμε ότι όσοι άπεργάζονται τέτοιου είδους σχέδια, καθώς και όσοι συναινούν ή συνεργούν σ' αυτά είναι κατάπτυστοι και σαν διαχειριστές δημόσιων ευθυνών και σαν πολίτες. Κι ότι, αν υπάρξει πολιτική αλλαγή, θά πρέπει άμέσως να τεθεί, όχι μόνο τό θέμα της άμνηστευσης όσων καταδικάστηκαν ή κρατήθηκαν με ψεύτικες ή υπερβολικές κατηγορίες, αλλά και να αναζητηθούν οι πολιτικές και ποινικές ευθύνες, όσων είναι υπεύθυνοι γι' αυτό.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΟΡΙΑ

Ο «Ριζοσπάστης» κατάγγειλε ότι ανάμεσα στους συντάκτες του κειμένου των τετρακοσίων ήταν και ό «περιώνυμος Άνδρέου» που άφηνόταν να έννοηθεί ότι ήταν «χαφίες» και «προβοκάτορας».

Είναι γνωστά τά αισθήματά μας για όσους χρησιμοποιούν τέτοιου είδους χαρακτηρισμούς για τους πολιτικούς τους αντιπάλους. Ιδιαίτερα όταν πρόκειται για καθαρή πολιτική συκοφαντία: κανείς Άνδρέου δεν συγκαταλέγεται στους τετρακοσίους. Και ό λόγος είναι άλλος: ό περί ού ό λόγος ύπηρετεί τή στρατιωτική του θητεία. Υφίσταται λοιπόν τις πιέσεις και τους έκθιασμούς των διαμεταπολιτευτικών εκπροσώπων της Άθερώφειας γέφυρας στο στράτευμα. Δεν μπορεί ούτε να ύπογράψει κείμενα, ούτε να άπαντήσει σε όσους τόν λασπολογούν.

Νομίζαμε ότι ύπήρχε μία δεοντολογία που επιβάλλει στους άριστερους να μην καταδίδουν μπροστά στον ταξικό αντίπαλο άκόμα και όσους διαφωνούν ριζικά μαζί τους. Θά μπορούσε ίσως ή ήγεσία του ΚΚΕ να θυμίσει στή σύνταξη του «Ριζοσπάστη» αυτή την αρχή, με την όποια γαλουχήθηκαν γενεές άριστερών.

Είχε βλέπετε ό άνδρας τό ψώνιο να είναι πρώτος σε κάτι και μία και οι άλλες δουλειές δεν είχαν πάει καλά, ήθελε να γίνει ό πρώτος «κουλτουρατζής» της χώρας.

Οι «Άργειοι» όμως, χωρίς αιδώ καμία, άντί να χαρούν, έθλιβήσαν. Έθλεπαν γάρ, να άπομακρύνονται οι έργολαβίες και τά πάσης φύσεως άλλα κερδοσκοπικά κόλπα. Τότε όμως άνέλαθε ό κ. Νιάνιας, γνωστός για τό ρεαλισμό του και «άνεθάρρησε» και «άνέθλεψε» ό κάθε έργολάβος.

Καίτοι φιλόσοφος ό νέος αϋθέντης του πολιτισμού μας, ήθελε να έχει άμεση έπαφή με τά πράγματα. Ταξίδεψε λοιπόν στο Άργος, όπου όλοι όσοι είχαν τάξει τά προσωπικά τους συμφέροντα πάνω από τό γενικό του έπιφυλλάξαν ένθουσιώδη ύποδοχή. Έγινε και τό σχετικό συμβούλιο. Ό κ. Νιάνιας τους ζήτησε να μην έννοχληθούν καθόλου από τό γεγονός ότι οι στρατώνες είχαν ήδη κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο.

– «Έμεις τό χαρακτηρίσαμε», έπλε, «έμεις τό άποχαρακτηρίζουμε».

– Δέν θέλουμε στο μέσον της πόλεως αυτό τό έρείπιο. Θέλουμε ένα ψηλό ξενο-

δοχείο με μάρμαρα και άλουμίνιο, να κατεβαίνουν και οι ύπουργοί και να είναι τό καμάρι της πόλεως».

– «Νά αξιοποιηθεί ή περιοχή. Νά γίνουν οικόπεδα και πλατεία. Τί τους θέλουμε τους σταύλους;», έπλε άλλος τοπικός παράγοντας της Ν.Δ. Και μέ τό δικιο του. Είχε μερικά οικόπεδάκια με φάτσα προς τό χώρο, που σήμερα είναι παζάρι και πάρκιν για φορτηγά, αλλά βρίσκεται όπωσδήποτε στο κέντρο της πόλης.

Στό ίδιο τό συμβούλιο συνέθε και τό έξης άμίμητο. Γυρνά ό κ. Νιάνιας και ρωτά κάποιον:

«Παρακαλώ τή γνώμη σας και πέστε μας ποιός είστε;»

Λέει ό άνθρωπος με κάθε φυσικότητα κι άς μή νομιστεί ότι ύφίσταται από την μεριά μας όποιοσδήποτε φόγος, για τό καθ' όλα έντιμο έπάγγελμα:

«Είμαι ό Πρόεδρος των έκδοροσφαγέων και έξρω πώς τους στρατώνες δέν τους έχει κάνει ό Καποδίστριας. Γκρεμίστε τους λοιπόν κ. Υπουργέ και μην άκούτε αυτά που λένε».

Κι άκούγεται στην μαγνητοφώνηση ό Νιάνιας να λέει:

«Ό κ. Πρόεδρος των έκδοροσφαγέων προτείνει να γκρεμιστούν».

Έτσι άκριβώς όπως τό γράφουμε. Έξάλλου μάς έχουν ύποσχεθεί την κασέτα που κυκλοφορεί εύρύτατα στο Άργος. Κι όποιος θέλει έρχεται «να κάνουμε γέλια» που λέει κι ό Καραγκιόζης.

Τά πράγματα έχουν πάρει κρίσιμη τροπή αυτές τις μέρες. Κάτι μπουλντόζες φέρνουν βόλτα κι όλο και πλησιάζουν, ρίχνοντας πότε ένα τοιχάκι από έδω πότε μία γωνία από εκεί. Οι άνθρωποι του Έκπολιτιστικού Συλλόγου φυλάνα όλη τή νύχτα θάρδιες για να έμποδίσουν την αϋθαιρεία. Ό κ. Νιάνιας είναι έννοχλημένος από τις διαστάσεις που έχει πάρει τό θέμα. Ό κ. Πηρούνης όμως είναι άποφασισμένος. Έχει έπανλημμένα δηλώσει στον κύκλο του:

– «Αν δέν τους γκρεμίσω εγώ που έχω και τον Υπουργό δικό μου, τότε ποιός θά τό κάνει;».

Όπως λένε: «Όποιος έχει πηρούνι τρώει και νιανιά...».

ΕΙΣΑΙ
ΑΚΟΜΑ ΣΤΟ
ΚΟΥΚΟΥΕΞ;

ΕΤΣΙ
ΛΕΝΕ
ΤΟ ΚΟΜΜΑ
ΟΙ ΧΑΦΙΕΔΕΣ
ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΗ!

ΚΑΛΑ...
ΑΝΤΕ
ΓΙΑ ΣΕΝΑ
ἸΔΟΜΑΤΙΚΟ
ΚΑΠΑ ΚΑΠΑ...
ΤΙ ΚΑΝΕΙ
Ο ΝΙΚΟΣ;

ΧΩΡΙΣΑΜΕ

ΕΥΜΑΣΑΙ
ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΤΟΝ
ΠΡΟΤΕΙΝΑΜΕ
ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΣ
ΓΙΑ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ
ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ;

ΝΑΙ!..
ΕΝΩ ΚΙΟΛΑΣ
ΤΟΥ ΕΙΧΑΜΕ
ΜΠΑΣΕΙ ΣΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥ
ΤΗΝ ΕΥΕΚΡΙΝΕ
ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΟΙΣ
ΧΙΧΙΧΙ

ΗΤΑΝ
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΟΥ
ἸΔΟΜΑΤΙΟΥ

ΤΟΥ
ΘΩΔΟΣΗ
ΗΤΑΝ
ΑΠΟΦΑΣΗ

ΜΗΝ
ΠΙΑΝΕΙΣ
ΣΤΟ
ΣΤΟΜΑ ΣΟΥ
ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ
ΕΝΤΑΞΕΙ;

ΟΧΙ...
Θ' ΑΦΗΝΕ
ΤΗΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ
ΝΑ ΠΑΡΕΙ
ΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ

ΟΡΑΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ!
ΤΣΙ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΜΕΛΗ
ΚΑΙ ΤΡΙΑ ΕΝΕΡΓΑ...
ΕΓΩ ΕΣΥ ΚΙΟΝΙΚΟΣ

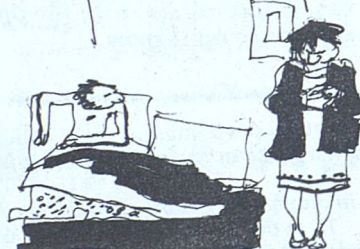
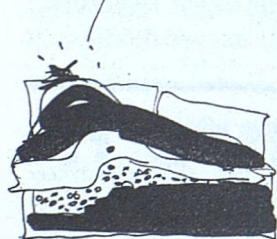
ΤΙ ΘΑ
ΚΑΝΕΙΣ
ΤΟ ΠΑΣΧΑ;

ΘΑ ΠΑΜΕ
ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΜΕ ΤΟΝ ΘΩΔΟΣΗ
ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΕ
ΚΑΙ Τ' ΑΡΩ!

ΚΑΙ ΤΗΝ ΩΡΑ
ΠΟΥ ΘΑ ΤΟ
ΣΟΥΒΛΙΖΕΙ
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ
ΘΑ ΓΡΑΦΕΙ ΟΠΩΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΥΣΙ...
ἸΔΟΜΑΤΙ ΜΕ
ΑΔΕΙΟ
ΤΡΑΠΕΖΙ!

ΚΑΛΑ
ΚΑΝΕΙ!..
ΕΤΣΙ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΓΡΑΦΕΙ
ΚΑΙ ΕΤΣΙ
ΓΡΑΦΕΙ

ΤΙ
ΑΛΩΔΙΑ
ΕΙΝ' ΑΥΤΗ;

ΕΝΑΣ
ΣΑΜΟΥΡΑΙ
ΑΓΚΑΛΙΑ ΜΕ ΜΙΑ
ΓΚΕΪΣΑ
ΚΑΝΟΥΝ ΟΤΙ ΚΑΝΑΜΕ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ

ΠΦΦΧ..

ΠΑΡΕ
ΚΑΝ'ΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ

ΑΣΕ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ

ΜΑΡΙΔΑΑ
ΠΟΥ ΜΠΟΡΕ
ΝΑ ΒΡΕ
ΤΟΝ ΝΙΚΟ;

ΦΕΡΟ ΓΕ;
ΕΙΝΑΙ ΣΤΟΥΣ
ἸΔΟΜΑΤΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Στίς μικρές χώρες, πού καλύπτουν τό στενό λαιμό πού ένώνει τή Βόρεια μέ τή Νότια 'Αμερική ή φύση έχει χαρίσει πλούτο καί όμορφιά. Τό φανερώνουν καί τά όνόματά τους, είτε στά Ισπανικά είτε στίς παλιές γλώσσες τών 'Αζντέκων καί τών άλλων 'Ινδιάνων πού τίς κατοικούσαν. Κόστα-Ρίκα, Σαλθαντόρ, Γουατεμάλα, Νικαράγουα.

Όνόματα πού σημαίνουν αυτές τίς ημέρες Ισάριθμα θέατρα εξέγερσης καί σφαγής.

Σαλθαντόρ: "Εξι μήνες Πολυτεχνεία

Μετά τή διαδοχική κατάρρευση δύο δικτατορικών κυβερνήσεων τών στρατηγών Ρομέρο καί Ντέ Μολίνα, μιά χούντα συνταγματάρχων πήρε τήν έξουσία στίς 15 'Οκτωβρίου 1979 καί εξέγγειλε ένα πρόγραμμα φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων. Τό κίνημα φαίνεται ότι έμπνεύστηκε από τίς ΗΠΑ πού φοβήθηκαν ότι θά ήταν δυνατό νά επαναληφθεί στό Σαλθαντόρ μιά λαϊκή κατάληξη τής έξουσίας όπως στή Νικαράγουα. Μετά από μιά πρώτη περίοδο αναμονής φάνηκε καθαρά ότι τό νέο καθεστώς δέν είχε περισσότερη διάθεση νά προχωρήσει σέ ρύθμιση τών κακώς κειμένων καί ιδιαίτερα σέ έναν περιορισμό τής άσύδοτης γαιοκτητικής φεουδαρχίας από τά προηγούμενα.

Σύντομα οι συγκρούσεις επεκτάθηκαν σέ όλη τή χώρα μέ εκατοντάδες νεκρούς, πάνω από εξακόσιους σέ πέντε μήνες. Έτσι, στίς 16 'Οκτωβρίου ό στρατός μέ επικεφαλής 'Αμερικάνους συμβούλους έξοντώνει τόν πληθυσμό του Μελικάνος καί του Κουκακατσίνγκο πού είχαν καταλάβει φεουδαρχικές ιδιοκτησίες μέ 355 νεκρούς. Τήν επομένη έκτελούνται 40 άτομα στό Σάν Μάρκος. Στίς 29, ή καταστολή μιάς λαϊκής διαδήλωσης στήν πρωτεύουσα προκαλεί έκató τολωχίστον θανάτους. Στίς 22 'Ιανουαρίου 1980, 40 άτομα χάνουν τή ζωή τους σέ μιάν άλλη διαδήλωση, κ.ο.κ.

Ό ζήλος πού δείχνει στήν καταπίεση καί ταυτόχρονα ή άδράνεια τής νέας χούντας στήν πραγματοποίηση τών μεταρρυθμίσεων πού είχε υποσχεθεί τήν απομόνωση, βαθμιαία, από τίς μετριοπαθείς δυνάμεις τής χώρας πού άρχικά τήν είχαν υποδεχθεί μέ εύμένεια.

Πολλοί συντηρητικοί χριστιανοδημοκράτες παραιτήθηκαν από υπεύθυνες θέσεις πού τούς είχαν αναθέσει οι στρατιωτικοί.

Παράλληλα όμως δέν διαφαίνεται καμία προοπτική πολιτικής συμμαχίας τών κύκλων αυτών μέ τίς ένοπλες επαναστατικές οργανώσεις πού φέρουν τό κύριο βάρος τής λαϊκής εξέγερσης. Καί οι τελευταίες - οι βασικές είναι τέσσερεις καί εκπροσωπούν όλο τό φάσμα τής άριστερας εκτός από τούς «όρθόδοξους» κομμουνιστές - μοιάζουν νά έχουν συχνά προβλήματα συνεν-

νόησης, άν καί πραγματοποιούν ένιαίες πολιτικοστρατιωτικές επιχειρήσεις καί διαδηλώσεις.

Τό βασικό πρόβλημα στό "Ελ Σαλθαντόρ σήμερα είναι ότι οι πράξεις αϋθόρμητης εξέγερσης του λαού κορυφώνονται, ενώ δέν έχει ακόμα ολοκληρωθεί ή διαμόρφωση μιάς ένιαίας πρότασης γιά τήν κατάληψη τής έξουσίας από τίς δυνάμεις τής αλλα-

ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ:

Έκτώνεται ή αντίσταση

Τόν περασμένο μήνα, όταν ή άστυνομία επιτέθηκε μέ πυροβολισμούς εναντίον μιάς διαδήλωσης αγροτών στό Κουίτσε, τούς ανάγκασε νά καταφύγουν στήν Πρεσβεία τής 'Ισπανίας. Τότε οι ειδικές μονάδες καταστολής, έβαλαν φωτιά στό κτίριο, καίγοντας ζωντανούς 39 διαδηλωτές κι ανάμεσα τους 15 μικρά παιδιά. Ό πρεσβευτής τής 'Ισπανίας, πού διασωθηκε κατά τύχη, δάρθηκε καί σύρθηκε στίς φυλακές καί ή 'Ισπανία αναγκάστηκε νά διακόψει τίς διπλωματικές της σχέσεις μέ τή Γουατεμάλα.

Η Ιστορία αποτελεί ένα μικρό μόνο δείγμα τής αγριότητας πού επικρατεί τόν τελευταίο καιρό στή μικρή αυτή χώρα πού είναι ένα πρότυπο Μπανανίας. Όχι μόνο όλη ή οικονομία της έλέγχεται από τά ξένα μονοπώλια, ιδιαίτερα τής Γιουνάιτεντ Φρούτ, αλλά καί ή κρατική μηχανή καί οι δυνάμεις καταπίεσης βρίσκονται κάτω από τόν άμεσο έλεγχο τών ΗΠΑ.

Από τό 1954, όταν οι πεζοναύτες άνέτρεψαν τή νόμιμη κυβέρνηση του Προέδρου 'Αρμπενθ, υπολογίζεται ότι έχουν σκοτωθεί πάνω από 50.000 άτομα. Είναι, βέβαια, αλήθεια ότι ή ζωή δέν μοιάζει νά έχει μεγάλη αξία σέ μιά χώρα όπου τό 2% του πληθυσμού έχει στήν ιδιοκτησία του τό 70% τής γής καί όπου τό 85% τών κατοίκων πάσχει από λανθάνοντα υποσιτισμό.

Όπως καί στίς γειτονικές χώρες, οι ταξικές αντιθέσεις κρύβουν μιά βαθύτερη καί ουσιαστική φυλετική διάκριση. Η όλιγαρχία είναι λευκή καί κατάγεται από τούς «κονκοταδóρες», οι μικροαστοί είναι μιγάδες καί οι χωρικοί απόγονοι τών προαιώνιων κατοίκων αυτής τής γωνιάς τής γής, τών Μάγια.

Η βιαιότητα τής καταπίεσης δέν αφήνει άλλα περιθώρια άμφισβήτησης, έξω από τήν ένοπλη πάλη. Έτσι πρόσφατα τά έξι ένοπλα κινήματα τής χώρας πού περιλαμβάνουν άναρχικούς, κομμουνιστές, άριστερους, χριστιανούς καί σοσιαλδημοκράτες ένώθηκαν σέ ένα ένιαίο μέτωπο. Οι άντάρτες έλέγχουν όλη σχεδόν τήν ύπαιθρο καί διεισδύουν όλο καί συχνότερα σέ πόλεις καί χωριά. Όλα δείχνουν ότι ή ώρα τής έλευθερίας του λαού τής Γουατεμάλας πλησιάζει.

ΙΤΑΛΙΑ:

Ό Μπερλίνγκουερ στό Πεκίνο

Η πρόσκληση του Ένρικο Μπερλίνγκουερ στό Πεκίνο σημαδεύει τό τέλος μιάς εποχής στίς σχέσεις ανάμεσα στό ΚΚ Κίνας καί στό ΚΚ 'Ιταλίας. Από τό 1962, όποτε ό Τολιάτι είχε έπιτεθεί στό Χ Συνέδριο του ΚΚΙ εναντίον τής γραμμής τών Κινέζων, οι σχέσεις τους είχαν τελείως διακοπεί μέχρι τό 1971. Όρισμένες προσπάθειες μεμονωμένων καί περιθωριακών κομμουνιστών, όπως ή Άντουανέτα Μακιόκι, δέν οδήγησαν σέ άποτελέσματα. Οι Κινέζοι συνέχισαν νά θεωρούν μέχρι καί τό θάνατο του Μάο, τό ΚΚΙ σαν «βασικό πράκτορα τής έξωτερικής πολιτικής τών Ρώσων σοσιαλιμπεριαλιστών» όπως έλεγαν. Τόν Άπριλ του 1979 ό Κινέζος πρεσβευτής παραβρέθηκε στό Συνέδριο του ΚΚΙ στή Ρώμη καί τό Νοέμβριο όταν ό κ. Χούα Κούο Φένγκ επισκέφθηκε τήν 'Ιταλία συναντήθηκε μέ τόν Μπερλίνγκουερ.

Αργότερα πολλές Ιταλικές αντιπροσωπείες επισκέφθηκαν τό Πεκίνο καί πρίν δύο μήνες ή «Λαϊκή 'Ημερησία» δημοσίευσε μιά νέα θέση πού θεωρούσε τόν «εύρωκομμουνισμό, όχυρό άπέναντι στήν επιθετικότητα του ΚΚΣΕ καί όργανο κατάλληλο γιά νά άνοίξει ένας δρόμος πρós τό σοσιαλισμό προσαρμοσμένος στήν ιδιομορφία κάθε χώρας».

Ό κ. Μπερλίνγκουερ καλείται βέβαια λιγότερο σαν ένας σημαίνων θεωρητικός του παγκόσμιου κομμουνισμού καί περισσότερο σαν ό πρώτος ήγέτης ΚΚ πού έχει σοβαρές πιθανότητες νά συμμετάσχει ουσιαστικά στή διακυβέρνηση τής χώρας του.

Ἡ ἀνανέωση τῶν ἐπανεξετάσεων

τοῦ Χρήστου Κυριαζῆ

Πρὶν δυό χρόνια, ἡ «συντεταγμένη πορεία» τοῦ ΚΚΕ ἐς. πρὸς τὸ 2ο συνέδριό του ἦρθε νὰ μᾶς θυμίσει τὴν ἐποχὴ τῶν «διαδικασιῶν» τοῦ 1972-73. Φαίνεται ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἰδεολογίας καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος παραμένει ἀνοικτὸ καὶ δημοσιοποιεῖται τώρα σὲ ἐπίπεδο ἡγεσίας. Εἶναι πρώτη φορά πού ἡ ἀντιπαράθεση δυό «ἀπόψεων» μέσα στὸ ἀνώτατο ἡγετικό ὄργανο τοῦ ΚΚΕ ἐς., δὲν μπόρεσε νὰ συγκαλυφθεῖ μὲ τὴν προσφυγὴ σὲ διαφορὲς ἐσωκομματικές δικλίδες ἀσφα-

λείας: στὴν ΚΟΜΘΕΠΟΛ πού κυκλοφορεῖ, τὰ δύο ἄρθρα τῶν Λ. Κύρκου καὶ Κ. Φιλίνη, ἴσως ἀποτελοῦν τὴν ἀπαρχὴ γιὰ ἀνακατατάξεις καὶ ἀνασυγκροτήσεις πού θὰ παίξουν καθοριστικό ρόλο στὴν παραπέρα πορεία ὄχι μόνο τοῦ ΚΚΕ ἐς. ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ φάσματος τῶν δυνάμεων πού ἀρθρώνουν τὴν πολιτικὴ τους μὲ βάση τὶς γενικὲς ἐπιλογές τοῦ κυρίαρχου φορέα τῆς ἀνανέωσης.

ΑΠΟ πλευρὰ μας ὅμως δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἀναφερόμαστε στὶς διεργασίες οἱ ὁποῖες συντελοῦνται στὸ ΚΚΕ ἐς., ἢ πού φιλοξενούμε ἀπὸ τὶς στήλες αὐτοῦ τοῦ ἐντύπου, ἀπόψεις ἐπὶ νυμῶν στελεχῶν του. Σὲ ἀνύποπτο χρόνο (τχ. 112) εἴχαμε ἀναφερθεῖ στὴ Σύνοδο τῆς Κ.Ε. στὴν ὁποία συζητήθηκε καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητας τοῦ ἐλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἡ ὄνομασία τοῦ κόμματος κλπ. Κι εἴχαμε τότε «πληρώσει» γι' αὐτὴν τὴν πληροφόρηση, χωρὶς βέβαια νὰ διαφυστεῖ «ἐπισημῶς». Εἴχαμε ἐπανελθεῖ στὰ προβλήματα τοῦ καθορισμοῦ τῆς στρατηγικῆς τοῦ ΚΚΕ ἐς. ἀπ' ἀφορμὴ δυό ἀρθρα στὴν ΚΟΜΘΕΠΟΛ (τῶν Γιάννη Ρέγκα καὶ Στ. Λευκαδίτη) κι ἕνα «ἐπείσοδιο» στὴν ὁργάνωση Πειραιᾶ τοῦ «Ρήγα Φεραίου» (τχ. 130). Τὸ κείμενο τοῦ Στ. Καρᾶ στὸ τχ. 140 (μὲ ἀφορμὴ τὸ προαναφερόμενο ἄρθρο τοῦ τχ. 130) ἦρθε νὰ μᾶς δγᾶλει ἀπ' τὴ δύσκολη θέση τοῦ μονόλογου. Ἐθεσε οὐσιαστικά προβλήματα ἀλλὰ οἱ παραλήπτες του ἐκώφευσαν, πιστεύοντας στὴ λογικὴ τῆς κατ' ἀρχὴν «ἐσωκομματικῆς» ἐπίλυσης προβλημάτων καὶ τῆς πολεμικῆς ἐρμηνείας τοῦ πολιτικοῦ διαλόγου.

ΜΕ ΤΗΝ ὁμιλία πού ἔκανε ὁ Κ. Φιλίνης τὸν Ἰανουάριο στὸ «Ἀκροπόλ», μὲ θέμα τὴ σοβιετικὴ ἐπέμβαση στὸ Ἀφγανιστάν, τὸ ΚΚΕ ἐς. ἔθεσε τὸ πρόβλημα τῆς φύσης τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος. Πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ συμβιβαστεῖ μὲ τὴ σιδηρικὴ ἀνακοίνωση π.χ. τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴ Διεθνή Ὑφεση καὶ Εἰρήνη, πού ἔλεγε ἐν πολλοῖς ὅτι (γιὰ τὴν ἐπέμβαση στὸ Ἀφγανιστάν) ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἔχει τὶς ἀπόψεις του: Ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι τὸ ΚΚΕ ἐς. ζήτησε ἀπὸ τὸν Λ. Κύρκο νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴ θέση του στὸ Συμβούλιο αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὅτι συνάντησε τὴν ἀρνησὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ του ἐκπρόσωπου. Στὴν ΑΥΓΗ τῆς Κυριακῆς 16.3.1980 ὁ Λ. Κύρκος μὲ τὴν ἐπωνυμία «Σχολιαστής», ἀναφερόμενος στὴ σοβιετικὴ ἐπέμβαση στὸ Ἀφγανιστάν λέει ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση εἶχε

κάθε δικαίωμα νὰ στείλει στρατιωτικὴ βοήθεια στὸ Ἀφγανιστάν (ὅπλα, συμβούλους κλπ.) ἀλλὰ ὄχι νὰ προχωρήσει σὲ ἐπέμβαση.

Ἡ ΔΙΑΦΟΡΑ μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Κ. Φιλίνη εἶναι σαφὴς καὶ στοιχειοθετεῖ τὸ πρῶτο βασικὸ πεδίο ἀντιπαράθεσης στὸν ἡγετικό πυρῆνα τοῦ ΚΚΕ ἐς.: Τὶς σχέσεις μὲ τὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση, μὲ τὸ ΚΚΣΕ, μὲ τὸ χαρακτηριστὸ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος καὶ τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς, τὸ ρόλο τῆς ΕΣΣΔ στὸ κομμουνιστικὸ κίνημα, τὸ πρόβλημα τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης κλπ.

ΑΥΤΑ τὰ θέματα ὑποτείνουν καὶ τὸν πρῶτο ἀξονα ἀναφορᾶς τῶν κειμένων τῶν Κύρκου-Φιλίνη στὴν τελευταία ΚΟΜΘΕΠΟΛ. Μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι ὁ πρῶτος – μὲ σαφήνεια πλέον καὶ γνωρίζοντας τὸ πολιτικὸ κόστος τῶν ἀπόψεων του – ἀντιπροσωπεύει αὐτὸ πού ὁ Στ. Καρᾶς (δλ. ΑΝΤΙ τχ. 130) καταλογίζει σὰν τάση ««ρεαλισμοῦ»» πρὸς τὸ ΚΚΣΕ... τὸ αἶτημα πού θέτει ὁ Λ. Κύρκος εἶναι νὰ μειωθεῖ ὁ «ἀντισοβιετισμός» τοῦ ΚΚΕ ἐς. Ἡ ἀποψη αὐτὴ ὅμως δὲ δρίσκει ἀπήχηση στὰ ἡγετικά ὅργανα τοῦ κόμματος καὶ στὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ὁπαδῶν καὶ μελῶν του. (π.χ. σὲ ἐπίπεδο Νεολαίας, ἡ διαφαινόμενη ριζοσπαστικὴ διάθεση τοῦ Ρ.Φ. καὶ στὶς φοιτητικὲς ἐκλογές καὶ στὸ Πανσπουδαστικὸ Συνέδριο δὲν δρίσκεται σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὸ «ρεαλισμό» καὶ τὴ συνδιαλλακτικότητα πρὸς τὸ ΚΚΕ/ΚΝΕ).

Ἡ ΕΚΛΟΓΙΚΗ συρρίκνωση τοῦ ΚΚΕ ἐς. εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ διατηρήσει τὸ «οὐληρό» πυρῆνα τῶν δυνάμεων του πού ἔχουν στρατευθεῖ, ἴσως παροπλισμένες πολιτικά, στὶς ἐξαγγελίες πού εὐαγγελίστηκαν οἱ προκάτοχοι τῆς ἀνανέωσης, τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1968.

ΒΕΒΑΙΑ, τὸ ὅτι ἡ ἀποψη τοῦ Λ. Κύρκου δὲ φαίνεται νὰ ἔχει μετοχές στὰ ὅργανα καὶ στὴ βάση τοῦ κόμματος, δὲ σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ἐνιαία ἀντιμετώπιση καὶ κριτικὴ τῆς. Στελεχῆ τοῦ ΚΚΕ ἐς., διατείνονται ὅτι ἡ κριτικὴ πού γίνεται στὶς ἀπόψεις αὐτές (καὶ ὄχι μόνο τοῦ Λ.

Κύρκου) εἶναι «δεξιὰ» (χωρὶς νὰ συγκαταλέγουν ἐδῶ τὸ ἄρθρο τοῦ Κ. Φιλίνη) καὶ ὅτι κατὰ συνέπεια ὑπάρχει ἄλλη μιὰ τουλάχιστον («ἀριστερή») ἀφετηρία κριτικῆς.

ΕΝΑΣ ἄλλος τομέας πού εἶναι καὶ τὸ δεύτερο πεδίο ἀντιπαράθεσης τῶν ἀπόψεων στὸ Ε.Γ. τοῦ ΚΚΕ ἐς., εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητας τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀριστερᾶς γενικότερα. Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ δεύτερο ἀξονα ἀναφορᾶς τῶν κειμένων τῆς ΚΟΜΘΕΠΟΛ. Καὶ φυσικά, τὰ δύο αὐτὰ πεδία δὲν εἶναι ἀσύνδετα: Ἡ «ρεαλιστικὴ κριτικὴ» πρὸς τὴν ΕΣΣΔ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ αἶτημα τῆς ρεαλιστικῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τὸ ΚΚΕ, στὰ πλαίσια κάποιου «ἐποικοδομητικοῦ» ρόλου πού θὰ ἔπρεπε νὰ παίξει τὸ ΚΚΕ ἐς., ἐνθαρρύνοντας τὶς «διαφοροποιήσεις» πού θὰ ἔφερναν μιὰ μελλοντικὴ προσέγγιση τῶν ἱστορικῶν κληρονομῶν τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς.

ΕΔΩ, ἡ ἐνότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος περνᾷ μέσα ἀπὸ κάποια συγκόλληση τῶν κομματικῶν του ἐπιτελείων πού δὲν θὰ πρέπει νὰ ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀποψη ἡ ὁποία ὑποστηρίζει ὅτι προϋπόθεση γιὰ κάθε συζήτηση περὶ ἐνότητας εἶναι ἡ παραδοχὴ τῆς διάσπασης τοῦ ΚΚΕ, ἡ παραδοχὴ ἀπὸ μέρους τοῦ ΚΚΕ τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς κομμουνιστικῆς ἀνανέωσης καὶ, πάνω ἀπ' ὅλα, ἡ ἰσότιμη συζήτηση καὶ ὄχι ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐκλογικῶν στατιστικῶν ἢ ἡ συνεργασία μὲ δούρεια ἐαυτογενῆ ἢ ἄλλα μέτωπα.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ «τῆς συσπείρωσης τῶν ἀνανεωτικῶν δυνάμεων» ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ θέματα πού ἀπασχόλησαν τὰ μέλη τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐς. στὴν τελευταία τῆς Σύνοδο (ἀν καὶ στὴν ὁριστικὴ ἀνακοίνωση δὲν συμπεριλαμβάνονταν στὰ ζητήματα τῆς ἡμερησίας διάταξης τῆς Συνόδου). Εἶναι σαφές ὅτι τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἀποκτᾷ μιὰν ἄλλη διάσταση στὸ φῶς αὐτῶν τῶν ἐξελίξεων καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπάρξουν κάποια νέα δεδομένα στὴν ἀντιμετώπιση πού ἔχει μέχρι τώρα τὸ ΚΚΕ ἀπέναντι στὶς ἀμορφες δυνάμεις τῆς περιφέρειας του. Στὸ ντοκουμέντο δὲ τῆς Συνόδου τῆς Κ.Ε.

υπάρχει ειδική μνεία στο πρόβλημα της συσπείρωσης των εκτός ΚΚΕ έσ. ανανεωτικών δυνάμεων. Πάντως, είναι βέβαιο ότι στο εκλογικό επίπεδο το ΚΚΕ έσ. δεν θα επαναλάβει «τό σφάλμα της συμμαχίας» και τό περισσότερο πού μπορεί νά κάνει (αν δεν κατεβεί μόνο του) είναι νά προσφύγει σέ πιά συγγενείς ιδεολογικές δυνάμεις.

ΔΕΝ μπορούμε νά προεξοφλήσουμε τήν έκδοση της δημόσιας αντιπαράθεσης των απόψεων στόν ήγετικό μηχανισμό του ΚΚΕ έσ. Θεωρούμε άπλως ότι είναι ήδη ένα διάδημα μέ σαφή πολιτική σημασία, ή απόφαση της ήγεσίας του κόμματος νά φέρει στήν επιφάνεια τή διάσταση απόψεων πού υπάρχει στούς κόλπους της σέ ζητήματα καθοριστικά.

ΜΕ ΤΙΣ διεργασίες «συγκόλλησης» των δύο Κ.Κ. έχει σχέση και ή απόρριψη από τή Δ.Ε. της ΕΔΑ της πρότασης του Μ. Γλέζου, σχετικά μέ τόν πολιτικό χαρακτήρα του προσεχούς Συνεδρίου του Κόμματος. Ο Μ. Γλέζος υποστήριξε ότι τό 1ο Συνέδριο της ΕΔΑ θά 'πρέπει νά 'ναι τό Ένωτικό Συνέδριο της Δημοκρατικής Αριστεράς, στό όποιο θά είχαν θέση όλα τά ρεύματα και τάσεις της επαναστατικής (μή ρεφορμιστικής) και δημοκρατικής (στίς διαδικασίες) αριστεράς. Στόχος του Συνεδρίου αυτού θά ήταν ή δημιουργία ενός φορέα πολυκομματικού (ή μονοκομματικού, αλλά μέ ελεύθερη έκφραση των ιδεολογικών ρευμάτων) πού θά ξεπερνούσε τόν αποστεωμένο διπολισμό της δογματικής αριστεράς και της αφερέγγυας ανανέωσης. Έναντίον της πρότασης αυτής συναπίστηκαν οι δύο τάσεις της Δ.Ε. της ΕΔΑ: Αυτή πού επηρεάζεται από τό ΚΚΕ έσ. και ή άλλη πού συζητά τήν προοπτική της ΚΕΑ του Μίκη Θεοδωράκη.

Πολιτικοί παρατηρητές της Αριστεράς συνδέουν τήν «περίεργη» αυτή συμμάχια μέ:

- Τήν άποτυχία της ΚΕΑ νά λειτουργήσει πέρα από τόν χώρο επιρροής του ΚΚΕ και

- Τήν προσπάθεια πού γίνεται γιά νά λειτουργήσει ή ΕΔΑ σά τό πεδίο «συνάντησης», «διαλόγου» και «ένότητας» των δύο Κ.Κ. Τίς κινήσεις αυτές τίς βλέπουν θετικά και οι «ένωτικοί» της ήγεσίας του ΚΚΕ έσ. και όρισμένα στελέχη του ΚΚΕ πού φιλοδοξούν νά λειτουργήσει τό κόμμα τους σάν ήγεμονικός πόλος έλξης του ευρύτερου δυνατού φάσματος των δυνάμεων της ελληνικής αριστεράς.

ΣΤΗΝ προοπτική αυτή είναι φυσικό νά μήν έχει θέση ή πρόταση της ομάδας του Μ. Γλέζου, έστω κι αν θά υποστηριχθεί στό Συνέδριο. Σ' αυτά τά πλαίσια δεν αποκλείεται ή ένδεχόμενη αποχώρηση άπ' υποστηρικτών αυτής της άποψης άπ' τήν ΕΔΑ νά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις γιά τή σύμπληξη μιās «πολιτικής παράταξης» μέ βασικά της χαρακτηριστικά τήν πολυμέρεια των ιδεολο-

γιών και στρατηγικών χαρακτηριστικών της και ένα μίνιμουμ πλαίσιο γιά τήν πολιτική παρουσία των δυνάμεων αυτής της παράταξης στούς επιμέρους κοινωνικούς χώρους. Ός ένα βαθμό οι διεργασίες αυτές αποτελούν συνέχεια του περσινού έγχειρήματος γιά τή δημιουργία ενός φορέα άπ' τήν ΕΔΑ, τή «Σοσιαλιστική Πορεία» και τήν «Β' Πανελλαδική». Τό σκηνικό, βέβαια, έχει αλλάξει. Η «Σοσιαλιστική Πορεία», π.χ., έχει σχεδόν αυτοδιαλυθεί και οι δυνάμεις πού διεκδικούν ακόμα κάποια οργανωμένη πολιτική πρακτική σίγουρα δεν αντιπροσωπεύουν τήν προοπτική πού είχε παλιότερα τό σχήμα αυτό. Από τήν άλλη, ή απόρριψη της πρότασης του Μ. Γλέζου έχει σάν συνέπεια τό Συνέδριο νά είναι της ΕΔΑ και, επομένως, δεν τίθεται πρόβλημα ίδρυσης φορέα, ώστε νά μπορέσουν νά συμμετάσχουν και άλλες δυνάμεις σά συστατικά μέρη του (π.χ., Β' Πανελλαδική, πρώην στελέχη της Σοσιαλιστικής Πορείας, Ανεξάρτητοι, κλπ.). Αυτό σημαίνει ότι ή διαδικασία σύμπληξης κάποιας άλλης πολιτικής παράταξης έχει στό παθητικό της τήν άπώλεια ενός ιστορικού φορέα της ελληνικής αριστεράς πού διαλέγει μάλλον τίς «φρόνιμες» δυνάμεις του εργατικού κινήματος.

ΙΣΩΣ δεν έχει νόημα νά τεθεί τό ερώτημα του μέλλοντος της ΕΔΑ. Όστόσο, υπάρχουν φορείς πού ενδιαφέρονται γιά τίς πολιτικές προσωπικότητες πού στεγάζει ακόμα αυτός ο φορέας. Σύμφωνα και μέ παλιότερες πληροφορίες, τό ΠΑΣΟΚ έχει εκδηλώσει τήν πρόθεσή του νά προσεταιριστεί όρισμένους δημάρχους πού εκλέχτηκαν μέ τή σημαία της ΕΔΑ, ή και ακόμα κάποιοις ιστορικές φυσιογνωμίες της ελληνικής αριστεράς, χωρίς βέβαια νά υπάρχουν πρós τό παρόν συγκεκριμένα αποτελέσματα από αυτόν τόν διάλογο.

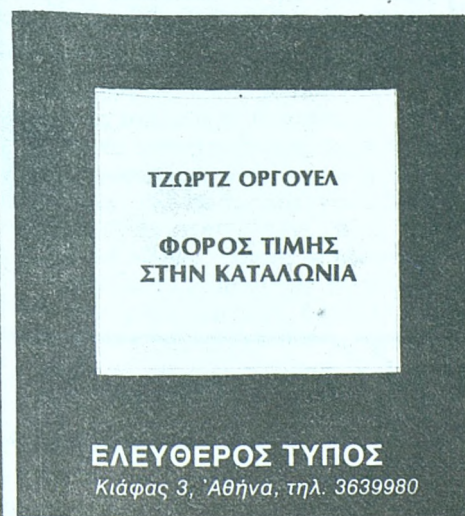
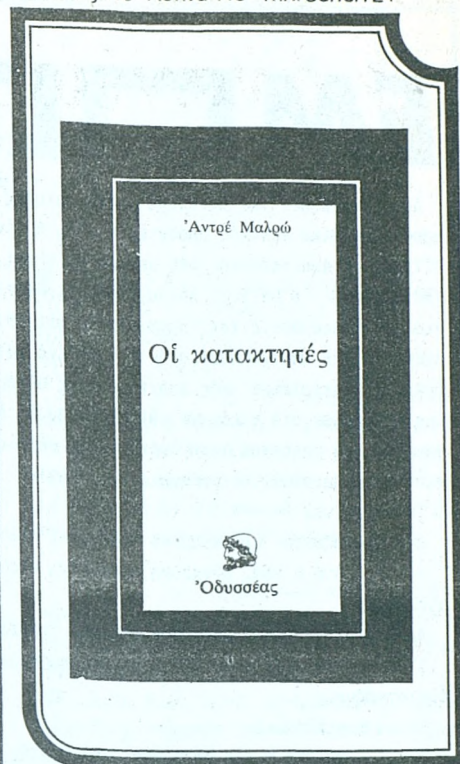
Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ των έκλογών (και αυτών μόνο δυστυχώς) θά επιταχύνει τίς ζυμώσεις σέ όλους τούς χώρους της αριστεράς. «Δογματικής» και «Ανανεωτικής». Η πρώτη ξεκινά από ένα άτόυ: Τήν εκλογική της κατίσχυση τό 1977. Καί ένα άρνητικό: τήν (άναμενόμενη) πολιτική της συρρίκνωση στό επίπεδο της ιδεολογικής παρέμβασης και σ' αυτό του μαζικού διεκδικητικού κινήματος.

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ της «Ανανεωτικής Αριστεράς» ξεκινούν από τήν κρίση τους. Άν μάθουν νά τήν αντιμετωπίζουν, ίσως νά λειτουργήσει σωτήρια — όχι μόνο γιά τήν επιβίωσή τους... Άν τήν άναγνώσουν πολιτικά, θά μπορέσουν, ίσως, μέσα άπ' αυτήν νά δράσουν σάν κοινωνικοί πόλοι συσπείρωσης και αγωνιστικής παρουσίας των διαθέσιμων λαϊκών δυνάμεων, πέρα άπ' τήν εκλογική διάσωση κάποιων κομματικών μηχανισμών

οδυσσεας

Σολωνος 116 - Αθνα 145 - Τηλ. 36.19.724

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Κιάφας 3, Αθήνα, τηλ. 3639980

ΕΜΠΙΤΣΟΣΥΝΗ

Δέν συνδέθηκε. Τήν συνέδεσε ο διαφημιστής της. Καί τό παρακάτω χαρακτηριστικό γεγονός αποδεικνύει ότι ο μόνος έφικτός συνδυασμός ΠΙΤΣΟΥ καί έμπιστοσύνης δέν μπορεί νά είναι άλλος παρά ή ...

ΕΜΠΙΤΣΟΣΥΝΗ: "Η ΠΙΤΣΟΣ, λοιπόν, δέν διαθέτει ειδικευμένο σέρβις γιά τίς τηλεοράσεις της. Τηλεφωνήσαμε στό 491.25.20, πού ή ίδια ή εταιρία έχει καταχωρήσει στόν τηλεφωνικό κατάλογο, μέ τήν ένδειξη "σέρβις τηλεοράσεων". Μάς άπάντησε ένας αυτόματος τηλεφωνητής πού μάς παρέπεμψε στό τηλεφώνω 2914.182-183. Μέ έκπληξη όμωσ άντακούσαμε ότι τά τηλεφώνω αυτά άνήκουν στό σέρβις μιιάς άλλης άνταγωγ- νιστικής εταιρίας τηλεοράσεων, τής ΟΥΡΑΝΙΑ.

Τί συμβαίνει λοιπόν ;

Δέν χρειάζονται ειδικευμένο σέρβις οι τηλεοράσεις ΠΙΤΣΟΣ ;

Κι όλη αύτή ή νέα, σύγχρονη, προηγμένη εύρωπαϊκή τεχνολογία;

Αύτή δέν είναι πού διαφοροποιεί τήν ποιότητα ΠΙΤΣΟΣ;

Σ' αύτήν δέν βασίζεται όλη ή επιχειρηματολογία τής έμπιστοσύνης;

Τί νά πιστέψουμε;

Τόν διαφημιστή ή τόν αυτόματο τηλεφωνητή;

Τή μοναδικότητα τής ΠΙΤΣΟΣ ή τό ότι όλες οι τηλεο- ράσεις είναι ίδιες ;

Κι άν πάλι ή ΠΙΤΣΟΣ είναι πράγματι τό σύγχρονο θαύ- μα τής εύρωπαϊκής τεχνολογίας πώς νά τήν έμπιστευτού- με όταν άφού πουλήσει τά τόσο "αύστηρών εύρωπαϊκών προδιαγραφών" προϊόντα της, έμπιστεύεται τό σέρβις τους στό χέρια των πρώτων τυχόντων άν όχι άνειδίκευ- των τουλάχιστον μή ειδικευμένων ;

Διαλέγετε λοιπόν καί παίρνετε ή μάλλον άς διαλέξει ή ΠΙΤΣΟΣ, άφού έμεις έτσι ή άλλως δέν θά... πάρουμε.

Καί κάτι άκόμα: Στό 120 χιλιόμετρο τής Έθνικής όδου Άθηνών-Λαμίας, ύπάρχει μιιά μικρή βιομηχανία ηλεκτρι- κών συσκευών μέ τήν έπωνυμία ΩΜΕΓΑ (Τηλ. 27.92.558). "Η βιομηχανία αύτή φτιάχνει καί τηλεοράσεις. Άπό εκεί άγοράζει ή ΠΙΤΣΟΣ τίς τηλεοράσεις της. Μιμηθεύτε τήν. "Η τηλεόρασή σας θά είναι ύποδεέστερη τής ΠΙΤΣΟΣ κατά μιιά "νέα εύρωπαϊκή τεχνολογία"... ταμπελίτσα

Έμπιστοσύνη λοιπόν.

* Άπό τό 1975 καί μετά ή ΠΙΤΣΟΣ έμφανίζει συνεχώς παθητικό.

* Στίς 29/8/1979 οι μέτοχοι τής εταιρίας προσκλήθηκαν μέ θέμα τή "λήψη άποφάσεως περί διαλύσεως τής εταιρίας κατόπιν σημαντικής μειώσεως του καταβεβλημένου κεφαλαίου αύτης ένεκα ζημιών τάς ό- ποίας ύπέστη καί εξακολουθεί είσέτι νά ύφίσταται". Τελικά άποφά- σαν τό κλείσιμο του βιομηχανικού τμήματος καί τή μετατροπή τής εταιρίας σέ καθαρά έμπορική. (Νέα εύρωπαϊκή τεχνολογία ΠΙΤΣΟΣ: ό τραγικός θάνατος του άγέννητου).

* Τόν Ιούλιο του '79 ή ΠΙΤΣΟΣ άπασχολούσε 1.200 εργαζόμενους. Σήμερα καί μετά μιιά σειρά άμαρτωλών άπολύσεών, πού προκάλεσαν τίς γνωστές μαχητικές άπεργίες, ή εταιρία άπασχολεί λιγότερους άπό 500. Έμπιστοσύνη λοιπόν :

ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

είναι ή λέξη πού συνδέθηκε μέ τήν ΠΙΤΣΟΣ. Έκατόν δέκα πέντε χρόνια τώρα οι Έλληνες έχουν

ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

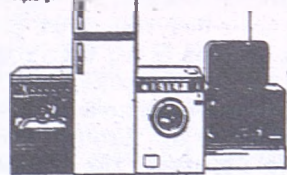
στήν ποιότητα ΠΙΤΣΟΣ. "Η έκπληκτι- κή άντοχή καί μακροζωία των προϊόν- των ΠΙΤΣΟΣ έγινε παροιμιώδης. Πολύ περισσότερο τώρα άξίζει νά έχετε

ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

στήν νέα εύρωπαϊκή τεχνολογία ΠΙΤΣΟΣ. "Η ΠΙΤΣΟΣ είναι ή πρώτη έλληνική βιομηχανία πού μπήκε στην ΕΟΚ. Οι νέες

ΕΥΡΩΣΥΣΚΕΥΕΣ

ΠΙΤΣΟΣ είναι σύμφωνες μέ τίς άύ- στέρές εύρωπαϊκές προδιαγραφές. "Η ΠΙΤΣΟΣ δίνει στόν Έλληνα κατα- ναλωτή τήν εύκαιρία νά αγοράσει εύρωπαϊκή ποιότητα σέ ελληνικές τιμές.

"Όταν ή μακροζωία τής ΠΙΤΣΟΣ γίνεται... παροιμιώδης, ή καηλεία τής παροιμίας (καί τής άλήθειας πού περιέ- χει) μένει άπλώς τό μέτρο του άκατάσχετα εύκόλιου διαφημιστικού λόγου.

"Η ΠΙΤΣΟΣ είναι ή πρώτη έλληνική βιομηχανία πού μπήκε στην ΕΟΚ", ύποστηρίζει ή διαφήμιση. "Η μόνη όμωσ σχέση ΠΙΤΣΟΥ καί ΕΟΚ είναι τό γεγονός ότι ή εταιρία πουλήθηκε τόν Ιούνιο του 1976 στίς πολυεθνικές ΑΕΓ, SIEMENS καί SIEMENS-BOSCH. Έτσι φαίνεται άντελαμβά- νονται τήν ένταξή μας στην ΕΟΚ διαφημιστής καί εται- ρία:

Τά ψέμματα δέν λείπουν άπό τή διαφήμιση. Οι εύρωσ- σκευές ΠΙΤΣΟΣ δέν είναι προφανώς "σύμφωνες μέ τίς άύστηρές εύρωπαϊκές προδιαγραφές" (V.D.E., B.S., N.F., κλπ).

Ποτέ δέν θά μπορούσαν νά πουληθοϋν, όπως καί δέν πουλήθηκαν ποτέ, στίς εύρωπαϊκές αγορές, γιατί δέν πληροϋν ούτε τίς κατασκευαστικές προδιαγραφές ου- τε τίς προδιαγραφές άσφαλείας των χωρών αυτών.

Οι κατά τά άλλα "εύρωσσκευές" ΠΙΤΣΟΣ δέν εξα- γονται σήμερα πιά ούτε στην Άφρική

ΕΥΡΩΣΥΣΚΕΥΕΣ

ΠΙΤΣΟΣ

★ Άν καί έκτιμούμε βεθύτητα τήν σεμνότητα καί προνοητικότητα τής διαφημιστικής εταιρίας "ΔΕΛΤΑ-ΔΕΛΤΑ ΔΗΜΟΥ ΑΕ" νά μήν ύπογράψει τίς διαφημίσεις της δέν μπορούμε νά τής στερήσουμε τήν έν δόμω άπόδοση τής πατρότητας καί τής τιμής του έμπνευσμένου αυτού δείγματος κατευθυνόμενης έπικοινωνίας.

Συμπαρίστανται και προσυπογράφουν

● Λάβαμε και δημοσιεύουμε στή συνέχεια υπογραφές πρώην μελών και στελεχών του ΚΚΕ και της ΚΝΕ με τη διευκρίνιση ότι αυτοί από τη μιά προσυπογράφουν το κείμενο των 389 που δημο-

σιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ και από την άλλη καταδικάζουν την απαράδεκτη, όπως τη χαρακτηρίζουν μεθοδολογία με την οποία αυτό αντιμετωπίστηκε από τη μεριά του ΚΚΕ.

● Λάβαμε επίσης το γράμμα – διευκρίνιση – για την συνωνυμία του κ. Δημήτρη Παπαϊωάννου:

‘Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Στό τεύχος σας 147 και στο κείμενο των διαφωνούντων από την ΚΝΕ-ΚΚΕ ό υπογράφων Παπαϊωάννου Δημήτρης δέν έχει καμία σχέση με μένα, ούτε ανάμειξη με τη κίνηση αυτή και τό γράμμα, αλλά πρόκειται για άπλή συνωνυμία.

Μετά τιμής
Παπαϊωάννου Δημήτρης
πρώην μέλος Διοικητικού συμβουλίου του Σπονδαστικού σόλογου παραϊατρικών ΚΑΤΕΕ ΑΘΗΝΑΣ.

● ‘Από τόν ‘Αντ. Διαμαντίδη, από τη Σκύδρα, πήραμε τό ακόλουθο τηλεγράφημα:

«Επιθεώρηση ΑΝΤΙ, Δημοχάρους 60
Συμφωνώ, προσυπογράφω μανιφέστο διαφωνίας. ‘Αντώνης Διαμαντίδης, μέλος ΚΟΒ. ΚΚΕ Σκύδρας.

● Στή συνέχεια δημοσιεύουμε τό γράμμα των Μπάμπη Χαραλαμπίδη, Δημήτρη Θωμά και Μπέτυς Χαραλαμπίδη που εκδηλώνουν τη συμπαράστασή τους στό κείμενο των διαφωνούντων:

‘Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Δημοσιεύτηκε στό προηγούμενο τεύχος σου τό κείμενο των συντρόφων προηγούμενα μελών και στελεχών του ΚΚΕ και της ΚΝΕ. Θέλουμε νά καταγγείλουμε την έκστρατεία σκοφάντησης, ψευδολογίας, προδοκατορολογίας και χαφιεδολογίας που ξεσήκωσε τό ΚΚΕ για την κίνησή τους. Πιστεύουμε πώς ή ουσία της στάσης του συνίσταται σέ άρνηση του δικαίωματος κριτικής, αποκαλύπτοντας και έτσι τό σκοταδιστικό, αντιδραστικό και αντιμαρξιστικό χαρακτήρα της ιδεολογίας του. Θά θυμίσουμε πώς τη μεθοδολογία του όχρετού δέν έχει διατάσει νά χρησιμοποιήσει στό παρελθόν ούτε για πλατιά γνωστός και καταξιωμένους λαϊκούς αγωνιστές, ούτε και γι’ αυτό τό μαζικό κίνημα. ‘Εμείς διαφωνώντας σέ σημεία με τό κείμενο των συντρόφων δέν υπογράψαμε. Ωστόσο, θεωρούμε την κίνησή τους έξαιρετικά θετική και αναγκαία για την ισχυροποίηση των διαδικασιών δημοκρατίας μας ‘Αριστεράς που θά ‘να ‘Αριστερά και δέν θά ‘να παροπλισμένη.

Μπάμπης Χαραλαμπίδης
Δημήτρης Θωμάς
Μπέτυ Χαραλαμπίδη

Μεντζάλης Λάκης
Σαριλάκη Βασιλικά
Μερκούρης Τάκης
Κασμάτης ‘Αλέκος
Σ. Γωγώ (Βιομηχανική)
Κόγκας Γιάννης
Λυμποράκη Βίκυ
‘Ανδρεάδης Μιχάλης
Βουζουναράς Δημήτρης
Ρήγας Γιώργος
Χριστόπουλος Λεωνίδας
Βορίδης Παντελής
Σανσονέτη Σοφία
‘Αγγέλοπουλος Νικηφόρος
Διαμαντίδης ‘Αντώνης
Αύγερινός Νίκος
Παλαιουρούτα ‘Ελλη
Σ. ‘Ανδρέας (Μάντσεστερ)
Φρυδάς Δημήτρης
Γουσογούνη Ρενέττα
Ζωγράφος Γιώργος
Σ. Βασίλης (‘Ιταλία)
Μαράκη Μαρία

Α. ‘Ελλη (‘Ιατρική)
Νικολοπούλου Μάρθα
Τζώρτζη Μαρία
Βρυώνης ‘Αγγελος
Φαφούτης ‘Αποστόλης
Λευκόπουλος Τάσος
Παπανικολάου Νίκος
Βραχόπουλος Μιχάλης
Ζήκος Κώστας
Δ. Δημήτρης (‘Εξάρχεια)
Τσουμάνης Χρήστος
Φατούρου Π. Κορίνα
Φατούρου Τ. Κορίνα
Πετρόπουλος Σπύρος
Βάζος Νίκος
Δαμόπουλος ‘Αντώνης
Μιχάλης Β. (ΑΣΟΕΕ)
‘Αθανασιάδης Δήμος
Γκινούδη ‘Αθηνά
Τζελεκίδης Νίκος
Βεργεράκης Λευτέρης
Χρήστος Μ. (Θεσσαλονίκη)

Τσώλης ‘Αντώνης (έργατης)
Βάρσος Βασίλης
Παλιαλέξης ‘Αλέξης
Φωτόπουλος Κυριάκος
Βουρλιωτάκης Γιώργος
Τσαλκίδης Τάσος
Τσίπης Μιχάλης
Παππας Χρήστος
Πουλημένος Γιώργος
Καβαλιέρος Μάνος
Προκόβας Νίκος
Δειμέζης Νίκος
Βραχόπουλος Βασίλης
Κουντούρη ‘Επη
Βέλιος Δημήτρης
Γερ. Σπύρος (Γκύζη)
Καραδήμου ‘Ελένη
Λάκης Χριστιάνας
Χριστοδούλου Τάσος
Κ. Βαρβάρα (μαθήτ Αιγάλεω)
Ρ. ‘Ελένη (μαθήτρια Αιγάλεω)
Π. Μαρία (μαθήτρια Αιγάλεω)
Γ. Μιχάλης (ΕΜΠ Αιγάλεω)

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ:

● Σχετικά με όρισμένα «παραπλανητικά» και «έσκεμμένα άνακριδή» δημοσιεύματα του κομματικού έντυπου του ΚΚΕ, συντάκτες του κείμενου διευκρίνισαν:

α. Ουδέποτε υπέγραψε τό κείμενο ό Μ. Κυνηγός. ‘Όσον άφορά στό Μ. ‘Ανδρέου, άνεξάρτητα άπ’ τούς άπαράδεκτους χαρακτηρισμούς, πού του άποδίδει τό ΚΚΕ, διευκρινίζεται ότι ούτε αυτός έχει υπογράψει τό κείμενο.

β. Θά ήταν καλύτερο, ό «Ριζοσπάστης» νά άπόφευγε την άutoγελοιοποίηση του, δημοσιεύοντας έπιστολές άνθρώπων, πού διαμαρτύρονται, καθ’

ύπαγόρευση, για την δήθεν έποκλοπή των υπογραφών τους, ενώ είναι φανερό ότι πρόκειται για άπλές συνωνυμίες.

γ. ‘Όσον άφορά στά ύπονοούμενα του «Ριζοσπάστη» για την ύπαρξη δήθεν «κατευθυντήριου νοΰ και μηχανισμού», πού όρίζεται πίσω άπ’ τό κείμενο, αυτά όπως διατυπώνονται με μορφή έρωτημάτων και φυσικά χωρίς στοιχεία, έγγραφονται σέ μία άπαράδεκτη τακτική σκοφάντησης.

Παραμένει μόνον τό γεγονός ότι τό ΚΚΕ άπέφυγε μέχρι σήμερα νά αντιπαρατεθεί ιδεολογικά στά ουσιαστικά σημεία της κριτικής του κείμενου.

ΑΝΤΙΠΕΡΙΣΠΑΣΜΟΙ πού κρύβουν άδυναμία

του Στέλιου 'Αλεξανδρόπουλου

Η δημοσιοποίηση του κειμένου μιάς σειράς πρώην μελών και στελεχών του ΚΚΕ που έκφρασαν τη διαφωνία τους με βασικά στοιχεία της πολιτικής και της φυσιογνωμίας του αποτέλεσε σημαντικό πολιτικό γεγονός στο διάστημα που πέρασε. Ο τρόπος της πολιτικής καταγραφής του, ιδιαίτερα η αντιμετώπισή του από το ΚΚΕ προσέφερε την ευκαιρία να άντληθούν χρήσιμα πολιτικά διδάγματα.

Φυσικά, όλοι όσοι εκφράστηκαν μέσα απ' αυτό δεν έτρεφαν απτάτες σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί ή προσπαθεί τους για μία υπεύθυνη και τεκμηριωμένη, κατά τις δυνάμεις τους, ιδεολογική αντιπαράθεση με το ΚΚΕ.

Στό κείμενό τους, ήδη, διαπίστωναν την «*ανυπαρξία θεωρητικού διάλογου μέσα στο ΚΚΕ, την διοικητική αντιμετώπιση των ιδεολογικών ζητημάτων. Την αντιδημοκρατική αντιμετώπιση των διαφωνούντων ή όσων διαφοροποιούνται σοβαρά*».

Με τον τρόπο που το ΚΚΕ αντιμετώπισε την εκδήλωση της διαφωνίας και της κριτικής τους όχι μόνο επιβεβαίωσε τις παραπάνω διαπιστώσεις, αλλά και τούς έδωσε μία νέα διάσταση.

Αυτό, άλλωστε, ήταν το μόνο σημείο της πρόκλησης που άπηυθναν μέσα από το κείμενό τους στο ΚΚΕ για μία ανοιχτή ιδεολογική αντιπαράθεση, στο οποίο αυτό ανταποκρίθηκε, έστω και αρνητικά, αυτοαποκαλυπτόμενο με την ίδια την πολιτική του πράξη.

Μ' αυτό τον τρόπο δεν μπόρεσε όμως να πείσει κανένα αντικειμενικό παρατηρητή, άλλ' ούτε και μία μεγάλη κατηγορία μελών του για τη δυνατότητά του να απαντήσει στην ουσία των ζητημάτων που έθεσε ή κριτική του κειμένου.

Γιατί ασφαλώς δεν μπορεί να χαρακτηριστεί σάν απάντηση ή κακής ποιότητας «*άστυνομική φιλολογία*» ή τά δίχως συνοχή και ειρμό ύπνοοούμενα στά όποια οι λέξεις «*διαφωνούντες*», «*Δεξιά*», «*άντικομμουνισμός*» και «*σκοτεινοί μηχανισμοί*» μπλέκονται σ' ένα ακατάσχετο συκοφαντικό παραλήρημα.

Πολύ περισσότερο, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί σάν ιδεολογική απάντηση ή έκστρατεια προσωπικής παρενόχλησης των ανθρώπων που ύπογράφουν τό κείμενο. Τά τηλεφωνήματα στά σπίτια, ή άκαρπη έκστρατεια για τήν άνεύρεση άμφιταλαντευόμενων με τήν έλπίδα να άποσύρουν τήν ύπογραφή τους.

Όυτε μπορεί να έχουν σχέση με ιδεολογικά έπιχειρήματα οι μηχανισμοί τής κατευθυνόμενης έσωκομματικής φημολογίας τής σπύλωνος του άγωνιστικού παρελθόντος συντακτών του κειμένου ή του χαρακτηρισμού άλλων άκόμη και σάν «*ψυχοπαθών*» έξ αίτίας τής διαφωνίας τους.

Πού άποθλέπει ή μεθοδολογία αύτου του είδους των «*άπαντήσεων*»; Οι στόχοι τής είναι συγκεκριμένοι και προφανείς. Άποσκοπεί στό να δημιουργήσει ένα πλαίσιο πολωτικής αντιπαράθεσης, να διαμορφώσει εκατέρωθεν ένα κλίμα φανατισμού μέσα στό όποιο να συσκοτισθούν τά κρίσιμα ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα πού θέτει τό κείμενο. Στήν ουσία δεν είναι παρά ένας φτηνός άντιπερισπασμός πού άποσκοπεί στό να μετατοπίσει τό έπίκεντρο του ένδιαφέροντος και τής συζήτησης σέ ζητήματα μή ιδεολογικά, να τήν μπλοκάρει και όδηγήσει σέ άδιέξοδο.

Δέν ύπάρχει πολιτική διαφωνία!

Στά πλαίσια αύτής τής μεθοδολογίας οι διεθύνοντες τήν έκστρατεια αντιμετώπισης του κειμένου άρνούνται κατηγορηματικά ότι πρόκειται για κάποιο ύπαρκτό ζήτημα πολιτικής διαφωνίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι άκόμα και τίς λέξεις «*διαφωνία*» και «*διαφωνούντες*» πού κατά παραχώρηση χρησιμοποιούν, φροντίζουν να τίς θάζουν σέ εισαγωγικά.

Η διαφωνία, λοιπόν, όλων αύτων των ανθρώπων πού έκφράζονται μέσα από τό κείμενο δεν είναι πολιτική. Όποιος τό άμφισβητεί

δέν έχει παρά να διαβάσει τόν «*πολυμαθέστατο*» άρθρογράφο με τήν ύπογραφή «*άριστερός πολίτης*» πού καλύπτει τήν άνωνυμία του με τήν δικαιολογία του «*άνώτερου δημόσιου λειτουργού*»: «*Ο λόγος για τόν όποιο «διαφωνούν» (ή λέξη πάλι μπαίνει σέ εισαγωγικά) με τό ΚΚΕ δεν είναι πολιτικός. Άνάγεται στά ύπαρξιακά τους προβλήματα. Τά προβλήματα πού θέτουν είναι ύπαρξιακά, όχι πολιτικά*»(!)

Μ' αυτό τό τρόπο ή έπισήμανση, τής κρίσης και των άδιεξόδων τής Άριστεράς, ή άναζήτηση μιάς πειστικής έναλλακτικής προοπτικής άνάγεται σέ ύπαρξιακό πρόβλημα κάποιων όλιγάριθμων διαφωνούντων! Ύπαρξιακό πρόβλημα άνακηρύσσονται και οι συγκεκριμένες έπισημάνσεις των άρνητικών εξέλιξεων στό μαζικό κίνημα! Ύπαρξιακό πρόβλημα και ή τεκμηριωμένη κριτική στή πολιτική γραμμή και συγκρότηση του ΚΚΕ!

Ποιά άλλη μεγαλύτερη πιστοποίηση ύπάρχει του γελοίου και του άδιεξόδου εκείνης τής πολιτικής άποψης πού άναγκάζει να προσφεύγει στήν έπικουρία άκόμη και τής ψυχιατρικής, προκειμένου να ύπαρασπίσει τίς παραποιήσεις πολιτικές τής θέσεις;

Άλλος άνωνυμος άρθρογράφος του «*Ρ*» φαίνεται ότι από τήν ψυχιατρική προτιμά τήν φυσιολογία και μάς λέει ότι τό ΚΚΕ «*θρίσκει άναπόφευκτη τήν άποβολή των στοιχείων πού είναι ξένα και δεν μπορούν να ένσωματωθούν σ' αύτό. Κάθε ζωντανός όργανισμός άποβάλλει τά άχρηστά του*» λέγεται άλλού. Αύτά τά «*άχρηστα*» και ξένα στοιχεία είναι εκείνοι πού «*κουράστηκαν*» πού δεν μπορούσαν «*να ξάνουν άλλο τό μαλί*», πού «*πρωτίμωσαν από τόν κοπιασμό, σεμνό, άνώδυμο δρόμο του κομματικού άγωνιστή, τήν επώνυμη έπαλη, του πολέμου του κόμματος μέσα από τόν άστικό ή άριστερίζοντα Τύπο*». Είναι τά «*άσταθή, άρριθιστικά, λιπόψυχα και ιδεολογικά ξένα στοιχεία*», όπως χαρακτηριστικά λέγεται άλλού.

Τόσο μελάνι και τόσοι χαρακτηρισμοί δεν ξοδεύονται τζάμπα. Στόχος είναι, κάτω από θαρύτατους και παραπλανητικούς χαρακτηρισμούς, να άποφευχθεί μιά και μόνη άπλή παραδοχή: ότι κάποια μούλ του κόμματος έχουν τό δικαίωμα να διαφωνήσουν πολιτικά με τίς βασικές του έπιλογές.

Φαίνεται ότι τό κόστος τής άπλής παραδοχής τής πολιτικής διαφωνίας είναι δυσανάλογα μεγάλο για τό ΚΚΕ. Γιατί όμως;

Γιατί άσφαλώς ή παραδοχή του δικαιώματος πολιτικής διαφωνίας συνδέεται με διαδικασίες διάλογου και συζήτησης, διαδικασίες από τίς όποιες τό ΚΚΕ είναι άπόλυτα στερημένο. Συνδέεται με τή διαμόρφωση ενός διαφορετικού πλαισίου αντιμετώπισης των ζητημάτων μέσα στό όποιο τά καιρία προβλήματα δεν θά μπορούν πλέον να αντιμετωπίζονται και λύνονται «*έν κρυπτώ και παραθύτω*». Ένα πλαίσιο μέσα στό όποιο μιά σειρά λαθεμένες και άναχρονιστικές θέσεις και πρακτικές πού στηρίζουν και άναδείχνουν τήν κομματική γραφειοκρατία σέ «*άλληλέγγυο σώμα*» θά έμπαιναν μαζικά σέ άμφισβήτηση.

Τά «άστυνομικά» σενάρια

Χρειάζεται λοιπόν ή άρνηση τής πολιτικής ουσίας τής διαφωνίας, ή άποϊδεολογικοποίηση των ζητημάτων, ή μετατροπή τους σέ έπεισόδια άστυνομικού σενάρου, έστω και κακογραμμένου.

Πάνω από τά κεφάλια των άνυποψίαστων άναγνωστών του «*Ρ*» πλανιέται ή «*φοβερή ύποψία*» ότι πίσω από τά πρόσωπα πού επώνυμα έκφρασαν τίς άπόψεις τους βρίσκεται κάποιος άλλος «*μηχανισμός*» πού κινεί τήν όλη ύπόθεση.

Σειρά από τρομερά ύπνοοούμενα διατυπωμένα σάν έρωτηματικά θομπαρδίζουν τά κομματικά μέλη: «*Ποίος είναι ό πραγματικός μηχανισμός πού κινεί τήν όλη ύπόθεση*;» «*ΠΩΣ και με ΠΟΙΑ ΜΕΣΑ*

έγινε δυνατό να συντονιστεί η συγκέντρωση των υπογραφών στο έσωτερικό και σε όριζόμενες δυτικοευρωπαϊκές χώρες; «Ποιός είναι ο πραγματικός κατευθύνων νους της κίνησης»;

Κρίμα που ο ίδιος ο «Ριζοσπάστης» δεν είναι σε θέση να δώσει μόνος του απάντηση στα φοβερά πράγματι ερωτηματικά που διατυπώνει. Δεν πειράζει όμως. Κι αν δεν μπορεί να δώσει απάντηση, μένουν τουλάχιστο τα φοβερά ερωτηματικά να πλανιούνται στη συνείδηση των αναγνώστών του. Αυτά ασφαλώς κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους από τις απαντήσεις που δεν μπορούν να δωθούν.

«Ας μην ανθρωπηθεί κανείς πώς ονομάζεται αυτή η μεθοδολογία. Γιατί είναι ασφαλώς ιδιαίτερα δυσάρεστη ή διαπίστωση της ομοιότητας των μεθόδων μιάς «κομμουνιστικής» εφημερίδας με την πιο αντιδραστική άστική προπαγάνδα.

Φυσικά, στα πλαίσια της προσπάθειας να διαμορφωθεί το κατάλληλο κλίμα που να εμποδίζει την ανάπτυξη, προβληματισμού γύρω από τα καίρια ιδεολογικά ζητήματα που θέτει η κριτική του κειμένου, ισχυρότερο «έπιχειρήμα» και άτου παραμένει η άποψη ότι κάθε δημόσια έκφραση της πολιτικής διαφωνίας «δίνει χέρι βοήθειας στην αντίδραση».

Βέβαια, είναι γεγονός ότι η Δεξιά προσπαθεί πάντα να αξιοποιήσει για δικό της πολιτικό όφελος τα προβλήματα που αφορούν στους κομματικούς της αντιπάλους. Αυτό όμως δεν ισχύει μόνο απέναντι στο ΚΚΕ. Το ίδιο ισχύει για το ΠΑΣΟΚ ιδιαίτερα σήμερα που αυτό προβάλλει σαν ο πιο άμεσος επικίνδυνος διεκδικητής της εξουσίας από την Δεξιά. Τό ίδιο ισχύει ακόμη και απέναντι στις κεντρώες άστικές δυνάμεις όταν αυτές διέθεταν σημαντικά πολιτικά έρεϊσματα. Πού πάει λοιπόν και πού οδηγεί η λογική ότι πρέπει να καταπνίγεται η κριτική και η διαφωνία μπροστά στο αντίπαλο δέος της Δεξιάς;

Οι έμπνευστές αυτής της άποψης αποσιωπούν το πραγματικό γεγονός ότι τις διαστάσεις στο όλο ζήτημα τις δίνουν οι ίδιοι με την αντιδημοκρατική πρακτική και την απαράδεκτη πολιτικά μεθοδολογία τους. «Αν ο διάλογος και η κριτική ήσαν αποδεκτά μέσα στο κομμουνιστικό κίνημα, αν αποτελούσαν φυσιολογική κατάσταση, τότε η οποιαδήποτε εκδήλωση κριτικής δεν θα 'παιρνε το χαρακτήρα πολιτικού σκανδάλου, ούτε η Δεξιά θα μπορούσε να παρεμβαίνει για δικά της ώφελή. Ίσα ίσα λοιπόν, η σκανδαλοθηρία και η πολιτική εκμετάλλευση από τη δεξιά χρειάζεται την αντιδημοκρατική νοοτροπία και πρακτική του ΚΚΕ χωρίς αυτήν δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Αυτά τα δυο είναι η σφύρα και ο άκμωνας ανάμεσα στα οποία συμπιέζονται σήμερα τα καίριαση σημασίες προβλήματα του κομμουνιστικού κινήματος. Αποτελεί πολύ βολική λύση το να λέει κανείς ότι «δεν μιλάω για να μη δώσω λαβή στη Δεξιά». Σίγουρα όμως ο μοναδικός δρόμος είναι η πάλη για να αλλάξει η κατάσταση που επικρατεί σήμερα στο κομμουνιστικό κίνημα.

Θετικός ο αντίκτυπος του κειμένου

Σ' αυτή την κατεύθυνση εντάσσεται η πρωτοβουλία που εκφράζει το κείμενο των πρώην μελών και στελεχών του ΚΚΕ. Οι άρθρο-γράφοι του «Ρ» προσπάθησαν να αποδώσουν σ' αυτό την επαγγελία κρίσεων και διασπάσεων, έτσι ώστε να βγάζουν εκ του ασφαλούς το συμπέρασμα ότι μια τέτοια φανταστική επαγγελία δεν επαληθεύτηκε.

Όμως οι άνθρωποι που εκφράζονται μέσα από το κείμενο ούτε κρίσεις, ούτε διασπάσεις επαγγέλθηκαν. Κατέθεσαν απλά την κριτική τους εμπειρία για ζητήματα που θεωρούν καίριας ιδεολογικής και πολιτικής σημασίας στο χώρο της άριστερας.

Γνωρίζουν ότι το έγχειρημά τους δεν εκφράζεται με όρους άμεσης επιθετικότητας. Οι συνέπειές του είναι βαθύτερες, οι προοπτικές του πολύ πιο μακροπρόθεσμες. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι και άμεσα δεν υπήρξαν αντιδράσεις που έδειξαν ότι ο αντίκτυπος που είχε το κείμενο σε μια μεγάλη κατηγορία κομματικών μελών υπήρξε γενικά θετικός. Αντίθετα σχολιάστηκε άρνητικά η στάση που κράτησαν οι ιθύνοντες κομματικοί κύκλοι στην αντιμετώπιση των καιρών ιδεολογικών ζητημάτων που αυτό έθεσε.

Αποδείχεται ότι η μεθοδολογία των δόλων αντιπερισπασμών που ακολουθούν αυτοί άδυνατεί να συσπειρώσει στο σύνολό τους τα κομματικά μέλη, να νεκρώσει την κριτική διάθεση απέναντι στα συσσωρευμένα κομματικά προβλήματα. Αντίθετα, το κείμενο λειτουργεί σε μια κατεύθυνση όξυνσης των ιδεολογικών μετώπων μέσα στο ΚΚΕ, εύνοει διαφοροποιήσεις που άσχετα αν δεν μπορούν σήμερα να εκφραστούν για λόγους που γίνονται εύκολα κατανοητοί, δεν μπορεί παρά να εκδηλωθούν σε μια κατοπινότερη φάση.

Νά επαναφέρουμε τη συζήτηση

Από τη μεριά μας θα ήταν λάθος να εμπλακούμε στον πόλεμο λάσπης που μας προτείνει το ΚΚΕ και ο «Ρ». Γνώμη μας πως μια τέτοια μεθοδολογία δεν ταιριάζει σε αγωνιστές. Αυτή τη μεθοδολογία τους τη χαρίζουμε. Τους άνηκε. Έμεινε σε πείσμα της επιδίωξης αντιπερισπασμού των ήγετικών κύκλων του ΚΚΕ, θα επιμείνουμε στο να επαναφέρουμε τη συζήτηση στο σημείο εκείνο ακριβώς από το οποίο αυτοί προσπαθούν να την εκτρέψουν.

Το σημείο αυτό δεν είναι άλλο από τα ίδια τα καίρια ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα που εκφράζουν την ουσία της κριτικής μας.

Γιατί δεν μπορούμε να μήν παρατηρήσουμε ότι το ΚΚΕ, παρόλο που δεν δίστασε να διατυπώσει ψεύτικες κατηγορίες, και φοβερά ύπονοούμενα δεν βρήκε ούτε λέξη για να απαντήσει σε μια σειρά ουσιαστικά ζητήματα που έθεσε το κείμενο: Στη έπισήμανση, λόγου χάρη, των ευθυνών του για την κάμψη που σημείωσαν οι εργατικές κινητοποιήσεις σε μια περίοδο ραγδαίας επιδείνωσης των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Για τα πολύ σοβαρότερα άρνητικά φαινόμενα που παρουσιάζονται στο επίπεδο της ποιοτικής λειτουργίας των μαζικών φορέων και κινήματων. Για τις κραυγαλέες αντιφάσεις της γραμμής του στον εργατικό συνδικαλισμό.

Αν και δεν δίστασε να χαρακτηρίσει τη δημοσίευση του κειμένου σαν «προβοκάτσια» και να την ταυτίσει με «αντικομμουνιστική έπιθεση», από την άλλη δεν βρήκε ούτε λέξη για να υπερασπιστεί την πολιτική του απέναντι στη διαπίστωση ότι αυτή «είναι καθηλωμένη στα οικονομιστικά πλαίσια, και θεσμούς, δεν πολιτικοποιεί σε μια σωστή βάση τις λαϊκές μάζες, δεν προσανατολίζει τους μαζικούς αγώνες εκεί όπου άμφισβητείται τελικά η ίδια η φύση και η ουσία του εκμεταλλευτικού κοινωνικού συστήματος».

Αν και δεν δίστασε να αναμίξει ακόμη και τις «κρατικές ύπηρεσίες» στην υπόθεση του κειμένου, από την άλλη δεν βρήκε ούτε λέξη για να άναιρέσει τη διαπίστωση της κραυγαλέας άδυναμίας του να στηρίξει την πολιτική του σε όποιαδήποτε συγκεκριμένη άνάλυση της σημερινής έλληνικής πραγματικότητας, γεγονός που πιστοποιήσε πανηγυρικά και το 10ο Συνέδριό του.

Αν και μίλησε για κάποια «δόλια μέσα» των συντακτών του κειμένου από την άλλη δεν βρήκε ούτε λέξη απέναντι στην έπισήμανση του άρνητικού του ρόλου μέσα στο μαζικό κίνημα. Την διαπίστωση ότι «αυτό εύνοει την ανάπτυξη των αγώνων μόνο, όταν συντελούνται κάτω από την ήγεια και τον έλεγχο του, σε μια περιορισμένη όμως, τόσο από άποψη στόχων, όσο και μορφών πάλης κατεύθυνση, ενώ αντίθετα αντιπαράτίθεται άποφασιστική σ' αυτούς, όταν τα μαζικά κινήματα επιλέγουν στόχους και μορφές πάλης που ξεπερνούν και άνατρέπουν το πλαίσιο της στρατηγικής και τακτικής του».

Αν και έφτασε στο σημείο να άνακαλύπτει τον δήθεν «υποβολιμαίο ρόλο» άλλων κομμάτων πίσω από το κείμενο, από την άλλη δεν βρήκε ούτε λέξη για να άποσειεί την ιδιαίτερη ευθύνη που του καταλογίζεται για την παραβίαση της άυτονομίας του μαζικού κινήματος. Για την έλλειψη γνήσιων ένωτικών διαδικασιών και τα τεχνητά σχήματα τύπου ΣΑΔΕΟ.

Μέ άνάλογη σιωπή κάλυψε και τα καίρια ζητήματα που αφορούν στην ιδεολογική πρακτική και την έσωκομματική του λειτουργία που έθεσε το κείμενο.

Μοναδική άναφορά του στα ουσιαστικά ζητήματα υπήρξε ο άφορισμός ότι «οι άπόψεις που εκφράζονται είναι άπόψεις που έκλειψαν από το όπλοστάσιο της άστικής και μικροαστικής ιδεολογίας, με τις πιο διαφορετικές άποχρώσεις, από δεξιές όπορτουνιστικές, μέχρι τροτσκιστικές και άναρχικές». Αυτή η άδυναμία των ιδεολογικών έγκεφάλων του ΚΚΕ να εντάξουν την ουσία των ζητημάτων που θέτει η κριτική του κειμένου σε κάποιον από τους παραδοσιακούς πολιτικούς χώρους έξηγει και την έλλειψη ψυχραιμίας μαζί και την άποφυγή της ιδεολογικής αντιπαράθεσης που άκολούθησαν μέχρι σήμερα. Αυτό που τους φοβίζει είναι η συναίσθηση της διαμόρφωσης καινούριων ιδεολογικών και πολιτικών συνιστούσων μέσα στο μαζικό κίνημα που η προβληματική τους στρέφεται στην άναζήτηση λύσεων στα προβλήματα της Έλληνικής Άριστερας.

Η κριτική που άνοιξε στις βασικές πολιτικές έπιλογές του ΚΚΕ με το κείμενο δεν πρόκειται να σταματήσει σ' αυτά τα πλαίσια. Χρειάζεται να έπεκταθεί σε βάθος και πλάτος. Στο βαθμό που αυτό θα γίνεται και θα συνοδεύεται από μια σταθερή παρουσία στο μέτωπο των μαζικών αγώνων, σε μια κατεύθυνση άνυποχώρητης πάλης απέναντι στις δυνάμεις της Δεξιάς και του άστισμού, θα γίνεται όλοένα και δυσκολότερο για το ΚΚΕ να παρακάμπτει τα καίρια ιδεολογικά και πολιτικά αίτήματα στο χώρο της άριστερας, να εμποδίζει σοβαρές διαφοροποιήσεις στις ίδιες τις γραμμές του

‘Η αντιμετώπιση ενός κειμένου καί η γενικότερη σημασία του

του Ν. Τσακίρη

Πώς τό ΚΚΕ αντιμετώπισε τήν κατάθεση τής πολιτικής διαφωνίας τών τετρακοσίων πρώην μελών καί στελεχών του; Τό είχαν ήδη προβλέψει οί ίδιοι: Θά κατηγορούσε τό έγχειρημα σάν προϊόν υποκίνησης «αντιδραστικών κύκλων» μέ στόχο νά πλήξουν τό Κόμμα καί θά κατάσσε τούς υπογράφοντες σέ πιόνια τής αντικομμουνιστικής σκακιέρας, πού μέ επιδεξιότητα έχει στήσει ό «ταξικός έχθρός».

Τό ΚΚΕ επαλήθευσε τίς προβλέψεις καί ακολου-

ΚΑΘΕ πολιτικός οργανισμός προϋποθέτει καί επιδιώκει, βέβαια, τή συνοχή του καί τήν ενότητα τών μελών, πού τόν απαρτίζουν. Όταν ή λειτουργία του δέν βασίζεται στίς δημοκρατικές σχέσεις τών μελών του, ή συνοχή καί ή ενότητα εξασφαλίζεται μόνο μέ τήν επιβολή τής τυποποιημένης πειθαρχίας, πού δικαιολογείται όχι μέ κριτήρια πολιτικής αποτελεσματικότητας (πού πιθανόν κάποτε νά υφίστανται), αλλά μέ τήν επίκληση δογμάτων κομματικής ήθικης καί τήν καλλιέργεια ψυχώσεων «κινδύνου» ή πιό «αποτελεσματική» ψύχωση τέτοιου είδους είναι ή καλλιέργεια ενός κλίματος περικύκλωσης καί πολιορκίας του οργανισμού από επίβουλους έχθρους του, όποτε τό αυτόνομο καθήκον τών μελών του είναι νά αντιτάξουν μέ κάθε τρόπο τήν άμυνά τους, χωρίς διστακτικότητα ή καθυστερήσεις. Έμποτισμένα μέ τήν αίσθηση τής περικύκλωσης επιλέγουν αναγκαστικά τήν συσπείρωσή τους πρό τής άπειλής, αναστέλλουν τίς όποιες διαθέσεις τους γιά κριτική διερεύνηση τών σχέσεων τους μέσα στον οργανισμό καί έναποθέτουν άδιαμαρτύρητα τήν αντιμετώπιση του «κινδύνου», στήν κατά περίπτωση, ήγεσία. Η διαδικασία αυτή, πού βασίζεται στους πολύ άπλους νόμους τής «όμαδικής ψυχολογίας» άποτελεί τό συνηθισμένο καί προσφιλέ καταφύγιο όχι μόνο κομματικών ήγεσιών, πού αισθάνονται έπισφαλή τή θέση τους, αλλά καί όποιων ομάδων κυριαρχούν σέ διάφορους κοινωνικούς οργανισμούς καί άνησυχούν γιά τή διατήρηση τών δομών πού εξασφαλίζουν καί αναπαράγουν τήν επιβολή τους.

ΤΗΝ μέθοδο αυτή άκολούθησε όχι μόνο κατά γράμμα, αλλά καί «καθ’ ύπερβολήν» ή ήγεσία του ΚΚΕ χωρίς νά όρρωδίσει μπροστά σέ όποιοδήποτε φραγμό πολιτικής καί ήθικης δεοντολογίας, χωρίς νά επενδύσει έστω καί μέ επίφαση αλήθειας τούς μύθους πού έσπηνε γιά νά κάνει πιστευτή τήν «περικύκλωση» καί τούς κινδύνους. Ο κίνδυνος αυτή τή φορά ξεπερνούσε τούς συνηθισμένους. Δέν είχε νά κάνει μέ μία κριτική ή μία ιδεολογική αντιπαράθεση πού έρχόταν «άπ’ έξω», από έναν άλλο ξεχωριστό πολιτικό οργανισμό, πού τά συμφέροντά του δέν συνέπιπταν έξ όρισμού μέ τό κόμμα. Σέ μία τέτοια περίπτωση οί αντίθετες άπόψεις ταξινομούνται εύκολα σάν αύταπόδεικτα έχθρικές καί ή αντιμετώπισή τους ύπάγεται εύκολα στον καταμερισμό τής προπαγανδιστικής δουλειάς. Η κριτική καί οί άπόψεις όμως πού εκφράζονται στο κείμενο τών 400 έθγαίνουν μέσα από τόν ίδιο τόν οργανισμό, άποτελούσαν τό ώριμο προϊόν τών δικών του αντιφάσεων, άπηχούσαν καταστάσεις καί πράγματα γνώριμα σέ όλα τά μέλη του. Διαβάζοντας ή συζητώντας τό κείμενο ένα μέλος του ΚΚΕ ή τής ΚΝΕ θά αναγνωρίσει σ’ αυτές ή εκείνες τίς άράδες του νά καθρεφτίζεται τό είδωλό του, όποτε είναι ένδεχόμενο οί κάποιοι πρώτοι προβληματισμοί πού του έχουν γεννηθεί, νά γίνουν έντονότεροι, οί θολές πρώτες άμφιβολίες, νά γίνουν συγκεκριμένα έρωτήματα καί νά φτάσουν κάποτε σέ μία παρόμοια κατάθεση πολιτικής διαφωνίας... Γιά τόν λόγο αυτό τό ΚΚΕ δέν έπρεπε νά δώσει τήν έντύπωση ότι «συζητάει» τό κείμενο, ότι άσχολείται μέ τήν ουσία τών επιχειρημάτων του, έστω καί γιά νά τά άπορρίψει. Κάτι τέτοιο θά νομιμοποιούσε τή συζήτηση του κειμένου καί μέσα στίς όργανώσεις του, άνοίγοντας έτσι ένα ρήγμα, πού καθόλου δέν αισθανόταν σίγουρο ότι μπορεί νά τό κλείσει μέ τήν πειθώ. Έπρεπε μέ κάθε τρόπο νά άνακοπεί καί νά άποπεμφθεί ή όποιαδήποτε διάθεση συζήτησής του μέ τό νά έπικρέμαται ό χαρακτηρισμός του «αντικειμενικά

θese τήν τακτική τής άστυνομικής έρμηνείας του γεγονότος.

Ξαναζωντάνεψε έτσι τίς μελανότερες σελίδες του Έλληνικού Κομμουνιστικού Κινήματος, όταν οί κατά καιρούς διαφωνήσαντες μέ τήν ήγεσία άγωνιστές του αντιμετώπιστηκαν σάν «πράκτορες», «προβοκάτορες», «έμμισθοι ύπονομευτές» καί τά άλλα συναφή ήχηρά, πού χρησιμοποιούνται γιά νά προκαλέσουν τό δέος καί νά εκμαιεύσουν τόν έξορκισμό από τά άνυποψίαστα καί άπληροφόρητα μέλη του κόμματος.

συνεργού» σέ όποιον άποτολμούσε νά ζητήσει ή νά πράξει κάτι τέτοιο.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ, πού τίποτα δέν έχει νά ζηλέψει όχι από τήν «ραφιναρισμένη άστική δημοσιογραφία», όπως έλεγαν δύο ύπογράφοντες του κειμένου σέ άρθρο τους, αλλά από τίς τυποποιημένες ψυχολογικές επιχειρήσεις, άρχισε νά στήνεται πρίν τήν κυκλοφορία του κειμένου (δές καί σχετικό άρθρο στο προηγούμενο ΑΝΤΙ). Ανάπτυξε όμως όλες τίς πτυχές τής όταν τό κείμενο δημοσιεύτηκε μέ τίς εκατοντάδες ύπογραφές, πού έπαιρναν έπάνω τους τήν ευθύνη τών άπόψεων καί τής πράξης τους άποποιούμενοι τούς «άσπονδους συνήγορους», πού είχαν αναλάβει αυτόκλητα τήν οίωνοσκοπία του έγχειρηματος καί τών συνεπειών του. Τήν «ειδησεογραφική» καί πολιτική κάλυψη τής επιχείρησης άνάλαβε ή άνώνημη άρθρογραφία του «Ριζοσπάστη» συνεπικουρούμενη από έπιστολές «άγανακτισμένων όπαδών». Άποδεσμευμένος από όποιαδήποτε ύποχρέωση νά άποδείξει αύτά πού λέει ή νά κατονομάσει τίς πηγές τών «πληροφοριών» του ό «Ριζοσπάστης» περιγράφει μέ άνεση τό φανταστικό σενάριο, πού πάνω του θά ποντάρει τήν καλλιέργεια τών ψυχώσεων τής «περικύκλωσης»:

«Έξακριβωμένες πληροφορίες άναφέρουν ότι οί κύριες κατευθύνσεις τής ύπονομευτικής έκστρατείας... ύπήρξαν αντικείμενο έκτεταμένης μελέτης έπιτελών τής Δεξιάς καί όριστικοποιήθηκαν πρίν λίγους μήνες σέ σχετικές συσκέψεις στίς όποιες συμμετείχαν καί κυβερνητικοί παράγοντες... Φημολογείται τέλος ότι επιδιώχθηκε ή προπαγανδιστική άξιοποίηση του μανιφέστου καί από ευαίσθητους κρατικούς τομείς, όπως οί ένοπλες δυνάμεις» («Ρ» 16/3/80).

ΜΕΤΑ τήν «άποκάλυψη» τής σκοπιμότητας καί τής προέλευσης του έγχειρηματος μένει νά «έρμηνευτούν» οί άποχωρήσεις καί διαγραφές τών εκατοντάδων μελών του, πού ή ίδια έφημερίδα θεωρεί κάτι τό φυσιολογικό, μιås καί «τό ΚΚΕ θρискόταν σέ συνεχή μεταβολισμό μέ τό κοινωνικό του περιβάλλον», ενώ γιά όσους ένδεχόμενα άγνοούν τή φυσιολογία διαθέτει πιό κατανοητά παραδείγματα: «Κάθε ζωντανός οργανισμός άποβάλλει τά άχρηστά του καί κάθε νοικοκυρεμένο σπίτι καθημερινά πετάει τά σκουπίδια του γιά νά είναι καθαρό». («Ρ» 16/3/80).

ΕΝΝΟΕΙΤΑΙ φυσικά, ότι άνάμεσα σ’ όλες αυτές τίς «έρμηνειες», πού τό ύφος τους καί οί εκφράσεις τους θεωρούνται πρωτοφανείς γιά πολιτικό λεξιλόγιο, δέν ύπάρχει πουθενά χώρος γιά νά άντικρουστεί ή ουσία τών επιχειρημάτων του κειμένου.

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ πού ύψώνεται γιά νά φράξει τήν κριτική πρέπει νά είναι άρραγές καί άνυποχώρητο, ώστε τό δίλημμα πού θά τεθεί στό μέλη του κόμματος νά είναι άμελίκτο καί άνελαστικό: «Η μέ τό κόμμα ή μέ τόν έχθρό!». Μόνο μέσα από τέτοιες διαδικασίες θά μπορέσει νά εξασφαλιστεί ή «μονολιθική ενότητα», καί νά έξοβελιστεί κάθε προσπάθεια κριτικής διερεύνησης καί προβληματισμού.

ΟΣΟ όμως «αποτελεσματική» καί νά φαίνεται βραχυπρόθεσμα μία τέτοια μέθοδος, καθώς διαθέτει γιά τήν εφαρμογή της τήν ισχύ του κομματικού μηχανισμού, άλλο τόσο άποκαλύπτει τήν ιδεολογική άδυναμία, πού ύπάρχει γιά τήν αντιμετώπιση τής διαφωνίας. Ποτέ όμως καμία ιδέα δέν νικήθηκε μέ ύλικά μέσα, ούτε καί ύπονομεύτηκε μέ διαστρεβλώσεις. Πολύ περισσότερο σήμερα πού τά όσα συμβαίνουν στή χώρα μας καί παγκόσμια κάνουν όλο

καί πιά δύσκολη τή συγκάλυψη, όλο καί πιά ένοχη τή σιωπή. 'Η μοίρα τής διαφωνίας έχει πιά αλλάξει...

ΑΝ ή ήγεσία τοῦ ΚΚΕ επέλεξε τόν ρόλο τοῦ «ήθικοῦ τιμητῆ» καί τοῦ άστυνομικοῦ έρμηνευτῆ τοῦ γεγονότος, δέν μπόρεσε παρόλα αὐτά νά μειώσει τή σημασία καί νά ἀναιρέσει τίς συνέπειες, πού θά 'χει όχι μόνο γιά τό ίδιο, μά γιά όλη τήν έλληνική άριστερά. 'Η κατάθεση τής πολιτικῆς διαφωνίας τών 400 ἀνατάρaxe τήν έπιφανειακή νηνεμία καί στασιμότητα τής άριστεράς καί έθεσε πάλι σέ όρατή θέση τά μεγάλα έρωτήματα καί προβλήματα, πού πρέπει νά ἀντιμετωπίσει.

ΠΟΙΑ είναι τά πιά χαρακτηριστικά τέτοια ζητήματα, πού τό κείμενό τους ἀναδεκνύει μέν μέσα από τήν έμπειρία στό ΚΚΕ, εύκολα όμως φανερώνεται ή εύρύτερη έμβέλεια πού έχουν;

● 'Η άδυναμία τοῦ ΚΚΕ νά έντοπίσει τίς ἀντιθέσεις καί νά διερευνήσει τίς ιδιαιτερότητες τής σημερινῆς έλληνικῆς κοινωνίας. 'Η προσκόλλησή του σέ άπλοποιημένα καί μηχανιστικά σχήματα, πού δέν ένδιαφέρει ή έπαλήθευσή τους. 'Η υποκατάσταση τής μαρξιστικῆς ἀνάλυσης από τόν μιζεραμπιλισμό, τίς προφητείες δεινών καί τά δάνεια ιδεολογήματα. 'Η όλο καί μεγαλύτερη άπομάκρυνση τής κοινωνικῆς αλλαγῆς, όταν ή ἀναγκαιότητα τής γίνεται όσο ποτέ άλλοτε φανερή.

● 'Η ἀνάγκη νά υπάρξει μία αὐτόχθονη καί αὐτόνομη έπεξεργασία τής επαναστατικῆς θεωρίας καί πρακτικῆς, άποδεσμευμένη από ιδεολογικές καί πολιτικές προσκολλήσεις, πού δέν ταυτίζονται μέ τά συμφέροντα τοῦ έλληνικοῦ κινήματος, αλλά τά υποτάσσουν σέ έτεροκαθοριζόμενες στρατηγικές έπιλογές καί έπιδιώξεις. Μιάς θεωρίας καί πρακτικῆς, πού θά ἀναδεικνύει τίς μάζες πρωταγωνιστή τοῦ Ιστορικοῦ γίνεσθαι καί δέν θά τίς υποθιβάξει στό ρόλο τοῦ θεατῆ ή τοῦ άβουλου στρατιώτη.

● 'Η Ιστορική χρεοκοπία εκείνου τοῦ τύπου κομματικῆς συγκρότησης πού θεωρεῖ τά μέλη Ικανά μόνο νά διεκπεραιώνουν καθήκοντα καί έντολές καί στηρίζεται στή γραφειοκρατική έπιβολή καί ἀναπαραγωγή τής ήγεσίας. Μία τέτοια κομματική λειτουργία είναι ἀνίκανη νά συνθέσει τίς έμπειρίες τών μαζών, νά ένσωματώσει τίς ἀναδεικνυόμενες πρωτοπορίες καί ν' άποτελέσει τελικά τόν «συλλογικό διανοούμενο» τών κοινωνικῶν δυνάμεων, πού Ισχυρίζεται ότι εκπροσωπεῖ.

● Τό άποτέλεσμα πού παράγουν τά προηγούμενα χαρακτηριστικά είναι ό πολιτικός καί ιδεολογικός άφοπλισμός τοῦ ΚΚΕ, μά καί τής 'Αριστεράς γενικότερα, πού παρακολουθεῖ τά κοινωνικά φαινόμενα, ἀνίκανο νά τά έρμηνεύσει, υποκλίνεται στήν μικροαστική καί άστική ιδεολογία, άδυνατώντας νά τήν ἀνατρέψει, υπονομεύει τή δυναμική τών μαζικῶν αγώνων καί έναποτίθεται στους κοινοβουλευτικούς διακανονισμούς, μή διατεθειμένο νά τούς υπερβεί.

ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ αὐτά ἀναφέρονται βέβαια πρώτα καί κύρια στό ΚΚΕ, όχι μόνο γιατί από εκεί προέρχονται οι μαρτυρίες τοῦ κειμένου, αλλά καί γιατί ό φορέας αὐτός στάθηκε ό κύριος ένσαρκωτής καί τροφοδότης τών παραπάνω χαρακτηριστικῶν. 'Εξ ἀντικειμένου όμως ἀντικρύζουν κριτικά καί τίς δυνάμεις εκείνες πού ένῶ άνοιξαν μέ τήν Ιστορική διάσπαση τοῦ 1968 ένα δρόμο επαναπροσδιορισμοῦ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κινήματος πάνω σ' αὐτά ἀκριβώς τά έπίμαχα καί καθοριστικά ζητήματα, δέν μπόρεσαν μέχρι σήμερα νά πείσουν τίς πλατιές μάζες τών 'Ελλήνων άριστερῶν, ότι μποροῦν νά άποτελέσουν καί τήν έκφραση αὐτῆς τής ἀναγκαιότητας. Τό κείμενο τών 400 όχι μόνο δέν μπορεῖ νά έκληφθεῖ σάν «δικαίωση» τής πολιτικῆς καί τής πρακτικῆς αὐτῶν τών δυνάμεων, αλλά υπογραμμίζει ίσως ακόμα περισσότερο τήν ἀνεπαρκή ἀναπόκρισή τους στά ζητήματα πού θέτει. 'Η ἀνεπάρκεια αὐτή, άλλωστε, πού δέν είναι τής στιγμῆς νά ξεεταστῇ κατά πόσο όφείλεται σέ υποκειμενικές έπιλογές ή σέ ἀντικειμενικά δεδομένα, υπῆρξε καί ό κύριος παράγοντας τής άποδιοργάνωσης, τής άδρανοποίησης καί τής μικρῆς σήμερα άποτελεσματικότητας τών δυνάμεων εκείνων, πού στρατεύτηκαν κατά καιρούς στήν ἀναζήτηση μιᾶς νέας πορείας τοῦ έλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ τών 400 έχει, ἀνεξάρτητα ίσως από τίς προθέσεις του, μία εύρύτερη σημασία γιά τήν 'Αριστερά καί τούς άριστερούς, πού υπερβαίνει τό επίπεδο μιᾶς άπλῆς καταγγελίας τοῦ ΚΚΕ καί θέτει τά συνολικότερα ζητήματα ιδεολογίας καί πολιτικῆς, πού καθορίζουν τήν σημερινή κρίση τής. 'Εντάσσεται γιά τόν λόγο αὐτό στή βασανιστική, αλλά ἀναγκαία διαδικασία, πού θά έπιτρέψει στήν 'Αριστερά νά μήν είναι πιά «στή γωνία», καί νά γίνει ουσιαστικός πρωταγωνιστής τών κοινωνικῶν εξελίξεων.

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ τοῦ κειμένου έχει γίνει. Τό λόγο έχουν τώρα πιά όσες δυνάμεις ἀντιλαμβάνονται τήν κρίση τής 'Αριστεράς καί αγωνίζονται νά τήν ξεπεράσουν.

ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ

Βιβλία
είδη δωρων
όλα τα είδη Λενινς
αντρικά γυναικεία παιδικά
φουστες παντέλονια
μπουφαν πουκαμισα
καπελα ζωνες
χειροποίητα παπουτσια
φορεματα φουστες
πουλοβερ πουκαμισα
κεραμικά υφαντα
επιπλα
παιχνίδια

διδότου 59 - Ζ. πηγης τηλ. 3602539

Εσείς, εμείς & ο ηχος

'Εδῶ καί τέσσερα χρόνια στό φιλόξενο STUDIO HI FI τής όδοῦ 'Ασκληπιοῦ 76 έξυπηρετοῦμε μέ αληθινά φιλική διάθεση όλους αὐτούς πού, ψάχνοντας γιά ένα καλό στερεοφωνικό συγκρότημα, θέλησαν νά μᾶς έμπιστευθοῦν.

Καί είναι αλήθεια ότι άποκτήσαμε πολλούς νέους φίλους.

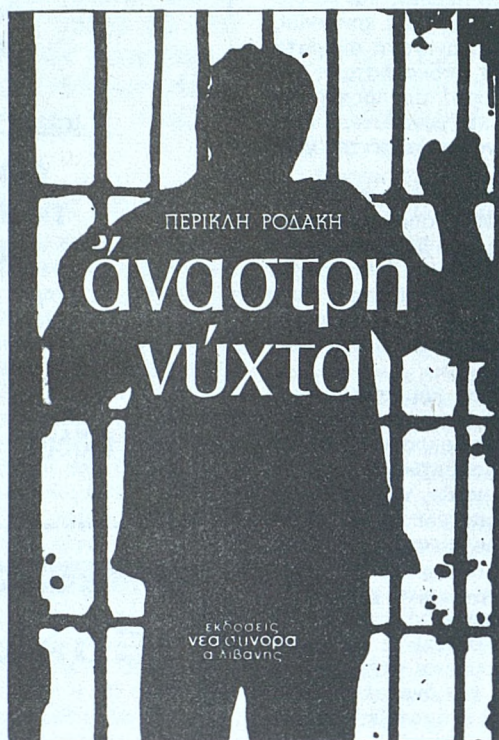
Εἴμαστε πάντοτε πρόθυμοι νά συζητήσουμε γιά κάθε πρόβλημά σας, σχετικό μέ τήν άπόκτηση ενός στερεοφωνικοῦ συγκροτήματος όποιασδήποτε μάρκας, καί πιστεύοντας ότι έχουμε τίς χαμηλότερες τιμές, ελπίζουμε καί σέ νέους φίλους.

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76, ΑΘΗΝΑ 706.
τηλ. 3602697, 3627858

ΑΝΤ. ΛΙΒΑΝΗΣ & ΣΙΑ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ,"

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589

Πεζός λόγος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- Τρία διαλεχτά Μυθιστορήματα από τον εμφύλιο πόλεμο.
- Ήθογραφικά, περιγραφικά, συγκλονιστικά πού πυρήνα τους έχουν τον άνθρωπο σε όριακή κατάσταση. Είναι οι ώρες πού ο άνθρωπος μετράει τό μπόι του μέ τήν ιστορία. Τήν ιστορία πού τίς ώρες αυτές ντύνεται τήν πορφύρα πού ύφαίνουν μέ τό αίμα τους οί άπλοί άνθρωποι. Καί αύτοί πού κράταγαν τόν κασμά καί αύτοί πού κράταγαν τό άλέτρι καί αύτοί πού κράταγαν τήν πένα. Βιβλία πού μέ τήν παραστατικότητά τους, τίς εικόνες τους καί τή δυναμική τους θά συναρπάσουν τόν αναγνώστη.

Ἡ πράξη καὶ ὄχι ἡ θεωρία αἰτία τῆς κρίσης στό ΚΚΕ

Ἀπό τοὺς Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟ καὶ Γ. ΛΟΛΩΤΑ πήραμε τὸ ἄρθρο πού ἀκολουθεῖ καὶ παρεμβαίνει στὴν προβληματική καὶ τὸ διάλογο πού ξεκίνησαν οἱ «400 διαφωνοῦντες». Οἱ συντάκτες τοῦ ἄρθρου ἔχουν ἐπίσης ἀποχωρήσει ἀπὸ τὸ ΚΚΕ καὶ σήμερα ἐκφράζουν τὴν τάση «Ἀριστερά τοῦ ΚΚΕ».

τῶν

Μάκη Δημόπουλου

– Γιώργη Λολώτα

Στὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ «Ἀντί» (τχ. 147/14.3.80) δημοσιεύθηκε ἄρθρο τῶν συντεράφων Στέλιου Ἀλεξανδρόπουλου καὶ Γιώργου Μαθιανάκη πού προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τοὺς λόγους πού τοὺς ὡδήγησαν σ' ἀνοιχτὴ διαφωνία μὲ τὸ ΚΚΕ καὶ τὴν προσυπογραφή τοῦ κειμένου τῶν 400 διαφωνούντων, πρῶτων μελῶν καὶ στελεχῶν τοῦ Κόμματος καὶ τῆς ΚΝΕ, καὶ νὰ φωτίσουν τίς αἰτίες πού μέσα ἀπὸ τὰ ὑπαρκτά προβλήματα τῆς ἐλληνικῆς Ἀριστερᾶς φέρνουν μιά σειρά ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὸ περιθώριο στοὺς προσκήνιο τῆς πολιτικῆς σκηνῆς γιὰ τὴν ἀναζήτηση μὴς προοπτικῆς ἀρσης τὴν ἀδιέξοδον πού ἀντιμετωπίζει τὸ κίνημα σήμερα.

Μὲ τὸ σημεῖωμα αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ συμβάλουμε στοὺς ἀρχίνισμα ἐνός διαλόγου μεταξὺ τῶν διαφωνούντων (διαγγραμμένων ἢ ἀποχωρησάντων) στὴ βάση τῆς κοινῆς προοπτικῆς γιὰ μιά ἄλλη γραμμὴ καὶ στρατηγικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, γιὰ ἕναν ἄλλο τρόπο

ἀντιμετώπισης τῆς οργανωμένης πάλης καὶ νὰ ξεκαθαρίσουμε τὴ θέση μας σάν κομμουνιστὲς τῆς Ἀριστερᾶς πάνω στὸν τρόπο δράσης καὶ συζήτησης γύρω ἀπὸ τόσο καυτὰ ζητήματα.

Μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ Ἰουλίου ἡ καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ ἔριξε ὅλο τὸ βάρος στὴν ἐδραίωση τῆς θέσης του στὴν πολιτικὴ σκηνὴ τῆς χώρας περνώντας σὲ νόμιμες μορφές πάλης, ἐκλογικεύοντας τὴν ταχτική καὶ τὴ δράση του. Ἔτσι, ταυτόχρονα ἀνοίξε τις πόρτες τῶν οργανώσεων τοῦ κόμματος διάπλατα καὶ πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο παρείσφρυσαν στὶς γραμμές του ἄτομα μὲ καλυμμένα ἢ καὶ ἀνοιχτά εὐρωκομμουνιστικὲς ἀπόψεις, πού ἔβλεπαν στοὺς ΚΚΕ, τὸν πολιτικὸ ἐκείνο χώρο πού ἀπὸ τὴ μιά θὰ συσπείρωνε ἕνα μεγάλο κομμάτι τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν καὶ ἀριστερῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ἔβλεπαν σὰν χώρο ζύμωσης καὶ ὡθησῆς του πρὸς πῶς δεξιὲς ἀνοιχτά ἀναθεωρητικὲς θέσεις. Βέβαια ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ διευκρινίσουμε πῶς μὲ τὸν ὅρο «δεξιὲς θέσεις καὶ ἀπόψεις» δὲν ἐνοούμε τίποτα ἄλλο παρὰ τὸ σχηματικὸ, ἀναγκαστικὰ, διαχωρισμὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀπὸ τὸ ἀναθεωρητικὸ, τοῦ διαλεκτικοῦ ἀπὸ τὸ ἐκλεκτικιστικὸ καὶ ἐμπειρικὸ.

Σήμερα δὲν μπορεῖ κανεὶς στὰ σοβαρὰ νὰ ὑποστηρίξει πῶς δὲν ὑπάρχει ζήτημα στοὺς ἐπίπεδο τῆς θεωρίας καὶ πολιτικῆς γιὰ ἀναψηλάφηση καὶ ἀνατοποθέτηση τοῦ μαρξισμοῦ – λενινισμοῦ στὸν τρόπο ἐφαρμογῆς του. Κάθε ἄλλο μάλιστα! Τόσα χρόνια δογματισμοῦ, παρεκκλίσεων, ἡττῶν καὶ ἀδιεξόδων πού ἐπισώρευσαν οἱ κάθε εἶδους σεχταριστὲς – γραφειοκρατὲς ἢ οἰκονομιστὲς – τεχνοκράτες εἶχε σάν ἀποτέλεσμα μιά στρεβλωτικὴ δεξιὰ καὶ γραφειοκρατικὴ ἀποστεωτικὴ ἐφαρμογὴ του, στοὺς ἐπίπεδο τῆς ιδεολογίας καὶ τῆς πολιτικῆς (στὸν κοινωνικὸ μαζικὸ καὶ οργανωτικὸ τομέα). Ἀλλά, ἄλλο τόσο βέβαια δὲν μποροῦμε νὰ ὑποστηρίξουμε χωρὶς τὸν κίνδυνο τῆς πλάνης ὅτι – ἀναφερόμενοι στοὺς μαρξισμὸ-λενινισμὸ – δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε στοὺς μυαλό μας τὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἀνάλυση γιὰ τὴν πάλη τῶν τάξεων σάν κινητήρια δύναμη τῆς ἱστορίας γιὰ τὸ κράτος καὶ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, τὴ λενινιστικὴ ἀρχὴ γιὰ τὸ κόμμα νέου τύπου καὶ γιὰ τὸν ἡγετικὸ ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν ἐπαναστατικὴ διαδικασία.

Ἐμεῖς πιστεύουμε πῶς ἡ κρίση πού ὑπάρχει στοὺς κομμουνιστικὸ καὶ ἀριστερὸ κίνημα γενικότερα σήμερα δὲν ἔχει τὴν αἰτία του στὴ μαρξιστικὴ θεωρία καὶ τίς λενινιστικὲς ἀρχές (ἔστω καὶ ἂν μᾶς τίς διδάξαν μέχρι σήμερα σάν δόγμα) ἀλλὰ στοὺς τρόπους ἐφαρμογῆς τους.

Μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι δὲν ὑπάρχει κρίση στοὺς ἐπίπεδο τῆς θεωρίας, ἀλλὰ στὸν τρόπο δημιουργικῆς ἀφομοίωσης καὶ ἐφαρμογῆς τῆς στὴν πολιτικὴ πράξη.

Ἡ δημοσιοποίηση τῆς διαφωνίας διαγγραμμένων συντεράφων καὶ ἡ προσυπογραφή ἐνός κειμένου πού δάξει ζητήματα συμβολῆς «στὸ νὰ διαμορφωθεῖ ἕνα ρεῦμα κριτικῆς στοὺς ΚΚΕ μέσα στοὺς ὅποιους ἐντασσόμενες οἱ δυνάμεις πού διαφοροποιούνται ἀπ' αὐτὸ νὰ μπορέσουν νὰ ἔχουν μιά ἰδιαίτερη συμβολὴ στὴν ἀναζήτηση προοπτικῆς καὶ διεξόδων στὰ προβλήματα τῆς ἐλληνικῆς Ἀριστερᾶς» δὲν πρέπει παρὰ ν' ἀντιμετωπισθεῖ σάν κάτι τὸ ὅποιο εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸς μιᾶς γραφειοκρατικῆς τακτικῆς καὶ νοοτροπίας τῆς σημερινῆς καθοδήγησης τοῦ κόμματος, πού ἡ ἀναθεωρητικὴ καὶ ὁπορτουνιστικὴ γραμμὴ τῆς σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ὡδήγησε μιά σειρά ἀγωνιστῆς ἔξω ἀπὸ τίς γραμμές του, πού ἀρνούμενοι νὰ δεχτοῦν τὴν πολιτικὴ ἀποστράτευση τους καὶ ν' ὡδηγηθοῦν στὴ γωνία καὶ τὸ περιθώριο τοῦ λαϊκοῦ μας κινήματος, δγάζουν στὴν ἐπιφάνεια τὴ διαφωνία τους καὶ ἀναλαμβάνουν τὴν πολιτικὴ εὐθύνη τῆς πράξης τους.

Δὲν πρέπει νὰ συγκρατοῦμε ὅμως τὸ πραγματικὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος οἱ σύντροφοι αὐτοὶ νὰ ὡδηγηθοῦν, ἀπὸ ἄτομα πού πρωτοστάτησαν στὴν παραπάνω ἐνέργεια, σ' αὐτὸ πού ὀνομάσαμε «δεξιὰ κατεύθυνση καὶ θέσεις» ἀπὸ ἄτομα πού ἔχουν ἀναθεωρήσει ἀνοιχτά τὸν μαρξισμό – λενινισμό, ἔτσι ὅπως σκιαγραφήθηκε παραπάνω καὶ πού μοναδικὸς στόχος τους εἶναι τὸ χτύπημα τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, ὡδηγώντας μιά σειρά ἀγωνιστῆς σὲ νέα ἀδιέξοδα καὶ κρίση.

Πρόβλημα ἀναψηλάφησης ὑπάρχει! Ἡ ἀναγκαιότητα ἀνάδειξης, ἀνάλυσης καὶ συζήτησης τῆς γραμμῆς καὶ στρατηγικῆς τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ παγκόσμιου κομμουνιστικοῦ κινήματος εἶναι προφανές, καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἔμελλε καὶ κάθε κομμουνιστὴς τῆς Ἀριστερᾶς, παλεύοντας μέσα ἢ ἔξω ἀπὸ τὸ κόμμα καὶ τὴν ΚΝΕ, μέσα ἀπὸ τίς γραμμές τῆς Ἀριστερᾶς τοῦ ΚΚΕ, ἔχει καθήκον καὶ θὰ συμβάλλει στοὺς μέτρος τῶν δυνάμεων του πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ μέχρι τὴν ἀμφισβήτηση τοῦ ἴδιου τοῦ Μαρξισμοῦ, τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν, τῆς κομμουνιστικῆς παράδοσης καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ λαϊκοῦ μας κινήματος ὑπάρχει κάποια σημαντικὴ ἀπόσταση. Μᾶλλον σωστότερα, ὑπάρχει χάσμα!...

Μὲ βάση τὴν κοινὴ πολιτικὴ καταγωγὴ μας, πιστεύουμε ὅτι σὲ πνεῦμα συντροφικότητας καὶ οὐσιαστικοῦ δημοκρατικοῦ διαλόγου θὰ λύσουμε ἀντιθέσεις θ' ἀπαντήσουμε σὲ ἐρωτήματα πού δάξει μπροστά μας ἡ καθημερινὴ πρακτικὴ τοῦ κινήματος καὶ μέσα στοὺς μαζικὸ κίνημα θὰ χαράξουμε ἐκείνη τὴν πορεία γιὰ τὸ ξεπέρασμα τῆς κρίσης, τὴν ἀνάκαμψη τοῦ κινήματος, στὴν προοπτικὴ τῆς πραγμάτωσης τῶν κοινῶν πόθων καὶ ἰδανικῶν μας.

Ἀθήνα, 17 Μάρτη τοῦ '80

Νέοι αγώνες ή συντεχνιακή αναδίπλωση;

του Νίκου Ασημακόπουλου

Η ΑΠΕΡΓΙΑ των Τραπεζικών τέλειωσε αναμφισβήτητα με ήττα της κυβέρνησης και με την αποδοχή από τη μεριά της πολλών βασικών αιτημάτων των απεργών. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι οι Τραπεζικοί βγήκαν αντίστοιχα κερδισμένοι, τουλάχιστο στο βαθμό που περίμεναν, μετά από τέτοιας έκτασης και χρονικής διάρκειας αγωνιστικές κινητοποιήσεις.

Η εντύπωση αυτή κυριαρχεί σήμερα στους περισσότερους τραπεζοϋπαλλήλους, που πιστεύουν ότι οι «καρποί» του απεργιακού τους αγώνα απέχουν πολύ απ' τα ζητούμενα, ιδιαίτερα των τελευταίων ημερών, τότε δηλαδή που η κυβερνητική αδιαλλαξία είχε πέσει περίπου στο «μηδέν».

ΕΤΣΙ σήμερα στην πλειοψηφία των τραπεζικών, κυριαρχεί ένας έντονος σκεπτικισμός, γύρω απ' το μέλλον της ΟΤΟΕ και του κινήματος που καθοδηγεί με άφορη και τις εκλογές στο Σύλλογο Υπαλλήλων Έθνικής Τράπεζας. Γιατί ο μέχρι χθές πρόεδρος του κ. Μαυρουλίδης, θεωρείται ο κύριος υπεύθυνος για την τροπή που πήρε την τελευταία στιγμή η απεργία. Και η απόφασή του να μην κατέβει στις εκλογές είναι, για πολλούς, αποτέλεσμα της τακτικής που ακολούθησε κατά τη διάρκειά της.

ΠΑΝΤΩΣ, η «τάση Μαυρουλίδη» — ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα των εκλογών — εξακολουθεί να κυριαρχεί μέσα στην Έθνική Τράπεζα. Και οι εκφραστές της, άλλοι ανοιχτά κι άλλοι με μορφή «ψιθύρων» αφήνουν να δημιουργηθεί, στο συγκεκριμένο χώρο, η εντύπωση ότι πρέπει να προωθηθεί ή δη-

μιουργία ενός καθαρά «έθνοτραπεζικού συνδικαλισμού», ξεκομμένου απ' τον αγώνα των άλλων τραπεζοϋπαλλήλων και της ΟΤΟΕ. Με βάση μία συλλογιστική που θέλει τα συμφέροντα της εργοδοσίας και των τραπεζικών να ταυρίζουν σάν... δίδυμοι ίσκιοι, προσπαθούν να πείσουν τους υπάλληλους της Έθνικής πως είναι καλύτερα να παλέψουν μόνοι τους για την διεκδίκηση των αιτημάτων τους, παρά να μπαίνουν οι ίδιοι μπροστά για να ωφελούνται τελικά υπάλληλοι άλλων τραπεζών, με μικρότερα ποσοστά συμμετοχής στις κινητοποιήσεις.

ΤΟ παρήγορο είναι ότι ελάχιστοι συμφερίζονται τις απόψεις αυτές που, προς το παρόν, βρίσκονται στα στάδια της ζύμωσης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΣ είναι και ο τρόπος που ο κ. Μαυρουλίδης — διαθέτοντας τη μεγαλύτερη δύναμη σε ψήφους μέσα στο Εκτελεστικό Συμβούλιο της ΟΤΟΕ — επιδίωξε και πέτυχε τη λύση της απεργίας.

ΣΤΗ δραματική συνεδρίαση του Εκτελεστικού της ΟΤΟΕ (21 και 22 Φλεβάρη) διαμορφώθηκαν τρεις απόψεις-προτάσεις:

1. Η άποψη Παλαμάρα (Τράπεζα Ελλάδος) — Αντωνίου (Εμπορική): Πρότεινε τη συνέχιση της απεργίας, μέχρι να επιτευχθούν οι στόχοι της. Δεν έβαζε όμως μέσα σ' αυτούς την τιμαριθμική αναπροσαρμογή και ουσιαστικά δεχόταν την αύξηση 11% που έδινε η κυβέρνηση.

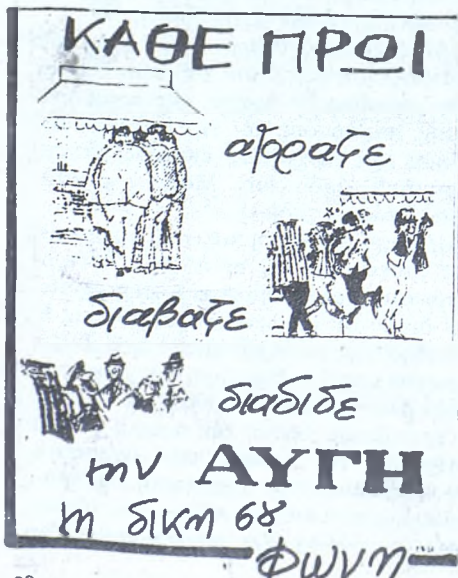
2. Η άποψη Μαυρουλίδη (Έθνική) — Γρυπάρη (Αγροτική): Πρότεινε αναστολή της απεργίας, χωρίς καμιά κατοχύρωση ούτε αυτών που είχαν επιτευχθεί

(ώραριο), αναλαμβάνοντας ο ίδιος ο κ. Μαυρουλίδης «ήθικη», όπως τη χαρακτήρισε, δέσμευση για επαφές με το Διοικητή της Έθνικής και κρούσεις στους υπόλοιπους Διοικητές, προκειμένου να δοθούν τα μεροκάματα της απεργίας.

3. Η άποψη Τσόπελα (Κτηματική): Πρότεινε διακοπή των εργασιών του Εκτελεστικού της ΟΤΟΕ, γραπτή κατοχύρωση των όσων επιτεύχθηκαν (ώραριο, ουσιαστική αύξηση 15%-17%) και κατόπιν επανάληψη της συνεδρίασης του Εκτελεστικού για να δοθεί ή δυνατότητα σε όλους να καταλήξουν σε όμοφωνη απόφαση για το μέλλον του αγώνα. Η άποψη αυτή — που είχε την υποστήριξη της μεγάλης πλειοψηφίας των τραπεζοϋπαλλήλων — «θάφτηκε» από όλους εκείνους που επιχείρησαν, ως σήμερα, ανάλυση των γεγονότων της απεργίας. Άλλα, τελικά, οι φόβοι του κ. Τσόπελα βγήκαν αληθινοί, μία και οι Μαυρουλίδης — Γρυπάρης αποχώρησαν απ' το Εκτελεστικό Συμβούλιο, λέγοντας ότι τους καλύπτει οποιαδήποτε απόφαση της ΟΤΟΕ, δάζοντας όμως ταυτόχρονα σε κίνδυνο την ενότητα του κλάδου, μία και ήταν γνωστό ότι απόφαση με κύρος, χωρίς τη συμμετοχή της Έθνικής και της Αγροτικής ήταν αδύνατο να ληφθεί.

ΜΕ ΤΟΝ τρόπο αυτό η απεργία λύθηκε εκδιαστικά, παρά τη θέληση της μεγάλης πλειοψηφίας των Τραπεζοϋπαλλήλων. Το συνδικαλιστικό μέλλον ενός κλάδου που κατάφερε να αποδείξει τό αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους εργαζόμενους και να αποτελέσει οδηγό και για άλλους κλάδους μισθοσυντηρητών, μοιάζει να είναι αρκετά συγκεχυμένο.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ

ΑΠΑΝΤΑ Γ' ΤΟΜΟΣ
ΧΡΟΝΙΚΑ

Απόκτηση σί 5 Ιερωτήματα
Πρωτοκαταγί: 1886-1945
ΟΙ Έλληνες: φρονιμοί της: Ελλάδα:
Αθήνα 1941-1945

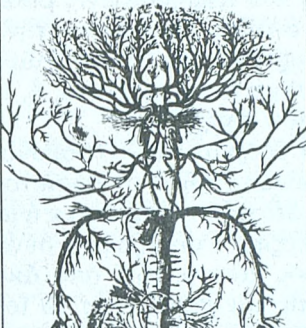
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ
ΧΡΟΝΙΚΑ ΑΠΑΝΤΑ Γ' ΤΟΜΟΣ

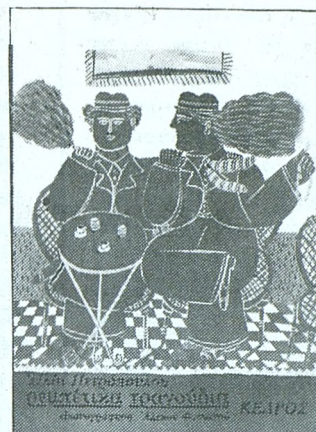
ΤΟ ΑΙΜΑ

Ο ΥΠΕΡΤΑΤΟΣ ΧΥΜΟΣ ΕΡΛ ΧΑΚΕΤ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΠΙ

ΕΡΛ ΧΑΚΕΤ
ΤΟ ΑΙΜΑ ό υπέρτατος χυμός

ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
(εικονογρ 'Αλέκου Φασιανού).

ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ
ΜΟΥΣΑ ΠΑΙΔΙΚΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

οι και τρεις σελίδες
του
Βασίλη Βασιλειάδη

ΚΕΔΡΟΣ/ΑΘΗΝΑ 1979

ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ ΜΟΥΣΑ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΜΕΤ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΖΕΡΑΡ ΠΙΕΡΑ

ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΜΙΑΣ ΛΑΪΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ

ΖΕΡΑΡ ΠΙΕΡΑ
ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
'Ο θρύλος μιάς λαϊκής μουσικής

ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟ

4

ΠΗΤΕΡ ΜΠΑΜ

ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

ΠΗΤΕΡ ΜΠΑΜ:
ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

ΤΑ ΜΗΧΑΝΑΚΙΑ

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ
ΤΑ ΜΗΧΑΝΑΚΙΑ (Διηγ.) Δ' Έκδοση

ΣΩΤΗΡΗ ΚΑΚΙΣΗ

ΣΑΠΦΩ

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

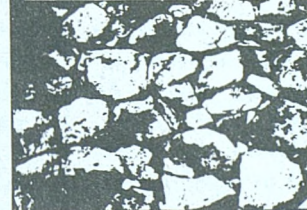
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

ΣΑΠΦΩ: ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΜΕΤ. ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΚΙΣΗΣ

Ο ΚΟΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ

αφηγήματα

Ο ΚΟΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ (Τόμος τέταρτος)
'Επιμέλεια ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ: 3615.783

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ

Τό πρόσφατο του θανάτου ενός συγγραφέα δημιουργεί, όπως είναι φυσικό, ένα είδος συναισθηματικής αχλός που εμποδίζει, ως ένα σημείο, μιάν απόλυτα αντικειμενική προσέγγιση ή αντιμετώπιση του έργου και του προσώπου του, όπως αυτό (τό πρόσωπο) εκφράστηκε ρητά ή έμμεσα στά όσα έγραψε αλλά και ανεξάρτητα απ' αυτά, σάν συγκεκριμένη παρουσία στό χώρο και στό χρόνο. Προκειμένου όμως γιά ένα συγγραφέα όπως ο Στρατής Τσίρκας, πού ή συγγραφική του δραστηριότητα και ή ανεξάρτητη από τήν τελευταία προσωπική του δράση εμπίπτουν σαφώς στά πλαίσια του κοινωνικοπολιτικού μας γίνεσθαι και προβληματισμού, τά πράγματα είναι κάπως διαφορετικά. Καί μπορεί νά πει κανείς ότι αν ή συναισθηματική αχλύ (άπόρροια του πρόσφατου όσο και πρόωρου θανάτου του) άποτελεί πρόσ στιγμή ένα εμπόδιο γιά μιά απόλύτως κριτική αντιμετώπιση του έργου του, αυτό ισχύει μόνο γιά τό ένα σκέλος του: τό καθαρά λογοτεχνικό. Γιά τό άλλο του όμως σκέλος, μέ τίς σαφείς κοινωνικοπολιτικές του διαστάσεις και προεκτάσεις προς τίς δικές μας κοινές ή συναφείς εμπειρίες, σέ συνδυασμό μάλιστα μέ τή γνώση μας της πολιτικής ένταξης και δράσης του Τσίρκας στό χώρο της άριστερας, μπορεί νά πει κανείς ότι ή συναισθηματική αχλύ όχι μόνο δέν άναιρεί τή δυνατότητα αλλά αντίθετα επιτείνει τήν ανάγκη μιάς πρώιμης – έστω – άναφοράς σ' αυτόν, έστω μέ τή μορφή της άπότισης φόρου τιμής.

Ίσως γι' αυτό και τά περισσότερα κείμενα πού περιλαμβάνονται σέ αυτό τό μικρό αφιέρωμα, όσο κι αν επιχειρούν, στό βαθμό πού τό επιχειρούν, μιάν άποτίμηση της προσφοράς του Τσίρκας, προσκρούουν τελικά στό υπέρογκο κενό της σωματικής του άπουσίας και καταλήγουν, κατά κύριο λόγο, νά εκφράσουν τό άπόθεμα της προσωπικής συγκίνησης του καθένα πού τά έγραψε από τήν έπαφή του μέ τόν Τσίρκας πρώτα και ύστερα μέ τό έργο του.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Γιάννης Κοντός

– Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

του Γιάννη Ρίτσου

Λίγα λόγια

Νά μιλήσεις, μέ κάποια ευθύνη, γιά τόν άνθρωπο, τόν αγωνιστή, τόν συγγραφέα Τσίρκα, άπαιτείται χρόνος, ύπομονή, έρευνα και ικανότητα σάν εκείνην πού διέθεσε ο ίδιος γράφοντας τή μεγάλη, ιστορικά θεμελιωμένη και τεκμηριωμένη, μελέτη του γιά τόν Καδάφη. Όμως έμεις ούτε τό χρόνο ούτε, προπάντων, τήν ικανότητα διαθέτουμε. Έτσι, άναγκαστικά, περιοριζόμαστε σέ λίγες άράδες, χωρίς τήν παραμικρότερη άξίωση νά δώσουμε ένα πορτραίτο, ή, έστω, ένα άχνό σχεδιάγραμμα του ανθρώπου και του συγγραφέα.

Ο Τσίρκας ήταν (τί δύσκολο, όταν μιλάμε γιά τόν Τσίρκα, νά χρησιμοποιούμε τό ρήμα σέ άόριστο χρόνο κι όχι σέ ένεστώτα) μιά καθάρια και θερμότατη συντροφική μορφή – συντροφική στήν πιό θαθεία σημασία της λέξης, – σύντροφος, συναγωνιστής, συνομιλητής, συνάνθρωπος – άυστηρός κάποτε (όχι άπό άκαμπτο πείσμα άτομικής ευθιξίας, αλλά άπό άγάπη και πόνο προς τό ιδεώδες του) αλλά και διαλλακτικός (όχι άπό συγκατάβαση, αλλά άπό κατανόηση, πού θά μπορούσε νά εύκολύνει τή συνεννόηση).

Τό κυριότερο έργο του, ή Τριλογία του «Άκυβέρνητες Πολιτείες», δέν είναι μιά, όσο πλατειά, έφαρμογή ιδεολογικών και αισθητικών αρχών. Η Τριλογία του γίνεται κατά τή γραφή της, άπό ζυμώσεις δέβαια προσωπικών, ιστορικών, αισθητικών διωμάτων, και μέ μιάν άγρυπνη κοινωνική κριτική έποπτεία, πού κι αυτή δέχεται τίς δονήσεις του ιστορικού γίνεσθαι, και έπηρεάζεται απ' αυτό. Η Τριλογία του λοιπόν γίνεται κατά τή γραφή της μέ διαδοχικές θέσεις και άρσεις, μέ άνακαλύψεις και άπαρνήσεις, μέ αισθητικές έπιλογές και έφευρέσεις, ώπου όλα αυτά άφομοιώνονται κατά τή ροή του λόγου, άπλοποιούνται κι άποκτούν αυτή τήν έξαισία φυσικότητα του έπικού Τρίτου Τόμου.

Μέ τόν ίδιο τρόπο, στήν πορεία της γραφής άνακαλύπτονται, διαμορφώνονται και ολοκληρώνονται οί ήρωές του, έτσι πού ποτέ δέν παρουσιάζονται σάν στεγανοποιημένοι τύποι, αλλά πολυδιάστατοι χαρακτήρες. Άκόμη και οί πιό μονολιθικοί του ήρωες έχουν και κάποιες άλλες πτυχές, – τίς καλές τους πτυχές – όχι άπλώς τά δικαιολογητικά τους – πού μοιάζουν σά νά άναιρούν τό αρχικό τους «σχήμα». Άλλά νομίζω πώς αυτές οί άναιρέσεις δέν είναι συμβιβασμοί και ύποχωρήσεις, αλλά έμβαθύνσεις. Κι αυτή άκριβώς είναι ή μεγάλη ήθική και αισθητική άρετή του Τσίρκας. Οί διαδοχικές αυτές άναιρέσεις είναι, κατ' ουσίαν, ή βασική, διαλεκτική άναίρεση κάθε προκατασκευασμένης σχηματικότητας.

Όσοι γνώρισαν άπό κοντά τό Γιάννη, δέ λησμονούν ποτέ τήν άπέραντη προσήγιά του, τή φιλικότητά του, τήν εύκολία του προσαρμογής σέ κάθε περιβάλλον, τόν ιδιαίτερο φιλονεισμό του, τήν οικειότητά του (ποτέ έπιδεικτική) μέ τήν παγκόσμια λογοτεχνία και ιστορία, τήν άνεση της όμιλίας του πού, μέ άπλότητα μεταδοτική, μεταπηδούσε απ' τόν βαθύτερο προβληματισμό σέ προσωπικά του διώματα, μνήμες, εικόνες ή και τοπιογραφικές έντυπώσεις, όλα συνοδευμένα μέ τό πλατύ του χαμόγελο, κάτω απ' τά σκοτεινά, στοχαστικά του μάτια, ή κάποτε απ' τό άξαφνο, έντονο και παρατεταμένο παιδικό του γέλιο, πού καταργούσε τίς άποστάσεις άνάμεσα σέ ήλικίες και θέσεις, και δημιουργούσε αυτό τό εύφορο, παραγωγικό κλίμα της ίσοτιμίας. Έτσι κατόρθωνε νά ξεφεύγει τή στάση και τό ύφος του δασκάλου (και τόν κίνδυνο νά μείνει μόνος και άπρόσιτος στήν «έδρα» του, μονολογώντας ένώπιον άμέτοχων άκροατών – άγνωστών θαυμαστών του). Άντίθετα, ή στάση και τό ύφος του (κι αυτό, ίσως, όχι σάν έκλογή, αλλά σάν φύση) ήταν ή στάση του συνεργάτη πού τόν έφερνε κοντά στους συνομιλητές του (κι όχι μαθητές του), και τά συμπεράσματα απ' τήν άνάπτυξη όποιου θέματος δέν είχαν τήν ψυχρότητα μιάς έμφαντικής, προσωπικής, σοφής άνακοίνωσης, αλλά τή θερμότητα μιάς κοινής έρευνας, κοινής άνακάλυψης και σχεδόν κοινής διατύπωσης, πού άποδέσμευε μιά δημιουργική ένέργεια γιά όλους και γιά τόν καθένα χωριστά σέ συνεχή δράση. Κι άς μήν ξεχνάμε πώς σ' αυτό τόν

για τον Τσίρκα

δοηθοῦσε καί τό ἄλλο σπάνιο χάρισμά του: ἡ ἱκανότητα ν' ἀκούει, νά προσέχει, νά παρακολουθεῖ τόν ἄλλον, νά συμμετέχει, νά συμβιώνει, νά βιώνει τόν ἄλλον, διαρκῶς θαθαίνοντας καί ἀνακαλύπτοντας τίς ἀντιστοιχίες του μέ τούς ἄλλους, διευρύνοντας τήν προσωπικότητά του, ἀντικειμενοποιώντας τό ὑποκείμενο καί ὑποκειμενοποιώντας τό ἀντικείμενο, σέ μιά βαθύτατη ἀνθρώπινη σχέση, πού θά μπορούσαμε ἀδίσταχτα νά τήν ὀνομάσουμε ἐρωτική.

Γι' αὐτό καί σέ καθέναν ἀπ' τούς ἥρωες τῶν ἔργων του, ὑπάρχουν πολλά στοιχεῖα αὐτοβιογραφικά – σύμφωνα καί μέ τήν ὁμολογία τοῦ ἴδιου. Ἔτσι καί ἡ ὁποία αὐστηρότητά του πρὸς αὐτούς, στρέφεται πρῶτα πρὸς τόν ἑαυτό του. Γι' αὐτό καί ἡ κοινωνική του κριτική, φιλτραρισμένη ἀπ' τήν αὐτοκριτική του (τήν αὐτοσυνειδησή του) ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη ἐμβέλεια καί γίνεται ἀντικειμενικά ἐποικοδομητική.

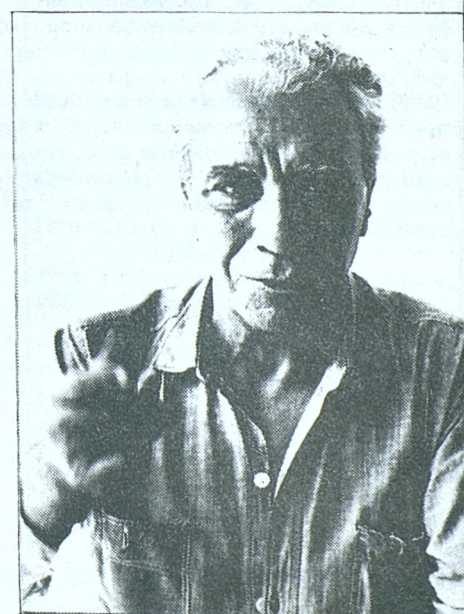
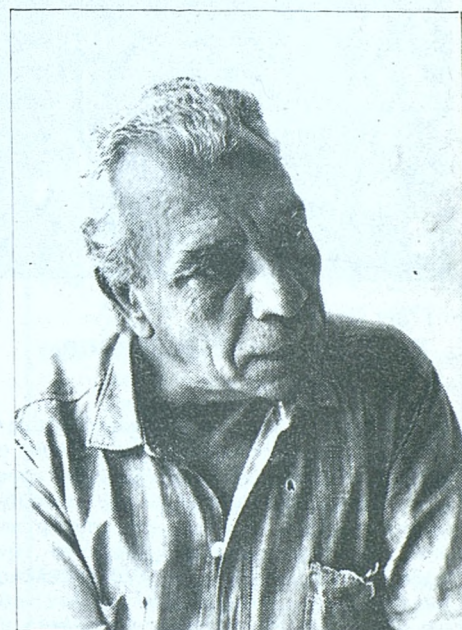
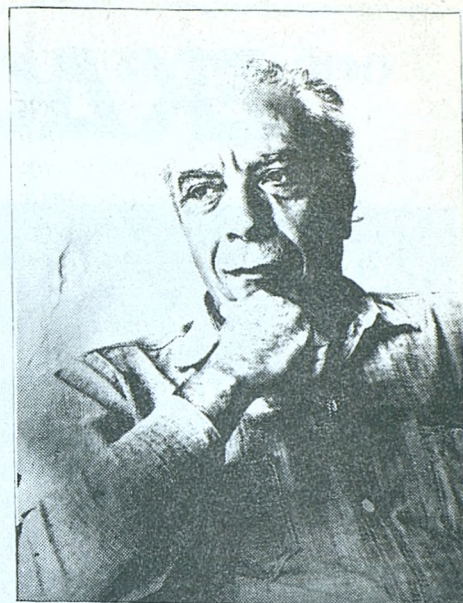
Κι ἀφοῦ ἀναφέραμε πιά πάνω τή γενική ἐρωτική του σχέση μέ τόν κόσμο, θάταν παράλειψη ἴσως νά μὴν ἐπισημάνουμε ἓνα χαρακτηριστικό στοιχεῖο τῆς τέχνης του: τόν ἐρωτισμό, τόν αἰσθησιασμό, τόν ἡδονισμό – γνώρισμα κάθε μεγάλης τέχνης, ὅπως καί ἡ ἐπαναστατικότητα. Ὁ λόγος τοῦ Τσίρκα πάλλεται, καί κάποτε κραδαίνεται, ἀπό ζωϊκό ὄργασμό πού μεταδιβάζεται σάν ρεῦμα ζωῆς καί δημιουργίας στόν ἀναγνώστη. Ὅμως, στό ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ζωῖσμοῦ, δέ θυσιάσε ποτέ τήν τέχνη του καί τήν τεχνική του – πράγμα πού θάταν καί θυσία τοῦ περιεχομένου. Παρέμεινε ἀγρυπνος δουλευτής τοῦ λόγου, πάνω ἀπ' τήν ὕλη του καί, προπάντων, μέσα στήν ὕλη του. Παρ' ὅλη τήν ἐμφάνεια τοῦ αἰσθήματος, καί συχνά τοῦ πάθους, ὁ τεχνίτης μένει κυρίαρχος τοῦ λόγου, ἀφήνοντάς του ἐλεύθερη τή λειτουργία του.

Ἡ παιδεία τοῦ Τσίρκα ἦταν κοσμοπολιτική, μέ τήν καλή σημασία τῆς λέξης. Ἡ συναναστροφή του, ἀπ' τά πρῶτα ἐφηβικά του χρόνια, μέ τή γαλλική, ἀγγλική καί τή σύγχρονη ἀμερικάνικη λογοτεχνία (ἰδίως ὁ Σταντάλ, ὁ Προύστ κι ὁ Φῶκνερ) τόν βοήθησαν στή δημιουργία τοῦ δικοῦ του μοντέρνου ὅφους, τοῦ χορήγησαν μιάν ὑψηλή κλίμακα συγκρίσεων καί ἀνέβασαν τούς στόχους του. Ὡστόσο, παρ' ὅλες τίς ἐπιδράσεις πού μπορεῖ νά δέχτηκε ἀπ' τήν ξένη λογοτεχνία, δέν ἔχασε ποτέ τήν ἐπαφή του μέ τήν ἐλληνική λογοτεχνία καί τήν ἐλληνική πραγματικότητα. Μιά προσεκτική ἐρευνα ἴσως θά μᾶς ἔδινε κάποια στοιχεῖα σχέσης του μέ τόν Θεοτόκη καί τόν Βουτυρά κι ἀκόμη μέ τόν Καραγάτση καί τήν Ἀξιῶτη. Θά τολμοῦσα μάλιστα νά πῶ πῶς, στήν «Ἀριάγνη» του εἰδικά, θά μπορούσαμε ν' ἀνακαλύψουμε κάποιους παπαδιαμάντειους τόνους. Ἀλλά πέρα ἀπό ὅποιες ξένες ἐπιδράσεις δέχτηκε, ὁ Τσίρκας ἦταν Ἕλληνας, γνήσιο τέκνο τῆς πολυτάραχης ἐποχῆς μας, σέ ἄμεση ἐπαφή κι ἀνταπόκριση μέ τόν ἀγωνιζόμενο ἐλληνισμό, μέ τούς ἀγωνιζόμενους λαούς ὅλου τοῦ κόσμου. Δέν ἐπαναπαύτηκε στίς αἰσθητικές ἱκανοποιήσεις πού μπορούσε νά τοῦ προσφέρει ἡ μεγάλη ξένη πεζογραφία· δέν ἐπαναπαύτηκε στήν ἐπιτυχία πού εἶχε ἡ δική του τέχνη στήν Εὐρώπη. Μεράκι του καί μέλημά του πάντα: ὁ καημός κ' ἡ λεβεντιά τῆς Ρωμιοσύνης. Καί μέ τούτη τή βαθεῖα λαχτάρα, μέ τό μεγάλο του ταλέντο, μέ τόν ἀδιάπτωτο ἀγῶνα στή ζωή καί στήν τέχνη, ἔδωσε μιά νέα ἐπική διάσταση σ' ὁλόκληρη τή νεοελληνική μυθιστοριογραφία κι ἀνοίξε μιά νέα θύρα στή νεοελληνική κριτική. Κι αὐτό τό ἔργο, τό τόσο στενά καί θαθειάδεμένο μέ τόν ἱστορικό χρόνο καί χῶρο, κ' ἐξαιτίας ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς, σύμπραξης καί ἐμβάθυνσης, ἀποκτᾷ κιόλας μιά διαχρονική καί πανανθρώπινη σημασία.

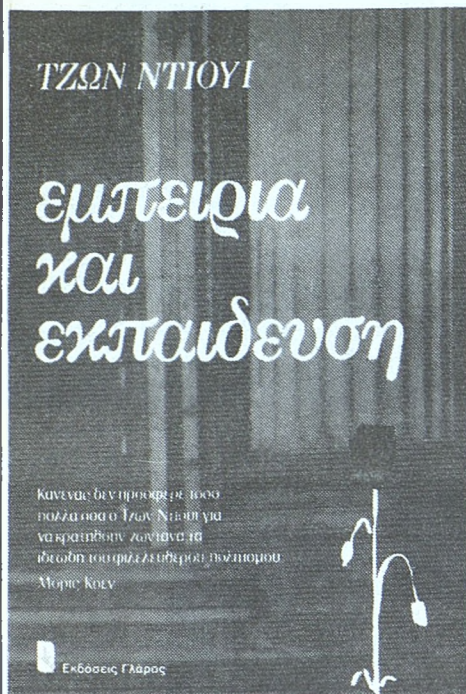
Τελειώνοντας αὐτό τό σημείωμα αἰσθάνομαι σά νάχω διαπράξει κάποια ἀσυχώρετη ἀπρέπεια – νά μιλάμε μέ πρόχειρες καί περιληπτικές «ἐκτιμήσεις» γιά ἓνα ἔργο τόσο σημαντικό. Ἄς θεωρηθοῦν λοιπόν τούτα τά λόγια σάν ἓνα ἀπλό «χαῖρε» πρὸς τόν φίλο μας Στρατή Τσίρκα, τόν φίλο τοῦ ἀνθρώπου – ἓνα «χαῖρε» ὄχι ἀποχαιρετισμοῦ, ἀλλά ἓνα «χαῖρε» χαιρετισμοῦ.

Ἐλευθερίου Βελώνη, 3-9. III. 80

Γιάννης Βελώνης

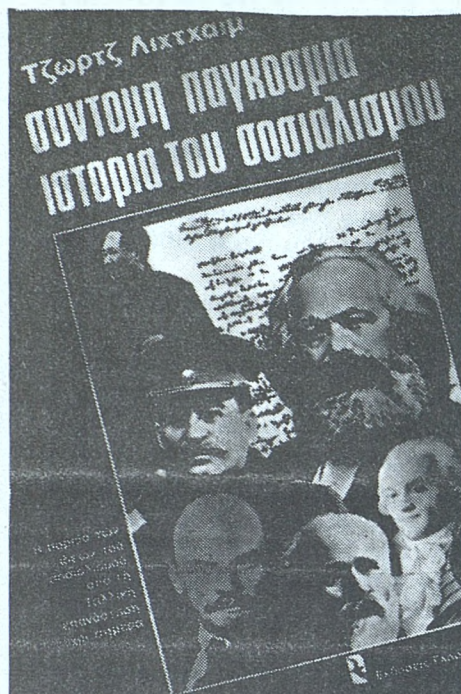

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΛΑΡΟΣ

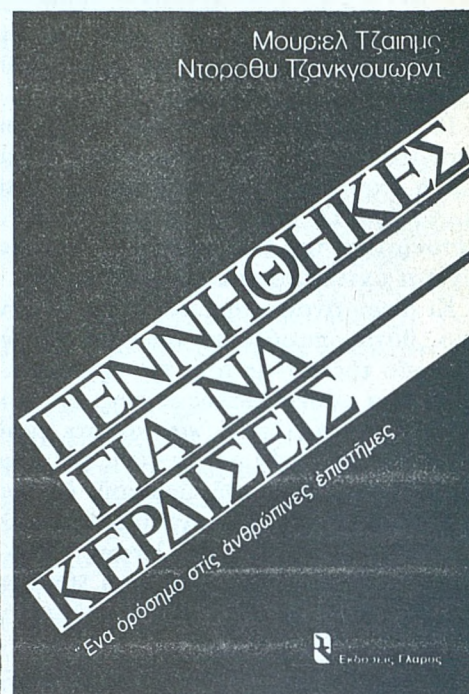
Τζών Ντιούι 'Εμπειρία και 'Εκπαίδευση

'Αναλύοντας τόσο την «παραδοσιακή» όσο και την «προοδευτική» εκπαίδευση, ο Τζών Ντιούι επισημαίνει τις αδυναμίες τους γιατί και τα δύο συστήματα δεν εφαρμόζουν τις αρχές μιας φιλοσοφίας της εμπειρίας, που αναπτύσσεται μέσα από την πράξη και την παρατήρηση. Πολλές σελίδες στο βιβλίο αυτό, περιγράφουν τις ιδέες του Ντιούι για μια φιλοσοφία της εμπειρίας και τη σχέση της προς την εκπαίδευση. 'Ο Ντιούι κάλεσε τον εκπαιδευτικό κόσμο να μην φανατίζεται από διάφορα πρόσκαιρα κινήματα και τάσεις, αλλά να σκύψει και να έμβασθουνε πιο ουσιαστικά στο παιδαγωγικό πρόβλημα, που πρέπει να τοποθετηθεί μέσα στο γενικότερο πλαίσιο μιας ανθρωπιστικής κοινωνίας και της αρμονικής σχέσης του ανθρώπου μέσα στο φυσικό του περιβάλλον.

Τζώρτζ Λίχτχαϊμ Σύντομη παγκόσμια ιστορία του σοσιαλισμού

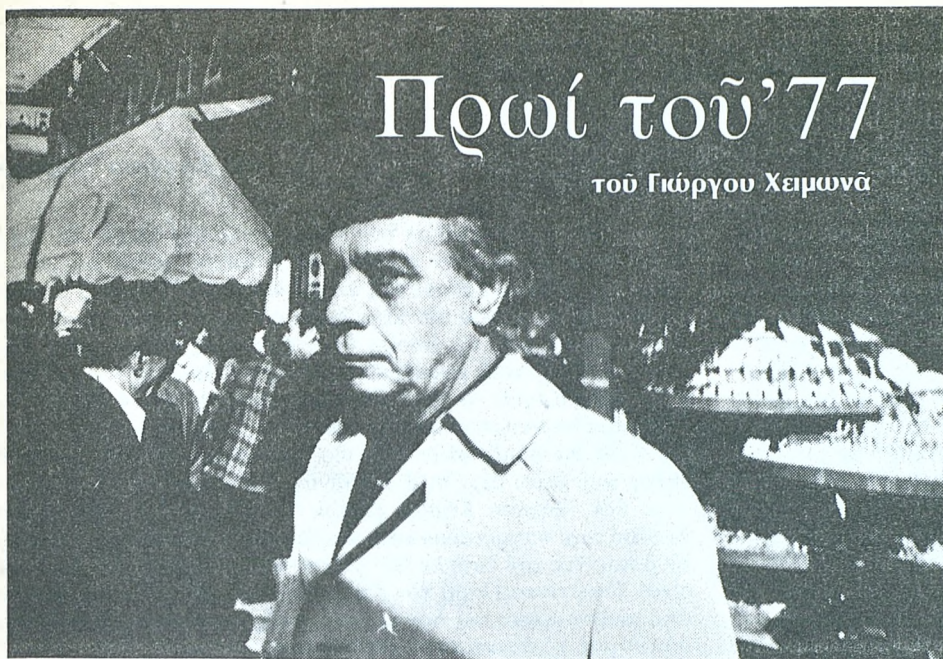
Είναι το μόνο βιβλίο που άποτελεί ταυτόχρονα μιὰ σύντομη 'Ιστορία του διεθνούς σοσιαλιστικού κινήματος και μιὰ ανάλυση όλων των τάσεων αποχρώσεων και συγχωνεύσεων της σοσιαλιστικής 'Ιδέας. 'Από την ουτοπία, τη σοσιαλδημοκρατία και τον άναρχοσυνδικαλισμό ως το λαϊκισμό και το θετικισμό. 'Από τον πρίγκιπα Κροπότκιν ως την 'Οκτωβριανή 'Επανάσταση και τα σημερινά κινήματα. Είναι το πρώτο κλασικό έργο που αποκτᾷ ή 'Ιστορία του σοσιαλισμού.

Μούριελ Τζαίμς Ντόροθι Τζανγκουώρντ Γεννήθηκες για να κερδίσεις

Πρόκειται για ένα σπάνιο βιβλίο στα χρονικά της ψυχολογικής φιλολογίας. Είναι ταυτόχρονα ή πιό ολοκληρωμένη εισαγωγή στη συναλλακτική ανάλυση και ένα σοφό εγχειρίδιο για αυτοανάλυση, ανακάλυψη και ώριμανση. Μέ το άπλο γράψιμό τους και μέ τα παραδείγματά τους, οι συγγραφείς κατευθύνουν τον αναγνώστη στην ανακάλυψη όλων των πηγών που κρύβονται μέσα του, συντρίβουν κάθε αίσθημα άνασφάλειας και ήττοπάθειας και θεμελιώνουν μιὰ άκλόνητη πίστη για το δικό του μερίδιο στον άπέραντο και άνεκμετάλλευτο πλοΐτο της ζωής. Διαβάζοντας τό Γεννήθηκες για να κερδίσεις, θά νιώσεις σάν να ξύπνηρες σ' έναν άγνωστο, άνέγγιχτο κόσμο.

Πρωί του '77

του Γιώργου Χαιμωνιά

Τόν Στρατή Τσίρκα τόν γνώρισα καλά γύρω στά 1970. Ένα ή δύο χρόνια νωρίτερα, είχα γνωρίσει τήν 'Αντιγόνη καί τόν Κωστή. 'Η πρώτη φράση πού μου είπε ό Κωστής – παιδάκι τότε όκτώ χρονών – ήταν «Κύριε, εϊστε ό πίο σπουδαίος γιατρός στήν 'Ελλάδα; Γιατί ό πατέρας μου είναι ό πίο σπουδαίος συγγραφέας του κόσμου». Τά τελευταία χρόνια είπαν πώς ό Τσίρκας είχε μελαγχολία. Είχε κλειστεί, δέν έβλεπε κανέναν, δέν έγραφε. Ποτέ δέν πίστεψα κάτι τέτοιο. Σέ κανέναν ποτέ δέν ωμολόγησα τήν βαθειά μου συμφωνία γι' αυτό τό άποτράβηγμα του Τσίρκα. 'Αφού, τό ήξερα καλά, δέν υπάρχει μελαγχολία γιά έναν συγγραφέα, αλλά υπάρχει ένα φυσικό είδος λύπης – όποια και νά είναι τά θάσανα καί οι άδίκιες. 'Ηξερα, σάν κάποιον παλιό καί σκοτεινό όνειρο νά μου τό είχε διδάξει, πώς μοίρα του συγγραφέα είναι ή σιωπή. Πίσω από τό έντονο, νευρικό του πρόσωπο, πού ξαφνικά άλλαζε από ένα όξύ μικρό γέλιο, έβλεπα τή μυστική έξαγρίωση πού ήταν ή μοναδική όμιλία αυτής τής σιωπής. Μηχανικά επανελάμβανα «πρέπει νά τελειώσεις τό βιβλίο», παρόλο πού ή βουθή συνομιλία μας, τήν ίδια εκείνη στιγμή, έντελώς άλλα πράγματα νοούσε, κάτι σάν μία συνομολογημένη έχθρική άπόφαση. 'Όταν χειρουργήθηκε στά μάτια, τό 1977, σέ μία ιδιωτική κλινική πίσω άκριβώς από τό νοσοκομείο μου, πήγα ένα πρωί καί τόν πήρα. Τόν πέρασα άπέναντι, στό Αίγινητειο, νά κάνει έξετάσεις ειδικές. Γιά τήν δυσκολία στό περπάτημα. 'Ο νοσοκόμος ήταν ένας άνθρωπάκος, κοντός καί φαλακρός. Φορούσε ένα φαρδύ άσπρο σακάκι. Σήκωνε συνέχεια τό χέρι του άσστηρά κι έκανε σήμα στ' αυτοκίνητα νά σταματήσουν. Διασχίσαμε άργά τήν άσφαλτο. 'Ο Τσίρκας φορούσε σιέλ πυζάμες. Χαμογελούσε άπότομα νά δείξει πώς διασκεδάζε μέ τόν άλλόκοτο αυτόν περίπατο. 'Ενιωσα πάλι τό άγγριέμα του. Κάθισε μέσα στό γραφείο του 'Εργαστηρίου καί περίμενε τήν σειρά του. Γύρω του συνωστιζόνταν οι άρρωστοι του νοσοκομείου καί περιμέναν κι εκείνοι. Καθόταν πολλή ώρα στόν μικρό καναπέ πού ύπήρχε εκεί από τήν εποχή

του καθηγητού Πατρικίου. Είναι ένας καναπές ξυλόγλυπτος, μέ σκαλιστά λουλούδια μέσα σέ όρθιες ληκύθους. Δίπλα του ήρθαν καί κάθισαν μία γριά χωρική άφασική πού όλο έλεγε «καέ» «καέ» κι έσιαζε, όλο έσιαζε τήν ποδιά της σά νά πετούσε ψίχουλα – κι ένα παιδάκι κουρεμένο μέ μιάν άσπρη ούλή στό κρανίο του. 'Ο Τσίρκας άκίνητος, τεντωμένος έκοίταζε μπροστά του. Κάποτε γυρνούσε καί μου χαμογελούσε. 'Ηρθε ό καθηγητής καί χαιρέτησε εύγενικά κι εγκάρδια τόν συγγραφέα. 'Εκείνος μέ φανερή συστολή προσπάθησε νά άνασκηκωθεί. 'Ο καθηγητής τόν έβγαλε στόν διάδρομο. Τού είπε «περπάτηστε έλεύθερα νά δώ». 'Ο Τσίρκας περπάτησε σέ όλο τό μάκρος του διαδρόμου. Τόν έμπόδιζε τό πλήθος του διαδρόμου, άρρωστοι μέ μακρές ρόμπες καί όλοαίνουριες γυαλιστερές πυζάμες πού τίς είχαν αγοράσει τήν προηγούμενη πού θά έμπαιναν στό νοσοκομείο. 'Από τίς όρθάνοιχτες πόρτες έμπαζε κρύο. 'Ο Τσίρκας έσερνε λίγο τά πόδια του. Προσπάθησε νά κρύψει, όσο μπορούσε, τήν δυσκολία του. Περπάτησε άνάλαφρα καί ζωηρά. 'Ενα άλαζονικό, άκατάδεχτο περπάτημα. 'Όμως, ό κόπος του φαινόταν. Οι άρρωστοι του διαδρόμου τόν κοίταζαν μέ άντιπάθεια πού κατέβηκε ό ίδιος ό καθηγητής γιά νά τόν έξετάσει. 'Ο καθηγητής είπε «έχει ό όδοντωτό τροχό, κυρίως άριστερά». Τελίωσαν οι έξετάσεις καί τόν συνόδευσα στήν πίσω πόρτα, άπ' όπου είχε έρθει. Θά έμενε άκόμα μιάν έβδομάδα σ' εκείνη τήν κλινική γιά τά μάτια του. Τόν περίμενε ό νοσοκόμος κι έτρεξε πάλι νά κάνει σήμα στ' αυτοκίνητα. 'Εβλεπα τόν Τσίρκα νά διασχίζει τό δρόμο άνάμεσα στό σταματημένο αυτοκίνητα. Μέ χαιρέτησε σηκώνοντας τό χέρι, αλλά δέν γύρισε νά μέ δει. 'Ετσι, χωρίς νά στραφεί πρós τά πίσω, σήκωσε τό χέρι του καί μέ χαιρετούσε. 'Ηξερε πώς θά στεκόμουν εκεί νά τόν βλέπω ως τό τέλος. Νά στέκομαι νά περιμένω σ' εκείνη τήν μικρή πίσω πόρτα του νοσοκομείου κι άγωνιζόταν νά τρέξει κι έσερνε τά πόδια του νά τρέξει νά φύγει νά μήν τόν βλέπω πιά.

29 Φεβρουαρίου 1980

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

Σ. ΤΣΙΡΚΑ

- 1911 Γεννιέται στό Κάιρο (10 'Ιουλίου).
- 1928 Τελειώνει τήν 'Αμπέτειο σχολή καί πιάνει δουλειά στήν 'Εθνική Τράπεζα.
- 1929 Πηγαίνει στό 'Αμπουτίκ, χωριό τής Αίγυπτου, όπου πιάνει δουλειά σέ μπαμπακομηχανή.
- 1930 Πρώτες επαφές μέ τό Κομμουνιστικό κίνημα.
- 1937 'Εκδίδεται ή πρώτη του ποιητική συλλογή *Φελλάχοι*.
- 1938 'Εκδίδεται ή δεύτερη ποιητική συλλογή του *Τό Λυγικό Ταξίδι*.
- 1939 Μόνιμη εγκατάσταση στήν 'Αλεξάνδρεια, όπου πιάνει δουλειά σέ θυροσοδεψείο.
- 1944 'Εκδίδεται ή συλλογή διηγημάτων του *Άλλόκοτοι Άνθρωποι*, 'Αλεξάνδρεια.
- 1945 'Αρχίζει νά κρατά τίς πρώτες σημειώσεις γιά τίς *Άκυβέρνητες Πολιτείες*.
- 1946 'Εκδίδεται ή ποιητική του συλλογή *Προτελευταίος Άποχαιρετισμός καί τό 'Ισπανικό 'Ορατόριο*, 'Αλεξάνδρεια.
- 1947 'Εκδίδεται ή συλλογή διηγημάτων του *Ό 'Απρίλης είναι πίο σκληρός*.
- 1949 Ταξιδεύει στήν 'Ελβετία καί μετά στό Παρίσι. 'Ερχεται δυό-τρεις φορές καί στήν 'Αθήνα.
- 1954 'Εκδίδεται ή συλλογή διηγημάτων του *Ό Ύπνος του Θεριστή καί άλλα διηγήματα*.
- 1957 Πηγαίνει στό Βερολίνο, στό συνέδριο «Νεοελληνικής καί Βυζαντινής Λογοτεχνίας», όπου κάνει ανακοίνωση γιά τό ποίημα *Περιμένοντας τους Βαρβάρους* του Καβάφη. – Κυκλοφορεί ό *Νουρεντίν Μπόμπα*.
- 1958 Τυπώνεται *Ό Καβάφης καί ή έποχή του* καί παίρνει τό κρατικό βραβείο.
- 1961 Κυκλοφορεί ή *Λέσχη*.
- 1962 Κυκλοφορεί ή *Αριάγνη*. – Δημοσιεύεται μία μελέτη του γιά τό 'Ημερολόγιο Καταστροφών, Β' του Σεφέρη.
- 1963 'Οριστική εγκατάσταση στήν 'Αθήνα.
- 1965 Κυκλοφορεί *Ό Νυχτερίδα*, τρίτος καί τελευταίος τόμος τής *Τριλογίας*.
- 1966 'Εκδίδεται ή συλλογή διηγημάτων του *Στόν Κάβο καί άλλα διηγήματα*.
- 1970 Συμμετέχει στήν έκδοση των *Δεκαοχτώ κειμένων*.
- 1971 Κυκλοφορεί *Ό Πολιτικός Καβάφης*.
- 1972 Κυκλοφορούν στό γαλλικά οι *Άκυβέρνητες Πολιτείες* (μετ. Χρύσα Προκοπάκη) καί κερδίζουν τό γαλλικό βραβείο Κριτικών καί 'Εκδοτών σάν τό καλύτερο ξένο μυθιστόρημα.
- 1973 'Εκδίδεται τό βιβλίο *Τά ήμερολόγια τής Τριλογίας Άκυβέρνητες Πολιτείες*.
- 1976 'Εκδίδεται ή *Χαμένη Άνοιξη*.
- 1980 Πεθαίνει στήν 'Αθήνα (27 'Ιανουαρίου).

“Ένα αλησμόνητο μεθύσι

του Σπύρου Τσακνιά

Για να είμαι ειλικρινής, δε νιώθω πολύ βέβαιος αν έχει κανείς το δικαίωμα να χαρακτηρίσει «αλησμόνητο» μιά βραδιά μέθης από την οποία δε θυμάται και πολλά πράγματα! Θυμάμαι πάντως πώς είχαμε κάνει μιά γενναία σουρα, ανοίξη του '55 πρέπει να ήταν. Θυμάμαι ακόμα πολλές λεπτομέρειες από 'κεινή τη βραδιά, αλλά για πολλές άλλες πρέπει να εμπιστευτώ τις μαρτυρίες των φίλων μου. Κι αυτό όχι τώρα, πού έχουν περάσει είκοσιπέντε χρόνια, αλλά και τότε, την επομένη τό πρωί, πού ξύπνησα με πονοκέφαλο κι αφού ξανάκανα έμετό, έπιασα να ξετυλίγω τό κουβάρι των περιστατικών της προηγούμενης βραδιάς κι είδα με απέλπισία ότι κορόβιαν σε κάποιο δυσπροσδιόριστο σημείο. Από τό σημείο αυτό και πέρα σκοτάδι, άδειοσύνη και ξινό στομάχι. Ώσπου άντάμωσα τους συμπότες μου και γέμισαν με τίς μαρτυρίες τους τό μνημονικό μου κενό. Θυμάμαι πάντως πώς είχαμε άρχισει με κονιάκ.

Καλύτερα όμως να πιάσω την ιστορία από την άρχή και να τη διηγηθώ με τάξη και σειρά. (Όλο έτσι λέω, κι όλο παρεκβάσεις κάνω, κακό χούι, δέν κόβεται, άς είναι).

Έκείνη την εποχή, πού ο Τσίρκας ήταν ένας άλεξαντρινός ταξιδιώτης στην Αθήνα, κάναμε πολύ παρέα. Μεσημέρι βράδυ μαζί ήμασταν. Στά ενδιαμέσα, ο Τσίρκας έτρεχε στίς δουλειές του και στίς επαφές του με πνευματικούς και πολιτικούς παράγοντες της Αθήνας. Μέ τό σουρούπο άνταμώναμε. Ο Τσίρκας ήτανε τότε στην άκμή του. Σαρανταπεντάρης όμορφάντρας, έσφυζε από ζωή, ενεργητικότητα, κέφι, περιέργεια κι ενδιαφέρον για τά πάντα. Η λογοτεχνία ήταν τό πάθος του, αλλά ήταν άναγκασμένος να δουλεύει άλλου για βιοπορισμό, και μάλιστα σε μιά πολύ άπαιτητική θέση, ήτανε Γενικός Διευθυντής στό θυροδοψείο Χαλκούση, στην Αλεξάνδρεια, και ταυτόχρονα δρούσε πολιτικά, διάβαζε λογοτεχνία σε τέσσερις ή πέντε γλώσσες, έκανε έρευνες για τη ζωή και τό κοινωνικό περιβάλλον του Καβάφη, έγραφε, συναναστρεφότανε κόσμος, συζητούσε παθιασμένα, έπινε... Άνθρωπος περιβόλι, με δυό λόγια. Τόν αγαπούσα και τόν θαύμαζα, κι αυτός, είχε και για μένα τό ενδιαφέρον και την άδυναμία πού είχε για κάθε νέο, ιδιαίτερα για τους νέους πού έγραφαν ή πού υπόσχονταν να γράψουν. Και τί δέν ήταν ίκανός να κάνει για τό χατίρι κάποιου νέου φίλου του.

Στην όδό Ίπποκράτους από άριστερά: Στάθης Δρομάζος, Σ. Τσίρκας και Μανόλης Γλέζος.

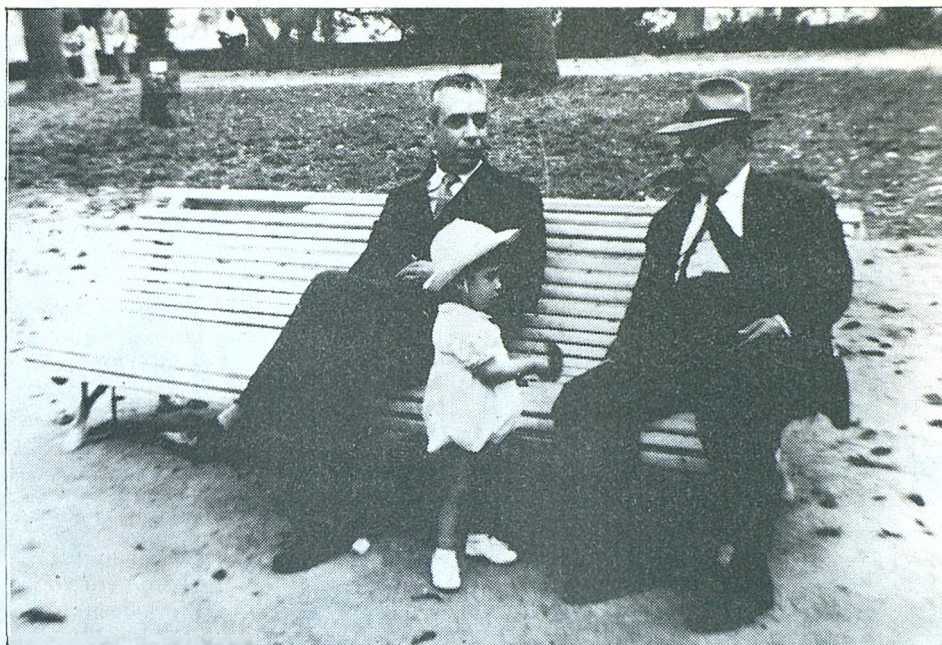
Αγαπούσα την ποίηση του Σεφέρη και την ήξερα άπ' έξω, όπως άλλωστε και την ποίηση του Καβάφη. Αυτό και μόνο, εκείνα τά χρόνια, έφτανε για να συγκινηθεί ο Τσίρκας. Στεναχωριότανε όμως πού δέν είχα διαβάσει τίς «Δοκίμες» του Σεφέρη, πολλές από τίς όποιες ήταν άγνωστες ακόμα στην Ελλάδα, ή εξαιρετικά δυσεύρετες. Η πρώτη έκδοση του βιβλίου στην Αθήνα έγινε τό 1962. Μου ύποσχέθηκε πώς θα έψαχνε να βρει κανένα αντίτυπο της έξαντλημένης καίρινης έκδοσης του '44, όταν θα γύριζε στην Αίγυπτο. Στο επόμενο ταξίδι του, μου έφερε τό βιβλίο. Είχε σταθεί άδύνατο να τό βρει στά βιβλιοπωλεία, μου εξήγησε. Κάθισε λοιπόν ο καλός σου κι έγραψε του Σεφέρη πού ύπηρετούσε τότε στη Βηρυτό, αν δέν κάνω λάθος. Κι ο ποιητής του έστειλε ένα από τά λιγοστά αντίτυπα πού του είχαν απομείνει. Παρά τόν αποδεκατισμό της βιβλιοθήκης μου από μετακομίσεις και δανεισμούς, υπάρχει ευτυχώς ακόμα στά ράφια μου τό άνεκτίμητο αυτό βιβλίο.

Μιάς και τό 'φερε ή κουβέντα για τά αισθήματα και τη στάση του Τίρκα απέναντι στους νέους, αν και πολύ γνωστά στη συντεχνία, θα πω και την ιστορία πού μου άφηγήθηκε τελευταία ο Χριστόφορος Μηλιώνης, ο καλός φίλος και λαμπρός πεζογράφος. Μιά μέρα, έστειλε στον Τίρκα τη δεύτερη συλλογή διηγημάτων του, «Τό πονκάμισο του Κένταυρου», τιμής ένεκεν, όπως θα έλεγαν οί παλαιοί. Μέ τόν Τίρκα δέν είχανε γνωριμία. Λίγες μέρες αργότερα, πήρε ένα θερμό γράμμα με τό όποιο ο κορυφαίος πεζογράφος ζητούσε από τό νέο συνάδελφο να του στείλει και χειρόγραφα δουλεία του. Ο Μηλιώνης του έστειλε τά «Άκροκεραύνια» δακτυλογραφημένα. Ο Τίρκας καβάλησε τό τηλέφωνο, όπως θα έλεγαν οί νέοι: «τά Άκροκεραύνια» τά έστειλα στον «Κέδρο». Να περάσεις από 'κει να συνεννοηθείς για την έκδοση.

Έλεγα, λοιπόν, πώς κάναμε πολύ παρέα εκείνα τά χρόνια. Λέγαμε κιόλας να κουμπαριάσουμε, να μέ παντρέψει όταν θα έρχόταν ή ώρα ή καλή, με «τό κορίτσι πού μεταφράζει κινέζικα ποιήματα», όπως του άρεσε να αναφέρεται στη μετέπειτα γυναίκα μου. Τελικά ή κουμπαριά δέν έγινε για λόγους άσχετους από τη θέλησή μας, τό θυμότανε όμως μέχρι τελευταία και καμιά φορά με φώναζε κουμπάρο, παίζοντας λιγάκι με την κλασική προσφώνηση του Θέμου Κορνάρου πού άποκαλούσε κουμπάρο όλο τόν κόσμο. Μας ένωνε, εκείνο τόν καιρό, εκτός από όλα τ' άλλα, ή άγάπη πού είχαμε κι οί δυό στους κοινούς μας φίλους.

Ένα βράδυ, ή Τόνια Καράλη, ο Τίρκας κι εγώ, αποφασίσαμε να πάμε στό σπίτι της Μαρίας Λάσκου, στην όδό Άγίου Δημητρίου, στού Ψυρρή, να κρατήσουμε συντροφιά της φίλης μας πού περνούσε άσχημες ώρες. Η Μαρία είχε μιάν άδερφή, τη Βιβή, είκοσιπεντάχρονη κοπέλα, ψηλή ντερέκι, όμορφη κι άθλητική, κορίτσαρος, και πήγε και τη βρήκε κακιά άρρώστεια στό αίμα, κι ίσα ίσα εκείνες τίς ημέρες είχαμε μάθει τά δυσάρεστα νέα, πώς, δηλαδή, ή άρρώστεια ήταν άθεράπευτη και πώς εκείνο τό κυπαρίσσι τά είχε μετρημένα τά ψωμιά του, κι ήταν για όλους μιά θλίψη άβάσταγη, εκτός από την ίδια τη Βιβή πού δέν είχε ιδέα, φυσικά, και πίστευε πώς ήταν κάτι περαστικό και συζητούσε και γελούσε όπως πάντα, κι από τη Μαρία, πού δέν ήξερε με ακρίβεια την κατάσταση, αν και τη ζώνανε τά φίδια, αλλά προσπαθούσε να κρύβει τόν πόνο της για χάρη της Βιβής, κι ήταν καιημός άσχηκτος να βλέπεις εκείνο τό ροδομάγουλο κορίτσι, δροσερό σαν φρούτο, και να ξέρεις πώς μέσα του δουλεύει τό σκουλήκι – και δός του κονιάκ να πάνε κάτω τά φαρμάκια. Άδειάσαμε τό μισό μπουκάλι, τό δρισκούμενο, ή Μαρία πετάχτηκε στην πλατεία του Ψυρρή κι άγόρασε κι άλλο

‘Ο Τσίρκας μέ τό γνιό του καί τό φίλο του Κόλια Καβδαδία τό 1952. Μιά μεγάλη φιλία τούς ένωνε· φιλία πού ιστόρησε ό Τσίρκας από τίς στήλες τού περιοδικού μας (τχ. 122, 130 καί 140). Στήν τελευταία αφήγηση (30/11/79) περιγράφει τήν ιστορία μιάς άλλης άναμνηστικής τους φωτογραφίας. Ο Στρατής Τσίρκας μάς είχε τάξει τρείς ακόμη ιστορίες γιά τό φίλο του Μαραμπού. Άλλιώς όμως είχε τάξει ή μοίρα.

μπουνκάλι, τό στραγγίξαμε κι αυτό, κι έτσι νηστικοί πού τό πίναμε μάς θέρισε τό στομάχι. Κατά τίς δέκα, κάποιος πρότεινε νά πάμε σέ καμιά ταβέρνα, νά δάλουμε κάτι μέσα μας. ‘Η πρόταση έγινε όμόφωνα δεκτή. ‘Ο Τσίρκας πέταξε τή σκούφια του. Δέν ήταν άκριβώς ό άνθρωπος τού ποτηριού, πού λένε. ‘Ητανε περισσότερο ό μερακλής τού «τοίμπα-τσούξε». Μεζεδάκι, κρασάκι, ψιλοκουδέντα καί μεράκι. Γι’ αυτό τού άρέσανε τά ταβερνάκια, τά κουτούκια τά πραγματικά εκείνης τής εποχής. ‘Ας είναι. Ξεκινήσαμε γιά τήν Πλάκα μέ τά πόδια. Μαζί μας ήτανε κι ή ‘Ελένη Καβδαδία, γυναικά τώρα τού Θανάση Τσουπαρόπουλου, τού δημοσιογράφου. Πήγαμε στό «Γέρο τού Μωριά», πού τότε δέν ήταν τουριστική επιχείρηση άλλα γραφικό ταβερνάκι. ‘Ενας διάδρομος χωρισμένος εγκάρσια, ό μισός κουζίνα κι ό άλλος μισός σάλα μέ δυό τρία τραπέζια στή σειρά, έδινε σ’ ένα μικρό δωμάτιο, χειμωνιάτικο, μέ τρία τέσσερα τραπέζια όλα κι όλα καί τίς φωτογραφίες τών προγόνων τού ιδιοκτήτη στούς τοίχους.

Καθίσαμε στό δωμάτιο όπου βρίσκονταν ήδη δυό συντροφίες. ‘Η μία, άντροπαρέα, νεαροί οί περισσότεροι, λαϊκά παιδιά, ήτανε στά κέφια τους. Τό είχανε στρώσει από χωρίς φαίνεται, γιατί όταν μπήκαμε έμεις, κατά τίς δεκάμιση, τό τραγουδι έδινε κι έπαιρνε. Φκιαγμένοι όπως ήμασταν από τό κονιάκ, δέ χρειαστήκαμε πολύ χρόνο γιά νά ξεσταθούμε. Σέ λίγο τραγουδούσαμε κι έμεις μαζί τους. Κάτι ή στενότητα τού χώρου, κάτι ό μικρός αριθμός τών θαμώνων, κάτι ή ρωμέικη οικειότητα πού ξεχειλίζει από τά μπατζάκια όταν έχουμε πιει μερικά ποτήρια, ξέρετε δά πώς γίνονται αυτά στίς ταβέρνες μας, ακόμα καί σήμερα πού έξευρωπαϊστήκαμε όσο νά ‘ναι, σέ λίγο γίναμε μία παρέα μέ τούς νεαρούς τού διπλανού τραπεζιού πού καλοδύλεπαν, έδώ πού τά λέμε, καί τίς περισσευάμενες ντάμες τής δικής μας παρέας. Κι άντε έδίβα, κι άντε είς ύγείαν, κι άντε ένα τραγουδι ακόμα, κι άντε μισή όκά από πάρτη μας, κι άντε άλλη μισή από μάς, κι άντε «μάτια σάν καί τά δικά σου δέν ξανάδα πουθενά», γινήκαμε φέσι. Νά μή σάς τά πολυλογώ, κάτι τό ντέρτι καί τό σεκλέτι, κάτι τό άνακάτωμα κονιάκ καί ρετσίνας, κάτι τό νεαρό τής ήλικίας, χάνω κάθε έλεγχο καί τραβάω, αϊφνίδια καί άπρόσμενα, ένα θροντερό... «Έμπρός ΕΛΑΣ γιά τήν ‘Ελλάδα»!

‘Οποιος δέν έζησε εκείνα τά πρώτα μετεμφυλιοπολεμικά χρόνια δέ θά καταλάβει τί άκριβώς μπορούσε νά σημαίνει κάτι τέτοιο. Νεκρική σιγή απλώθηκε στήν ταβέρνα. Οί δικοί μου πάγωσαν. ‘Ο Τσίρκας ξεμέθυσε. Κάποιος μου βούλωσε τό στόμα μέ τήν παλάμη του. ‘Αλλά τότε έγινε τό άπίστευτο. Κά-

ποιος από τήν πλαϊνή συντροφία τούς μάλωσε. «‘Αφήστε τό παιδι νά τραγουδήσει! Μή φοβάστε, μή σάς νοιάζει τίποτα, καθαρίζω εγώ, είμαι τής ‘Ασφάλειας!»... Καί γυρίζοντας πρός έμένα μέ κρασόδρεχτη οικειότητα κι άδερφοσύνη: «πές το ρέ Σπυράκη, πές το νά σου φύγει ό καημός!»! ‘Απίστευτα πράματα βέβαια, από αυτά τά άπίστευτα όμως πού συμβαίνουνε συχνά στήν ‘Ελλάδα, κι ίσως μόνο στήν ‘Ελλάδα καί πουθενά άλλου στόν κόσμο.

‘Από τό σημείο αυτό καί πέρα, οί άναμνήσεις μου σδήνουν. Θυμάμαι άόριστα πώς κάποιος μ’ έχωνε μέ τό ζόρι σ’ ένα ταξί κι εγώ προσπαθούσα ν’ άνοιξω τήν πόρτα, κλαίγοντας καί φωνάζοντας «αφήστε με νά πεθάνω, σάς παρακαλώ, αφήστε με, θέλω νά πεθάνω»! ‘Επειτα τίποτα. Σκοτάδι, άδειοσύνη καί ξινό στομάχι.

Τήν άλλη μέρα έμαθα μέ πόση άγωνία πλήρωσε ό Τσίρκας εκείνη τή διασκέδαση. Τί μανούδρες, τί τεχνάσματα καί πόση διπλωματία χρειάστηκαν γιά νά άπαγγιστρωθούμε όμαλά από τόν επικίνδυνο πιά εναγκαλισμό τής παρακείμενης συντροφιάς πού, τύφλα στό μεθύσι, δέν ήθελε μέ κανένα τρόπο νά μάς αφήσει νά φύγουμε καί νά χαλάσουμε, έτσι ξαφνικά, τό άπίθανο γλέντι πού είχαμε στρώσει. Μάς κυνηγούσαν μέχρι τό ταξί κι έπέμεναν νά πάμε κι άλλου νά συνεχίσουμε. Κάποιος άπ’ αυτούς, ζητούσε επίμονα τά τηλέφονά μας, γιά νά επικοινωνήσουμε μία από τίς επόμενες μέρες καί νά κανονίσουμε νά τά ξαναπιούμε παρέα!

‘Ο Τσίρκας, σάν πιό μεγάλος, πιό έμπειρος καί πιό υπεύθυνος άπ’ όλους μας, ίδρωσε γιά νά καταφέρει τήν άπαγγίστρωση. Πότε μέ τό γλυκό καί τό μαλακό, πότε μέ τό σοβαρό, τά κατάφερε στό τέλος. Φοβότανε, μου έλεγε τήν άλλη μέρα, μήπως ξεμεθύσουν τά ντερδισόπαιδα καί τμηθηθουνε τό πατριωτικό τους χρέος ή μήπως, μέσα στό μεθύσι τους, προσβληθουνε, όπότε ένας Θεός ξέρει τί θά μπορούσε νά συμβεί. Εύτυχώς, χάρη στήν ψυχραιμία τού Τσίρκα καί τών κοριτσιών τής συντροφιάς ξεγλιστρήσαμε ανώδυνα, χωρίς συνέπειες. Τήν άλλη μέρα, όταν συνήλθα κι άναλογίστηκα ποιές επιπτώσεις μπορεί νά είχε γιά τούς φίλους μου ή νεανική μου άφροσύνη, κι ιδιαίτερα γιά τόν Τσίρκα πού ή θέση του ήταν πολλαπλά λεπτή, ένιωθα άπέναντί του σάν τή δρεγμένη γάτα. ‘Αλλά ό Τσίρκας ήταν, καί στήν περίπτωση αυτή, ό καλός μεγάλος φίλος πού σέ σκέπαζε μέ τή στοργή καί τήν κατανόησή του. ‘Από τήν άπίθανη, σέ διακυμάνσεις καί άπρόοπτα, βραδιά, έμεινε έντέλει μία ζωηρή κι ευχάριστη άνάμνηση πού τή δαγκώνει ή πίκρα γιά τό χαμό τού νέου κοριτσιού. Λίγους μήνες μετά τό περιστατικό, ή φίλη μας πέθανε.

Στρατής Τσίρκας – Μνημοσκόπιο

του Γιάννη Κοντού

Ο Γιάννης κι η Αντιγόνη τόν Ιούλιο του 1942 στο Τέλ-Αβίβ.

Στόν Πατάλιο Παταλίου πού πέθανε στήν κατεχόμενη Κύπρο, καί δέν τόν γνώρισα.

I

Δευτέρα πρωί στίς 9 καί 30' στό ἐκκλησιάκι του Ἴπποκράτειου οἱ δυό μας. Εἶμαι κοντά στό κεφάλι σου. Κάνει κρύο. Ἡ νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας ζητάει νά μάθει τ' ὄνομά σου. Τῆς τό λέω σιγανά. Δέν ἀκούει. Ἐπαναλαμβάνω δυνατότερα. Προσπαθῶ νά συγκεντρωθῶ. Ἡ μνήμη σκαλώνει στά χέρια σου καί στίς μουσικές κινήσεις τοῦ κεφαλιού, ὅταν μιλοῦσες. Ὑφαίνες τήν κουδέντα σφικτά καί ἐδαξες χρώματα, αὐτά πού ἐπρεπε – νά μή ξεδάφει τό ὕφασμα τοῦ λόγου, νά μή γίνεται κουρέλι, ὅπως κατάντησαν σχεδόν ὅλα στίς μέρες μας. Ἐρχονται δύο τοῦ γραφείου τελετών. Ἀνοίγουν τό φέρετρο γιά νά δεδαιωθοῦν ὅτι ὅλα εἶναι ἐντάξει. Κοιτάζω. Τό πρόσωπο μελαχροινό μέ ἓνα σκοῦρο πιό δυνατό – πού δέν τό εἶχε πρίν – στό κεφάλι ὁ ἀγαπημένος σου σκοῦφος. Τά μαλλιά λίγο ἀκατάστατα ἐξέχουν. Τά γκρίζα γένεια πῆραν νά μεγαλώνουν ἀλλά σταμάτησαν – σιωπηλή χλόη. Φορᾶς τό πράσινο καθημερινό κουστούμι, πιό μέσα μπλούζα. Τά συνηθισμένα πράγματα τῶν νεκρῶν ἀνθρώπων. Δέν ξέρω γιατί μοῦ θύμισες τόν Καδάφη. Μπορεῖ γιά τήν ἀσχολία σου μέ τόν ποιητή, ὅπου ἀλλάξες τή ροή τῆς καθαφικῆς μελέτης ἢ γιά τήν πόλη πού ἔμενες καί ὁ ἴδιος χρόνια καί ζυμώθηκες. Δέν μπορῶ νά τό ἐξηγήσω, μοῦ ἦρθε ἀπότομα στό μυαλό, χωρίς δικαιολογία, ὅπως τά ποιήματα. Μετά ἡ Ἀντιγόνη. Τόν φιλάει, τόν χαϊδεύει: – Δέν εἶναι πολύ παγωμένος. Αὐτό πού πρέπει νά καταλάβει κανεῖς εἶναι ὅτι ποτέ πιά δέν θά ξαναδῶ τό πρόσωπό του. Πλαί ἡ Μίνα, ὁ Παῦλος. Στίς 11 τόν παίρνουν γιά τό ψυγεῖο στοῦ Ζωγράφου.

II

Στήν ἀγωνία τοῦ ὕπνου σέ βλέπω νά ἔρχεσαι μέ τό λίγο συρτό δῆμα στόν «Κέδρο» στήν ἀγαπημένη σου Νανά. Μιλᾶς γιά βιβλία. Ξέρεις τά πάντα. Τά νέα βιβλία. Ἀκουμπᾶς στούς νέους. Δίνεις τή ζωή σου στή λογοτεχνία τόσο πολύ – πού μερικοί ὅπως μπερδεύονται στά πόδια μας γιά ἄλλους σκοπούς δέν τό καταλαβαίνουν. Ἡ στάση σου στίς ἐπιθέσεις γιά τό ἔργο σου (1961 καί ἔπειτα) εἶναι δείγμα τῆς ἀφοσίωσης τοῦ ἀνθρώπου στήν ὑπόθεση τῆς τέχνης. Στάση πού δέ σηκώνει ζυγιάσματα καί παλινδρομήσεις. Μάθημα ἡθους γιά τίς σύγχρονες καί τίς ἐπόμενες γενιές, ὅταν θά ἀποφασίζουν νά δοθοῦν στή λογοτεχνία. Ἀντιγράφω ἀπό τά ἡμερολόγια τῆς «Τριλογίας»: «Ὁ τόνος τῆς φωνῆς στά κεφάλαια τοῦ Παράσχου, δέν ικανοποιούσε. Ἐμοιαζε πάρα πολύ μέ τόν ἐσωτερικό μονόλογο τῆς Ἄννας Ρόξενταλ Φέλτμαν, δικαιολογημένου ἐκεῖ ἀπό τήν ἰδιοσυγκρασία καί τό χαρακτήρα της, ἐνῶ τοῦ Παράσχου φαινόταν δανεικός, ἐξωτερικός, τό παραδέχτηκα. Μέ παίδεψε πολύ αὐτό τό πρόβλημα. Τελικά, νομίζω βρῆκα τή λύση. Ἦταν θυμᾶμαι, ὕστερα ἀπό τό πρῶτο μου μπάνιο, Ἀπρίλη τοῦ 1964, στή θάλασσα τοῦ Ἀγίου Κοσμά. Πλάγιασα στήν ἄμμο, ὁ ἥλιος ζέσταινε δίχως νά καίει. Ἦρθαν οἱ ἀναμνήσεις ἀπό ἀγαπημένα πρόσωπα, οἱ μεταμέλειες, οἱ πίκρες, οἱ δυσκολίες τῆς ἐγκατάστασής μας, τό ἀγχος ἀπό τά προβλήματα μέ τό μυθιστόρημα καί μέ κουκουλώσαν. Γύρισα μπρούμυτα κι ἔκανα ἓνα γερό κλάμα. Αὐτό ἦταν σηκώθηκα πῆγα σπίτι καί στρώθηκα στή δουλειά».

III

Ἡ Μάρω χρώμα χαλκοῦ καί ἐκλαιγε (ὅπως στίς σελίδα 18 τοῦ τελευταίου τῆς βιβλίου). Εἶχε ἓνα φῶς ἐκεῖνο τό γυάλινο

Στό Μπαράζ, στη δυτική πλευρά του Νείλου· έκδρομή με φίλους τό 1927. 'Ο Γιάννης Χατζηανδρέας στή μέση, ὄρθιος.

ἀπόγευμα τοῦ Γενάρη πού σοῦ κοδότανε ἡ ἀναπνοή. Τήν ἴδια περίπου ἐποχή, Φεβρουάριος τοῦ 77 στήν «Ὡρα», πίκτρα ὁ κόσμος καί διάβαζες. Τό παλιό χτίριο ἴσα πού ἄντεξε τό βάρος τοῦ κόσμου – πλάι στό τραπεζάκι ὁ σκούφος σου ἤσυχος σάν κατοικίδιο ζῶο ἄκουγε. Στίς σελίδες τῆς «Ἀριάγνης» τό μέταλλο τῆς φωνῆς ἔγινε πιό στυλπνό. Διάβαζες τήν πορεία στήν ἔρημο (ἄγρια περιγραφή τοῦ καπνιοῦ τῶν Ἑγγλέζων στούς Ἕλληνες φαντάρους γιά σπάσιμο ἡθικοῦ) μέ τούς ἀντικατοπτρισμούς, χωρίς νερό – ἡ λεβεντιά: «περπατᾶτε. Ἡ φάλαγγα κινήθηκε πάλι. / Εἴμαστε Ἑλλά... Ἑλλάδα τά παιδιά σου / συγκεντρωμένα σέ κάποια ἐρημιά...». Τό πολιτικό τραγοῦδι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀντήχησε ἐκεῖ στήν αἴθουσα καί πήραμε θάρρος γιά νά θαδίσουμε τήν ἄλλη ἔρημο καί τήν Ἀθήνα. Ἄλλη φορά εἶπες γιά τήν «Τριλογία»: «στήν οὐσία ἡ Τριλογία γράφτηκε γιά νά δικαιωθοῦν τά παιδιά τῆς Μέσης Ἀνατολῆς πού πήραν θέση γιά κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἐνότητος καί συκοφαντήθηκαν, καταδιώχτηκαν, ἄλλα σκοτώθηκαν, ἄλλα ἐκτελέστηκαν ἀργότερα στόν ἐμφύλιο κλπ. Λοιπόν δέν εἶναι μονάχα ἡ ταύτιση ἡ συναισθηματική. Ὑπάρχει καί τό ἰδεολογικό πού εἶναι πιό παλιό καί πού λειτουργεῖ τήν ὥρα πού γράφω, ὑπάρχει ἕνας προσανατολισμός».

IV

Καλοκαίρι τοῦ 77 εἶσαι στό μέσα δωμάτιο, στό μεγάλο τραπέζι καί σέ βοηθάω νά ἐτοιμάσεις τόν «Νουρεντίν Μπόμπα» γιά τίς ἐφημερίδες. Τρέμεις. Τό σῶμα σου δέν σέ βαστά. Κάνεις τίς τυπικές ἀφιερώσεις μέ χέρι ἀδέξιο. Πάω σέ κοιτάζω ὥρα πολλή, νά σκύβεις στό χαρτί. Στάση γιά τό ὄνειρο καί τήν πραγματικότητα. Γκρινιάζεις. Ὅλα σέ ἐνοχλοῦν. Σέ λίγες μέρες ἐφυγες γιά τή Σκύρο. – Φωνές γλάρων στό κεφάλι τῆς Φλώρας. Ἑρωτικές φωνές. Γλᾶροι. Τά γεγονότα τοῦ 65. Ἐνα διβλίο, ἡ «Χαμένη Ἀνοιξη καί ἄλλα μέσα μου.»

V

Λίγο πρίν ἀπό τό τέλος: Θέλω νά δγάλω ἕνα διβλίο γιά τόν φίλο μου τόν Κόλλια. Νά μαζέψω τά χαρτιά μου, νά δουλέψω

Τόν Αὐγουστο τοῦ 1958 στή Γλυφάδα μέ τό γνιό του Κωστή.

καί νά κάνω τό διβλίο γιά τόν Κόλλια. Τό θέλω αὐτό πολύ. Μετά ἄρχισε ἡ ἀντίστροφη μέτρηση. Τηλέφωνα, ἐφημερίδες, νοσοκομεῖο, αἶμα – αὐτά πού γίνονται σέ μιά μεγάλη πόλη, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πεθαίνει. Μέρους μετά, κοίταξα ἕνα κατεδαφισμένο παλιό σπίτι. Ἐκεῖ πού πρίν ἀκουμποῦσε – στήν καινούργια πολυκατοικία – ἔμενε ἡ φλούδα τῆς μιάς πλευρᾶς του γυμνή. Χωρίσματα δωματίων, ἀφές ἀνθρώπων, σχήματα ἐπίπλων, λίγο φῶς τῆς λάμπας, τό μεγάλο κενό, οἱ θόρυβοι, ἡ σιωπή. Τρίτη ἀπόγευμα 4 καί τίποτα: τά παγωμένα μάγμαρα, ἡ ὑγρασία τῆς μνήμης, ὁ κόσμος – οἱ δικοί μας ἄνθρωποι – ἀνεβαίνουμε ψηλά στήν κορυφή τοῦ Α' νεκροταφείου – ἡ Νάσα, ὁ Μένης καί γώ. Πίσω ἕνα ποτάμι κεφάλια. Ὁ τάφος, μερικά μέτρα πιό κει ἡ μάντρα· πάνω τρία μικρά παιδιά εἶχαν σταματήσει τό παιχνίδι καί κοιτοῦσαν. Πίσω πεῦκα.

Ο πολιτικός Τσίρκας

Του Σοφιανού Χρυσοστομίδη

«Είναι δύσκολο νά συνηθίσει κανείς στο θάνατο μερικῶν ποιητῶν», ἔγραφε ὁ Στρατῆς Τσίρκας, Δεκέμβριος 52, σέ μιὰ ἐπιφυλλίδα του στή «ΦΩΝΗ» τοῦ Καίρου, νεκρολογώντας τόν Πῶλ Ἐλύαρ, τόν «ποιητὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδας». Ἄλλο τόσο εἶναι δύσκολο νά συνηθίσεις στήν ιδέα πῶς ὁ Γιάννης Χατζηανδρέας, ὁ Τσίρκας, δέν ὑπάρχει πιά. Κάθε τόσο τόν βλέπω νά ἔρχεται μέσα ἀπὸ τίς σκοτισμένες φραγκουσκιές τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, νά μπαίνει σέ μιὰ ἀπὸ τίς ἀγαπημένες του φτωχογειτονιές, στὸ Κάιρο ἢ στήν Ἀλεξάνδρεια, νά κουδεντιάσει μέ τόν Γιούνες, τὴν Ἀριάγνη ἢ τόν Ζντ Ἀχμετ, λίγο ἀργότερα ν' ἀνεβαίνει στὸ δῆμα τῆς «Πνευματικῆς Ἑστίας», νά τρέχει ὕστερα γιὰ νὰ προφτάσει κάποιον κομματικό ραντεβού στή Ντεχέλα ἢ στήν Ἡλιούπολη καί, ἀφοῦ γίνουν ὅλα αὐτά, τὰ γυρνᾷ μέ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα σπίτι του, γιὰ νά τελειώσει τόν «Ὑμνο τοῦ Θεριστῆ» ἢ τὸ «Νουρεντίν Μπόμπα»...

Στὸν Τσίρκα ἄρεσε ἡ «πολυπλοκότητα τῶν εἰδῶν» – κατὰ πού θὰ ἔλεγε ὁ Claude Roy: Ποιητής, διηγηματογράφος, μυθιστοριογράφος, κριτικός, ἀλλὰ καὶ δημοσιογράφος καὶ κομματικός – μέλος τῆς «Ἐπιτροπῆς Ἀλεξάνδρειας» καί, ἀργότερα, γενικός γραμματέας τῆς «Ἀντιφασιστικῆς Πρωτοπορίας», τῆς κομμουνιστικῆς οργάνωσης τοῦ αἰγυπτιώτη ἑλληνισμοῦ.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ αὐτὸ, λίγοι τὸ ξέρουν στήν Ἑλλάδα. Καί ἴσως δέν θὰ τὸ ἔγραφα, ἂν κάποιοι ντοπαρισμένοι ὁπαδοὶ τοῦ δόγματος (ἐπειδὴ ὁ Τσίρκας δέν πέρασε σ' αὐτοὺς ἀλλὰ πῆγε μέ τὸ ΚΚΕ Ἑσπερικοῦ) δέν ἔβγαιναν στὸ μεϊντάνι, γιὰ νὰ ἀμφισβητήσουν – φυσικά «ἀσπρίζοντας τὴ λάσπη» – τὴ συνέπεια καὶ ἀγωνιστικότητά του νεκροῦ σήμερα συγγραφέα: *Ναί* – ἔγραψαν – ἡ δόξα *μπορεῖ νά ξεχώρισε τὸ Στρατῆ Τσίρκα*, ἀλλὰ νά μὴν ξεχνᾷμε οὔτε τὴν «κοκεταρία» του, οὔτε τίς «ἐρωτοτροπίες» του μέ τούς «ἀριστοκρατικούς κύκλους τοῦ πνεύματος», οὔτε τίς «πολιτικές καὶ ἰδεολογικές ἀποστάσεις» του, ἀφοῦ δέν δέχτηκε νά ἀποκηρύξει τὴ «Λέσχη» του, μέ ἀποτέλεσμα νά τὸν διαγράψει τὸ κόμμα – τὸ «καλὸ κόμμα» τοῦ Κολιγιάννη καὶ τοῦ «Ἀνθρωπάκι». (Ὁ Κολιγιάννης ἀποκηρύχθηκε καὶ αὐτὸς ἀργότερα, ἀλλὰ, αὐτὸ δέν ἔχει σημασία.) Ὅσο γιὰ τούς «ἀναθεωρητές» πού πῆγαν σύσσωμοι στήν κηδεία του, ἐνῶ οἱ πούροι δέν πῆγανε καὶ δέν ἔστειλαν οὔτε ἓνα τριαντάφυλλο – ὁ «Τίγρης τῆς Φολέγανδρος», πού ἐκτιμοῦσε κάτι τέτοια, εἶναι καὶ αὐτὸς «ἀναθεωρητής»... – προσπάθησαν ἀπλῶς νά ξεπατήσουν τὸν κόμο. Ἀποκάλεσαν ἐπὶ τὸν Τσίρκα «μεγάλον κομμουνιστῆ», ἐνῶ, βέβαια, δέν ἦταν ἄλλο «ἀπὸ ἓνα μεμονωμένο ἄτομο, πού οἱ πίστες του δέν τοῦ δημιουργοῦσαν καμιά ὑποχρέωση».

Πῶς καὶ ἡ ζωὴ μας σκόρπισε;

ΕἶΧΕ ΟΜΩΣ, μήπως, πάρε-δῶσε ὁ Στρατῆς Τσίρκας μέ τούς «ἀριστοκρατικούς κύκλους» τῆς Ἀλεξάνδρειας, τοῦ Παρισιοῦ, τῆς Ἀθήνας; Ἀσφαλῶς καὶ εἶχε, ἀφοῦ δέν διάβαζε μόνο τὴν «Οὐμανιτέ», ἀλλὰ καὶ τό... «Φιγκαρό», ἀφοῦ εἶχε ξεσκονίσει – καὶ ἐκτιμοῦσε – ὄχι μόνο τὸ Σκληρό, τὸ Βάρναλη, τὸν Μπρέχτ, τὸ Νερούντα, τὸν Ἀραγκόν, τὸ Χικμέτ, ἀλλὰ καὶ τὸ Σεφέρη, τὸν Ἐλιοτ, τὸν Ντάρελ, τὸν Προῦστ, τὸ Φώκνερ, τὸν Πάουντ! Ὑστερα ἦταν καὶ τὰ γνωστὰ «ἀρνητικά» ἄλλα: Ἡ ἄνεση λ.χ. μέ τὴν ὁποία μποροῦσε νά κινηθεῖ σ' ἓνα σαλόνι... Τὰ θανμάσια γαλλικά του – κι ἂς εἶχε τελειώσει μόνο τὴν Ἀμπέτιο – ἡ γνώση τοῦ *savoir vivre* τῶν ἀστῶν... Ἡ οἰκείωσή του μέ τούς πρωτοκλασάτους καὶ δευτεροκλασάτους τῆς Ἀλεξάνδρειας... Καί, φυσικά, ἡ «ὁμολογία» του – τὸ ἔγραψε δά – πῶς ἤθελε, χρόνια τώρα, νά γράψει ἓνα βιβλίο μέ δέντρα, ἥρεμα ποτάμια,

χρυσάφνια ἡλιοβασιλέματα κι ἓνα μεγάλο ἔρωτα – ἓνα βιβλίο μέ δυὸ ἥρωίδες, «τὴ μιὰ νὰ τὴ φωνάζουν Ἰγγεμποργκ, τὴν ἄλλη Μονάκριδη»... Ὅλα αὐτά, δέν δικαιώνουν, ἄραγε, τούς ἱεροκήρυκες τοῦ δόγματος πού ἔγραψαν πῶς ὁ Τσίρκας ἦταν μιὰ διχασμένη προσωπικότητα, πῶς ἡ προοδευτικότητά του ἦταν κάτι τὸ ἐπίπλαστο καὶ πῶς, στὸ βάθος, ἦταν «δικὸς τους» (τῶν ἀστῶν) καὶ ὄχι «δικὸς μας» (τῶν ἀριστερῶν) συγγραφέας;

ΦΥΣΙΚΑ ὁ Στρατῆς Τσίρκας ἦταν ἓνας ἀνήσυχος, ἀνικανοποίητος – πολλές φορές ζόρικος – διανοητής, πού ἀναζητοῦσε τίς πηγές τῆς ἐμπνευσης παντοῦ: Ὁ ἀφρός καὶ τὸ βάθος, τὸ πορτοκαλί φεγγάρι καὶ ἡ σκουριά, ὁ καρπὸς καὶ τὰ μαραμμένα φύλλα, τὸ θάρος καὶ ἡ ἀπόγνωση, ἡ μοναξιά καὶ τὰ ὄνειρα, τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, τοῦ γέμιζαν τίς ὥρες καὶ τὰ χρόνια. Καί, βέβαια, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἑλλάδα, οἱ «κοιμένες κεφαλές», ἐκεῖνη ἡ σκρόφα ἡ «πρέσα» πού μπορεῖ νά μαγκώσει ἓνα νέο σέ κάποιο φελαχοχώρι ἢ ἓνα συγγραφέα σέ μιὰ σοβιετικὴ κωμόπολη... Πῶς καὶ ἡ ζωὴ μας σκόρπισε «σάν τὰ κεχλιμπάρια πού τούς κόπηκε ἡ κλωστή»; Ὁ Τσίρκας, λοιπόν, ἤξερε νά κινηθεῖ, μέ ἄνεση, σ' ἓνα «ἀριστοκρατικὸ σαλόνι»... Ἄλλο τόσο ὁμως, ἤξερε νά κάτσει σταυροπόδι, γύρω ἀπὸ μιὰ τάβλα, παρέα μέ φτωχοὺς ἀγρότες ἢ ἐργάτες, γιὰ νά μοιραστεῖ μαζί τους ἓνα πιάτο κουρκιά ἢ δυὸ ξερές πίτες μέ λίγο παστὸ ψάρι τοῦ Νεῖλου... ἤξερε νά καθηλωθεῖ ὥρες ὁλόκληρες σέ μιὰ κομματικὴ σύσκεψη τῆς «Ἀντιφασιστικῆς Πρωτοπορίας», εἴτε ἀντικείμενό της ἦταν ὁ ἀγώνας τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας, εἴτε οἱ σχέσεις μέ τὸ αἰγυπτιακὸ κίνημα, εἴτε μιὰ ἐκλογικὴ μάχη σέ ἓνα παροικιακὸ σωματεῖο τῆς Ἀλεξάνδρειας ἢ τοῦ Καίρου.

Ὅσοι πέρασαν στὸ ΔΣΕ, πέρασαν...

ΑΛΛΑ ἸΩΩΣ ἐδῶ, θὰ πρέπει νά πῶ κάτι πού ἐλάχιστοι ξέρουν: Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ '49, ὁ Στρατῆς Τσίρκας, αὐτὸ τὸ «μεμονωμένο ἄτομο πού οἱ πίστες του δέν τοῦ δημιουργοῦσαν καμιά ὑποχρέωση» (Μ.Μ. Παπαϊωάννου, «Ριζοσπάστης» 9.3.80), ἐγκαταλείπει τὴν Ἀλεξάνδρεια, γιὰ νά περάσει στίς γραμμές τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ. Φτάνει στὸ Παρίσι, παίρνει ἐπαφή, εἶναι ἔτοιμος γιὰ τὸ ἐπόμενο βῆμα – τὴν Πράγα. Ὅποτε ἡ «γραμμὴ» ἀλλάζει... ΕΡΩΤΗΣΗ: Τί γυρεύετε σεῖς οἱ Αἰγυπτῖοι Ἕλληνες στὸ Δημοκρατικὸ Στρατό; Ποιὸς σᾶς ἐδῶσε ἐντολὴ νά διαλύσετε τὴν οργάνωσή σας στήν Αἴγυπτο καὶ νά κουδालηθεῖτε ἐδῶ; ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Τὴν ἐντολὴ μᾶς τὴν δώσατε ἐσεῖς, ὁ Στρίγγος, ἡ Χρῦσα Χατζηδασιλείου καὶ ἄλλοι... Γι' αὐτὸ, ἄλλωστε, στείλατε τὸ σ. Φίλιππο Πάγκαλο στήν Αἴγυπτο... ΕΡΩΤΗΣΗ: Καὶ δέν κατανοεῖτε ὅτι τὸ κόμμα χρειάζεται τὴν οργάνωσή σας στήν Αἴγυπτο, ὅτι περισσότερα μπορεῖτε νά προσφέρετε ἐκεῖ, παρὰ ἐδῶ;... ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Τὸ τί κατανοοῦμε ἐμεῖς καὶ τί ἐσεῖς, δέν ἔχει τόση σημασία... Σημασία ἔχει δι' ἡλθαμε ἐδῶ μέ δικὴ σας προτροπὴ, μέ δικὴ σας ἐντολή. Ἀλλωστε, μιὰ σειρά σύντροφοί μας, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, πολέμου ἤδη στίς γραμμές τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ καὶ δέν καταλαβαίνουμε γιατί πρέπει ἐμεῖς, ἀφοῦ, στὸ μεταξύ, διαλύσαμε τὸ σπιντικό μας, νά πάρουμε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ...

Ὁ ΔΙΑΛΟΓΟΣ κράτησε πολλὴν ὥρα. Ἀλλὰ οἱ φορεῖς τῆς νέας «γραμμῆς» ἦσαν ἀτεγκτοί: Ὅσοι ἀπὸ σᾶς πέρασαν στὸ ΔΣΕ, πέρασαν... Ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ γυρίσετε στήν Αἴγυπτο...

ΕΤΣΙ ὁ Τσίρκας, ὅπως καὶ ἄλλοι αἰγυπτῖοι ἀγωνιστές πού, ἐκεῖνη τὴν ὥρα, «τραβοῦσαν γιὰ τὸ δουνό» (μερικοὶ εἶχαν φτάσει ὡς τὸν Τάραντα τῆς Ἰταλίας, ἄλλοι ὡς τὴ Μασσαλία...), πῆραν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Ἐπιστρέφοντας στήν Ἀλεξάνδρεια ὁ Τσίρκας, ξαναπαίρνει τὸ πόστο του σάν γενικός γραμ-

Παρίσι καλοκαίρι 1934. 'Ο Σ. Τσίρκας με τή γυναίκα του στη γιορτή της «Humanité» —τὴν ἐπαύριον τῆς ἀνάγνωσης τοῦ «ὄρκου τῶν ποιητῶν» στοῦ Β' Παγκόσμιου συνέδριου τῶν ἀντιφασιστῶν συγγραφέων.

Ἀλεξάνδρεια 1937. Μὲ τὴν γυναίκα του Ἀντιγόνη καὶ τὸν Κύπριο ποιητὴ Θ. Πιερίδη.

Μὲ τὴν Ἀντιγόνη· 1937

ματέας τῆς «Ἀντιφασιστικῆς Πρωτοπορίας» (Α.Π.). Θὰ μείνει στὴ θέση αὐτὴ ἄλλα τρία χρόνια, γιὰ ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ ἓνα ἀπλό ἐργάτη. Ἡ «γραμμὴ» πού εἶχε κατεβάσει τὸ «ἄνθρωπάκι» ἦταν πῶς, σιγά-σιγά, θὰ ἔπρεπε σ' ὅλα τὰ ὑπεύθυνα πόστα τῆς Α.Π. νὰ προωθηθοῦν «σύντροφοι μὲ προλεταριακὴ προέλευση καὶ συνείδηση». Βάρδα μπένε ἀπὸ τὰ ψυχολογικὰ τῶν διανοοῦμενων...

ΟΜΩΣ ΣΕ μιά παροικία πού ἡ κοινωνικὴ τῆς σύνθεση ἦταν δεδομένη — ὑπάλληλοι γραφείων, γκαρσόνια, μικρομαγαζάτορες, μικροέμποροι, κλπ. — μιά τέτοια ἀπόφαση ἐμέλλε νὰ ἔχει ἀρνητικὲς συνέπειες γιὰ τὸ δυναμικὸ καὶ τὴν ἀπόδοση τῆς οργάνωσης. Οἱ ἐργάτες-προλετάριοι ἦταν δυσεῦρετο εἶδος στοὺς κόλπους τοῦ αἰγυπτίωτῆ ἐλληνισμοῦ. Ἄλλο τόσο καὶ στὶς γραμμές τῆς Α.Π. Παρ' ὅλα αὐτὰ, τὸ «ἄνθρωπάκι» ἐπέμενε. Καὶ ἡ «γραμμὴ» ἐφαρμόστηκε, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ. Κάτι ἀνάλογο, ἄλλωστε, ἐφαρμοζόταν καὶ «ἔξω»... Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ, ἡ ἡγεσία τοῦ κόμματος σκέφτηκε λ.χ. πῶς ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσει τὸν τότε διευθυντὴ τοῦ «Ἐκδοτικοῦ» Λάμπη Ράππα, μ' ἓνα συνεπὴ μαχητὴ τοῦ ΔΣΕ, πλὴν ἄσχετο μὲ τὴ δουλιὰ τῶν ἐκδόσεων καὶ τὴ γραμματικὴ... Χρόνια ἀργότερα, ὁ ποιητὴς Θεόδωρος Πιερίδης θὰ μοῦ ἐμπιστευθεῖ σὲ μιά συνάντησή μας στὴ Λευκωσία: «Ὅταν ἐφυγε ὁ Λάμπης, ὁ νέος μας διευθυντὴς ἦλθε ἓνα πρωινὸ στοῦ γραφεῖο πού δούλευα καὶ μοῦ εἶπε: «Ὁ Ράππας ἄφησε πίσω του μερικὲς ἐκκρεμότητες. Ὑπάρχει ἓνας φάκελος πού γράφει ἀπ' ἔξω «ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ» καὶ ἔχει μέσα στίχους ἐνὸς Κώστα Βάρναλη, μὲ τίτλο «Τὸ Φῶς πού καίει»... Θὰ σέ παρακαλοῦσα νὰ διαβάσεις προσεκτικὰ τοὺς στίχους αὐτοὺς καὶ νὰ μοῦ πεῖς ἂν κάνουν»... Ὁ νέος διευθυντὴς τοῦ «Ἐκδοτικοῦ» δὲν ἤξερε κάν τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Βάρναλη!

Ὁ «δημοσιογράφος» Τσίρκας

ΑΛΛΑ ΣΑ νὰ ξεστράτισαμε. Καὶ ἀρχίζοντας τὸ γραφτὸ αὐτό, εἶπα πῶς θὰ ἤθελα νὰ μιλήσω ὄχι μόνο γιὰ τὸν κομματικὸ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ «δημοσιογράφο» Τσίρκα... Ὁ ὁδὸς μπορεῖ νὰ μὴν ἦχει εὐάρεστα, ὅσο κι ἂν μιά σύγχρονη ἀντίληψη γιὰ τὴ λογοτεχνία ἐπιμένει πῶς ἓνας καλὸς μυθιστοριογράφος πρέπει, κατ' ἀνάγκη σήμερα, νὰ εἶναι ἓνας καλὸς ρεπόρτερ. Ἀλλὰ ὁ Γιάννης — ἂν ζοῦσε — εἶμαι βέβαιος πῶς δὲν θὰ θιγόταν καθόλου! Ἐτοί εἶτε ἀλλιῶς, μὲ τὸ μόχθο καὶ τὸ ἐργὸ του, προσδιόρισε ὁ ἴδιος τὸ ἐλληνικὸ μυθιστόρημα.

ΤΟΝ «ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟ» Τσίρκα γνώρισα καλὰ, στὴν περίοδο τῆς «Φωνῆς». Ἦταν μιά δική μας ἐφημερίδα, ἐβδομαδιαία, μὲ ἐκδότὴ τὸν Βάσο Κωνσταντινίδη, μέλος σήμερα τῆς

Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ Ἑσωτερικοῦ καὶ συνάδελφο στὴν «ΑΥΓΗ». Τὸ πρῶτο τῆς φύλλο κυκλοφόρησε στίς 8 Ἰουνίου 1952. Καὶ τούτῃ τὴν ὥρα, θυμᾶμαι τὴν πρώτη μας σύσκεψη, ὅταν μαζευτήκαμε γιὰ νὰ δοῦμε «τί εἶδους ἐφημερίδα θὰ θάγαμε» καὶ «πῶς ἔπρεπε νὰ κινηθοῦμε γιὰ νὰ μὴ μᾶς τὴν κλείσουν, ὅπως μᾶς ἔκλεισαν τὸν ΕΛΛΗΝΑ».

Ἡ ΣΥΣΚΕΨΗ ἔτυχε νὰ γίνῃ σπίτι μου, στὸ Κάιρο, στὴν Ζουλφικάρ. Ἀπέναντι ἀπλώνονταν οἱ στρατώνες τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς καί, λίγα μέτρα πιο κάτω, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀμπτίν. Ὅταν ἀρχισε ἡ σύσκεψη, ἦταν σχεδὸν σούρουπο. Ξαφνικὰ ἤχησαν σάλπιγγες, τύμπανα, μαζί μὲ τὴν ἰαχή: «Αἶς Γκαλάλατ' ἐλ Μάλεκ». Τρεῖς φορές. «Τί συμβαίνει», μὲ ρώτησε ὁ Τσίρκας. «Τίποτε», τοῦ ἀπάντησα, «γίνεται ἀπλῶς ἡ ὑποστολὴ τῆς σημαίας καὶ οἱ ἄνδρες τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς ζητωκραυγάζουν γιὰ τὸ μεγαλειότατο βασιλεῖα τους»... «Νάσαι σίγουρος», μοῦ εἶπε, «πῶς ἂν αἰῶριο — μεθαύριο γίνῃ κάτι, τοῦτοι ὅλοι δὲ θὰ ρίξουν οὔτε μιά τουφεκιά, γιὰ νὰ σώσουν τὸ Φαρούκ».

ΤΟ «ΚΑΤΙ» αὐτό, ἐμέλλε νὰ γίνῃ λίγες ἐβδομάδες ἀργότερα, στίς 23 Ἰουλίου, ὅταν ξέσπασε τὸ στρατιωτικὸ κίνημα τοῦ Νάσερ. Καὶ οἱ ἄνδρες τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς δὲν ἔρριξαν οὔτε μιά τουφεκιά.

ΣΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ προσπαθήσαμε νὰ διαμορφώσουμε τὴ φυσιογνωμία τῆς κάθε σελίδας. Ἐδῶ τὸ κύριο ἄρθρο, ἐκεῖ ἡ «Παροικιακὴ Ζωή», πιο κάτω τὰ «Γράμματα καὶ οἱ Τέχνες», ὁ ἀθλητισμός, ἡ ἐπιφυλλίδα, τὸ χρονογράφημα, «Ζητήματα τῆς πατρίδος μας», σχόλια, κλπ. Ὁ Γιάννης εἰσηγεῖται μιά μόνιμη στήλη: «Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν Αἴγυπτο». «Καὶ τί θὰ γράφουμε σ' αὐτὴν;» — ρώτησε ἓνας ἀπὸ μᾶς. «Αὐτὸ πού λέει ὁ τίτλος τῆς... Πάντως ἂν συμφωνάτε καὶ σεῖς, ἀναλαβαίνω νὰ σᾶς στέλνω ἓνα κομμάτι κάθε ἐβδομάδα». Καὶ κράτησε τὴν ὑπόσχεσή του — ὅπως πάντοτε.

ΕΤΣΙ, καθὼς διεξέρχομαι σήμερα τὰ φύλλα τῆς «Φωνῆς» καὶ καταγράφω τὴ συνεργασία — ἀνυπόγραφη — τοῦ Στρατῆ Τσίρκα, κάτω ἀπὸ τὴ ρουμπρίκα αὐτὴ, δὲν μπορῶ νὰ μὴ ἀναπολήσω τοὺς πρῶτους στίχους τῆς πρώτης ποιητικῆς συλλογῆς του:

Ναί. Τραγουδῶ τὴν Αἴγυπτο, Αὐτὴν,
πού δέ σᾶς δείχνει ὁ Κοῦνι, αὐτὴν,
πού σκουντουφλάτε χρόνια δίχως νὰ τὴ δεῖτε.

Καὶ τραγουδῶ τὴν Αἴγυπτο
γιατί μὲ τρέφει καὶ μὲ σπείρει σὰ μητέρα,
γιατί πονάει, σὰ μητέρα
καὶ γιατί ἐλπίζει, σὰ μητέρα

ΩΣΤΟΣΟ, ἂς δώσω, ἐνδεικτικά, μερικούς τίτλους ἀπὸ τὰ πρῶτα κομμάτια τοῦ Σ.Τ. πού στεγάσθηκαν στὴ στήλη αὐτή: 'Ο γάμος τοῦ μικροπωλητῆ, τοῦ Τάχα Χουσεῖν – Τὸ ἀδύνατο φύλλο, λαϊκὴ διήγηση τῆς "Ανω Αἰγύπτου – Φοιτητές καὶ ἐργάτες – 'Ο Νεῖλος, τὰ πλούτη καὶ ἡ φτώχεια τῆς Αἰγύπτου – 'Η ζωὴ τοῦ φελάχου (Τὶ τρώει, πού ζεῖ, τί πίνει, θνησιμότης, πονόματοι, τί κάνει τὸ κράτος) – 'Η ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση – 'Η οἰκονομία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ ἀγγλικὴ κατοχὴ – 'Η ἀγγλικὴ κατοχὴ καὶ ὁ ρόλος τῆς στήν ἐκπαίδευση καὶ τὸν πολιτισμό – 'Η ἀγγλικὴ κατοχὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη ('Υπόθεση Ντεν-τσαουῖ: Οἱ κρεμάλες εἶχαν στηθεὶ πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη) – Τὸ καθεστῶς τῶν διομολογήσεων, κ.ἄ.

ΓΙ' ΑΥΤΟΝ πού δὲν ἐξῆρε στήν Αἴγυπτο, εἶναι δύσκολο νὰ ἐκτιμῇσθαι τὴν προσφορά καὶ τὴν ἀτήρηση πού εἶχαν τὰ κομμάτια αὐτὰ σὲ μιὰ παροικία πού «*χρόνια σκοινιτοφυλοῦσε*» πάνω στὸν αἰγυπτιακὸ λαό, χωρὶς στὸ δάθος νὰ τὸν γνωρίζει! 'Η ἀγγλικὴ κατοχὴ, ἡ διαφορὰ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου, τὸ διαφορετικὸ θερσκεισμα, ἡ δυσκολία τῆς γλώσσας, ἡ ἰδιόμορφη θέση τῆς παροικίας κάτω ἀπὸ ἓνα καθεστῶς διομολογητικῶν προνομίων, κλπ. – ὅλα αὐτὰ, κρατοῦσαν τὶς ἀποστάσεις ἀνάμεσα σὲ Αἰγύπτιους καὶ Αἰγυπτιώτες. 'Ο Τσίρκας, συστηματικῶς, ἀκούρατος, ἐρχινε κάθε ἐβδομάδα θεμέλια γιὰ μιὰ νέα προσέγγιση, γιὰ μιὰ νέα ἰσότημη φιλία ἀνάμεσα στὸ αἰγυπτιακὸ καὶ τὸ παροικιακὸ στοιχεῖο: «*Οἱ Αἰγύπτιοι – ἔγραφε – εἶναι λαὸς ἀνοιχτόκαρδος, ἡμερὸς καὶ εὐκολα πιάνει κανεῖς κουδέντα μαζί του. Μόνο πού πρέπει νὰ ξέρεις πῶς ν' ἀρχίσεις. Ἄν θές νὰ τὰ πᾶς καλά μαζί τους, πρέπει νάσαι καὶ σὺ τόσο ἀνοιχτόκαρδος ὅσο καὶ κείνοι πρέπει ν' ἀνακατωθεῖς στήν καθημερινὴ ζωὴ τοῦ τόπου, νὰ περπατήσεις στοὺς δρόμους, ν' ἀνέβεις στὸ τράμ, νὰ πᾶς σὲ σπίτια ὅπου ζοῦν Αἰγύπτιοι. Καί, πάνω ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ ξεχάσεις ὅλα τὰ ρομαντικὰ παραμύθια περὶ Αἰγύπτου πού σοῦ μάθανε κάποτε*» («Φωνή», 29 Ἰουνίου 1952).

ΕΤΣΙ ΑΠΛΑ, ἐκλαϊκευτικά, ἔγραφε τὰ κομμάτια αὐτὰ ὁ Τσίρκας. Καί, φυσικά, δὲν ἦταν ἡ μόνη συμβολὴ του στήν ἐκδοσὴ τῆς «Φωνῆς». Κάθε ἐβδομάδα θὰ μᾶς ἔστελενε ἀνελλιπῶς ἓνα μεγάλο φάκελο (ὁ Τσίρκας ζοῦσε στήν Ἀλεξάνδρεια, ἡ «Φωνή» ἔδωαινε στὸ Κάιρο), πού περιεῖχε, τὶς περισσότερες φορὲς, τὰ πάντα: Κύριο ἄρθρο, συνεργασία γιὰ τὴ φιλολογικὴ σελίδα, ρεπορτάζ – ὅλα «διὰ χειρὸς» Στρατὴ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ...

ΑΝΑΛΟΓΙΖΟΜΑΙ, αὐτὴ τὴ στιγμή, τὴν ἐξαιρετικὰ ἐπίπονη δουλιὰ τῆς Κατερίνας Πλασσαρᾶ, πού κατάφερε νὰ συγκεντρώσει στίς 140 τόσες σελίδες τοῦ πολύτιμου βιβλίου τῆς «ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ – Βιβλιογραφία (1926-1978)», ὅλο σχεδὸν τὸ ὕλικο- δόθημα τοῦ σημερινοῦ ἡ ἀθριανοῦ μελετητῆ τοῦ ἔργου τοῦ Τσίρκας. Μόνο πού στὸ κεφάλαιο «ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ» δὲν περιλαμβάνονται οἱ ἀνυπόγραφες συνεργασίες τοῦ Στρατῆ Τσίρκας στὴ «ΦΩΝΗ» καὶ στὸν «ΠΑΡΟΙΚΟ». Καί ἂν ἡ «Φωνή» ἔξησε 42 μόνο ἐβδομάδες, ὁ «Πάροικος», σάν ἡμερησία ἐφημερίδα τοῦ αἰγυπτιώτη ἑλληνισμοῦ, κράτησε ὀκτῶ ὁλόκληρα χρόνια (1953-1961). Καί τὰ χρόνια αὐτὰ εἶναι πολὺ κρίσιμα, πολὺ ἀποφασιστικά, γιὰ τὰ «παραπέρα δῆματα» – τὶς διεργασίες, τοὺς προβληματισμούς, τὶς ἀγωνίες τοῦ συγγραφέα τῆς ἀλεξανδρινῆς τριλογίας.

ΠΟΙΟΣ ΟΜΩΣ θὰ μαζέψει τὸ ἀγνωστο καὶ πολύτιμο αὐτὸ ὕλικο; Φοδοῦμαι πῶς δὲν μποροῦν ἄλλοι παρὰ οἱ ἄνθρωποι πού δούλεψαν στὸ συντακτικὸ ἐπιτελεῖο τῆς «ΦΩΝΗΣ» ἢ τοῦ «ΠΑΡΟΙΚΟΥ» – ὁ Βασίλης Κωνσταντινίδης, ὁ Ντίνος Κρητικός, ὁ Κώστας Ἀλάτσης, ὁ Σωτῆρης Ἰορδάνου, ὁ Παναγιώτης Κανατᾶς, ἡ Εἰρήνη Ζορμπαλά, ἡ Ἑλένη Γιαννακάκη – Τσέλιου, ὁ Σοφιανὸς Χρυσοστομίδης.

Μιὰ πολύτιμη ἀνυπόγραφη συνεργασία

ΑΠΟ τὴν ἀνυπόγραφη συνεργασία τοῦ Σ. Τ., ξεχωρίζουν τὰ κύρια ἄρθρα του. Εἴτε ἀναφέρονταν σὲ κάποιο παροικιακὸ πρόβλημα, εἴτε στήν ἑλληνικὴ πολιτικὴ κατάσταση, εἴτε σὲ θέματα εἰρήνης καὶ πολέμου, ἤξεραν νὰ βρίσκουν τὸ στόχο τους, νὰ πείθουν.

ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ!

Ἐνα κύριο ἄρθρο τοῦ ΣΤΡΑΤΗ ΤΣΙΡΚΑ «Φωνή», 4. 10. 1952

ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ!

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού τ' ἀεροπλάνο τοῦ στρατηγοῦ Βάν φλὴτ βομβαρδίζουν καὶ σκοτώνουν Ἕλληνες. Τὰ φαρᾶγγα καὶ τὰ κατὰβραχα τῆς ὑπαῖθρου μᾶς ἀντίζουν ἀκόμη-ὅσο τὶς βόμβες πού τ' ἀμερικανικά ἀεροπλάνο μὲ ἀμερικανούς πιλότους ρίχναν πάνω τους. Ἀκριβῶς ὅπου καὶ στήν τελευταία φρικαστικὴ σφαγὴ τοῦ Νόρι Χίλλ στὴν κῆς ἀλήθειες.

Καταλαβαίνει πῶς οἱ Ἀμερικανοί, μὲ τὰ κάλυμμα τοῦ ΟΗΕ, κἀνουν στήν Κορέα ἓνα ἀχαλινωτο, τρομοκρατικὸ καὶ ἀπάνθρωπο πᾶ-λεμο, μιὰ κατακρηνητικὴ εἰσβολή. Στέλνουν τὶς μηχανές τοῦ θανάτου καὶ ἀδειάζουν τὶς βόμβες τους, τὰ καφτὸ μολυβὶ τοῦ ναπᾶμ, τὰ μικρὰ

βια τοῦ τύφου καὶ τῆς χαλῆρας, ὅπου λᾶχνε, φτάνει νὰ ἐξαντῶσουν καὶ νὰ καταστρέψουν. Καταλαβαίνει πῶς οἱ ἐκατοντάδες χιλιάδες σκοτωμένων γυναικοπαίδων τοῦ Πουγκνῆγκ καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Κορέας καὶ οἱ Ἕλληνες σκοτωμένοι τοῦ Νόρι Χίλλ, εἶναι θύματα μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀνθρωποφραγῆς μανίας: τῆς κραμακρατορικῆς διψᾶς τοῦ δολ. τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ δολλάριου πού δολοφονοῦν γυναικοπαῖδα καὶ καταστρέφουν μιὰ χώρα καὶ ἓνα λαὸ περὶ ἄνθρωποι καὶ ἡρωῖκοι, μὲν καὶ μόνο γιὰ τὸ νὰ ἐξῆρε ἐλευθέρους καὶ ἀνεξάρτητους, νὰ ὀργανώσει τὴ ζωὴ του καὶ τὸν πολιτισμό του ὅπως ἐκεῖνος θελεῖ.

Νὰ γυρίσουν πίσω οἱ ζωντανοί!

ΣΦΑΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΡΕΑ

ΤΟΥ PABLO PICASSO

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ἀπὸ τὰ ἄρθρα αὐτὰ εἶναι γραμμένα στήν καθαρεύουσα, γιὰ λόγους «σκοπιμότητας»! (Ἔτσι εἶχαμε ἀποφασίσει στήν πρώτη ἐκείνη σύσκεψη στὴ Ζουλφικάρ...) Ἀς δοῦμε, ὅμως, ἓνα ἀπὸ αὐτὰ, δείγμα γραφῆς τοῦ «καθαρευουσιάνου» Τσίρκας. Ἀφορμὴ γιὰ νὰ γραφεῖ τὸ ἄρθρο, εἶναι μιὰ συνέντευξη τοῦ τότε προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτήτας Ἀλεξανδρείας, Δημητρη Ζερμπίνη, διοικήσαντος, ἀδελφοῦ τοῦ Στρατῆ Ζερμπίνη, μῖς ἀπὸ τὶς συνεπέστερες φυσιογνωμίες τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοποριακοῦ κινήματος στήν Αἴγυπτο. Ἡ συνέντευξη δίνεται σὲ ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα καὶ ὁ Σ. Τ. τὴν καταγράφει «ὡς μιὰ προσπάθεια συνηγορίας ὑπὲρ τῶν τοσων ἀνησυχητικῶν προβλημάτων πού μᾶς περιζώνουν». Ἀλλὰ ὁ ἀρθρογράφος ξέρει νὰ δίνει προεκτάσεις. Ἔτσι, μὲ ἀφορμὴ τὶς δηλώσεις Δ. Ζερμπίνη, θὰ κινηθεῖ σὲ ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο: στὸν ἀρνητικὸ καὶ ἀντιδημοκρατικὸ ρόλο πού διαδραματίζαν οἱ τότε ἑλληνικὲς προξενικὲς ἀρχές μέσα στοὺς κόλπους τῆς παροικίας:

«... Αὐτὴ τὴν στιγμή – γράφει – μετὰ ἀπὸ τὰς τελευταίας Γενικάς Συνελεύσεις καὶ ἐκλογάς, εἰς πέντε τουλάχιστον ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παροικιακά Σωματεῖα μᾶς, Καίρου καὶ Ἀλεξανδρείας, ἔχουν δημιουργηθεῖ ζητήματα, ἐνοστάσεις, καταγγελίαι καὶ δίκαι. Γιατί; Τὰ προξενεῖα μᾶς γνωρίζουν κάλλιστα. Γνωρίζουν λ.χ. τὰς ἰδιαιτέρας «ενοστάσεις» πού ἀπευθύνουν, κατὰ τὰς παραμονάς κάθε Γ. Συνελεύσεως, πρὸς μίαν σειρὰν παροικίων. Ἀλλὰ γνωρίζει καὶ ἡ παροικία. Γνωρίζει ὅτι ἡ προξενικὴ ἐπέμβασις ἀλλοιώνει τὴν ἐλευθέραν δούλησιν τῶν ἐκλογῶν, ἐπομένως καὶ αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν, πρὸς ὄφελος ὅχι τοῦ Σωματείου ἢ τῆς Κοινοτήτος, ἀλλὰ αὐτῆς ἡ ἐκείνης τῆς παρατάξεως πού προσφέρει τὰ περισσότερα δείγματα «εὐθυγραμμίσεως» μὲ τὰς ἐξ Ἀθηνῶν κομματικὰς ὑποδείξεις. Αἱ πεποιθήσεις ὅμως δὲν ἐπιβάλλονται, ὅση ψυχολογικὴ ἢ ἄλλη δία καὶ ἂν ἐξασκηθῇ. Ἀκόμη περισσότερον ὅταν ὀφθαλμο-

ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ!

Δέν είναι ή πρώτη φορά πού τ' αεροπλάνα του στρατηγού Βάν Φλήτ βομβαρδίζουν και σκοτώνουν Έλληνες. Τά φαράγγια και τά καταδράρα της υπαίθρου μας άντηχούν ακόμη από τίς δόμβες πού τ' αμερικάνικα αεροπλάνα μέ αμερικανούς πιλότους ρίχναν πάνω τους. Ακριβώς όπως και στην τελευταία φρικιαστική σφαγή του Νόρι Χίλλ στην Κορέα.

Ξέρουμε μέ τί φουρτουνιασμένη καρδιά θά δεχτούν οι χαροκαμένες μάννες, οι χήρες και οι άρραδωνιαστικές τών «εικοσάδων» σκοτωμένων του Νόρι Χίλλ τή φράση πού μέ περίσσιο κυνισμό πρόσφερε ένας γιάγκης άνώτερος αξιωματικός του Έπιτελείου: «είναι ένα άπό τ' άτυχη πράγματα πού συμβαίνουν στην μάχη» (one of those unfortunate things of battle). Ξέρουμε πώς ή Έλλάδα δόλοκληρη συγκλονίζεται από θυμό και πόνο οχιμόνο γιά τά θύματα του Νόρι Χίλλ, γιά όλους τούς σκοτωμένους και τραυματισμένους Έλληνες της Κορέας, γιά όλες τίς καρδιές τών στρατευμένων Έληγνόπουλων πού αδιάκοπα στέλνουν γιά νά χορτάσουν τόν άμερικανό Μινώταυρο, αλλά και γιά όλο τó αίμα πού χύνεται σ' ένα ρυπαρό και άδικο πόλεμο έναντίον ενός δημοκρατικού, φιλελεύθερου και ειρηνόφιλου λαού.

Και ρωτούμε: Γιατί δόλοκληρος ό τύπος της Ευρώπης νά γράφει και ν' άπτηεί τή φρίκη πού προκαλέσε τό «τραγικό άτύχημα» κι οι δικές μας έφημερίδες νά περνούν στά κουφά τήν είδηση ή νά τή σκεπάζουν κάτω από τά ύποπτα και πολύ χάρτινα λουλούδια τών «ήρωισμών» και τών «έξορμήσεων»; Όταν ό Σοφοκλής Βενιζέλος έδασε και τήν Έλλάδα — τή φημυμένη κι άλυσσοδεμένη Έλλάδα — ανάμεσα στά Κράτη πού θά στέλναν στρατό γιά νά επέμβουν στην Κορέα, δρέθηκαν έφημερίδες της Αθήνας πού ώμά όμολόγησαν: «οί άμερικανοί δίνουν τά λεφτά, έμεις δίνουμε τό αίμα». Τότε όμως ύπρχαν ακόμα Έλληνες πού νόμιζαν πώς άλήθεια ή έλευθερία και ή δημοκρατία άπειλούνταν από τούς... Βόρειους στην Κορέα. Μά σήμερα κι ό πιο δύσπιστος κι ό πιο παραπλανημένος καταλαβαίνει μερικώς άλήθειες.

Καταλαβαίνει πώς οι Αμερικανοί, μέ τό κάλυμμα του ΟΗΕ, κάνουν στην Κορέα έναν άχαλίνωτο, τρομοκρατικό και άπάνθρωπο πόλεμο, μία κατακτητική εισβολή. Στέλνουν τίς μηχανές του θανά-

του κι αδειάζουν τίς δόμβες τους, τό καυτό μολύβι του ναπάλμ, τά μικρόδια του τύφου και της χολέρας, όπου λάχει, φτάνει νά έξοντώσουν και νά καταστρέψουν. Καταλαβαίνει πώς οι άμερικανόδες χιλιάδες σκοτωμένων γυναικοπαίδων του Πυογκγιάγκ και τών άλλων πόλεων της Κορέας και οι Έλληνες σκοτωμένοι του Νόρι Χίλλ, είναι θύματα μιάς και της ατής άνθρωποφαγικής μανίας: της κομοκρατορικής δίψας του δολλαρίου. Οι ίδιοι οι Αμερικανοί δέν τό κρύβουν. Νά τί είπε ό Πρόεδρος του Βιομηχανικού Έπιμελητηρίου του Σικάγου, ό πολύς κ. Goodman: «Από τότε πού άρχισε ό πόλεμος στην Κορέα ή General Electric πραγματοποιήσε κέρδη 834 έκατομ. δολλ., ή Dupont-de-Nemours 307 έκατομ., ή United Steel Corporation 315 έκατομ. Η άμερικανική βιομηχανία στο σύνολό της κέρδισε στα δύο έτη του πολέμου 10 δισεκατομ. δολλάρια. Δέν πρέπει νά σταματήσει ό πόλεμος, γιατί άπ' αυτόν έξαρτώνται ή οίκονομία μας και τά κέρδη μας...» Νά τί γράφει τό άμερικάνικο Journal of Commerce του Σεπτεμβρίου 1952: Τά κέρδη από επενδύσεις άμερικάνικων κεφαλαίων στο έξωτερικό άνέβηκαν κατά 500 έκατομ. δολλ. στο 1951. Στο 1950 κερδίσανε 2,2 δισεκατομμύρια. Στο 1951 τό ποσό άνέβηκε σέ 2,7 δισεκατομ. Τό 1945 οι επενδύσεις του έξωτερικού ήταν 8,4 δισεκ. και φέραν «μόνο» 900 έκατομ. δολλάρια κέρδη. Στο 1951 οι επενδύσεις άνέρχονται σέ 14,9 δισεκατομ. και φέρνουν 2,7 δισεκατομμύρια δολλάρια κέρδη.

Τί ζητούν λοιπόν τά ελληνικά ναϊάτα, τό αίμα κι ή έλλίδα της αυριανής Έλλάδος μέσα σ' αυτή τήν καννιβαλική ιμπεριαλιστική περιπέτεια;

Ό Έλληνικός Λαός άπαιτεί νά γυρίσουν πίσω οι Έλληνες στρατιώτες της Κορέας. Η συμμετοχή τους σ' ένα δάσβαρο, άδικο κι άντιλαϊκό πόλεμο ντύνει στα μαύρα τό λαό, ρημάζει τά οίκονομικά μας, γεννά κινδύνους άνυπολόγιστους γιά τό μέλλον και ντροπιάζει τό ελληνικό όνομα. Η τιμή και ή άξιοπρέπεια της Έλλάδος άπαιτούν νά γυρίσουν ά μέ σ ω ς π ί σ ω. Είναι ντροπή νά ταυτίζονται οι Έλληνες στρατιώτες μέ τ' άψυχα ρομπότ του ιμπεριαλιστικού δολλαρίου πού δολοφονούν γυναικοπαίδια και καταστρέφουν μιά χώρα κι ένα λαό περήφανο και ήρωικό, μόνο και μόνο γιατί θέλει νά ζήσει έλεύθερος κι ανεξάρτητος, νά οργανώσει τή ζωή του και τόν πολιτισμό του όπως εκείνος θέλει.

Νά γυρίσουν πίσω οι ζωντανοί!

φανώς συγκρούονται μέ τό γενικόν παροικιακόν συμφέρον, τό όποϊον άπαιτεί όμόνοϊαν, συνεργασίαν, άνεκτικότητα, έλευθεροφροσύνην»... («Φωνή», άρ., 5, 6 Ιουλίου 1952)

ΠΡΟΠΑΝΤΟΣ όμως χαιρόμασταν τόν Τσίρκα σάν έγραφε κύρια άρθρα στη δημοτική. Μαχητικά, τεκμηριωμένα, συνθετικά, έδειχναν όχι μόνο τήν ποιότητα και εύρημάθεια του άρθρογράφου, αλλά και μία άγρυπνη «δημοσιογραφική συνείδηση», πού διάβαζε και παρακολουθούσε τά πάντα! Χαρακτηριστικό, από τήν πλευρά αυτή, είναι τό κύριο άρθρο του μέ τίτλο: «ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ!» («Φωνή», άρ. 18, 4 Οκτωβρίου '52), όταν αμερικανικά αεροπλάνα βομβαρδίζουν, κατά λαθος, τό ελληνικό έστρατευτικό σώμα στην Κορέα, μέ «εικοσάδες» θύματα... Ό Τσίρκας θά θυμηθεί πώς «και άλλη φορά» — στην περίοδο του έμφυλίου πολέμου, κι άς μήν τό αναφέρει... — αεροπλάνα του Βάν Φλήτ, σκότωσαν Έλληνες... Θά θυμηθεί τό φοβερό πίνακα του Πικάσο «Σφαγή στην Κορέα». Και πώς κάπου είχε φυλάξει στοιχεία από τά τεράστια κέρδη πού ό πόλεμος αυτός χάριζε στα αμερικανικά μονοπώλια. Έτσι θά συνδέσει τό άρθρο του, πού θά τό συνοδέψει μέ μία σημείωση: «Θά έλεγα πώς πρέπει, όπωσδήποτε νά θρείτε μία φωτογραφία της «Σφαγής στην Κορέα» του Πικάσο. Κάντε την κλισέ, και δάλτε το κάπου μαζί μέ τό άρθρο». (Όλόκληρο τό άρθρο δημοσιεύεται πιο κάτω. Πιστεύω πώς σ' όλόκληρο τών άθηναϊκό τύπο, της εποχής εκείνης, δέν δημοσιεύτηκε άναλογο άρθρο μέ τέτοια πνοή και τέτοια τεκμηρίωση. Ό δημοσιογράφος — ό πολιτικός — Τσίρκας, στίς καλύτερές του ώρες).

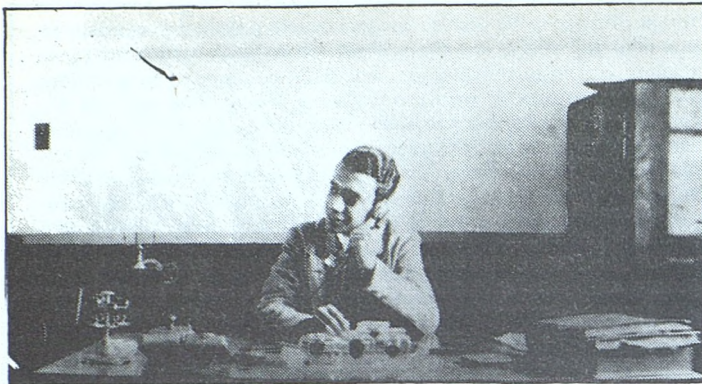
Οί σημειώσεις του καθοδηγητή

ΑΛΛΑ έτσι φτάνουμε στίς «σημειώσεις» του Στρατή Τσίρκα, πού συνόδευσαν, απαρέγκλιτα, τή συνεργασία του... Οί «σημειώσεις» ήταν, συνήθως, «κριτικές παρατηρήσεις» — έτσι τίς αποκαλούσαμε τότε... — αλλά και ύποδείξεις, έπιστημάνσεις γιά

θέματα πού έρχονταν: «Πολύ όξύ τό άρθρο σας γιά τήν Ένωση Αποφoίτων Αμπετείου... Θέλετε, μήπως, νά μās κλείσουν τήν έφημερίδα... Γράψτε δύο λόγια γιά τόν Πάπα πού κήρυξε τά έργα του Άντρέ Ζίντ «καταραμένα»... Τό νοϋ σας, τό Κογκρέσο πάει νά ξεθάψει τήν υπόθεση Κατύν... Μήν παραλείψετε νά σχολιάσετε τίς δηλώσεις Παπάγου, πού είπε πώς ό λαός θά ψηφίσει ανάμεσα στο Συναγερμό και τήν Κοινοφόρο... Πρέπει νά προβάλουμε, όσο μπορούμε καλύτερα, τό συνέδριο της Βιέννης γιά τήν ειρήνη. Τί κάνετε επιτέλους και γιατί δέν πήρατε ακόμα μία συνέντευξη μέ τή Σέζα Ναμπαράνι; Η μήπως θά τήν φορτώσετε και αυτήν σέ μένα;... Έχω κάτι ενάχαριστο νά σας ανακοινώσω: Έξασφάλισα τή συνεργασία του (ζωγράφου) Μένη Αγγελόπουλου. Θά μās κάνει σκίτσα! Δώστε και σεις ένα χέρι, κλπ.»

ΩΡΕΣ- ΩΡΕΣ, ωστόσο, ό Τσίρκας άγρίευε. Η συμπεριφορά του, ό δογματισμός του, γίνονταν τότε άφόρητα: «Ποιός άγρόμματος, από σās, έγραψε τή λέξη «ήφαίστειο» μέ ύψιλον (ήφαίστειο);... Η έρευνά σας γιά τή συνοικία της Γκαμαλία — όπου ζούσαν άγνοημένοι και έξαθλιωμένοι μερικοί Αίγυπτιώτες Έλληνες — άνότυχε, φιάσκο πραγματικό. Και είναι φιάσκο, άφου δέν ήρθε τό προξενείο νά πέσει στα γόνατά σας, νά σας ίκετεύσει νά μή συνεχίσετε άλλο (!)... Ποιός σās έδωσε τό δικαίωμα νά στεγάστε τό τσιτάτο από τήν Πολιτεία του Πλάτωνα, κάτω από τόν τίτλο “Η άρχαιοελληνική μας κληρονομία”; Αυτό τό “μας”, πού τό θρήκατε; κλπ.κλπ.

ΣΕ ΤΕΤΟΙΕΣ περιπτώσεις «άγριεύαμε» και μεϊς, παρά τή διάχυτη παραδοχή ότι «ή καθοδήγηση — και ό Τσίρκας ήταν καθοδηγητής... — ξέρι πάντα καλύτερα από σένα»... Τότε, εμφανιζόταν, συνήθως, τό «Άνθρωπάκι», γλύκαινε τά πράγματα, έξηγούσε πόσο άτεγκτοι πρέπει νά μαςτε άπέναντι στην «ιδεολογική πίεση της άστικής τάξης», μās έδινε σ' ένα ή δύο σημεία δικιο και ή ζωή προχωρούσε!

Άμποντίκ, καλοκαίρι 1929.

ΑΛΛΑ πέρασε, λοιπόν, και ο Τσίρκας από την «ένδοχώρα» του δογματισμού; Και φυσικά, πέρασε, όπως περάσαμε όλοι, μιά και ως τό 20ό συνέδριο, αυτό ήταν τό «στύλ δουλειάς», ή τρέχουσα διεθνής κομματική πρακτική. Ο καθοδηγητής ήταν πρόσωπο σοφό, ιερό, πάντοτε αλώβητο, ενώ ο καθοδηγούμενος απλός δέκτης της γραμμής, μέ μοναδική υποχρέωση την αυστηρή τήρηση και εφαρμογή της.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ του από τις συμπληγάδες του δογματισμού, ο Σ. Τ. ποτέ δεν τό απόκρυψε. Κάποτε τό αντιμετώπιζε μέ εὐφρόσυνη διάθεση, κάποτε σάν μιά ὀδυνηρή ἐμπειρία γιά τόν ἴδιο, ἀλλά καί γιά τούς ἄλλους... «Ποῦ νά στά λέω – θά μοῦ ἀφηγηθεῖ κάποτε – συνάντησα τυχαῖα, στό δρόμο, τόν Χρίστο Πετρώνδα (πρώην καθηγητή, φιλόλογο, στό Ἀδερῶφειο Γυμνάσιο τῆς Ἀλεξάνδρειας, μετέπειτα γυμνασιάρχης στό Παγκύπριο), πολύ ὡραία ἡ «Λέσχη» σου, μοῦ λέει, δυνατό καί θαρσέλο διδῆλο, μόνο πού, κανονικά, Γιάννη, θά ἔπρεπε νά εἶχε γραφεῖ ἀπό ἄλλον καί ὄχι ἀπό σένα... Ἐγώ ἔκανα πῶς δέν κατάλαβα τήν «μπεχτή», τί κάνει ἡ Εὐγενία, τόν ἐρωτῶ, τί καινούρια δουλειά ἐτοιμάζει» (Πρόκειται γιά τήν ἀλεξανδρινή ποιήτρια Εὐγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα). Ἐνα ἄλλο βράδυ, πίνοντας κρασί κάπου στό Παγκράτι, θά μοῦ πει: «Σκέψου νά εἶχαμε μείνει μέ τίς παρωπίδες ἐκεῖνες... Μοῦ λές ὅτι στό Λακκί, σᾶς ἀποκαλοῦσαν «Τσέχους»... Ἐμένα, πάντως, καί τί

δέν μοῦ 'σουραν οἱ «βλανάδες». Πάντως, πρέπει νά πῶ πῶς, κατά κάποιο τρόπο, μέ «εὐεργέτησαν»... Ἄν δέν τούς εἶχα γνωρίσει ἀπό κοντά, ἴσως δέν θά 'θγαῖναν οἱ Ἀκυδέρητες Πολιτεῖες»...

★ ★ ★

ΓΙΑ ΤΟΝ Τσίρκα μπορείς νά γράφεις ὥρες ὁλόκληρες. Ἰδιαίτερα ὅταν ἡ θύμηση δίνει χέρι στήν ὀδύνη, γιά τό φίλο πού ἔχασες. Ὡστόσο, ἂν γιά κάτι μέ κυνηγοῦν ἐρινύες σήμερα, εἶναι γιὰτί δέν σκέφτηκα, ἀπό τήν ἀρχή, νά φυλάξω ὅλη τήν ἀλληλογραφία τοῦ Τσίρκα μέ τή «Φωνή» καί τόν «Πάροικο». Κάποια γράμματά του πού τελικά εἶχα διασώσει ἀπό τήν περίοδο αὐτή, χάθηκαν στά δίσεκτα χρόνια τῆς δικτατορίας. Τά γράμματα αὐτά θά ἦταν μιά πολύτιμη προσφορά γιά νά μελετηθεῖ ἡ πορεία, συγγραφική καί πολιτική, τοῦ συγγραφέα-ἀγωνιστή, γιά νά καταδειχθεῖ πῶς, μέσα ἀπό ἀπανωτά σκαμπανεβάσματα, ὁ Τσίρκας τοῦ «Νουρεντίν Μπόμπα» καί τῶν «Δύσκολων δρόμων», θά φτάσει, ξεπερνώντας τήν περιοχή τῆς Ὑμνητικῆς, στό ἐπίτευγμα τῆς «Τριλογίας».

ΑΛΛΑ ἡ πορεία τοῦ Στρατή Τσίρκα, εἶναι πιά δεδομένη. Δίνοντας τό αἷμα τῆς καρδιάς του, παλεύοντας μέ τά «σύν» καί «πλήν» μιάς ἀνελέητης καθημερινότητας, πού τοῦ ἀπομυζοῦσε, ὥρες καί χρόνια ἀπό τή δημιουργική του δουλειά, ἐπιβλήθηκε τελικά, μέ τό ἴδιο τό ἔργο του. Σάν ἀλεξανδρινός, μετάφερε τήν «κοινή ἑλληνική λαλιά ὥς μέσα στήν Βακτριανή» – τό Παρίσι, τή Στοκχόλμη, τή Νέα Ὑόρκη. Σά συγγραφέας, ἀπόσπασε τά «εὔγε» τοῦ Δήμου, τή διεθνή ἀναγνώριση. Καί σάν ἀγωνιστής, ἔφερε καί αὐτός τό λιθάρι του, γιά ἓνα σοσιαλισμό μέ ἐλευθερία καί δημοκρατία.

ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ πανάρχαιο αἰγυπτιακό πάπυρο, κάπου θά πρέπει νά σώζεται ἀκόμα τό ἐπίγραμμα γιά «τόν ἄντρα πού ἔφυγε, καθώς οἱ ταῦροι τραβοῦσαν γιά τή Δύση»:

Τήν ἀλήθεια ἀγάπησε.
Τό ψέμα τ' ἀπόφυγε·
τώρα σ' εἰρήνῃ ταξιδεύει
κεῖ κάτω ὁ τάφος, νά!

Κυκλοφορεῖ

Κωστής Μοσκόφ
ΔΟΚΙΜΙΑ

- Δομές καί πράξη
στήν ἑλληνική ἱστορία.
- Τά σχήματα τῆς ἰδεολογίας
στήν Ἑλλάδα.
- Ἡ συνάντηση μέ τό καθόλου.
- Ἐνάντια στό θετικισμό
καί στόν οἰκονομισμό.

ἐκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ.

Δελφῶν 4, Ἀθήνα 144, τηλ. 36.12.191

Λογοτεχνία και Πολιτική

Χριστόφορου Μηλιώνη

Ύποθέτω ότι είναι πολλοί οι δρόμοι, μέσα από τους οποίους ο αναγνώστης μπορεί να συναντήσει ένα κείμενο λογοτεχνικό, ίσως μάλιστα να είναι τόσοι όσοι κι οι αναγνώστες. Φυσικά έννοω τη συνάντηση την καθαρά προσωπική, και γι' αυτό την πιά γνήσια, τη σχεδόν έρωτική, όπως έχει κιόλας χαρακτηριστεί.

Υπάρχει όμως κι άλλος τρόπος, αυτός που αναζητάει τις «σταθερές προσβάσεις», κοινές για όλους τους αναγνώστες. Αυτός ο τρόπος, όσο κι αν φαίνεται επισημοποιημένος, δηλαδή αντικειμενικός, είναι πού μπορεί να οδηγήσει και στις χειρότερες παρερμηνείες, καθώς ένεργει με έπιλογές, ώσπου να φτάσει σ' ένα συμπέρασμα συνήθως προκατασκευασμένο, στο «όπερ έδειξαι». Από κει και πέρα, κάθε φορά πού γίνεται λόγος για το λογοτεχνικό έργο, ή ένεργεια ακολουθεί αντίθετη φορά: «Όλα του τά στοιχεία συναρτώνται με το συμπέρασμα, πού ανάγεται πιά σέ αξίωμα και συνήθως χρησιμοποιείται άκριτα. Τότε το έργο χάνει τη σφαιρικότητά του για ένα σωρό αναγνώστες και γίνεται επίπεδο. Η συνάντηση παύει να έχει τόν πηγαίο της χαρακτήρα και γίνεται με έναν διάμεσο πού σχεδόν παίζει το ρόλο μαστροπού.

Είναι ο κίνδυνος πού απειλεί και το έργο του Τσίρκα. Αν κρίνει κανείς από ό,τι λέγεται και γράφεται, τώρα πού ο θάνατος του συγγραφέα ύποτινεται ότι ύποχρεώνει σέ απολογισμούς, κινδυνεύει να έξαφανιστεί πίσω από την έτικετα του αντιδογματικού. Καθώς μάλιστα ή στάση του άπέναντι στη δογματική άριστερά παρουσιάστηκε πρώιμα, προτού δηλαδή έξαπλωθεί σάν εύρωπαϊκή πολιτική κίνηση, τοποθετώντας τον στις προφυλακές της πολιτικής σκέψης, κινδυνεύουν να λησμονηθούν μερικές άπλές αλήθειες: «Ότι μπορεί ένας συγγραφέας να είναι όσο θέλει πολιτικός ή άπολιτικός, δογματικός ή αντιδογματικός, χωρίς αυτό να σημαίνει πολλά πράγματα για τη λογοτεχνία. Όσο κι αν είναι πιά κοινοί τόποι, φοβάμαι πώς δεν είναι λίγοι οι αναγνώστες πού άρχίζουν ή τερματίζουν τη σχέση τους με τη λογοτεχνία, χωρίς αυτή τη στοιχειώδη γνώση, πώς ο λογοτέχνης δε δουλεύει με ιδέες, αλλά με πράγματα και πώς χωρίς αυτό το ύλικό – στην κυριολεξία – οι ιδέες χάσκουν άμήχανες μέσα στο κείμενο. Γι' αυτό κι ο Πεντζίκης τούς έπιφύλαξε τέτοια μεταχείριση σέ μία συνέντευξη του – κι είναι γνωστό πώς ο ίδιος έχει και παραέχει ιδέες και μάλιστα χριστιανικότερες, πού φαντάζομαι ότι πολύ τίς σέβεται.

Ότι το ρεύμα πού δημιουργείται έν τώ μεταξύ άποχτάει όρμη, φαίνεται από το γεγονός ότι συχνά παρασύρει και τόν ίδιο το συγγραφέα. Τότε όχι μονάχα ή λειτουργία του αναγνώστη παύει να είναι γνήσια, αλλά και ή παραπέρα πορεία του συγγραφέα,

πού δεν ένεργει πιά κινούμενος από τις δυνάμεις πού φέρει μέσα του, αλλά ύπακούοντας σέ έξωτερικούς προσδιορισμούς, δηλαδή παίζει ένα ρόλο πού του ύποβάλλεται. Άς μείνουν τά παραδείγματα, για να ξαναγυρίσουμε στόν Τσίρκα.

Αναμφίβολα ή πολιτική διάσταση των ήρώων είναι ένα από τά βασικά μοτίβα στην Τριλογία – όπως κι ο έρωτας, ο πόλεμος, ή Μέση Άνατολή – πού δένουν τά πρόσωπα και την άτομική τους ιστορία. Η παρουσία της όμως είναι σύμφυτη με την έποχή, μία έποχή πού έδινε στούς ανθρώπους την έντύπωση πώς ένας κόσμος καταλύεται κι ένας άλλος, καλύτερος γεννιέται και τούς ύποχρεώνει με χίλιους τρόπους να μπουν στο πολιτικό παιγνίδι – έπικίνδυνο ή άθωο. Θέλω να πω πώς ή πολιτική διάσταση της Τριλογίας είναι όχι ή έκφραση μιάς πολιτικής θεωρίας, αλλά μιάς πραγματικότητας, άπτης όσο και ο χώρος – ή Ίερουσαλήμ, το μοναστήρι του Άγίου Σάββα κλπ. – και καυτής όσο και τ' άλλα πάθη και τά παθήματα των ανθρώπων της. Γι' αυτό και δεν μπορεί ν' αφήσει αδιάφορο τόν αναγνώστη πέρα από κάθε πολιτική ή κομματική του τοποθέτηση. Αντίθετα γίνεται ένα από τά πιο συναρπαστικά μοτίβα της Τριλογίας, άκριτως γιατί διαλέγεται με τόν δογματισμό όχι στο επίπεδο των πολιτικών άφαιρέσεων, αλλά στη σφαίρα των ανθρωπίνων σχέσεων: ο Σιμωνίδης με το Άνθρωπάκι. Ο Σιμωνίδης, άγωνιστής και συνάμα άνοιχτός στις πνοές της ζωής, πού έρωτεύεται και γεύεται τις χαρές πού συναντάει στο δρόμο του «καθηκόντος» (όχι χωρίς πόνο και χωρίς μεταμέλειες) και συχνά τις άρνιέται, χωρίς να χρειάζεται γι' αυτό να παραστήσει τόν πουριτανό. Και το Άνθρωπάκι, τιμητής κι ώστόσο λιμασμένος για έρωτα, πού άγωνίζεται για την άπελευθέρωση των ανδρώπων κι όμως χωρίς σεβασμό για την έσωτερική ζωή του άλλου και, το χειρότερο, χωρίς σεβασμό για τη ζωή γενικά, πού «μπορούσε ν' άποφασίζει γρήγορα, δίχως άγωνία, δίχως άμφισβήτηση, όταν ένα ναι ή ένα όχι του στέλναν ανθρώπους στο θάνατο». Όσο κι αν ή αντιπαράθεση των δυο βασικών ήρώων μοιάζει με αντιπαράθεση δυο «στάσεων», πού θα μπορούσαν να έρμηνευθούν σάν σύλληψη εκ των ύστέρων, θεωρητική, ή μνήμη των πιο ήλικιωμένων κι οι παράλληλες μαρτυρίες – για όσους δεν έζησαν την έποχή εκείνη – βεβαιώνουν πώς άνθρωποι σάν τούς ήρωες του Τσίρκα ήταν οι πιο γνήσιοι καρποί εκείνων των ταραγμένων καιρών. Ο Τσίρκας, δηλαδή, δουλεύει με άυθεντικό έμπειρικό ύλικό. Κι αν το όνομα «Άνθρωπάκι» πάει να μάς οδηγήσει στη γενικότητα και το σχήμα, ώστόσο ή πολιτεία του βεβαιώνει πώς δεν πρόκειται παρά για ένα ψευδώνυμο, πού καλύπτει συγκεκριμένο πρόσωπο, τουλάχιστο στην άφε-

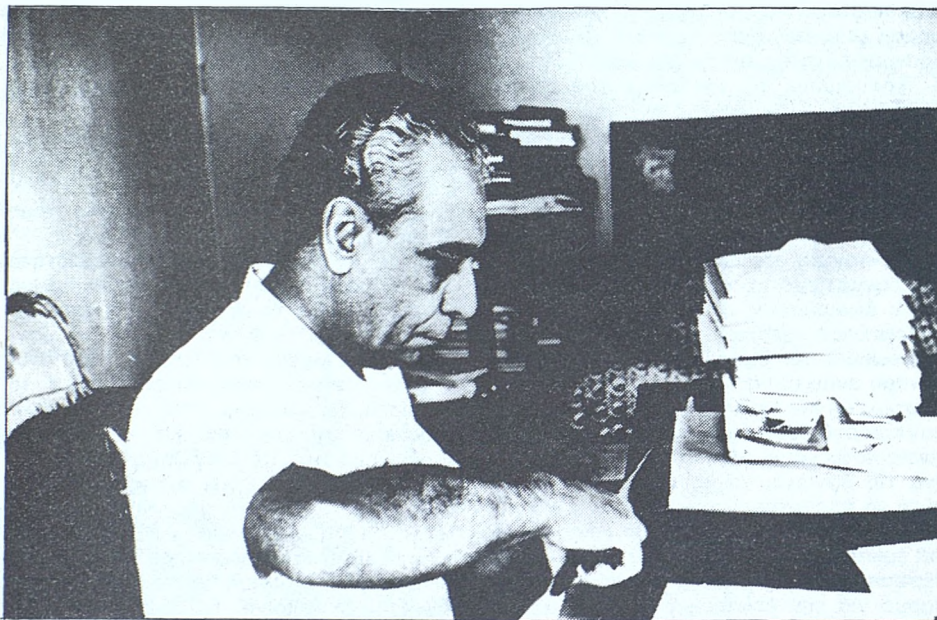
τηρία του. Ένα ψευδώνυμο, πού καθώς χαρακτηρίζει τόν φορέα του (καλύτερα: τόν μυκτηρίζει) προδίδει και τη γνησιότητα των αισθημάτων πού προκαλεί. Γι' αυτό και δε βρίσκω καθόλου άφύσικη την περιέργεια πολλών αναγνώστών (βλ. Ήμερολόγιο της Τριλογίας, σελ. 85) πού «τόν ρωτούν ποιός είναι το Άνθρωπάκι». Και για τόν ίδιο λόγο νομίζω πώς δεν ήταν καθόλου άπαράιτη ή δήλωσή του (στην ίδια σελίδα) πώς «είναι μία σύνθεση», δήλωση φιλολογική πού παραπέμπει στούς «τύπους» του εύρωπαϊκού ρεαλισμού, όπως τούς καθόρισε ο Λούκατς, και πού ο συγγραφέας τούς επικαλείται και πάλι σάν άλλοθι, θέλοντας μ' αυτό τόν τρόπο να βεβαιώσει πώς δεν γράφει ιστορία, αλλά δημιουργεί λογοτεχνική σύνθεση με τά ύλικά πού του προσφέρει ή έμπειρία: «δεν είναι αυτοβιογραφία, δεν είναι ιστορικό μυθιστόρημα, με τη στενή έννοια, δηλαδή χρονικό», όπως λέει πάλι ο ίδιος στην «Είδοποίηση» πού προτάσσει στη «Νυχτερίδα».

Θά έλεγα πώς τέτοιες δηλώσεις, πού συχνά οι συγγραφείς ύποχρεώνονται από την καθημερινότητα να κάνουν, είναι λάθος τους, γιατί παρεισάγουν στο έργο τους όρους νοσησιαρχικούς και προ-θέσεις.

Τελικά το Άνθρωπάκι – και ανεξάρτητα από την άφετηρία του, πού παύει πιά να ενδιαφέρει από τη στιγμή πού γίνεται μυθιστορηματικό πρόσωπο – είναι μία ζωντανή ύπαρξη μέσα στο έργο, με την άτομική του ιστορία, πού βλασταίνει από το ίδιο ιστορικό έδαφος, όπως και τά άλλα πρόσωπα, και είναι πιά και το ίδιο μία πραγματικότητα, σέ άπόλυτη συστοιχία με την ιστορική. Άν κλείνοντας το βιβλίο παραμένει στο νοῦ μας και άνακαλεί ύστερα παρόμοια πρόσωπα και γίνεται τελικά ο τυπικός εκπρόσωπος του είδους, αυτό είναι μία έκπαση πού συντελείται έξω από το κείμενο. Το Άνθρωπάκι είναι αυτόνομη ύπαρξη και όχι άλληγορία πού ύπάρχει μονάχα στην άναφορικότητά της.

Και βέβαια ο Τσίρκας είχε την κομματική του τοποθέτηση και τις άμφισβητήσεις του. Άν όμως ξεκινάμε μ' αυτό το δεδομένο, δηλαδή με την κομματική του ταυτότητα στο χέρι (πού όταν σέ μία συγκέντρωση στην «ΩΡΑ» του τη ζήτησε ένας φανατικός νεαρός, ο Τσίρκας άναψε, ενώ άπ' όσο έρω δεν ήταν συνήθεια του), αν λοιπόν ξεκινάμε από τέτοιες άφετηρίες, για να συναντήσουμε το λογοτεχνικό του έργο, πολύ φοβάμαι ότι πάντα θα μάς ξεφεύγει, και στη θέση του θ' άπομένει αυτό πού μάς άξίζει: ή μπροσοῦρα. Και τελικά ή διαγραφή του από το ένα κόμμα και ή προσγραφή του στο άλλο θα έχουν κοινό παρανομαστή την ίδια «λογική», ενώ το έργο του θα παραμένει στη μοναξιά του και θα περιμένει τόν μελλοντικό αναγνώστη. Και φυσικά ή ζημιά θα 'ναι δική μας. □

τοῦ Βασίλη Βασιλικοῦ

[illegible][illegible]

Τό διβλίό, κατά τή γνώμη μου, σφάλ-
λει μόνο στήν ἀναφορά ὀνομάτων
(Ἡλιοῦ.Μέξης.κτλ.) σάν γνωστά σημεῖα
πού ἀντιστοιχοῦν σέ γνωστά πρόσωπα,
πού ἴσως γιά ἄλλες γενιές θά χρειάζον-
ται ὑποσημειώσεις. Ὡστόσο, πέρα ἀπό
αὐτή τή μικρή παρατήρηση, ἡ «Χαμένη
Ἀνοιξη», ἦρθε νά δουλῶσει μιά τρύπα
(1965-1967) καί μαζί νά μᾶς ἀποδείξει
ἀκόμα μιά φορά, πῶς ὁ Stendhal, πού ὁ
Τσίρκας ἰδιαιτέρα ἀγαποῦσε, ἦταν, εἶναι
καί θά εἶναι τό ἀξέπέραστο πρότυπο τῆς
εὐρωπαϊκῆς ἀφήγησης.

Στρατής Τσίρκας και Ε. Μ. Forster

του 'Αλέξη Ζήρα

ΗΔΗ από τις πρώτες έγγραφές στά *Ήμερολόγια της τριλογίας* ο Στρατής Τσίρκας φανερώνει πόσο τόν απασχολούσε το πρόβλημα της τεχνικής ενόψει του μυθιστορήματος που έλπιζε τότε να γράψει. Στις 8 Αυγούστου του 1945 αρχίζει το ημερολόγιό του γράφοντας: «Τί πιάνω να κάμω κι εγώ καλά καλά δέν ξέρω. Θά ήθελα, δέβαια, ένα μυθιστόρημα. "Άσε όμως πού καταλαβαίνω τήν τρομερή μου φτώχεια από τήν αποψη της τεχνικής». Μέχρι τότε έχει ασχοληθεί μέ τήν ποίηση και τό διήγημα, δύο ποιητικές συλλογές: *Φελλάχοι* (1937), *Τό λυρικό ταξίδι* (1938) και μία συλλογή διηγημάτων: *Άλλόκοτοι άνθρωποι κι άλλα διηγήματα* (1944). "Αν ξειαιρέσουμε, γιά τήν ώρα, τό ποιητικό έργο του και συγκεντρωθούμε στό πεζογραφικό, παρατηρούμε και πάλι εξαρχής τούς ένδοιασμούς του (*Τά ημερολόγια της τριλογίας*, σελ. 12) γιά τά διηγήματα πού έχει γράψει, γιά τούς περιορισμούς πού ό ίδιος έχει θέσει στόν έαυτό του ως πρós τήν έκταση των κειμένων, γιά τήν θεληματική δηλαδή δέσμευσή του να άπεικονίσει σύντομα και «άντικειμενικά» όρισμένα άμεσα διώματά του από τόν αντιφασιστικό άγώνα των Αιγύπτιων και των Έλλήνων. Δυσφορεί, λοιπόν, μέ τά όσα έχει γράψει, λέγοντας: «Λέω πώς δέν είναι αυτό τέχνη. Τέχνη είναι να δείξεις ζωή, ζωντανούς ανθρώπους. Κι άφού θά τούς πάρεις από τό σημερινό περιβάλλον, κι άφού θά τό έχεις άποφασίσει να τούς δάσεις να κινούνται σ' όρισμένο πολιτικό διάστημα χρόνου, μοιραία στήν περιγραφή των περιπετειών τους θά ζωγραφίσεις, θά δώσεις και τόν αντιφασιστικό άγώνα».

ΑΝ ΔΕΝ κάνω λάθος μέ τά παραπάνω ό Σ. Τσίρκας καταγγέλει μέ έμμεσο τρόπο τόν σοσιαλιστικό ρεαλισμό. "Όταν μιλά γιά «ζωντανούς ανθρώπους» θά πρέπει να έννοει μία πολύπλευρη άπεικόνιση της κοινωνικής ζωής και των άτομων, σέ άντιπαράθεση μέ τή μονοσήμαντη, μονοδιάσταση αντίληψη της «κομματικής λογοτεχνίας», πού άπαιτεί πλήρη κατάφαση άπέναντι στήν αγωνιστικότητα και τόν ήρωισμό του ανθρώπου, εξιδανίκευση των άρετών του μαχόμενου γιά ένα συγκεκριμένο πολιτικό ιδεώδες. Φαίνεται έτσι πώς ή κρίση της προωθημένης συνείδησης¹ του συγγραφέα, πού άργότερα έμελλε να ώριμάσει ακόμα περισσότερο, είχε αρχίσει να διαμορφώνεται από εκείνα τά χρόνια.

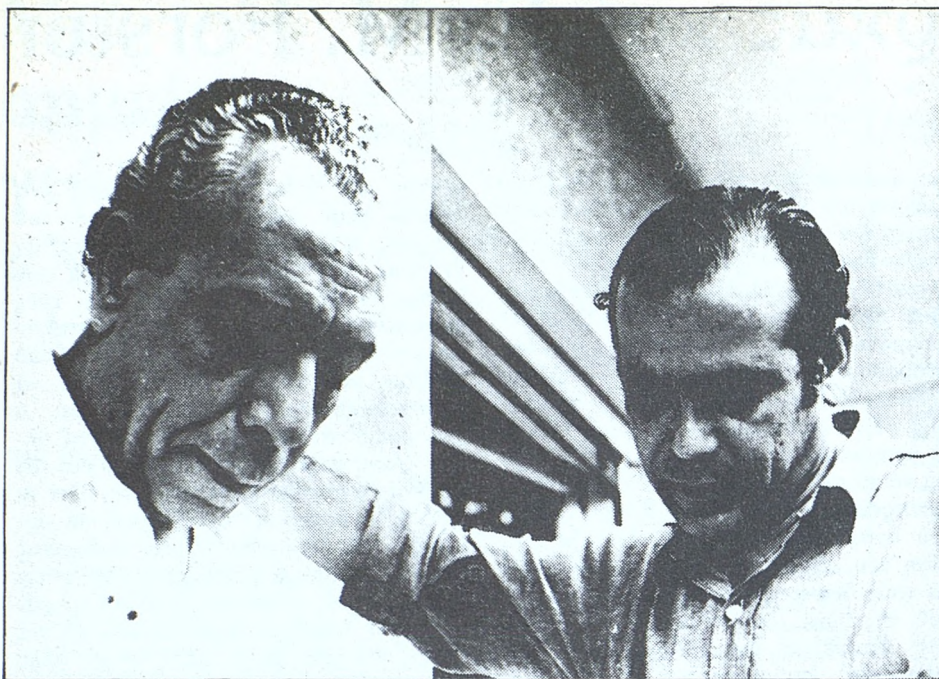
ΑΝΤΙΑΜΒΑΝΟΜΑΣΤΕ δέβαια άμέσως ότι ή άναζήτηση του Σ. Τσίρκας δέν παρέμενε στό επίπεδο της μορφής, άν δηλαδή ή χρήση του πραγματικού και

του φανταστικού στοιχείου θά έδινε στή γλώσσα του καινούργιες διαστάσεις πού ξεπερνούν τά όρια του «άκραιφνώς» ρεαλιστικού άφηγήματος, αλλά και προβληματιζόταν έξίσου γιά τό περιεχόμενο. Μία πολυδιάσταση και πολυπρόσωπη άπεικόνιση της ανθρώπινης ζωής δέν μπορούσε να άρκεστεί σέ άπόλυτα και προκατασκευασμένα σχήματα χαρακτήρων. "Ένα μυθιστόρημα-ποταμός, όπως τό όραματιζόταν ό συγγραφέας, θά πρέπει να τά περιέχει όλα, κάθε γεγονός πού άντιπροσωπεύει τά διώματα ενός ζωντανού ανθρώπου πρέπει να έχει έδώ τή θέση του, «ή σφραγίδα του καλλιτέχνη θά τούς δώσει τό χαρακτήρα του φυσικού, της ζωής, όχι του μαθήματος» (σελ. 13). "Επομένως, όχι προδιαγραφές, όχι έξωτερικά έπιβαλλόμενοι περιορισμοί στή διαμόρφωση της άφηγηματικής μεθόδου. "Αντίθετα, έπιλογή έλεύθερη των γεγονότων εκείνων πού ό συγγραφέας θεωρεί σημαντικά, έκφορά του δραματικού στοιχείου από τήν ίδια τή δομή του λόγου και όχι έπιβολή εκ των άνω (κάτι πού ήδη είχε πετύχει στήν ποίηση του ό Καβάφης και πού καλλιεργούσε μέσω του "Έλιοτ ό Σεφέρης), καταγραφή της ιστορίας μέσα από τή δράση αλλά και μέσα από τις έσωτερικές διεργασίες του ψυχισμού των άτομων².

Σ' ΑΥΤΕΣ τις πρώτες άναζητήσεις του ό Σ. Τσίρκας παραθέτει μία σειρά Εύρωπαίων και "Αμερικανών πεζογράφων πού φαίνεται να τούς εκτιμά, και πού άν προσέξουμε περισσότερο (σελ. 13, 14, 15, 16, 17 των *Ήμερολόγιων της τριλογίας*) έχουν ένα τουλάχιστον κοινό στοιχείο: τήν μερική ή γενική προτίμησή τους να δημιουργούν μυθιστορηματικούς ήρωες μέ πολλαπλές ψυχολογικές διαστάσεις, σύνθετες προσωπικότητες πού βυθίζονται συχνά στόν άπερίοριστο χρόνο της μνήμης, χαρακτήρες πού ή δράση τους δέν γίνεται κατανοητή χωρίς άναγωγές στο παρελθόν και πού μονάχα έτσι δικαιολογείται ή παρούσα κατάστασή τους ή μονάχα έτσι ό άναγνώστης μπορεί να έχει τήν προοπτική τους στό μέλλον. Ούίλλιαμ Φώκνερ, "Ελσα Τριολέ, Βιρτζίνια Γούλφ, "Ερσκιν Κόλντγουελ, "Αντρέ Μαλρώ. Σημειώνει ακόμα από τήν "Ελλάδα τήν Μέλπω "Αξιώτη, ενώ δέν άναφέρεται ένας ακόμα "Αγγλος μυθιστοριογράφος πού μάλλον θά πρέπει να τόν είχε διαβάσει ό Τσίρκας και πού τό σημαντικότερο βιβλίο του έχει άρκετές συγγένειες μέ τό πολιτικό και τό κοινωνικό κλίμα όπου και διαμορφώθηκε ό τελευταίος: έννοώ τόν Ε. Μ. Φόρστερ και τό μυθιστορημά του *Ταξίδι στην Ίνδία* (1924). Και έτσι όμως όπως παρατί-

θενται τά όνόματα σχηματίζουν ένα άρκετά ευρύ φάσμα προτιμήσεων του Τσίρκας, πού ένωποιούνται δέβαια άν θέσουμε σάν κοινό παρανομαστή τόν Τζέιμς Τζόνς (σχεδόν όλοι από τούς παραπάνω πεζογράφους έπηρεάστηκαν έμμεσα ή άμεσα από αυτόν), αλλά πού συνάμα μάς άποτρέπουν από τό να προσκολληθούμε στήν άποψη ότι ό Τσίρκας είναι μιμητής εκείνου ή του άλλου ξένου πεζογράφου. Φαντάζομαι ότι κανένας άναγνώστης ή κριτικός, ούτε κι ό ίδιος ό συγγραφέας άλλωστε, θά άρνιόταν πώς υπάρχουν σαφείς επιδράσεις στήν τριλογία, επιδράσεις πού άνάγονται κυρίως στους μεγάλους μυθιστοριογράφους του έσωτερικού μονόλογου (ή της συνειδησιακής ροής, κατά έναν άλλο όρισμό). Τό ζητούμενο όμως είναι άν οι επιδράσεις ύπήρξαν ή όχι άναφομοιώτες, άν, τελικά, ό μυθιστορηματικός λόγος του Τσίρκας άπέκτησε τή δική του ύφολογική και θεματική ταυτότητα. Και προσωπικά νομίζω πώς τήν άπέκτησε. Γιατί τόσο στήν τριλογία του, όσο και στα περισσότερα από τά διηγήματα και τις νουβέλες του οι άνθρωποι χαρακτηρίζονται ζούν τή δική του ζωή ό καθένας, ένώ τό πολιτικό ή τό γεωγραφικό πλαίσιο ένεργεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται άνάμεσα στους ήρωες σχέσεις θατιές, πολλαπλές και ταιριασμένες μέ τήν ψυχοσύνθεση του καθενός. "Ας έπιστρέψουμε όμως στό θέμα της τεχνικής.

«ΕΝΤΥΠΩΣΗ μου έκανε, στήν τεχνική του Κόλντγουελ», λέει ό Σ. Τσίρκας στα *Ήμερολόγια της τριλογίας* (σελ. 16-17), «έκείνη ή επανάληψη κάθε τόσο, πού δίνει πιστά τόν άνθρωπο, τούς διασταγμούς του. Βλέπει κανείς τό χρόνο να προχωρεί άργά, να γυρίζει πίσω κι ύστερα να πηγαίνει λίγο πιο μπρός ακόμα. (...) "Η επανάληψη στόν Κόλντγουελ είναι σκέτη επανάληψη, καμωμένη έπίτηδες γιά να σημειώσει τό άργό κύλισμα του χρόνου. (...) Διαλέγει μία φράση, ή σκέψη του ήρωα είναι, όπως στόν *Άλογοσούρη*, ή περιγραφή είναι, όπως στο *Μουσαφίρης καταχείμωνα*, και τήν ξαναφέρνει κάθε τόσο, ώσπου να άπορροφήσει τό χρόνο σου και να μπεις μέσα στο τοπίο ή τόν ήρωα. Και τότε, κατά πού του άρέσει να προχωρεί σιγά σιγά ή σέ γυρίζει πίσω, και σάν έρθει ή ώρα σ' αφήνει κιόλας εκεί πέρα σύξυλο, γιατί τέλειωσε τό διήγημα δίχως να 'χει τελειώσει, γιατί κανείς δέν ξέρει πότε πρέπει να τελειώσει». Τό παράθεμα πού προηγήθηκε έναφέρεται στις έντυπώσεις πού άπ' όλην ή ό Τσίρκας όταν διάβασε τά *Εικοσιδύο διηγήματα* του "Ερσκιν

Ο Στρατής Τσίρκας με τό Θανάση Βαλτινό.

Κόλντγουελ (θά πρόκειται μάλλον για μεταφρασμένα διηγήματα, αφού δεν υπάρχει πρωτότυπο βιβλίο του Κόλντγουελ μ' αυτό τον τίτλο). Νομίζω ότι ο Κόλντγουελ άρεσε στον Τσίρκα όχι μόνο για τις τεχνικές «λύσεις» που προσφέρει στο έργο του, αλλά και για τα θέματα που επεξεργάστηκε στις νουβέλες και τα διηγήματά του. Συγγραφέας που ασχολήθηκε συστηματικά με τα κοινωνικά προβλήματα του αμερικάνικου νότου (θρησκευτική μισαλλοδοξία, φυλετικές διακρίσεις) συχνά διαλέγει σαν ήρωές του άκτιμονες, θαμβασκοκαλλιεργητές, αγρότες που φυτοζωούν και που τους απομυζούν οι τράπεζες και οι μεγάλοι γαιοκτήμονες.

Ο Σ. ΤΣΙΡΚΑΣ είχε μεταφράσει τό διήγημα του Κόλντγουελ *Ραχίλ* που δημοσιεύτηκε στο περ. *Ελευθερα Γράμματα* (άρ. 47, 1047), αλλά θά πρέπει νά είχε γνωρίσει τόν Άμερικανό συγγραφέα πριν μερικά χρόνια από τό περ. *Νεοελληνικά Γράμματα* (1939)³, όπου και είχε δημοσιευτεί σέ συνέχειες ή νουβέλα του *Καπνοτόπια* (1932) – άς σημειώσουμε ότι παράλληλα δημοσιεύτηκαν και φωτογραφίες από τή θεατρική διασκευή τής νουβέλας που παιζόταν στό Μπρόντγουαί για έπτά χρόνια. Ο Τσίρκας λοιπόν θά πρέπει νά βρήκε κοινούς τόπους ανάμεσα στους αγρότες του Κόλντγουελ και στους Αιγύπτιους θαμβασκοκαλλιεργητές, που γνώριζε τόσο καλά και που ήσαν αντικείμενο ληστρικής εκμετάλλευσης από τους Έλληνες και τους Εύρωπαίους εμπόρους. Πέρα από αυτές τις θεματικές ομοιότητες και πέρα από τήν τεχνική του Κόλντγουελ, που έκανε εντύπωση στον Τσίρκα (έμμεσα δέ πιστεύω νά

υπάρχουν άλλες συγγένειες. Θά έλεγα μάλιστα πώς ή διάπλαση των ανθρώπινων χαρακτήρων από τόν Φώκνερ και τόν Κόλντγουελ είναι διαμετρικά αντίθετη μ' αυτήν του Τσίρκα⁴. Στους δυό πρώτους συγγραφείς οι ήρωες διαγράφονται έξαρχής με όλα σχεδόν τά χαρακτηριστικά τους και ό άναγνώστης παρακολουθεί στή συνέχεια τήν έσωτερική ή έξωτερική τους περιπέτεια, που αίτιολογεί τήν κατάσταση και συμπεριφορά τους. Στόν Τσίρκα, όπως και στόν Μαλρώ ή στόν Φόρστερ, οι άνθρωποι χαρακτηρίζονται ολοκληρώνονται παράλληλα με τήν εξέλιξη τής αφήγησης, άλλες φορές είναι συνθέσεις διαφορετικών προσώπων κι έτσι συχνά στήν πορεία του άναγνώστη παραμονεύει κάποιος αϊφνιδιασμός.

ΔΕΚΑΤΡΙΑ χρόνια πριν έκδοθούν οι *Φελλάχοι* (1937) είχε εμφανιστεί στό Λονδίνο τό μυθιστόρημα του Ε. Μ. Φόρστερ *Ταξίδι στήν Ινδία*, ένα βιβλίο που όχι μόνο θεωρείται κλασικό, αλλά και που δημιούργησε μεγάλο θόρυβο τήν εποχή τής έκδοσής του. Ο Φόρστερ εκπροσωπούσε μιά όλοένα και περισσότερο έντεινόμενη πολιτική τάση των Βρετανών φιλελεύθερων διανοούμενων που είχαν θέσει υπό άμφισβήτηση στήν μεταδίκτωριανή Άγγλία τόν τρόπο διακυβέρνησης των άποικιών. Έχοντας παραμένει στήν Άλεξάνδρεια κατά τή διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου πόλεμου⁵ και στήν Ινδία κατόπιν, ο Φόρστερ γνώρισε από κοντά τόν Αιγυπτιώτικο και τόν Ινδικό λαό και είδε τις τεράστιες διαφορές που υπήρχαν ανάμεσα σέ κυβερνώμενους και κυβερνώντες, τήν πλήρη έλλειψη μιάς «κοινής γλώσσας»,

τήν άδυναμία των Άγγλων νά καταλάβουν ότι οι ύποτελείς στήν Αυτοκρατορία δέν είναι πολίτες δεύτερης κατηγορίας⁶, άδυναμία που τά αίτια τής έβρισκε ο Φόρστερ στήν ίδια τή σύνθεση τής άγγλικής μεσοαστικής τάξης (άπό αυτήν προέρχονταν οι περισσότεροι υπάλληλοι των κρατικών υπηρεσιών στις άποικίες) που θέλοντας νά μιμηθεί τους άριστοκράτες πλειοδοτούσε σέ έπαρση και σκληρότητα απέναντι στους ύποτελείς λαούς. Όλα αυτά τά συμπλέγματα των Άγγλων άποικιοκρατών ο Φόρστερ τά αντιμετώπιζε με σκεπτικισμό και ειρωνία στό *Ταξίδι στήν Ινδία* (1924). Ένας ιθαγενής γιατρός, ο Άζίζ, κατηγορείται ότι άποπειράθηκε νά διάσει τήν Άντέλα Κουέστην, μνηστή του Άγγλου τοπικού δικαστή. Ο Άζίζ συλλαμβάνεται, φυλάκίζεται και προσάγεται σέ μιά παρωδία δίκης. Ο μόνος από τους Άγγλους άποίκους τής Τσαντραπόρ, τής πόλης όπου διαδραματίζονται όλα αυτά, που πιστεύει στήν άθωότητα του Ινδού γιατρού είναι ο διευθυντής του σχολείου, Φήλντινγκ. Όρθολογιστής, άνεξίθρησκος ή μάλλον άθεος, δημιουργήμα του Δυτικού Διαφωτισμού, αγωνίζεται στό πλευρό των έξεγερμένων Ινδών, έρχεται σέ ρήξη με τους μισαλλόδοξους συμπατριώτες του και αποβάλλεται από τή Λέσχη τής Τσαντραπόρ. Ο Φήλντινγκ μού θύμισε σ' άρκετά σημεία δυό ταυτόσημους ήρωες του Σ. Τσίρκα: τόν Σιμωνίδη τής *Αριάγνης* και τόν Καλογιάννη τής *Λέσχης*. Όπως εκείνοι, έτσι και ο Φήλντινγκ έγκολπώνεται τις καινούργιες ιδέες όχι από λόγους κοινωνικής συνείδησης, αλλά έξαιτίας μιάς ήθικης στάσης που δέν μπορεί νά άνεχθεί τήν άδικία και τήν υποδάθμιση τής ανθρώπινης ύπαρξης. Ο Άγγλος εκπαιδευτικός, μολοντί δέν καταλαβαίνει καλά τά ήθη και τους νόμους τής ινδικής κοινωνίας (οι άνθρωπινες σχέσεις είναι πολύ πιο συναισθηματικές στήν Άνατολή, ενώ στή Δύση κυριαρχούν μάλλον από τήν ψυχρή λογική), βρίσκει τους ιθαγενείς ευγενικούς, άξιοπρεπείς και γνήσια περήφανους, και είναι άκριβώς ή περηφάνεια τους που πληγώνεται από τους Άγγλους κυρίαρχους⁷. Ο Άζίζ άθώνεται τελικά, οι Ινδοί έξαγείρονται εναντίον των Άγγλων και ο άδικα φυλακισμένος γιατρός γίνεται θρύλος και ίνδαλμα του λαού.

ΑΝ ΕΡΘΟΥΜΕ τώρα στόν Σ. Τσίρκα θά δούμε ότι κι αυτός σ' όλα τά στάδια τής λογοτεχνικής δημιουργίας του, από τότε που έγραφε ποίηση ως τή στιγμή που άσχολήθηκε συστηματικά με τό μυθιστόρημα, περιστρέφεται γύρω στά προβλήματα των Αιγυπτίων αγροτών, των φελλάχων, αυτών που όπως θά όμολογήσει πρόσφατα «είχανε μιά άξιοπρέπεια, μιά ευγένεια. Μου θύμιζαν τους Σουλιώτες, μου θύμιζαν Ρουμελιώτη. Άξιοπρεπέστατοι, δέν είχανε πολλές

κουδέντες, έρχόντανε, κλείνανε τήν τιμή καί φεύγανε»⁸. Αιτή ή κατάφαση του συγγραφέα αντίκρου στήν αξιοπρέπεια καί τή γενναιοτήτα των εξαθλιωμένων καλλιεργητών καί βιοτεχνών, ιδιαίτερα τής "Ανω Αιγύπτου, είναι ένα από τά θεμελιώδη στοιχεία τής πολιτικής συνείδησης του Σ. Τσίρκα. Ένταγμένος από τίς άρχές τής δεκαετίας του '30 στο κίνημα τής άριστερας, ένα κίνημα πού ήδη είχε νά παρουσιάσει βαθιές ρίζες ανάμεσα στους Έλληνες τής Αιγύπτου καί πού είχε μιά σειρά αξιόλογων εκπροσώπων μεταξύ των διανοούμενων (Σκληρός, Βρισμιτζάκης, Νικολαΐδης, Περίδης), ό Σ. Τσίρκα συντάσσεται άνεπιφύλακτα μέ τά «περιθωριακά» κοινωνικά στρώματα τής Άγγλοκρατούμενης Αιγύπτου, μέ τους άγώνες τους γιά έθνική άνεξαρτησία. Η άλήθεια είναι πώς ύπάρχει σέ όλόκληρο τό έργο του μιά τάση εξιδανίκευσης του ίθαγενοϋς φελλάχου, από τήν πρώτη ποιητική συλλογή του ως τή μυθιστορηματική τριλογία του, ενώ ή καλύτερη από τίς νουβέλες του, ό *Νουρεντίν Μπόμπα* (1957), άποτελεί ύμνο καί χαιρετισμό στήν εξέγερση των φελλάχων κατά τίς μέρες του πολέμου του Σουέζ⁹. Βέβαια ό τρόπος μέ τον όποιο βλέπει ό Τσίρκα τήν άφύπνιση των Αιγυπτίων δέν είναι ό ίδιος μέ εκείνον του Φόρστερ ή, ακόμα περισσότερο, μέ τον τρόπο του Λώρενς Ντάρρελ στο *Άλεξανδρινό Κουαρτέτο* (1957-1960). Ό Φόρστερ κατέχει τήν όπτική γωνία του ιδεολόγου πού βλέπει μέ συμπάθεια τους εξεγερμένους Ίνδους, αλλά από ένα σημείο καί πέρα παραδέχεται πώς είναι άδύνατη ή κατανόηση τής ανατολικής κουλτούρας καί του τρόπου ζωής των Ίνδων από έναν Ευρωπαίο, φορέα μιάς όρθολογικής παράδοσης σ' όλα τά επίπεδα τής συμπεριφοράς του. Γιά τούτο άλλωστε καί ό Φήλντινγκ στο *Ταξίδι στήν Ίνδία*, πού φέρει άρκετά από τά χαρακτηριστικά του ίδιου του συγγραφέα (π.χ. ή άνδρική φιλία παρουσιάζεται σάν ή πιο ολοκληρωμένη ανθρωπινή σχέση), έπιστρέφει τελικά στον δικό του κόσμο. Ό Ντάρρελ, από τήν άλλη πλευρά, μολονότι άνάφε- ρεται στήν ίδια εποχή καί στον ίδιο περίπου γεωγραφικό χώρο μέ εκείνον τής τριλογίας του Τσίρκα, χρησιμοποιεί τό πολιτικό διάστημα χρόνου σάν σκη- νικό καί επιμένει, κυρίως, στή διερεύ- νηση του έρωτικού πάθους των ήρώων του. "Όλα τά ύπόλοιπα είναι μάλλον διάκοσμος. Παρά τά φραστικά πυροτε- χνήματα πού ακούγονται στους διαλό- γους ή τους μονολόγους, οι ανθρωπίνι χαρακτήρες μοιάζουν επίπεδοι, μονο- διάστατοι, γιατί ακριβώς δέν ύπάρχουν άληθινές σχέσεις μεταξύ τους. Έτσι ό άναγνώστης έχει συχνά τήν εντύπωση ότι τά πρόσωπα αΐωροϋνται καί ότι ό έρω- τισμός τους παραμένει έγκεφαλικός. Ένα κοσμοπολίτικο δηλαδή μυθιστό- ρημα πού έλάχιστη σχέση έχει μέ τή βα-

ρύτητα των ιστορικών γεγονότων¹⁰.

Ο Σ. ΤΣΙΡΚΑΣ άπομακρύνεται άρ- κετά από τον Ντάρρελ καί νομίζω ότι πλησιάζει περισσότερο στον Φόρστερ. Άλλά κι από αυτόν τον τελευταίο είναι συγκριτικά ευτυχέστερος όταν πλάθει τους ήρωές του. Άπέναντι στίς εξαϋλω- μένες ή συμπλεγματικές γυναίκες του Φόρστερ, οι γυναίκες του Τσίρκα είναι γεμάτες ζωή, άπέναντι στίς χωρίς πάθος σχέσεις των Άγγλων στήν Ίνδία οι ήρωες του Τσίρκα, ίσως καί λόγω τής άβεβαιότητας καί διαθεσιμότητας, γί- νονται συχνά παρανάλωμα στά βαθιά καί καταλυτικά έρωτικά πάθη τους. Βλέπουμε, έτσι, πώς ύπάρχουν άρκετά κοινά στοιχεία ανάμεσα στον Φόρστερ καί τον Τσίρκα - κάτι πού ίσως όφείλε- ται στίς όμοειδείς καταστάσεις τίς όποιες άντιμετώπισαν - αλλά ύπάρχουν καί ση- μαντικές διαφορές: κυριότερη, τό πολι- τικό πρίσμα άπ' όπου ό καθένας θεω- ρούσε τή ζωή.

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΗ όμως σύμπτωση άπόψεων Τσίρκα-Φόρστερ βρίσκεται στον τρόπο κατασκευής, στήν τεχνική του μυθιστορήματος. Τό 1937 κυκλοφό- ρησαν σέ διδύλο οι διαλέξεις του Ε. Μ. Φόρστερ μέ τον γενικό τίτλο *"Οψεις του μυθιστορήματος*. Τό λιγοςέλιδο αυτό τό- μίδιο άσκησε μεγάλη επίδραση τόσο στους Βρετανούς πεζογράφους, όσο καί στους θεωρητικούς τής λογοτεχνίας, προπολεμικά αλλά καί άμέσως μεταπο- λεμικά. Άποδεχόμενος γενικά τίς σκέ- πεις του Ντ. Χ. Λώρενς, τής Β. Γούλφ, του Τζ. Τζους καί του Μ. Προύστ, γιά τήν ανάπτυξη καί διαμόρφωση του σύγ- χρονου μυθιστορήματος, ό Φόρστερ μέ αυτές τίς διαλέξεις του άσκούσε κριτική ιδίως στήν *Τέχνη του μυθιστορήματος* του Χ. Τζαΐνμς, όπως μάλιστα είχε έρμη- νευθεί ή μέθοδος του τελευταίου από τον Πέρσυ Λιούμποκ¹¹. Υποθέτω, λοιπόν, καί άξίζει νά έρευνηθεί συστηματικό- τερα αυτό τό σημείο, ότι ό Τσίρκας, ζών- τας σέ μιά χώρα υπό άγγλική κατοχή καί έχοντας μεγάλο ενδιαφέρον γιά τά προ- βλήματα τής πεζογραφικής μεθόδου, θά πρέπει νά είχε διαβάσει τό βιβλίο του Φόρστερ. Δέν μπορώ βέβαια νά ύποθέσω τό πότε έγινε αυτό, αλλά ό ίδιος ό συγ- γραφέας σέ μιά δημόσια παρουσία του πριν ένα περίπου χρόνο είχε άναγνωρί- σει τήν όφειλή του στίς άπόψεις του Άγ- γλου μυθιστοριογράφου καί κριτικού.

Ο ΦΟΡΣΤΕΡ διακρίνει έπτά κατηγο- ρίες στή δομή του σύγχρονου μυθιστορή- ματος, κατηγορίες πού είναι άλληλένδε- τες μεταξύ τους καί πού μονάχα συνάλ- ληλα λειτουργούν. Στο *"Οψεις του μυθι- στορήματος* εξετάζει μιά μιά αυτές τίς κατηγορίες, πού έχουν ως εξής: α) *Ίστο- ρία*: όπου τίθεται τό πρόβλημα του ποιός είναι ό αφηγητής, άν χρησιμοποιείται τό πρώτο, τό δεύτερο ή τό τρίτο πρόσωπο, σέ σχέση μέ τον χρόνο τής ιστορίας. β) *Τά πρόσωπα*: όπου έρευνά τίς διαφορές

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ - ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Στό κέντρο τής Θεσσαλονίκης
ένα σύγχρονο καί καλαίσθητο βιβλι-
οπωλείο προσφέρει μιά ολοκληρω-
μένη ένημέρωση γιά τήν *Έλληνική*
καί *Ξένη βιβλιογραφία*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ - ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

"Αρτια οργανωμένες βιβλιοθήκες:
*Λογοτεχνία - Παιδαγωγική - Ψυχο-
λογία - Φιλοσοφία - Τέχνη - Ίστορία*
*- Πολιτική - Παιδικό βιβλίο καί Μορ-
φωτικό παιχνίδι - Βιβλίο τσέπης -*
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ - ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Μιά ζωντανή δραστηριότητα στή
Θεσσαλονίκη
Έκθέσεις - Λογοτεχνικά βραδυνά -
Βιβλιογραφικά δελτία - Έκδόσεις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ - ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑ 7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΛΛΟΝΤΑΪ

Ό έρωτας των
έργατριών μελισσών

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Κιάφας 3, Άθήνα, τηλ. 3639980

μορφές σχέσεων μεταξύ αφηγητή, δευτερευόντων προσώπων, της προέλευσης των προσώπων και της ψυχολογίας τους. γ) *Η πλοκή*: όπου εξετάζεται ως αφήγηση επάλληλων ή μεμονωμένων γεγονότων με κύρια έμφαση στην αιτιότητα τους. δ) *Προφητεία*: στοιχείο που συνδέεται άμεσα με το προηγούμενο και όπου ο συγγραφέας διατηρεί τον αναγνώστη σε κατάσταση αναμονής, διατηρώντας έτσι το ενδιαφέρον του και αυξάνοντάς το, δημιουργώντας του αιφνιδιασμούς. ε) *Φαντασία*: όπου ο συγγραφέας ζητά από τον αναγνώστη, σε μερικά σημεία, να έχει αυξημένη την προσοχή του. στ) και ζ) *Σχέδιο ή παράσταση και ρυθμός*: όπου ο συγγραφέας δανείζεται πλαστικά (εικαστικά) και μουσικά στοιχεία. Μέ την εξέλιξη δηλ. στο χώρο των τεχνών, ή μία τέχνη οικειώνεται όλο και περισσότερο δομικά στοιχεία της άλλης.

ΜΕ ΤΗΝ παράθεση των επτά βασικών στοιχείων που ο Φόρστερ διακρίνει στο σύγχρονο μυθιστόρημα θέλησα να δείξω πόσο συγγενικές υπήρξαν οι απόψεις του μ' εκείνες του Τσίρκα ως προς την τεχνική του μυθιστορήματος. Καί η συγγένεια γίνεται ακόμα πιο σαφής αν παραβάλλουμε συγκριτικά μερικές απ' αυτές, όχι με σκοπό να υποβάλλουμε στον αναγνώστη την ιδέα πως ο δεύτερος μιμήθηκε τον πρώτο, αλλά, αντίθετα, με σκοπό να καταδειχτεί πως ξεκινώντας οι δυο πεζογράφοι από όμοιους άρχες μυθοποιούν διαφορετικά τον ιστορικό χρόνο της αφήγησης και διαμορφώνουν ανθρώπινους χαρακτήρες που ή δράση και ή δραματικότητα τους – μέσα από κοινές συχνά ύφολογικές συνιστώσες – οδηγούν σε μορφές κάθαρσης και ειρωνικής στάσης απέναντι στον κόσμο.

οδυσσεας

Σολωνος 116 - Αθνα 145 - Τηλ. 36.19.724

● ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ

Η τελευταία οικονομική κρίση.

● ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ ΣΤΑΪΝ

Η αυτοβιογραφία της Άλις Τόκλας.

● Ε. και ΚΛ. ΓΚΟΥΤΜΑΝ

Στή μέση του κρεβατιού τό ποτάμι είναι βαθύ.

● ΤΣΕΖΑΡΕ ΠΑΒΕΖΕ

Τό φεγγάρι και οι φωτιές.

● Ε. & ΝΤ. ΦΛΑΜΑΝ-ΠΑΠΑΡΑΤΙ.

Τό παιδί-κορίτσι.

ΦΟΡΣΤΕΡ: Βάση ενός μυθιστορήματος είναι μία ιστορία. Καί ιστορία είναι ή αφήγηση γεγονότων σε μία χρονική ακολουθία (...) αν ή αφήγηση αποδεσμευθεί έντελώς από τό χρόνο δέν μπορεί νά εκφράσει τίποτα.

ΤΣΙΡΚΑΣ: Τέχνη είναι νά δείξεις ζωή, ζωντανούς ανθρώπους. Κι αφού θά τούς πάρεις από τό σημερινό περιβάλλον, κι αφού θά τό έχεις αποφασίσει νά τούς δώσεις νά κινούνται σ' όρισμένο πολιτικό διάστημα χρόνου (...)

ΦΟΡΣΤΕΡ: Οί χαρακτήρες πρέπει νά είναι ολοκληρωμένοι κι όχι επίπεδοι, ψεύτικοι και χωρίς ζωή.

ΤΣΙΡΚΑΣ: Στο σημείο αυτό της *Λέσχης*, όπου είχα συσσωρεύσει πολλά αρνητικά του 'Ανθρωπάκι, χρειάστηκε νά δάλω μερικά θετικά του, γιά νά τόν «τρογγυλέψω», όπως θά έλεγε ο Ε. Μ. Φόρστερ, νά τού δώσω και τρίτη διάσταση, νά τόν κάμω δηλαδή ζωντανό όργανισμό κι όχι χάρτινο.

ΦΟΡΣΤΕΡ: Τό μυθιστόρημα πού εκφράζει μονάχα (ήθικες) αξίες καταντά ακατάληπτο και συνεπώς δίχως αξία.

ΤΣΙΡΚΑΣ: Πάω σχεδόν, νά κάμω ήθικολογία. Όπως ήθικολογία έχει και τό *Ρύζι και άμμος* και τό *Τόσο λίγο*; Τούτη την επικίνδυνη παγίδα κανείς δέ μού τή στήνει. Μόνος μου την κατασκευάζω.

ΦΟΡΣΤΕΡ: Τό όλο πρόβλημα της μεθόδου δρίσκεται όχι στην τυποποίηση, αλλά στή δύναμη του συγγραφέα νά κάνει τόν αναγνώστη νά αποδεχτεί αυτά πού λέει.

ΤΣΙΡΚΑΣ: Η σφραγίδα του καλλιτέχνη θά τούς δώσει (στά επιμέρους στοιχεία του μυθιστορήματος) τό χαρακτήρα του φυσικού, της ζωής, όχι του μαθήματος¹².

ΙΣΩΣ μ' αυτά πού προηγήθηκαν νά έγινε κατανοητό τό πόσο επίμονα άπασχολούσε τόν Τσίρκα τό πρόβλημα της τεχνικής στή μυθιστορηματική σύνθεση¹³. Αξίζει νά σημειώσουμε και πάλι ότι ο συγγραφέας από την εποχή ακόμα πού σχεδίαζε την τριλογία των *Ακυβέρνητων Πολιτειών* είχε αποποιηθεί κάθε δογματική άποψη γύρω στην αφήγηματική μέθοδο, αυστηρές προδιαγραφές ή αισθητικές νομοτέλειες¹⁴. Άλλωστε ή διαμόρφωση και ολοκλήρωση των γραπτών του υπόκεινταν συνεχώς σε μία διαλεκτική σχέση με τή μεταβαλλόμενη πραγματικότητα της ζωής. Αυτή ή τεράστια τοιχογραφία της τριλογίας αλλά και των διηγημάτων του, αυτό τό πλήθος προσώπων πού επιμένουν νά ζούν τό καθαίνα τή δική του ζωή, σάρκα της ιστορίας και συνάμα σάρκα του δημιουργού τους, σπαράγματα πολιτισμών και προσωπικών διωμάτων, όλος αυτός ο κόσμος πού άφησε τό ίχνος του στην άγραφη και τή γραμμένη ιστορία μας, τί άλλο συνθέτουν όλ' αυτά από μία ελεγεία της αγάπης του Σ. Τσίρκα γιά τόν άνθρωπο;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Ο χαρακτηρισμός είναι δάνειο από τόν τίτλο της μελέτης του Δ. Ραυτόπουλου γιά την «Αριάγνη». Βλ. στο διδύλιο του «Οί ιδέες και τά έργα», Δίφρος, Αθήνα 1965, στίς σελ. 133-149.

2) Βλ. «Τά ήμερολόγια της τριλογίας», Κέδρος, Αθήνα 1973. «Η αλήθεια είναι πως μέ γοητεύουν οι ψυχολογικές αναλύσεις, εκείνες οι συνθετικές αυτοβιογραφίες, μέ νοσταλγικές αναδρομές στο παρελθόν, πού μπλέκονται μέ τά τωρινά γεγονότα και δίνον νά μία κατεύθυνση στο μέλλον των ήρώων». (σελ. 14).

3) Ο Σ. Τσίρκας είχε συνεργαστεί μέ τά «Νεοελληνικά Γράμματα». Στόν τόμο του 1939 βρίσκουμε τρία διηγήματα του: «Η Πανώλη στην Δέλφα», «Στό Βυθό», «Τά τριαντάφυλλα», Βλ. και Κατερίνα Πλασσαρά, «Στρατής Τσίρκας-διβιογραφία (1926-1978)». Έλληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 1979.

4) Βλ. Μαν. Χαλδατάκης, «Ουίλλιαμ Φώκνερ και απομνήσεις», περ. «Διαγώνιος», άρ. 2, 1965. Ο Μ. Χαλδατάκης σε κείμενό του γραμμένο στην Αίγυπτο δρίσκει πως ο Τσίρκας έχει μιμηθεί στην τριλογία του τό ύφος του Φώκνερ. Παραθέτει ή υποστήριξη των απόψεών του άποσπάσματα από τό μυθιστόρημα του Φώκνερ, «Η δουή και τό πάθος», και σημειώνει όμοιότητες ακόμα και στή δομή του λόγου, όπως λ.χ. ήμιτελείς φράσεις, παραγράφους χωρίς σημεία στίξης, παρεμβολές επιστολών μέσα στο κείμενο.

5) Ο Ε. Μ. Φόρστερ είχε μείνει γιά ένα διάστημα στην Αλεξάνδρεια, όπου είχε γνωρίσει προσωπικά και τόν Κάδφρι, υπήρξε δέ από τούς πρώτους υποστηρικτές και ένθερμους θαυώτες της καθαφικής ποίησης στην Άγγλία. Βλ. και τό κείμενό του στο περ. «Athenaeum» του Λονδίνου, Απρίλιος 1919. Επίσης τή συνοπτική παρουσίαση του ίδιου κειμένου στο περ. «Γράμματα» της Αλεξάνδρειας, άρ. 40, 1919.

6) Την αδυναμία κατανόησης εκ μέρους των Άγγλων την έβλεπε και ο Τσίρκας, αλλά, αντίθετα μέ τόν Φόρστερ, τά αίτια της ήταν γι' αυτόν κυρίως πολιτικά.

7) «Ένα σημαντικό μέρος του έργου μου», θά πεί άργότερα ο Τσίρκας, «είναι ένα είδος υπεράσπισης γιά τούς Αίγυπτιους αγρότες, εργάτες, τεχνίτες, μικροεμπόρους, γιά τούς άγώνες τους γιά την ανεξαρτησία και την έλευθερία, γιά τόν έθνικό τους χαρακτήρα». Τό άποσπασμα αυτό είναι παρμένο από τό κείμενο του Μιγέλ Καστίγιο-Ντιντιέ, «Στρατής Τσίρκας-άπό τίς όχθες του Νείλου», μετάφραση Ίουλίτς Ιατρίδη. Περιλαμβάνεται στο άφιέρωμα του περ. «Τομές» γιά τόν Σ. Τσίρκα, τεύχος 40/43, 1978.

8) Συζήτηση του Σ. Τσίρκα μέ την Κ. Πλασσαρά. Βλ. περ. «Τομές», δ. π. 7.

9) Αυτός ο διαρκής του Νείλου πού λαβαίνει μέρος στην επανάσταση του 1919, άγωνίζεται έναντι των Άγγλων και των πασσάδων τσιφλικιδών, προδίδεται από ένα γραικό τοκογλύφο κι εξαφανίζεται μία στιγμή πού θά τόν κρεμοϋσαν και γίνεται μία θρυλική μορφή(...) Η νοβέλα γράφτηκε μέσα σε δέκα μέρες, άμέσως ύστερα από την έθνικοποίηση της Διώρυγας του Σουέζ, μέσα στην έξαρση και την αγωνιώδη άναμονή της άντεπίθεσης από τίς Δυνάμεις πού προστάτεναν τά συμφέροντα των Εύρωπαίων Μετόχων της Διώρυγας». Βλ. δ. π. 7.

10) Gilbert Phelps, «The Novel Today», The Pelican Guide to English Literature (τόμος 7ος), στίς σελ. 492-493.

11) Βλ. Percy Lubbock, «Craft of fiction», πρώτη έκδοση 1921.

12) Τά άποσπάσματα των σκέψεων του Φόρστερ και του Τσίρκα προέρχονται αντίστοιχα από τό «Όψεις του μυθιστορήματος» και από τά «Ημερολόγια της τριλογίας». Άδηκοσίευντο, άπ' δσο έξω, παραμένει τό κείμενο πού διάβασε ο Τσίρκας στο θέατρο «Έντοπία» (Μάρτιος 1979), όπου και άνέπτυσε μεθοδικότερα από κάθε άλλη φορά τίς σκέψεις του γιά τό «εργαστήρι του μυθιοποιογράφου».

13) Βλ. και Π. Α. Ζόλνας, «Γιά τόν Στρατή Τσίρκα», περ. «Ο Πολίτης», άρ. 32, 1980.

14) Βλ. και Ντανιέλ Μ'Αλό, «Χρονικές δομές στίς Ακυβέρνητες Πολιτείες», μετάφρ. Σεραφείμ Βελέντζας, περ. «Ο πολίτης», δ. π. 13.

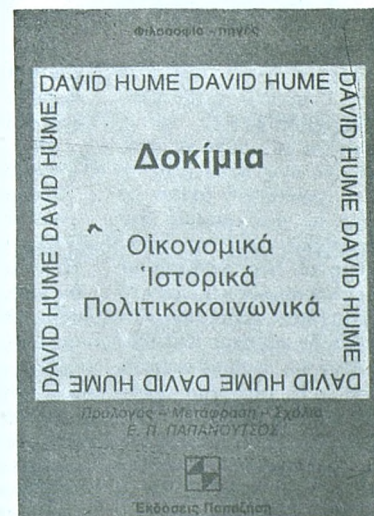
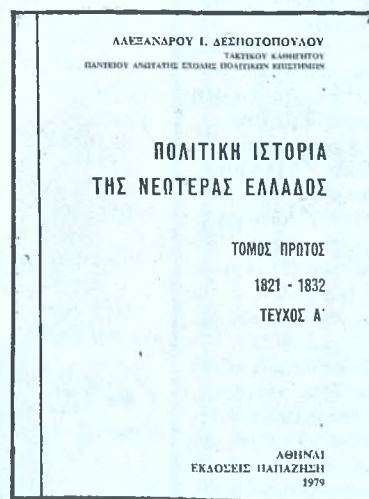
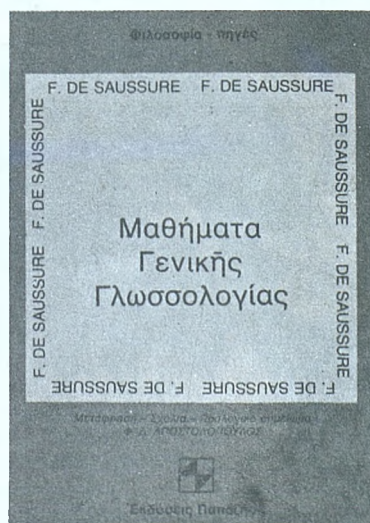
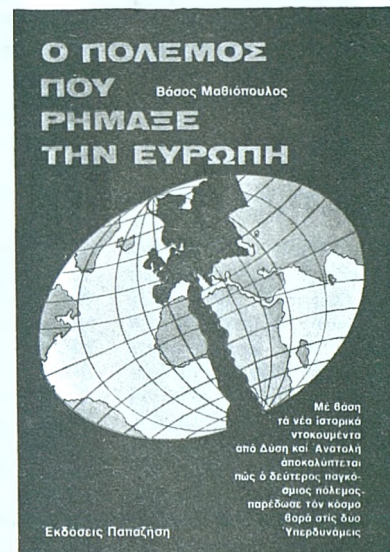
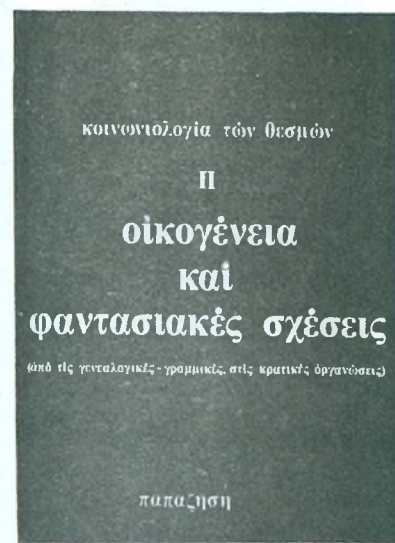
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μόλις κυκλοφόρησαν

ΞΑΝΑΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΤΑ ΕΞΑΝΤΛΗΜΕΝΑ

V. Wilcken
'Αρχαία 'Ελληνική 'Ιστορία
H. Marcuse
'Ο μοναδιάστατος άνθρωπος

Ο θάνατος του Άλέκου Λειβαδίτη

Πέθανε μετά από διαδοχικές επιπλοκές μιας αρχικά απλής αρρώστιας ο ήθοποιός Άλέκος Λειβαδίτης. Οι πληροφορίες που έχουμε λένε ότι το τραγικό τέλος του οφείλεται αποκλειστικά στο ότι συνέχισε να εργάζεται σκληρά και να εμφανιζόταν καθημερινά από τη σκηνή.

Είναι εύκολο δέβαινα – και όρισμένοι δέν έχασαν την ευκαιρία να τό κάνουν – να αναπτύξει κανείς τά γνωστά νερόδραστα καί μελοδραματικά γιά τόν ήθοποιό πού θυσιάζει την υγεία του καί τά αισθήματά του στό καθήκον πού επιβάλλει την παρουσία του πίσω από τά φώτα της ράμπας.

Τά παρασκήνια όμως του μύθου του «Γέλα Παλιάτσο» είναι πολύ πιό σκοτεινά καί στενάχωρα. Ο Άλέκος Λειβαδίτης εκρυβε την αρρώστια του καί τούς πόνους πού του προκαλούσε καί αισθανόταν υποχρεωμένος να παίζει γιατί ο εργοδότης του, του χρωστούσε ένα σοβαρό ποσό καί φοβόταν ότι θά θεωρηθεί ή αρρώστια του σάν «εκδιασμός». Τέτοιου είδους είναι οι σχέσεις εργασίας, πού έχουν διαμορφωθεί στό ελληνικό θέατρο. Μέ την άνοχη του κράτους καί μέ δεδομένη την άδιαφορία όρισμένων από τούς πνευματικούς μας ανθρώπους, πού θά μπορούσαν να παρέμβουν αποφασιστικά.

Οί μπόμπιρες

Μέ ευαισθησία παιδιού καί γνώση ενήλικου είναι γραμμένο τό πολύ έκλυτικό βιβλίο του ποιητή Γιάννη Νεγρεπόντη «Οί μπόμπιρες», πού κυκλοφόρησε άπ' τίς εκδόσεις 'Εξάντας μέ σχεδιαστή Άννας Βαφία. Άντί γιά άλλη παρουσίασή του, διαλέγουμε μία ένότητα πού εκφραστικά μορφοποιεί τό κλίμα της ζωής όλων μας καί άκαριαία μäs μεταδίδει τό πνεύμα του βιβλίου.

Τό γάλα σου, τ' αυγό σου, τό γάλα σου, τ' αυγό σου! Τό πιες τό γάλα σου; Τό 'φαγες τ' αυγό σου; Δέ ξέχασες τό γάλα σου!... Δέν ξέχασες τ' αυγό σου!... Τό γάλα σου; Τ' αυγό σου; Τό γάλα σου! Τ' αυγό σου!

Τά μηνίγγια μου πάνε να σπασουν. Θαρρώ πώς καίω όλόκληρος καί τίς φωνές των άλλων σά να τίς άκούω από μακριά καί μόνο τό «γάλα σου» «τ' αυγό σου» αυτές οι δύο φράσεις μέ διάφορους τονισμούς γεμίζουν τό κεφάλι μου, πού είναι σάν ένα μεγάλο άδειο καζάνι. Καί ξάφνου νιώθω να ψιθυρίζω: «Τό γάλα μου... Τ' αυγό μου... τό γάλα μου, τ' αυγό μου!»

Καί τότε άκούω μία φωνή μακρινή, μακρινή σάν του τελευταίου ανθρώπου σ' αυτή τη γή καί είναι της μαμάς μου, μά είναι τόσο μακρινή καί εγώ νιώθω τόσο μόνος σάν όλοι να μέ μισούν καί να μέ καταδιώκουν καί λέει ή φωνή: «Νά πού θέλει τό γάλα του

καί τ' αυγό του...» Καί τότε θέλω να φωνάξω: «Θέλω να πεθάνω! Καί σέ λίγο φτάνουν χωρίς να 'χω φωνάξει, χωρίς τίποτα να 'χω πει, ναί, σέ λίγο φτάνει ή μαμά μέ ένα δίσκο μέ τό γάλα μου καί τ' αυγό μου... Κι εγώ κλείνω τό στόμα μου, τά μάτια μου, σφίγγω τά χείλη μου καί άκούω τη φωνή της παρακαλεστή καί κλαψάρικη να λέει: «Πώς δέν τά θέλεις πού τά ζήτησες καί εγώ άμέσως έτρεξα καί τά 'φκιαξα... Πώς θές να μέ βασανίζεις... Άχ αυτό τό παιδί θά μέ πεθάνει...»

Καί καλαβαίνω μονομιάς πώς είμαι πιά καταδικασμένος, πιασμένος σ' ένα δίχτυ-φωνή γιά όλη μου τη ζωή- ένοχος! Καί τότε...

«Ναί μαμά θά πιώ τό γάλα μου ναί μαμά θά φάω τ' αυγό μου ναί μαμά θά πίνω τό γάλα μου ναί μαμά θά τρώω τ' αυγό μου»

Ναί μαμά, φταίω μαμά. Τό ξέρω πώς φταίω, μαμά. Ό,τι κι αν κάνω φταίω, μαμά, ό,τι κι αν κάνω θά φταίω, θά φταίω, θά φταίω...

Ναί, μαμά, τό βλέπω στό μάτια του μπαμπά (τό ίδιο κι αυτός, μαμά) τό βλέπω στό μάτια του (κι όταν θά γίνω σάν κι αυτόν, τό ίδιο τά μάτια μου θά λένε σά τά δικά του) ναί, μαμά, ό,τι κι αν κάνω πάντα καί πάντα καί γιά πάντα θά είμαι εγώ ό ένοχος γιά σένα γιά 'κείνη γιά 'κείνες γιά όλες του κόσμου τίς γυναίκες...

Γιατί όμως, μαμά; Γιατί;

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

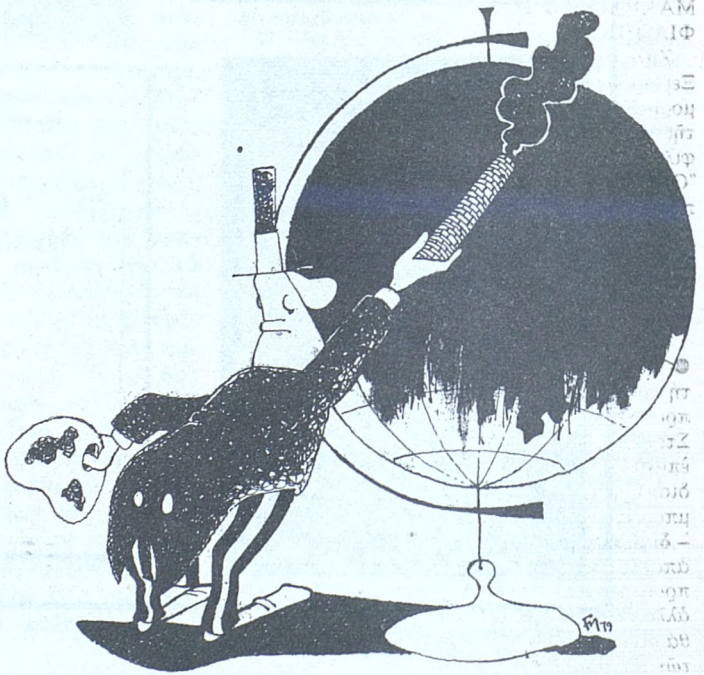
● Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου 'Αθηναίων φιλοξενείται ήδη έκθεση έργων ζωγραφικής καί σχεδίου των μαθητών του **Βαρδακείου**. Μέ την έναρξη της έκθεσης πραγματοποιήθηκε εκδήλωση μέ όμιλίες καθηγητών καί μαθητών του Λυκείου. Μετά την προσφώνηση-εισήγηση από την διευθύντρια Κ. Πανώρια Ρέλια καί την όμιλία του καθηγητή των τεχνικών κ. Κ. Μήτσου, άκολούθησαν παρεμβάσεις των μαθητών. Ίδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασαν οι προτάσεις τους γιά την καλλιτεχνική άγωγή, αλλά καί τό γενικότερο πνεύμα του σχολείου πού προωθεί τούς μαθητές στην πολιτιστική δουλειά, καθώς καί στην καλλιέργεια αυτόνομης σκέψης.

● Οι εκδόσεις 'Οδυσσεάς ξεκίνησαν μία ενδιαφέρουσα μορφωτική δραστηριότητα. Ήδη εγκαινιάστηκε ή έκθεση του αὐτοδίδακτου ΖΩΓΡΑΦΟΥ **Νίκου Κουρουνηώτη** πού θά μπορούμε να δούμε ως τίς 23 'Απριλίου στό γραφείο τους, Σόλωνος 116.

● Κυκλοφόρησε τό Νο 1, του προτύπου φυλλάδιου «**ΚΑΙΝΑΜΕΝ, λόγος, σχήματα**» των Δ. 'Αγραφιώτη καί Χ. Σπυρόπουλου μέ ένα έντυπωσιακό γύμνασμα γραφισμού της Χριστίνας Λινέρη Κορίδου.

● Έννέα χρόνια άπ' την πρώτη της παρουσίαση στή Θεσσαλονίκη, ή **'Αργυρώ Καρύμπακα-Νεγρεπόντη** εκθέτει αυτή τη φορά όχι μόνο τά γλυπτικά της έργα, αλλά καί ζωγραφικά, στην γκαλερί «Πανσέληνος». Οι εκφραστικές γλυπτικές μορφές της δουλεμένες πάνω σέ γαιόχρωμο πωρόλιθο καί σέ άσπρόπτερα του μεσαίου καί οι ζωγραφικές, με παστέλ, είναι σ' αλήθεια μία ένια δημιουργία γεμάτη τρυφερότητα καί αγάπη. Μέσα από θέματα πού έχει δουλέψει στό παρελθόν όπως: 'Η ίσορροπία, ό φυλακισμένος, ή μητέρα καί τό παιδί, ή γυναίκα, ή Α.Κ.-Ν. έφτασε στην μορφή του άγγελου πού γεννήθηκε, καθώς «κάποιες ιδέες πιασμάτων άνάερων καί αυτών από κάποια πνεύματα πού αιώρονται γύρω μας καί πού μόλις θελήσουμε να τούς δώσουμε κάποια εξήγηση, ύπόσταση, όνομα, χάνονται γιά πάντα».

● 'Η «Έταιρεία τών Φίλων του Λαού» (χωρίς προβλήματα) με πρόεδρο τόν κ. Στυλ. Κορρέ και Γραμματέα Γενικό τόν κ. Καθάρειο διαθέτει Λαϊκό Πανεπιστήμιο. Δέν θά τό ξέρατε άσφαλώς, άλλα νά πού τό μάθατε!

'Εκεί θά φωτίσει τό λαό ό πολυδιάστατος κ. Γ.

Κατξηνασασίου,
Οίκονομολόγος, Πρόεδρος
'Ενώσεως 'Επιστημόνων
Λογοτεχνών (γιατί όχι και
Χειμερινών Κολυμβητών και
Φιλοτελιστών και... ή φαντασία
μας μπορεί νά καλπάζει) μέ τό
ακόλουθο σπαρταριστό θέμα:
«'Επιπτώσεις έκ τής έκστρατείας
του Μ. 'Αλεξάνδρου είς τήν
'Ασίαν διά τήν επανάστασιν του
1821».

Και στό μέλλον ίσως: «Αί
επιπτώσεις έκ τής είσόδου του
Δουρείου 'Ιππου είς τήν πόλιν
τής Τροίας επί του
άδελφοκτόνου έμφυλίου
σπαραγμού, 1944-1949». Γιατί
όχι;

● Στο λαθρόδιο«**Νέα Θέσις**»
έπ'ισμo όργανο τών χουντικών
του ΕΝΕΚ κάποιος Χ.
Ρηγόπουλος θυμίζει τήν άρχαία
ιστορία και τόν Μεγαλέξανδρο
πού έθεσε τέρμα στόν
κατακερματισμό τών άρχαίων
πόλεων. Κι έρχεται ό περίτεχνος
ιδεολόγος στήν σημερινή
πραγματικότητα τής 'Ακρας
Δεξιās στόν «... χώρο τών
'Ελλήνων πατριωτών, τών
'Ελλήνων εθνικοφρόνων, τών
'Ελλήνων εθνικιστών» όπου «...
ή ύπάρχουσα πραγματικότητας
μάς θυμίζει τά μικρά κρατίδια τής
άρχαιότητας».

Λύση θά είναι νά εμφανιστούν
και τώρα ξανά «ΟΙ
ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΤΟΥ
ΦΙΛΙΠΠΟΥ».

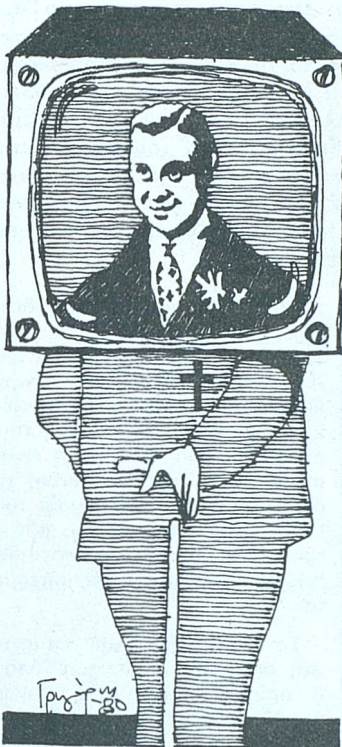
Ζητείται στρατηλάτης.
Ξεμωραμένα άπόστρατα
μορμολύκεια του στρατού και
τής πολιτικής! 'Απαστράπτοντες
φιλόδοξοι νεαροί νεοφασίστες!
'Ολοι όσοι έχετε τά άπαιτούμενα
προσόντα, προσέλθιτε!

● 'Εάν δέν έχετε κάνει ακόμα
τή διαθήκη σας, διαβάστε μέ
προσοχή ό,τι ακολουθεί. Στο
Στούντιο 3, μάς πληροφορεί μέ
έπιστολή του ό διευθυντής
διαφημιστικής εταιρείας,
μπορείτε νά διαπράξετε **VIDEO**
— διαθήκη. Αυτό δέν
απαλλάσσει από τήν ύποχρέωση
προσφυγής σέ συμβολαιογράφο,
άλλά εξασφαλίζει ότι κανείς «...
θά μείνει έντονότερα στή μνήμη
τών απογόνων του,

εξασφαλίζοντας τήν παρουσία
του ανάμεσα τους, σάν ύπαρξη
(sic) κι όχι σάν μνήμη».

'Αν λοιπόν θέλετε νά
VIDEO-δρυκολακιάσετε κι έχετε
χρήματα για πέταμα, σπεύσατε
νά πλουτίσετε τούς πονηρούς
έπιχειρηματίες. Καί ζωή σέ
λόγου σας...

● 'Η Δημοκρατική
Συσπείρωση
Μηχανολόγων-Ήλεκτρολόγων
μάς έστειλε τό **δελτίο 1**, μιά
μικρή έννημερωτική έφημερίδα
πού μόλις κυκλοφόρησε. Μέ
έκπληξη και χαρά είδαμε ένα
έντυπο πού καταφέρει νά
ξεφεύγει άπ' τόν τυπικά
συνηθισμένο χαρακτήρα
ανάλογων έντύπων. Μέ θέσεις
και προδηματισμό πόνων σέ
θέματα ευρύτερου κοινωνικού
ένδιαφέροντος, χωρίς νά
διακατέχεται άπ' τό στενά
κορπορατίστικο πνεύμα πού
κατά κανόνα διακρίνει τά
'Ενημερωτικά δελτία του είδους,
άλλά αντίθετα μέ χιούμορ,
καταφέρει νά ξεπεράσει τά
«σοβαροβανή» πλαίσια του
«έπαγγέλματος», διατηρώντας
στό άκέραιο τήν σοβαρότητα και
τήν ευθύνη του.

Μιά θετική προσπάθεια
προσέγγισης θεμάτων από
ειδικούς μέ τέτοιο τρόπο ώστε νά
είναι δυνατόν νά γίνουν
άντικείμενο συζήτησης από
όλους μας. 'Αξία και τολμηρή
άπόπειρα πού πρέπει νά
συνεχιστεί, άλλα και νά
άξιοποιηθεί και από άλλους
φορείς.

Έλληνο-Άλβανικός Σύνδεσμος

'Ελληνο-Άλβανικός Σύνδε-
σμος ιδρύθηκε στήν 'Αθήνα και
σύμφωνα μέ τήν 560/1980 άπό-
φαση του Πρωτοδικείου, όρί-
στηκε και ή προσωρινή του διοί-
κηση. Προσωρινή διεύθυνση και
τηλέφωνο του Σύνδεσμου είναι
Σοφοκλέους 5, Ε' όρ., γραφείο
2ο, τηλ. 32.18.851. Στο μεταξύ,
προσωπικότητες και παράγοντες
του τόπου χαιρετίζουν τήν
ίδρυσή του μέ τήν ακόλουθη δια-
κήρυξη:

«Συγγαίρουμε τήν πρωτοβου-
λία για τήν ίδρυση στήν πατρίδα
μας του 'Ελληνο-Άλβανικού
Συνδέσμου.

Ευχόμαστε ό 'Ελληνο-Άλβανι-
κός Σύνδεσμος νά συμβάλει στήν
δελτίωση τών σχέσεων τών δύο
γειτονικών χωρών προς όφελος
τών δύο λαών 'Ελλάδας-Άλβα-
νίας».

Τή διακήρυξη ύπογράφουν:

Γ. Κυριακαράκος Δήμαρχος Πει-
ραιώς, Π. Γκάζγκας Πρόεδρος
Δημοτ. Συμβ. 'Αθηναίων, Χρ.
Μιχαλόπουλος Δήμαρχος Δά-
φνης, Χ. Μπεχλιδανίδης Δήμαρ-
χος Νέας Σμύρνης, 'Αν. Λεντάκης
Δήμαρχος 'Υμηττού, Ντ. Βρεττός
Δήμαρχος Μενιδίου, Κ. Πόγκας
Δήμαρχος Λαυρίου, Γ. Σταμάτης
Δήμαρχος 'Ανω Λιοσίων, Γ.
Κλάδος Δήμαρχος 'Ανωγείων, Κ.
Κουρκούτης Δήμαρχος Θήβας, Ε.
Γιαννόπουλος Πρ. Δικηγ. Συλλ.
'Αθηνών, Κ. Ρεσθάνης Πρ. Δι-
κηγ. Συλλ. Πειραιώς, Ν. Παπα-
χαράλαμπος Καθηγ. Παθολο-
γίας Πανεπ. 'Αθηνών, Δ. Αύγου-
στάκης Καθηγ. Καρδιολογίας

Πανεπ. 'Αθηνών, Π. Παναγιώτου
Καθηγ. Γυναικολογίας Πανεπ.
'Αθηνών, Δ. Πάλλας Καθηγ. Βυ-
ζαντινολογίας Πανεπ. 'Αθηνών,
Ειρήνη Διλάρη Καθηγήτρια Πα-
νεπ. 'Αθηνών, Β. Γολεμάτης Έν-
τετ. 'Υψηγ. Πανεπ. 'Αθηνών,
'Αρης Πουλιανός 'Ανθρωπολό-
γος, Μελίνα Μερκούρη 'Ηθο-
ποιός, Ε. Κουλουμπής Πρ. Τ.Ε.Ε.
και τά μέλη τής Δ.Ε. του Τ.Ε.Ε.:
Δ. Κούτρας, Χρ. Μάρης, Στ.
'Ιωακείμίδης, Κ. Λιάσκας, Γρ.
Διαμαντόπουλος, Κ. Γείτονας, Δ.
Ρόκος, 'Α. Παπαδόπουλος, Ντ.
Μανιατόπουλος, Π. Συθάλης Πρ.
τής Έν. 'Ελλήνων Χημικών, Π.
Χαμακιώτης Γ.Γ. Έν. 'Ελλ. Χη-
μικών και τά μέλη τής Δ. τής
Ε.Ε.Χ.: Θ. 'Αργυρίου, Π. Παπα-
κώστας, Γ. Δουρατσάνος, Κώ-
στας Γκάρτσος Πρόεδρος του
Συλλόγου 'Αρχιτεκτόνων, 'Ορ.
Χατζηδασυλείου Πρόεδρος
Α.Ε.Μ., Θ. Παπαϊωάννου Γεν.
Γραμμ. Δήμων και Κοινοτ. 'Ελ-
λάδος Πρ. Κοινότητος Βαίων, Μ.
Μπαντουράκης Πρ. Ταξί 'Αττι-
κής «'Αλμος-ένότητα», Γ. Σίννης
'Υποδ/ντής Νοσ. Βούλας, Χ.
Τσέλος Γιατρός, Σ. Κυδέλος
Ταγ/χης έ. ά., Ε. Μονιάκης
'Αξ/κός έ. ά., Γ. Κατσιμπας
'Αξ/κός έ. ά., Χ. Κουρής Πρόε-
δρος ΙΝΚΑ, 'Αν. Καραγιάννης
Ζωγράφος, Κ. Γκιόκας Δικηγό-
ρος, 'Αρ. Κόλλιας Δικηγόρος, Λ.
Κατσιμίκας Δικηγόρος, Κ. Λού-
κος Δικηγόρος, Μ. Βάθης Δικη-
γόρος 'Αντ. Βάθης Πολ. Μηχ., Χ.
Ζωγράφος Πολ. Μηχ. Γ. Μιχα-
λόπουλος τ. 'Εκπαιδευτικός,
'Αργυρούλα Κουτήφαρη-Φραν-
τζέσκου Δήμοτ. Σύμβ. Δάφνης,
'Αθ. Φρατζέσκος 'Επαγγελμα-
τίας, Ι. Μειντάνης Πρ. Κοιν. Δο-
βρένας.

αντι

**Τό ζήτημα δέν είναι μόνο
νά διαβάσετε «ΑΝΤΙ»
άλλά νά μπορείτε ν' ανατρέχετε
σ' αυτό σταθερά.
'Αποκτήστε
τήν πλήρη σειρά τών 10 τόμων**

Στούς τόμους του ΑΝΤΙ — πανόδετους, μέ εξώφυλλα και αναλυ-
τικά περιεχόμενα θεμάτων και συνεργατών — θά βρείτε μιά
πλούσια και πολύπλευρη καταγραφή:

- τής πολιτικής και πολιτιστικής ζωής μας
- τής κατάστασης στήν 'Αριστερά
- τής έξωτερικής επικαιρότητας
- τών ιδεολογικών ρευμάτων τής έποχής μας και
- πλήθος στοιχεία πού ενδιαφέρουν όσους συμμετέχουν στά
προβλήματα του τόπου μας.

Ζητείστε τούς τόμους του ΑΝΤΙ από τά γραφεία μας:
Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601) τηλ. 732.713 και 732.819.

ΣΤΙΟΥΑΡΤ ΣΑΔΕΡΛΑΝΤ

ΝΕΥΡΙΚΟΣ ΚΛΟΝΙΣΜΟΣ

ΕΝΑ ΠΡΟΒΟΛΙΚΟ ΔΡΑΜΑ - ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΠΑΤΑΚΗΣ • ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

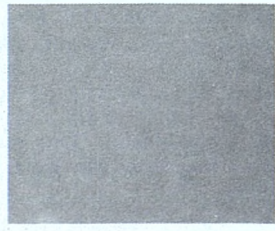
ή σύγχρονη ψυχιατρική
και ψυχολογία
επιτυχίες και κίνδυνοι
οι ελπίδες για τον άνθρωπο

• ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΖΩΗΣ

Σταυρος Πανου

ΑΝΘΡΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΑ
φιλοσοφικά μελετήματα

Εκδόσεις Σ. Πατάκη

σοσιαλισμός - άναρχία
δημοκρατία - δημοτικισμός...

Σταυρος Πανου

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Εκδόσεις Σ. Πατάκη

άνθρωπος - ύπαρξη
υπέρβαση

Εκδόσεις Πατάκη

Θεμιστοκλέους 31

ΑΘΗΝΑ Τ.Τ. 141 ΤΗΛ. 36.38.362

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ο Μπερτολούτσι για «Τό Φεγγάρι»

Η τελευταία ταινία του Μπερτολούτσι «Τό Φεγγάρι» είναι, μαζί με τό «Τές» του Πολάνσκι και τό «Αποκάλυψη τώρα» του Καππόλα (λιγότερο ίσως τό «Μανχάτταν» του Γούντνυ Άλλεν), από τίς πιο πολυσυζητημένες και αμφιλεγόμενες ταινίες της χρονιάς. Όσο κι αν ο λόγος του δημιουργού δεν υποκαθιστά τον κριτικό λόγο, μπορεί νά είναι σέ μερικές περιπτώσεις διαφωτιστικός κι ακόμα αποκαλυπτικός για τό έργο. Τά αποσπάσματα πού ακολουθούν, είναι από μία συνέντευξη του Μπερτολούτσι, πού παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον γιατί φανερώνει μέ πόση ακρίβεια αλλά και γνώση χειρίστηκε ο σκηνοθέτης τό θέμα του: τή σχέση μιας διάσημης τραγουδίστριας της όπερας μέ τό δεκαπεντάχρονο γιό της.

Η ιδέα για «Τό Φεγγάρι» μου ήρθε πριν δυό χρόνια, σέ μία επίσκεψη στον ψυχαναλυτή μου. Ξαφνικά συνειδητοποίησα πώς μιλούσα για τον πατέρα μου έφτά ή ογτώ χρόνια και πώς τώρα ήθελα νά μιλήσω για τή μητέρα μου. Η πρώτη φορά πού τή θυμάμαι - θά ήμουν δυό χρονών ίσως - ήταν καθώς καθόμουν στό καλάνι του ποδηλάτου της κι έβλεπα τό πρόσωπό της. Είμαστε στην έξοχή, κοντά στην Πάρμα, και ξαφνικά είδα τό φεγγάρι στον ουρανό. Στο μυαλό μου ή εικόνα του φεγγαριού μερδευόταν μέ τήν εικόνα της μητέρας μου. Αυτή ή εικόνα μέ σταμάτησε άπότομα. Δεν μπορούσα ούτε νά της ξεφύγω ούτε νά τήν εγκαταλείψω. Έτσι σκέφτηκα πώς ήταν ή αφετηρία για μία ταινία. Και ή ταινία ξεκίνησε από αυτή τήν εικόνα.

Η ταινία αρχίζει μέ τό παιδί πού παίρνει ένα μπισκότο και μέλι. Χύνει τό μέλι στά πόδια του. Γιαυτό στην αρχή ήθελα νά ονομάσω τήν ταινία μιελόδραμα. (MIELE είναι τό μέλι στά Ιταλικά). Η μητέρα τό γλείφει. Έπειτα παίρνει τό δικό της δάχτυλο πού είναι πασαλειμμένο μέ μέλι και τό δίνει στό παιδί. Έκείνο πού είναι σημαντικό για μένα στον πρόλογο είναι ότι παρακολουθούμε τό πέρασμα από τή συμβίωση μητέρας - παιδιού, ή όποια διαρκεί σέ όλη τή διάρκεια του θηλασμού, στή στιγμή της εξατομίκευσης, ή όποια σύμφωνα μέ τή φροϋδική θεωρία συμβαίνει όταν τό παιδί βλέπει, ή νομίζει ότι βλέπει, αυτό πού ο Φρόυντ ονόμασε πρωτογενή σκηνή: τή μητέρα και τόν πατέρα νά κάνουν έρωτα. Στο «Φεγγάρι» ή πρωτογενής σκηνή είναι του τούστ πού χορεύει ή μητέρα μέ έναν άντρα, ο όποιος δεν διακρίνεται καθαρά. Δεν ήθελα νά αναγνωρίσουμε τόν άντρα για δύο λόγους: πρώτο, γιατί δεν ήθελα νά ξέρει ο θεατής ποιος είναι ο

πατέρας του παιδιού και δεύτερο, γιατί ή πρώτη εικόνα πού έχει τό παιδί για τόν πατέρα του είναι συχνά εκείνη του ξένου, κάποιου πού σπάει τό στενό κύκλο της συμβίωσης μητέρας-παιδιού. Η σκηνή του τούστ είναι σημαντική, γιατί από εκείνη τή στιγμή αρχίζει ή διαδικασία του Οιδιπόδου. Και είναι ο μόνος τρόπος για νά καταλάβει τό παιδί πώς δεν είναι μέρος της μητέρας του.

Τόν καθρέφτη, πού υπάρχει στή βεράντα του σπιτιού όπου διαδραματίζεται αυτή ή σκηνή, τόν έβαλα γιατί ένα παραθαλάσσιο σπίτι είναι συνήθως επιπλωμένο κάπως επαρχιώτικα. Κι έπειτα σκέφτηκα πώς θά ήταν ωραίο νά βλέπεις τή θάλασσα και τή μητέρα (La mer et la mère) ν' άντανανκλώνται στον καθρέφτη. Έπίσης ήταν μία άναφορά στον Λακάν και στίς απόψεις του για τήν πρώτη άναγνώριση του παιδιού μέσ στον καθρέφτη. Δεν θέλω νά θεωρηθεί ή ταινία σάν λεξικό ψυχανάλυσης. Η ψυχανάλυση είναι ένα πιθανό κλειδί για μία έρμηνεία της ταινίας.

Τό πρώτο έρωτικό έπεισόδιο άνάμεσα στή μητέρα και στό γιό, συμβαίνει μετά τήν επίσκεψη της μητέρας στό φίλο του γιού της, ο όποιος του προμηθεύει ήρωίνη. Αρχίζει νά μπαίνει στον κόσμο του γιού της. Γυρνάει στό σπίτι μέ τό αίσθημα ότι τώρα τόν καταλαβαίνει καλύτερα. Έχει αποφασίσει νά πετάξει τή μητρική μάσκα. Βρίσκει τό γιό της στό σπίτι νά της φτιάχνει ένα ωραίο δείπνο. Τό παράδοξο είναι πώς ο γιός δηλώνει τήν ανάγκη του για θηλασμό έτοιμάζοντάς φαγητό για τή μητέρα του. Νομίζω άλλωστε πώς ή ήρωίνη έχει γίνει τό υποκατάστατο του θηλασμού πού πιά δεν έχει από τή μητέρα του. Η σκηνή πού αρχίζει σάν κωμωδία τελειώνει δραματικά. Ο γιός χρειάζεται τή δόση

του. Κι αυτή πηγαίνει στό δωμάτιό της και παίρνει τήν ήρωίνη, πού της είχε δώσει ο προμηθευτής του γιού της. Ποτέ δεν θά μπορούσε νά σκεφτεί πώς θά του έδινε ή ίδια του. Αρχίζει όμως νά τόν θηλάζει δίνοντάς του ήρωίνη. Άλλά δεν έχει σύριγγα και ούτε αυτός έχει. Έτσι ο Τζό παίρνει ένα ηφρούνη και τό καρφώνει στό χέρι του. Μία άπεγνωσμένη χειρονομία. Από τή στιγμή πού ή Κατερίνα έχει άποδεχτεί τήν ανάγκη του για ήρωίνη και δεν μπορεί νά του τή δώσει, δεν της μένει παρά νά τόν πάρει στήν άγκαλιά της και νά τόν «δουλάξει». (Και οι δύο είναι ντυμένοι). Έπειτα αυτός παίρνει τό χέρι της και αυτή τό άποδέχεται: αρχίζει νά του τρώει τά γεννητικά του όργανα πάνω απ' τά ρούχα. Είναι ή έσχατη μητρική χειρονομία. Έπειτα τόν σκεπάζει, σβήνει τά κεριά στό τραπέζι και φεύγει. Σ' αυτό τό σημείο τήν βλέπω σάν ήρωίδα του Μιζογκούτσι.

Ο πατέρας του Τζό δεν είναι ενήλικος. Είναι ένας άντρας πού ζει μέ τή μητέρα του. Ο Τζό θά τόν βρει στή Ρώμη νά διδάσκει σ' ένα σχολείο. Είναι παράξενο νά βλέπεις κάποιον πού έχει έγκαταλείψει τό δικό του γιό νά είναι τριγυρισμένος από παιδιά...

Στό τέλος ο γιός βρίσκει τήν ταυτότητά του. Δεν υπάρχει περίπτωση νά πάει νά ζήσει μέ τόν πατέρα του και οι γονείς του δεν πρόκειται νά ζήσουν μαζί, γιατί ο πατέρας του είναι πάντα έρωτευμένος μέ τή δική του μητέρα. Τά τελευταία λόγια της όπερας πού τραγουδάει ή Κατερίνα είναι El Muore, δηλαδή αυτός πεθαίνει. Αυτός πού πεθαίνει είναι ο Τζό. Ηθέλα νά πω αυτό τό προφανές: κάθε άντρας είναι έρωτευμένος μέ τή μητέρα του. Κι ακόμα πώς ο Τζό ενηλικιώθηκε τώρα. Τό άγόρι πέθανε. Ο ενήλικος τό σκότωσε. Ο Τζό πρέπει νά πεθάνει για νά ζήσει.

Μ' άρέσει νά παίζω μέ τίς αντιθέσεις. Η ζωή δεν είναι συμπαγής. Πρέπει νά υπάρχει συνοχή στή δομή μιας ταινίας, ενός μυθιστορήματος ή ενός θεατρικού έργου. Πρέπει ν' άποφεύγει όμως κανείς τή συνοχή αν πρόκειται νά σκιαγραφήσει τίς αντιφάσεις πού βρισκόμαστε στή ζωή.

Συνήθιζα πάντα νά δίνω τό «κλειδί» για τήν κατανόηση των ταινιών μου από τήν αρχή. Έδώ συμβαίνει τό αντίθετο. Θαρρώ πώς αυτό θά πρέπει νά τό ονομάσουμε «Νέα Δραματογραφία». Νομίζω πώς «Τό Φεγγάρι» μοιάζει μέ τό «Μέ κομμένη τήν άνάσα». Τό «Μέ κομμένη τήν άνάσα» έγινε πριν είκοσι χρόνια (Θέέ μου! πριν είκοσι χρόνια!) αλλά και τά δύο έχουν τήν ίδια έλευθερία.

Μετ.: Φρίντας Λιάππα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ – ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΝΟΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣΚΗ

ΜΑΓΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

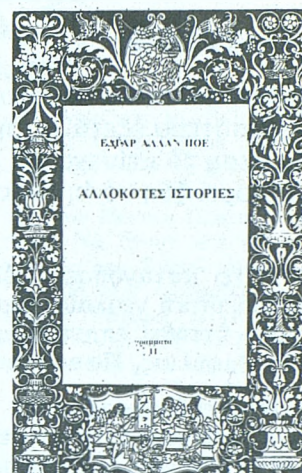
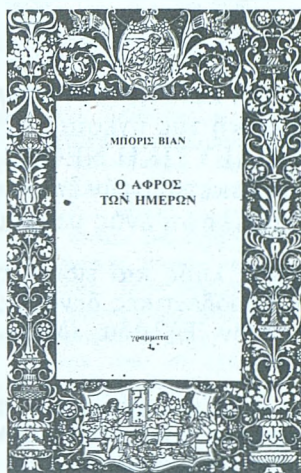
★ Βακαλό ★ Σαγιούρης
★ Παπαδόπουλος ★ Κύρου
★ Σεφίρης
★ Νέαιτες τάσεις στην πεζογραφία

Β' Έκδοση
ΝΕΦΕΛΗ

ήλιος πετρόπουλος
τό μπουρδέλο

γρομματα

- ΧΕΓΚΕΛ:
Φιλοσοφία της 'Ιστορίας
- ΟΣΚΑΡ ΛΑΓΚΕ:
Οικονομομετρία
- ΠΙΕΡ ΣΑΜΟΥΕΛ:
Οικολογία
- ΕΛΕΝΑ ΤΖΑΝΙΝΙ ΜΠΕΛΟΤΙ:
'Απ' την πλευρά των κοριτσιών
- ΜΠ. ΜΠΡΕΧΤ:
Τά όραματα της Σιμόν Μα-
σάρ
- ΙΒΑΝ ΙΛΙΤΣ:
Κοινωνία χωρίς Σχολεία
- ΕΥΓ. καί ΣΩΤ. ΣΠΑΘΑΡΗ:
'Ο Καραγκιόζης των Σπα-
θάρηδων

ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ:

- Ψειρολογία
- 'Ο Τούρκικος καφές έν
'Ελλάδι
- 'Υπόκοσμος καί καραγκιό-
ζης
- Καλιαρντά
- Ποιήματα
- Παλατινή 'Ανθολογία
- 'Ελύτης - Μόραλης - Τσα-
ρούχης
- Le Kiosque Grec
- La voiture grecque
- Cages à oiseaux en Grèce
- Album turc
- Τής φυλακής

- ΤΖΩΝ ΣΤΑΪΝΜΠΕΚ:
Ουράνιες βοσκές
- ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ:
Τό ψητοπωλείο της βασι-
λισσας Πεντώκ
- ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ:
Κολόμπα
- ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ:
'Ο αφρός των ημερών
- ΣΛΑΒΟΜΙΡ ΜΡΟΖΕΚ:
'Ο ελέφαντας
- ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ:
Δύσκολα χρόνια
- ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΟΦ:
'Η στέπα
- ΟΝΟΡΕ ΝΤΕ ΜΠΑΛΖΑΚ:
'Η ξαδέρφη Μπέτα

- ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΗΝ:
Διηγήματα Α'
- ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΗΝ:
Διηγήματα Β'
- ΕΔΓΑΡ ΑΛΑΝ ΠΟΕ:
'Αλλόκοτες ιστορίες
- ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ:
'Η γή
- ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ:
Οι πεθαμένες ψυχές
- ΠΕΤΕΡ ΜΠΙΧΣΕΛ:
'Η κυρία Μπλούμ
- ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ:
'Ο καπνός
- ΓΟΥΪΛΙΑΜ ΜΠΕΚΦΟΡΝΤ:
'Η ιστορία του χαλίφη Βα-
τέκ
- ΦΙΛΙΠ ΡΟΘ:
'Η πάθηση του Πορτνού

Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου
...δεν ανήσαν μαστιγώ
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

ΝΕΦΕΛΗ

ήλιος πετρόπουλος
έγχειρίδιον
του Καλού Κλέφτη

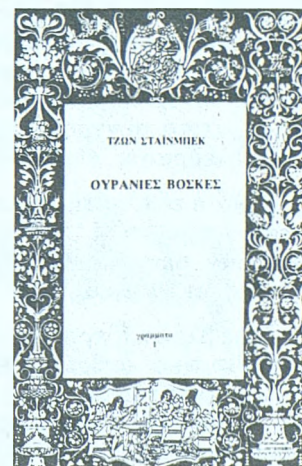

(κατεσχέθη...)

ήλιος πετρόπουλος
υπόκοσμος
καί
καραγκιόζης

γρομματα 1978

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ – ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Κεντρική Διάθεση: ΝΕΦΕΛΗ, Σόλωνος 94, τηλ. 3607744

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ἐφ' ὅσον οἱ προοδευτικές δυνάμεις δέν γίνεται νά καταλάβουν τήν ἐξουσία στό προβλεπτό μέλλον μέ ἔνοπλον ἀγῶνα.

τοῦ ΑΤΡΕΟΝ .

Ἐνῶ ἡ πολιτική, οἰκονομική καί πολιτιστική κρίση ἐντείνεται, ἡ πολιτικοποιημένη μας νεολαία ὅλο καί περισσότερο ἐξετάζει τήν τακτική τῆς ἡγεσίας τῶν προοδευτικῶν μας δυνάμεων. Μέσα σ' αὐτή τήν κατάσταση τό κείμενο «**Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ**», πού κυκλοφορεῖ ἤδη σέ 4η ἐκδοση, βρίσκεται στήν ἐπικαιρότητα. Ἀντί ἄλλης προβολῆς παρουσιάζουμε πιά κάτω περίληψη ἐνός μικροῦ μέρους αὐτοῦ τοῦ κειμένου.

1. Ἐχει κατανοήσει ὁ ἑλληνικός λαός καί εἰδικά ἡ προοδευτική νεολαία, γιατί οἱ προοδευτικές δυνάμεις ἔχουν ἡττηθεῖ ἐπανελημμένα στήν Ἑλλάδα; (Μεταξῆς, ἐμφύλιος, Παπαδόπουλος).

2. Πρέπει ἡ προοδευτική νεολαία νά μελετήσει καί νά κατανοήσει ἐπιστημονικά τί πρᾶγμα εἶναι ἡ **ΗΓΕΣΙΑ** καί ἀκόμα νά προσδιορίσει ἐπιστημονικά πῶς θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ **ΗΓΕΣΙΑ** στήν Ἑλλάδα;

3. Σήμερα τά κέντρα ἀποφάσεων τῶν κεφαλαιοκρατῶν κατασκευάζουν ἱκανά στελέχη, ὄργανα προηγμένης τεχνολογίας καί μεθόδους ἐλέγχου τῆς σκέψης τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἡγεσία τῶν προοδευτικῶν μας δυνάμεων εἶναι ἱκανή ν' ἀντιμετωπίσει αὐτά τά στελέχη, πού ἔχουν αὐτόν τόν ἐξοπλισμό καί αὐτές τίς μεθόδους; Μήπως ὁ τρόπος πού ἔμαθαν νά σκέπτονται καί νά ἐνεργοῦν τά περισσότερα στελέχη τῶν προοδευτικῶν μας δυνάμεων εἶναι ξεπερασμένους;

4. Ἐχει γίνει ἡ σωστή προετοιμασία ὥστε νά ὑπάρξουν ἀρκετά ἱκανά στελέχη νά ἀγωνιστοῦν γιά τήν ἀλλαγῇ, ἂν οἱ προοδευτικές δυνάμεις πάρουν τήν ἐξουσία, σύντομα, μέ τήν ψήφο τοῦ λαοῦ; Τί μπορεῖ νά γίνει γι' αὐτό ὅσο εἶναι ἀκόμα καιρός;

5. Θά ἔπρεπε ἡ προοδευτική νεολαία νά καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι οἱ Ἀντιστασιακοί 67-74, παρά τόν ἡρωισμό τους, εἶχαν ἀκατάλληλο ἐξοπλισμό; Ὅτι, π.χ., οἱ «μπόμπες» καί τά ἔντυπα ἦταν σύγχρονος ἐξοπλισμός γιά τούς Μπολσεβίκους, ἀλλά ὄχι γιά τούς Ἀντιστασιακοὺς 67-74; Μὲ τόν «πομπό» τοῦ Πολυτεχνείου ξεσηκώθηκε, τελικά, ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Τί θά γινόταν ἂν οἱ Ἀντιστασιακοί 67-74, χρησιμοποιοῦσαν ἓνα πραγματικά σύγχρονο τεχνολογικό μέσον, ὅπως π.χ. τήν τηλεόραση;

6. Ποιά ἡ εὐθύνη τῆς ἡγεσίας τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων γιά τό ὅτι οἱ Ἀντιστασιακοί, 67-74, δέν χρησιμοποίησαν, σέ πολλοὺς τομεῖς, σύγχρονη τεχνολογία κατά τῆς δικτατορίας;

7. Πῶς βλέπει ἡ προοδευτική νεολαία τήν ἀντίφαση: Οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι ἔμαθαν νά κατηγοροῦν τόν ἀστικό τρόπο ζωῆς, ἀλλά ἔμαθαν καί νά ζοῦν ἀστικά. Οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι παράγουν καί καταναλώνουν τά προϊόντα τῶν μονοπωλείων. Οἱ προοδευτικές ἐφημερίδες, ἐνῶ γράφουν κατά τῶν μονοπωλείων, διαφημίζουν τά προϊόντα τῶν μονοπωλείων. Καί τά προϊόντα αὐτά, στήν συντριπτική τους πλειοψηφία, εἶναι προϊόντα πού δημιουργοῦν καί συντηροῦν τίς τε-

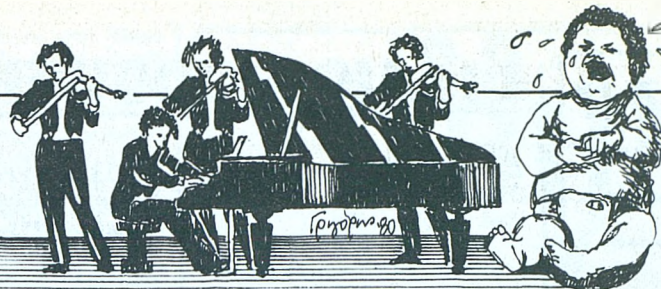
χνητές ἀνάγκες καί τήν ἀπανθρωποποίηση. Πῶς «ἀπολογοῦνται» οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι γι' αὐτή τήν κατάσταση; Λένε ὅτι τώρα δέν εἶναι δυνατόν νά κάνουν ἄλλιως, ἀλλά τά πράγματα θ' ἀλλάξουν ὅταν τό κοινωνικό μας σύστημα γίνει σοσιαλιστικό. Γεννιοῦνται ὅμως κάποια ἐρωτήματα: α. Ὅταν μέσα στό ἀστικό σύστημα οἱ προοδευτικές δυνάμεις δέν κάνουν μεθοδευμένα ἀγῶνα γιά νά ζήσουν οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι (κατά τό δυνατόν) διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι θέλει τό ἀστικό σύστημα, πῶς θά δημιουργηθοῦν προοδευτικά στελέχη, ἱκανά νά δείξουν, ὅταν ἔρθει ἡ Ἀλλαγή, ἓναν νέο τρόπο ζωῆς; β. Πῶς θά φτάσουμε σέ σοσιαλιστικό σύστημα, ὅταν οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι βοηθοῦν καί ἰδεολογικά καί οἰκονομικά τό ἀστικό σύστημα; Ὅταν π.χ., οἱ προοδευτικοὶ νέοι γίνονται στελέχη στίς ἐπιχειρήσεις τῶν μονοπωλείων πού κατηγοροῦν;

8. Βεβαίως δέν μπορούμε νά περιμένουμε νά καλυτερέψουν οἱ ἄνθρωποι πρῶτα γιά νά κάνουμε σοσιαλιστική ἀλλαγῇ. Ἄν δέν καλυτερέψει ὅμως ἓνα, ἔστω μικρό, ποσοστό ἀνθρώπων, δέν μπορούμε νά κάνουμε καμμία ἀλλαγῇ. Μήπως ἀρχικά πρέπει νά καλυτερέψουν (ν' ἀγωνιστοῦν μεθοδευμένα, μαζί μέ τ' ἄλλα, καί γιά νά ζήσουν διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι θέλει τό ἀστικό σύστημα) αὐτοὶ πού ἀποτελοῦν τό κύκλωμα τῶν προοδευτικῶν πολιτικῶν καί πολιτιστικῶν μηχανισμῶν; Τί ἔχουν νά ποῦν γι' αὐτοὺς οἱ προοδευτικοὶ νέοι;

9. Ἀς σκεφτοῦμε τό ἐξῆς: Θά ἦταν δυνατόν σήμερα, μέσα στήν ἀστική κοινωνία, οἱ **ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ** νά γίνουν, ἐπὶ πλέον, συστηματοποιημένα, **ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ**; Τό ἀστικό σύστημα, ὅπως δείχνουν τά πράγματα, κάνει πλύση ἐγκεφάλου καί στοὺς προοδευτικούς ἀνθρώπους. (Τό κοινωνικό εἶναι καθορίζει τήν συνείδηση τῶν ἀνθρώπων...). Μάρξ, «Ἡ Κριτική τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας». Ἐάν ὅμως οἱ προοδευτικοὶ πολιτικοὶ καί πολιτιστικοὶ μηχανισμοὶ γίνουν ἰσχυροὶ οἰκονομικά, μήπως, θά μπορέσουν νά βοηθήσουν τοὺς προοδευτικούς ἀνθρώπους ν' ἀντισταθοῦν στήν πλύση ἐγκεφάλου; Πῶς; Μὲ τό νά δημιουργήσουν **ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ**, οἱ προοδευτικοὶ πολιτικοὶ καί πολιτιστικοὶ μηχανισμοί, μέ τήν οἰκονομική τους δύναμη, συνθήκες γιά νέου εἶδους διασκέδαση (...), νέου εἶδους ἐπιμόρφωση (...), νέου εἶδους ἀνθρώπινες σχέσεις (...) κ.λ.π., ὥστε οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι ν' ἀποφύγουν τό καφενεῖο, τήν τηλεόραση, τήν χαρτοπαιξία (...) καί συνάμα νά προετοιμαστοῦν γιά τήν Ἀλλαγῇ. Ἀς τό μελετήσουν αὐτοὶ οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι.

«**ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ**»

ΟΙ ΠΙΟΥΡΟ-ΓΥΦΤΟΙ

του Κ. Α. Μανιάτη

Θέλω να με πιστέψετε! 'Από καιρό ψάχνω να βρω μία ευκαιρία για να γράψω ένα «σοβαρό και αντικειμενικό» κομμάτι για την ΕΡΤ. 'Αλλά δεν με αφήνουν...

Τί να πει κανείς, π.χ., για τό φρενικό Γιουροβίζιον-γιουροβίζι, όπως τό όνόμασε ή πηγαία σατιρική φλέβα του Ρωμιού. Ήταν τόση ή όργή του κόσμου, ώστε χρειάστηκε τό καλλιέλαδο και λυσικόμον προσωπικό των δημοσίων σχέσεων να κάνει υπερωρίες για να καλύψει τό χείμαρρο ύδριστικών τηλεφωνημάτων και έπιστολών, πού προκάλεσε ή έκπομπή.

'Εν άρχή ήν ό Στέας. 'Αδύνατο επί τέλους να απαλλαγούμε από αυτήν την νηπιακή άσθένεια της τηλεοπτικής παρουσίας στην 'Ελλάδα. Μετά έβγαίνει ό Τσιβιλίκας και διάβαζε από... μία κάρτα τά τραγούδια πού παρουσίαζε. 'Η έχει άσθενη μνήμη ή την κούρασε φαίνεται άποστηθίζοντας διάφορα χαριτωμένα άστεία, όπως εκείνο «... της κοιτιάς πού έγκυμονεί».

'Η άλήθεια είναι πώς από κοιλιά είδαμε άφθονη. Είδαμε μάλιστα και μπούτι και φανταστήκαμε και άλλα τινά. 'Ανοιγες τό κανάλι και γέμιζε τό σπίτι σου λαγνεία άνατολίτικη. Ούτε σά χαμαιτυπεία του 'Αφιόν Καραχισάρ δεν έχει τέτοιο πράγμα. Βλέπω ότι όσοι δεν τό είδατε μετανοιώσατε ήδη. Τί να γίνει; Χάσατε.

'Ας γυρίσουμε όμως στον Τσιβιλίκα. 'Εχει ένα ύφακι πού μου

άρέσει πολύ. Σάν να είναι κάπου μακριά και να λέει:

— Μή νομίζετε πώς μ' άρέσουν αυτά πού γίνονται. Δεν τά εγκρίνω διόλου. Τό κορμί μου είναι έδώ κι' ή ψυχή μου είναι άλλου: στό «'Ελληνικό» μέ τή Βέρα Κρούσκα για καφέ. 'Αλλά τί να κάνω πού είμαι επαγγελματίας. Καί έξ' άλλου, πρέπει να βοηθήσουμε την κατάσταση, καταλαβαίνετε... Μέ καταλαβαίνετε, έ;»

Τώρα σ' όσους δεν τό είδαν, πώς να περιγράψουμε τό άπίστευτο σκηνικό. 'Ιδίως στην έγχρωμη σ' έκανε να τριβεις τά μάτια σου. Θαλασσιά μπριμπιλωτή κουρελαρία και άφθονο χαρτί, κόκκινο της φλογός. Προφανώς ό δημιουργός είχε σκεφτεί: «'Η ιεροτελεστία αυτή της μουσικής και του έρωτισμού πρέπει να διεξαχθεί μπροστά σέ κάτι πού να θυμίζει καθολική εκκλησία. Κάτι σάν διτρώ π.χ.» Κι έγινε τό διτρώ αλλά Φλωρινιώτη και Χαραμή. Βγήκε ένα λάτσο-γούεγκ της κακιάς ώρας, μέ κάτι άσήμια άνάμεσα σ' ένα άδειο, έρημο και σιωπηλό χώρο. 'Ο σκηνοθέτης κ. Χονδρογιάννης είναι καλός γενικά. Θέλει όμως να είναι ύπάληλος της ΕΡΤ και έγινε ρεζίλι ό δύστυχος. 'Η καμήνη ή όρχήστρα και ό κ. Χαλκιαδάκης έκαναν ό,τι μπορούσαν: φόρεσαν δηλαδή τά επίσημά τους. 'Αλλά τί να παίζουν; Πώς να τό παίζουν; Πώς και τί θα μπορούσαν και θα έπρεπε να κάνουν; 'Εδώ γινόταν ό ένταφιασμός του έλαφρού τραγουδιού.

Παρήλασε μπροστά μας ένα ήμίκοσμος άπίθανος μέ κόκκινα και κίτρινα μπατζάκια ή μέ λευκά κουστούμια «καρεκλάδικα», όλοι όμως μέ έντονη προβολή του... φύλου τους. Οί γυναίκες έσειαν περιπαθώς γλυτούς άπείρου πάχους και άκαλαισθησίας. Τόση έθνική κυτταρίτιδα, πρώτη φορά είδα συγκεντρωμένη στό ίδιο μέρος.

Βγαίνουν από τό δέκτη μας, όντα παράξενα, έξωγήνια σχεδόν, μέ γυαλιτερά καλοαδωμένα μαλλιά και ύφος Λατίνου έραστή πολλών καρatiών.

Τί ήταν αυτή ή πανωλεθρία και ή προτροπάδη φυγή γλώσσας και μουσικού αίσθήματος; Αυτό τό Βατεργλό κάθε είδους καλαισθησίας; Σου έρχονταν να σωπάσεις πιά όριστικά, να μην ξαναμιλήσεις έλληνικά, να δουλώσεις τ' αυτή σου και να μην ξανακούσεις μουσική. Να τό σπάσεις τό άτιμο τό κουτί. Να τό σπάσεις!

'Εκείνοι όμως, ούτε χαμπάρι. Βλέπαμε κάτι παχιές κυρίες πού θύμιζαν την αντίδασίλισσα Παγώνα να χτυπούν παλαμάκια ένθουσιασμένες και να πηγαινοέρχονται σέ ρυθμό βλαχορόκ τά περιττά κιλά. Βλέπαμε κι έναν τετράπαχο κύριο δίπλα στον «ίππilarχο» Χαραμή να ξεκαρδίζεται στά γέλια. ('Αν ό άνθρωπος είχε χιούμορ και τό έβλεπε σέ δεύτερο βαθμό, ως μάς γράψει μία έπιστολή! Δεν θέλουμε να τον άδικήσουμε και θα μάθουν και οί άναγνώστες μας την ταυτότητά του).

Κάποτε άποσύρθηκε ή επι-

τροπή να αποφασίσει. Κι έμεις κοιτάγαμε κάτι φιλμάκια από την Ισραηλινή τηλεόραση και σκεπτόμασταν: «Τί θα αποφασίσουν τώρα; Δεν νίπτουν τάς χείρας των σάν Πόντιοι Πιλάτοι, καλύτερα. Να δγούν και να πούν: «Κυρίες και Κύριοι, δεν πάει ή 'Ελλάδα στην Γιουροβίζιον. Δεν έχουμε έλαφρά μουσική, δεν έχουμε τηλεόραση, δεν έχουμε τίποτα. Καληνύχτα σας»...

Και να φέρουμε ανθρώπους από κάπου άλλου, να μάς μάθουν να κρατάμε ένα μικρόφωνο, να κοιτάμε ένα φακό, να στήνουμε ένα σκηνικό κλπ. Να δάλλουμε κι ένα διευθυντή, πού να έχει και καμιά ιδέα στό κεφάλι του, πέρα από τό φόβο ότι θα πρέπει κάποτε να πάει σπιτάκι του και να αφήσει τη θέση σέ κάποιον ικανότερο.

Πάντως, πρός τό παρόν, είδαμε άκόμα μία φορά τόν κ. Χαραμή να διασχίζει άγέρωχα την αίθουσα, εύθυνη, καταχαρούμενος, μέ τό χέρι στην τσέπη — σήμα κατατεθέν της Νέας Δημοκρατίας, τό τελευταίο. Καί τόν παρακολούθησε ό φακός, μέχρι πού έδωσε κάτι κουτιά σέ έρασιτέχνες, πού ούτε στό «Νά ή ευκαιρία» δεν έπρεπε να είχαν εμφανιστεί. Καί είπε ό Τσιβιλίκας:

«'Ο γενικός(sic) διευθυντής τηλεοράσεως θα δώσει τό βραβείο».

Ούτε τούς τίτλους τους δηλαδή δεν ξέρουν να πούν σωστά. Πού είναι και τό μόνο πράγμα εκεί μέσα πού έχει σίγουρη και καλή άπόδοση.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΑΡΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΣΤΙΚΑ

η μυρμηγκουπολη

ή πραγματική ιστορία της μυρμηγκοφωλιάς και της μυρμηγκοκοινωνίας με τη γλώσσα του παραμυθιού σ' ένα μοναδικό πολύχρωμο βιβλίο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17 ΤΗΛ. 6448510

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σε κάθε τεύχος:

- Παρουσίαση των 30 σημαντικότερων βιβλίων του μήνα
- Συνεντεύξεις με γνωστούς συγγραφείς
- Βιβλιογραφίες για θέματα έπαιστη-μης και τέχνης
- Πορταίτα έκδοτικών οίκων και βιβλιοπωλείων
- Τά best-seller του μήνα
- Ρεπορτάζ για την κίνηση του βιβλίου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
- Περιλήψεις των διατριβών που έτοιμάζονται στις ανώτερες σχολές
- Βιβλιογραφικό δελτίο με όλες τις νέες εκδόσεις
- Κριτικογραφία του ημερήσιου και περιοδικού τύπου
- Άρθρα, σχόλια, χρονογράφημα

πολυσέλιδο — ανανεωμένο
υπεύθυνο

ΨΥΧΕΔΕΛΙΚΑ Η ΨΥΧΟΔΗΛΩΤΙΚΑ

HASHISH

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΦΡΙΝΤΑ ΛΙΑΠΠΑ

ΛΥΡΙΚΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΑΤΗΣΙΩΝ

ΗΡΙΑΝΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1980

Βιβλιο-παρουσίαση

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΟΥΒΕΛΑΚΗ
ΑΛΙΣΑΧΝΗ
Έκδ: Κάλδος, 1979

Η τελευταία ποιητική εργασία του γνωστού κι από τις προηγούμενες τέσσερις ποιητικές συλλογές του ποιητή Π.Κ. Τό βιβλίο αυτό, το οποίο διακρίνεται για την ωριμότητα του ποιητικού του λόγου και όπωσδήποτε δείχνει ότι ο ποιητής έχει κατακτήσει άτομικούς και ευρύτερους ποιητικούς χώρους, περιέχει τις ένδοτες: Άνταλλαγή, Τρία ποιητικά για τη Μαρία, Καιρικά και Παράρτημα.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ
Στή χώρα που ψήνει ο ήλιος το
ψωμί
Έκδόσεις: «Χελιδόνι»

Πρόκειται για μία ελεύθερη θεατρική διασκευή του διηγήματος του Γ. Βιζυνοπού «Τό μόνον της ζωής μου ταξίδιον». Στο έργο αυτό παρουσιάζεται το πρόβλημα των ορίων ανάμεσα στο παραμύθι και στην πραγματικότητα και βοηθιείται το παιδί για να περάσει (ωριμάζοντας) από το φανταστικό στην αληθινή ζωή.

ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
Στράτωνος Μούσα Παιδική
Μετάφραση: Γιώργου Ίωάννου
Έκδόσεις: «Κέδρος», 1979

Τό βιβλίο αυτό, όπως τονίζεται άλλωστε και εισαγωγικά, δεν είναι για παιδιά, μόνο που ο τίτλος του μπορεί να δημιουργήσει μία τέτοια εντύπωση. Αποτελείται από αρχαία παιδευτικά ποιήματα, ανθολογημένα από αρχαίους λόγιους. Μέσα στο σώμα της «Παλατινής Άνθολογίας» ή Παιδική Μούσα απαρτίζει την δωδέκατη ομάδα, τό δωδέκατο από τά δεκάξι βιβλία της Άνθολογίας. Η απόδοσή τους στη νεοελληνική από τον σημαντικό πεζογράφο μας Γιώργο Ίωάννου έχει γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται ζωντανή όλη η ομορφιά και η φρεσκάδα του αρχαίου κειμένου.

Χ. Γεωργίουπουλος

Βιβλία
Χαρτικά - Παιχνίδια

Θεμιστοκλέους 54
Αθήνα τηλ. 3615567

ΘΕΟΔ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ίστορική ανάλυση του αγροτικού
ζητήματος στην Ελλάδα
Έκδ: «Νέα Σύνορα»
Αθήνα 1979

Μνημειώδες έργο σε δύο τόμους και 880 σελίδες. Μετά από μία εμπειριστωμένη και εκτεταμένη μεθοδολογική εισαγωγή, ο συγγραφέας εξετάζει τό ρόλο της γεωργίας και τούς τρόπους παραγωγής, που διαμορφώθηκαν σ' αυτόν τον τομέα στο Βυζάντιο, επί Φραγκοκρατίας και Τουρκοκρατίας μέχρι την επανάσταση του 1821.

Όλη αυτή η ιστορική έρευνα γίνεται με αυστηρή μαρξιστική μέθοδο, χωρίς όμως δογματισμό. Ίδιαίτερη προσοχή δίνει ο συγγραφέας στις συνεταιριστικές παραδόσεις του ελληνικού λαού. Μετά ακολουθεί μία γλαφυρή έκθεση των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων που δημιούργησε τό αγροτικό ζήτημα τον καιρό της επανάστασης και στα πρώτα χρόνια ύπαρξης του νέου κράτους.

Η έρευνα των συνθηκών εκκώλαψης του καπιταλισμού στη γεωργία στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου θά συμπληρωθεί σύντομα, μάς υπόσχεται ο συγγραφέας, με μίαν έρευνα πάνω στην σύγχρονη εποχή: Τό ελπίζουμε.

PAUL VALÉRY
Ποίηση και άφηρημένη σκέψη
Η καθαρή ποίηση
Μετ: Χριστ. Λιοντάκης
Έκδόσεις: «Πλέθρον», 1980

Και τά δύο δοκίμια που συνθέτουν αυτό τό βιβλίο είναι αναμφισβήτητα τά πιο ενδιαφέροντα κείμενα στην ιστορία των γαλλικών, αλλά και των ευρωπαϊκών γραμμάτων στον 20ο αιώνα, και συγκροτούν και τά δύο τό σχεδίασμα της Ποιητικής του μεγάλου ποιητή. Άς σημειωθεί ότι τόσο ο Γιάκομπσον, όσο και ο Τοντορόφ, δανείστηκαν στην έρευνά τους γνώω από την ανάλυση των μορφών στην τέχνη τον

δρο Ποιητική από τον Βαλερύ αναγνωρίζοντας έτσι τό χρέος τους σ' αυτόν, ο οποίος σάν πρωτοπόρος του σύγχρονου στοχασμού τοποθέτησε τον έαυτό του στο μεταίχμιο της επιστήμης και της τέχνης με την έπιμονη μετριοφροσύνη του έρασιτέχνη. Η μετάφραση από τά γαλλικά είναι πραγματικά ύποδειγματική.

ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ
Εισαγωγή στην «Κοινωνία
του θεάματος»
Διεθνής Βιβλιοθήκη, 1979

Τό κείμενο αυτό αποτελεί την εισαγωγή σε μία μετάφραση της «Κοινωνίας του θεάματος» που έκανε ο Paolo Salvadori και εκδίδεται από τις εκδόσεις Nuova Vallecchi της Φλωρεντίας και είναι πολύ χρήσιμο καθώς, διαφωτίζοντας και έπεξηγώντας αρκετά σκοτεινά ή δυσεμήνευτα σημεία του έργου του οποίου αποτελεί και την εισαγωγή, βοηθάει στην άποφυγή διαφόρων παρερμηνειών ή έλθελτων.

ΠΙΤΣΑΣ ΣΩΤΗΡΑΚΟΥ
Η μικρή μας πόλη
Αθήνα 1980

Συγκινητική ήθογραφία γραμμένη με λεπτότητα και κέφι. Η ζωή στο Γύθειο μπλέκεται με την ιστορία, αρχαία και πρόσφατη, της πόλης μέσα στην αφήγηση μιας μαθητείας του Γυμνασίου. Έκτός από τό λογοτεχνικό του ενδιαφέρον «Η μικρή μας πόλη» είναι ένα συναρπαστικό άναγνωσμα για όσους είναι Μανιάτες ή ενδιαφέρονται γι' αυτήν την έξοχη και έγκαταλειμμένη περιοχή της Ελλάδας.

ΒΑΣΙΛΗ ΜΠΑΡΤΖΙΩΤΑ
Στίς φυλακές και στίς εξορίες
Έκδ: «Καστανιώτη»
Αθήνα 1978

Αυτοβιογραφική αφήγηση για την περίοδο πριν από την Άκροναυπλία, της ζωής του πολύ γνωστού στελέχους του ΚΚΕ. Τά περιστατικά που τη στηρίζουν

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

τοποθετούνται σε φυλακές και νησιά εξορίας. Τό ύφος γραφής είναι ζωηρό και τὰ ἀνέκδοτα συχνά συναρπαστικά.

Γιὰ τὴν οὐσιαστική πολιτική σημασία, δέδια, πού ἀναγκαστικά ἔχει ἓνα τέτοιο βιβλίο καὶ γιὰ τὸ ρόλο τοῦ συγγραφέα στὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἀριστερᾶς ὁ καθένας θὰ διατηρήσει τὴν ἀποψη πού ἔχει ἤδη διαμορφώσει.

ΓΙΟΧΑΝ ΜΟΣΤ

«Κεφάλαιο καὶ ἐργασία»

Ἐκδ.: «Διαχρονική», Ἀθήνα 1980

Πολύ καλὴ ἔκδοση «εὐχρηστικῆς περιλήψης» τοῦ Κεφάλαιου τοῦ Μάρξ πού εἶχε γράψει ὁ Γερμανὸς σοσιαλιστὴς Μόστ (1846-1906) στὴ φυλακή. Τὴν ἀρχικὴ ἔκδοση τὴν εἶχαν ἀναθεωρήσει καὶ ἐπεξεργαστεῖ οἱ ἴδιοι οἱ Μάρξ καὶ Ἐνγκελς καὶ σίγουρα ἔπαιξε σημαντικό ρόλο γιὰ τὴν ἐκλαίκευση τῆς μαρξιστικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας. Ἀπενθυνεται σὲ ὅσους δὲν εἶναι σὲ θέση ἢ δὲν θέλουν νὰ ξοδέψουν τὸ χρόνο καὶ τὸν κόπο πού χρειάζεται ὅπωςδῆποτε ἡ ἀνάγνωση τοῦ Κεφάλαιου καὶ τοὺς δίνει μιὰ ἀρκετὰ σφαιρικὴ συνοπτικὴ κατατόπιση. Αὐτὴ ἀκριδῶς ἡ χρησιμότητα τοῦ εἵδους τοῦ βιβλίου καθορίζει καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Σαφήνεια καὶ σύνοψη σημαίνουν συνήθως καὶ ἀπλούστευση. Τί μένει ὅμως ἀπὸ τὴν μαρξιστικὴ οἰκονομικὴ θεωρία ὅταν συρρικνωθεῖ ἡ διαλεκτικὴ διεξόδυση στὰ ἀντιφατικὰ μυστήρια τοῦ καπιταλισμοῦ πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ οὐσία τῆς;

ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΖΙΓΔΗ

Ἀτενίζοντας τὸ 1980

Δημοκρατικὲς Σοσιαλιστικὲς Ἐκδόσεις, 1980

Ὅμιλεις στὴ Βουλὴ τοῦ ἡγέτη τῆς ΕΔΗΚ γιὰ τὸν προϋπολογισμό καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ. Χρήσιμο δοῦν ἕνα ἔνδιαφέροντα γιὰ τὴν πολιτικὴ φυσιογνωμία τῆς κεντρῶας παρατάξης.

DANIEL CALVO-PLATERO

Ὁ Γλυπτικός χώρος τοῦ Γιαννούλη Χαλεπά

Μετ.: Κ. Χατζηδημόπουλου -

Ιουλ. Ράλλη - Πρόλογος: Γ. Πετρεῖ

Ἐκδ.: «Χατζηνικολῆ»

Ἀθήνα 1979

Ἡ πανεπιστημιακὴ διατριβὴ τῆς D. Calvo-Platero ἀξίζει τὸν κόπο νὰ προσεχτεῖ ἰδιαίτερα. Πρόκειται γιὰ μιὰ αὐθεντικὴ ἐργασία πού ἀπαντᾷ σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ δύσκολα προβλήματα πού θέτει τὸ ἔργο καὶ ἡ προσωπικότητα ἑνὸς μεγάλου καλλιτέχνη. Κυ-

ριαρχώντας ἀπόλυτα στὸ ὕλικο τῆς μέ εὐαισθησία ἀπέναντι στὸ ἔργο τοῦ Χαλεπά καὶ ἐξοπλισμένη μετ' αὐστηρὴ μεθοδολογία, ἡ συγγραφέας ἀνιχνεύει ψυχχαναλυτικὰ τὸ ἔργο καὶ τὸν καλλιτέχνη καὶ ὁλοκληρώνει κάποια ἀντικειμενικὰ θεμελιωμένα συμπεράσματα. Ἡ φτωχὴ βιβλιογραφία σχετικὰ μετ' ἡ νεοελληνικὴ τέχνη πλουτίζεται μετ' ἓνα ἔργο πού ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴ κατάκτηση.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΧΕΛΝΤΡΑΪΧ

Λεξικὸ τῶν δημῶδων ὀνομάτων καὶ φυτῶν τῆς Ἑλλάδος. Μὲ ἐπι-στασία καὶ συμπληρώσεις Σπυρ. Μηλιαράκη. Πρόλογος: Τ. Βουρνά - Χρ. Ν. Λαμπράκη

Ἐκδ.: «Ἀφοί Τολιδή»

Ἀθήνα 1980

Μοναδικὸ ἐπιστημονικὸ βοτανολογικὸ καὶ γλωσσικὸ θησαύρισμα, τὸ βιβλίο εἶχε πρακτικὰ ἐξαφανιστεῖ. Ἡ σημερινὴ φωτογραφικὴ ἐπανεκδόσή του ἀποτελεῖ βασικὸ δοῦν ἕνα γιὰ τοὺς μελετητές. Ἐκτός ἀπὸ τὰ λήμματα τοῦ Χελντράιχ - ὅπως τὰ εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ὁ μαθητὴς του Σπ. Μηλιαράκης - τὸ βιβλίο περιέχει τὸν ἐπεξηγηματικὸ ἐπίλογο τοῦ Σπ. Μ. καὶ τὴ «Συλλογὴ ὀνομάτων Φυτῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ» τοῦ Ἡλία Τσιτσέλη.

ΜΑΡΙΑΣ ΞΥΔΑ

Βοτσαλωτὲς αὐλὲς τῆς Χίου.

Ἐκδ.: «Α. Καραβία»

Ἀθήνα 1979

Ἡ συγγραφέας ἔχει ἀσχοληθεῖ μετ' πολλή φροντίδα μετ' ὁ θέμα τῆς. Δὲν εἶναι μόνον ἡ γνώση μετὰ ἀπὸ ἐρευνα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀντίληψή τῆς γιὰ τὴν κατασκευὴ καὶ τὴ σύνθεση τοῦ ὕλικου πού τὴν δοῦν νὰ ὁργανώσει τὴ μελέτη τῆς. Αὐτὸς ὁ τρόπος θεώρησης προχωρεῖ τὴ γνώση πέρα ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο - τοπικὰ - ἀντικείμενο.

ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΟΥΔΗ:

Γυναῖκες στὴν ἐξορία

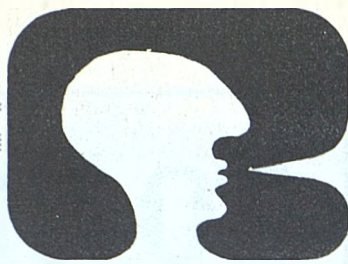
Ἐκδ.: «Κέδρος», Ἀθήνα '79

Εἶναι ἓνα ντοκουμέντο συγκλονιστικὸ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν γυναικῶν ἐξορίστων στὰ διάφορα νησιά τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐμφυλίου καὶ μετὰ. «Σ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς ἐξορίας, γράφει ἡ συγγραφέας, ἐνιωθὰ τὴν ἀνάγκη νὰ κρατῶ σημεῖωσεις ἀπ' τὴ ζωὴ μας. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ μετ' ἐπεί, γιατί ἐδλεπα πῶς αὐτὸς ὁ κόσμος τῶν γυναικῶν, πού μιὰ ἀσήμαντη μονάδα του ἀποτελοῦσα κι ἐγώ, ἔμπαινε σ' ἓνα κύκλωμα μιᾶς ζωῆς πού κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε λεπτό, ἔγραφαν ἡ καθεμιά χωριστά κι ὅλες μαζί μιὰ καινούργια σελίδα στὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας».

ΤΟ ΒΗΜΑ

**γι' αὐτόν
πού σκέφτεται
ἐλεύθερα**

● Τά περισσότερα από τὰ γράμματα πού λαβαίνουμε ἀναφέρονται στὰ προβλήματα τῆς Ἀριστερᾶς. Καί πολλά ἀπὸ αὐτὰ ἐπανερχοῦνται σέ θέματα πού ἡ ἐπιχειρηματολογία τους ἤδη ἔχει ἐξαντληθεῖ. Στὸ μεταξὺ, ἄλλα θέματα ἔχουν ἐπικαιρότητα. Ἀπὸ τὰ παλιότερα αὐτὰ γράμματα κά- νουμε πάντως μνεῖα:

Ἐνός κειμένου τοῦ Κώστα Κάρ- λου ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκης πού ἐπικαλεῖται τὴ μνήμη καί τὴ ζωὴ τοῦ Μπελογιάννη.

Τοῦ Α.Δ. πού ἀναφέρεται σέ προβλήματα τῶν ἐπαγγελματιῶν μουσικῶν καί θὰ εἶναι ἀφορμὴ γιὰ νὰ κάνουμε – μολὶς τὸ μπορέ- σουμε – μιά σχετικὴ ἐρευνα.

Ὁ Κ. Ἀντύπας ἐπανερχεται στὸ θέμα τοῦ σταλινικοῦ φαινο- μένου, ἀπαντώντας σέ γράμμα τοῦ Ε. Γερούλου (τχ. 123).

Ὁ ἀναγνώστης πού ὑπογράφει «Βαγγέλης» ὑπερασπίζεται τὸ ἈΝΤΙ ἀπὸ τὴν «ὁμοφροντία πυρῶν», ὅπως ἀναφέρει τὶς ἐπιστο- λές πού δημοσιεύσαμε στὸ τεῦχος 125.

Σέ παλιά ἐπιστολὴ τοῦ Β. Οἰ- κονομόπουλου (τχ. 128) ἀναφέ- ρονται καί τὰ γράμματα τῶν: Περικλῆ Μ. ἀπὸ τὸ Βύρωνα, τοῦ Ἀρη Καραϊσκού καί τοῦ μαθητῆ Σωτήρη Μεθενίτη. Ὅλοι μαζί θεωροῦν ὅτι «οἱ ψηφοφόροι τοῦ ΠΑΣΟΚ δὲν σκέφτονται – ἢ δὲν πρέπει – νὰ σκέφτονται ὅπως αὐ- τός».

Ὁ μαθητὴς Γ.Κ. ἀπὸ τὸν Πει- ραῖα διαμαρτύρεται γιὰ τὰ σκίτσα πού συνοδεύουν τὸ διά- λογο στὸ τεῦχος 144· ξεχνᾷ ὅμως ὅτι στίς σελίδες ἐπιτρέπεται, κά- ποτε-κάποτε, νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴ σοβαροφάνειά μας.

● «Ἐνας ἀνεξάρτητος ἀριστε- ρός» στέλνει τὸ μήνημα του ἔμμε- τρα, σημειώνοντας ὅτι «μῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια» – ἰδοὺ τὴν:

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Μά ἡ ἀλήθεια ἀντικειμενικά εἶναι σωστὴ γιὰ ὅλους· μά ὁ λαὸς ζεῖ χωριστὰ καί αὐτὸ εἶναι κακό γιὰ ὅλους.

Μά ὁ λαὸς θὰ τὸ ἀντιληφθεῖ ὅθι ἐνωθεῖ σάν θὰ ὄρει τὴν ἀλή-θεια του θὰ ἐπαναστατήσει κάποτε νὰ βρεῖ τὴ ΛΕΥΤΕΡΙΑ του.

Σ. Γ.

Ὁ Κ. Εὐαγγέλου ἐπανερχεται σέ παλιότερη ἐπιστολὴ του καί ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν ταινία «Γρανίτα ἀπὸ λεμόνι»

Ὁ Δ.Μ., μέλος τῆς ΕΚΟΝ Ρ.Φ. Ἀλεξανδρούπολης, κάνει μιά καταγγελία· ἡ ἀνανυμία δὲν ἐπι- τρέπει, πάντως, τὴ δημοσίευσή τῆς.

Ὁμάδα τῆς «ΚΚΕ – Ἀριστε- ρᾶς» ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ μᾶς ἐστειλε τὸ φυλλάδιό της ἀρ. 4 (Φλεβάρης '80).

Ὁ οἰκοδόμος συνδικαλιστῆς Γιώργος Ἀλεξᾶτος, ἀφοῦ ἀνα- φερθεῖ πρῶτα στὴν πολιτικὴ τοῦ καθημερινοῦ τύπου (μὲ παράδει- γμα ἀναφορᾶς «Τὰ Νέα») ἀσχο- λεῖται μὲ τὰ ἐπεισόδια στὴν ἐπέ- τειο τοῦ Πολυτεχνείου τὸν περα- σμένο Νοέμβριο καταγγέλοντας τὴ στάση τῆς ΚΝΕ καί τῆς ΕΣΑΚ.

● Ἀλλὰ καθυστερημένα ἀναφε- ρόμαστε καί στὸ γράμμα τοῦ Π. Πανάγου πού διαμαρτύρεται γιὰ τὴν κακὴ ὁργάνωση συναυλίας τοῦ Μαρκόπουλου, καί τὰ γράμ- ματα τῶν Γ. Λυγκούρη, τοῦ φοι- τητῆ τῆς ΑΣΟΕΕ Δ.Κ. καί τοῦ Δ. Δέλτα πού ἀναφέρονταν στὸ φε- στιβάλ νεολαίας τοῦ ΠΑΣΟΚ καί στὸ φεστιβάλ τῆς ΚΝΕ. Ἀλλὰ ἐλπίζουμε νὰ ξανασυζητήσουμε αὐτὰ τὰ πολιτιστικὰ θέματα πῶς ἔγκαιρα στὰ ἐπόμενα φεστιβάλ.

● Μὲ ἀφορμὴ παλιότερα γράμ- ματα (τχ. 135) πού ἀναφέρονταν σέ σημείωμα γιὰ τὰ Ἀλβανικά μουσικοχορευτικὰ συγκροτή- ματα, γράφουν οἱ ἀναγνώστες μας «Ρήγας ὁ Β.Η.» καί Γιάννης Γρηγορίου. Ἀλλὰ καί ὁ Ν. Καλ- μέτης ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ «σταλι- νισμό τοῦ Ἐμβέρ Χότζα» συνεχί- ζει καί ἐπεκτείνεται καί σέ ἄλλα ζητήματα.

● Γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἁλλο- τρώση ἀγανακτεῖ ὁ φοιτητὴς Δ.Π. ἀπὸ τὸ Λονδίνο:

Ἡ ἀστική μας τάξη ἦταν πάντα πούλημένη, πάντα φράγκευε. Τώρα φέρεισε κουστούμι Ντιόρ, πίνει οὐίσκι, χορεύει ντίσκο καί ναρκισσεύεται μὲ ὕφος Εὐρω- παίας πόρνης τοῦ Σόχο καί τῶν καναλιῶν τοῦ Ἀμστερνταμ. Προετοιμάζει ραγιάδες διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῆς νοοτροπίας μας ἐν

ὄψει τῆς ἐντάξεως στὴν ΕΟΚ. Θά μιλοῦν τότε φραγκολεβαντίνικα καί στὸ μεταξὺ ἔχουν πνιγεῖ σέ ξένες ἐπιγραφές καί ποταμούς κόκα κόλα.

Κύριε Διευθυντή,

Μέ τὸ περιοδικό σας δέν συμ- φωνῶ, ἀλλὰ τὸ διαβάζω πάντα· εἰμαι, δηλαδή, τακτικὴ ἀναγνώσ- τρια.

Μέ τὸ γράμμα μου αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ἀπαντήσω στίς δύο «Κ» Ντίτισες καί στὸ φοιτητὴ Ν. Ζῶτο σχετικὰ μὲ τὰ Τζίν, ΡΟΚ κλπ.

Καί ἀφοῦ συστήσει σέ ὄλους νὰ διαβάσουν καλὰ τὸν Μάρξ, τὸ Λένιν καί τὸ Μάο, καταλήγει:

Γι' αὐτὰ ὅμως προϋποθέτει πῶς θὰ τοὺς μένει χρόνος ἀπὸ τὸ «προοδευτικό» ΡΟΚ, κλπ.

«Μία «Κ» Ντίτιστα»

Η ΑΛΛΑΓΗ

● Ἀναγνώστης μας, σέ μιά ἐνωτικὴ ἐπικλήσή του, γράφει:

Ἀγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Ἀπὸ τὸ περιοδικό τῆς «Ν.Δ.» πού μοῦ στείλαν δωρεάν στὸ σπίτι μου (γιὰτὶ δῆλεπε μὲ θεω- ροῦν δικό τους, ἐπειδὴ ἐργάζομαι σέ ὕπηρεσία πού κάνει ἔργα γιὰ λογαριασμό τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης) ξεδιάλυνα τε- λείως τοὺς τελευταίους ἐνδοια- σμούς πού εἶχα γιὰ τὴν ταξικὴ τοποθέτηση τῶν κομμάτων καί τὸ πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς.

Προδικάζοντας πιθανὴ ἀποτυ- χία στίς ἐρχόμενες ἐκλογές, τὸ ὄργανο τῆς Ν.Δ. γράφει γιὰ τὴν πολιτικὴ ἐξέλιξη τοῦ κοινωνικοῦ μας συστήματος τὰ ἑξῆς:

«Ἀν ἡ Ν.Δ. δὲν κατορθώσει νὰ βγάλει αὐτοδύναμη κυβέρνηση, τὸν λόγο τότε θὰ ἔχει τὸ ΠΑ.ΣΟ.Κ. Τότε δύο τινὰ μπο- ροῦν νὰ συμβοῦν.

1. Ἀναγκαστικὴ τοῦ στήριξη στὸ ΚΚΕ πού σημαίνει κυβέρ- νηση ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ πού θὰ γίνεῖ μετὰ κυβέρνηση ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ πού θὰ γίνεῖ κυβέρνηση ΚΚΕ καί ὅλα τὰ κόμματα τὰ ὑπόλοιπα παράνομα, συμπεριλαμβανομέ- νου καί τοῦ ΠΑΣΟΚ.

2. Δημιουργία μονοκομματι- κῆς κυβέρνησης τοῦ ΠΑΣΟΚ πού σημαίνει ὅτι θὰ δυσανεχθοῦν τὰ ἀριστερά φιλο-ΚΚΕ μέλη, στελέχη καί ὁπαδοὶ τοῦ ΠΑΣΟΚ πού σημαίνει ὅτι στίς ἐπόμενες ἐκλογές ψηφίζουν ΚΚΕ, πέφτει τὸ ΠΑΣΟΚ ἀνεδαίνει τὸ ΚΚΕ καί καταρρέει ἡ ΔΗΜΟΚΡΑ- ΤΙΑ.

Αὐτὰ, μαζί μὲ χίλιες δυὸ προ- τροπές «καλόβουλες» πρὸς τὸ

ΠΑ.ΣΟ.Κ.) (δῆλετε ταξικές) γιὰ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ ΚΚΕ, ἔδειξαν καί σέ μένα, ὁπαδὸ τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀλλὰ ἀριστερό, ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχουσας τάξης εἶναι τὸ ΚΚΕ καί γενικότερα ὅλη ἡ συ- νεπὴς ἀριστερά, (πρόβλημα τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας).

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι ὅλοι μας ὅσοι ὁραματιζόμαστε μιά κοινω- νικὴ ἀλλαγὴ σέ ὄφελος τῶν ἐργα- ζομένων πρέπει νὰ συσπειρω- θοῦμε γύρω ἀπὸ τὸ ΚΚΕ πού σή- μερα χτυπιέται ἀπὸ χίλιες δυὸ μεριές καί μάλιστα ἀπὸ μᾶς τοὺς ἰδίους (συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ ἐαυτοῦ μου μέχρι πρό- τινος) γιατί ἐτσι μᾶς ἔχει κάνει ἡ συνεχὴς ἐπίμονη, προκαλυμμένη καί ἀπροκάλυπτη προπαγάνδα τῆς ἀστικής τάξης.

Μέ τοὺς καλὲς συντροφι- κούς χαιρετισμούς μου Δ. Γ.

● Οἱ καταλήψεις καί ἡ πα- ρούσα φάση τοῦ φοιτητικοῦ κιν- ῆματος εἶναι τὸ ἀντικείμενο πολλῶν γραμμάτων. Κάποια ἀπὸ αὐτὰ, ὅπως τοῦ Ἀντρέα Π. καί τοῦ Ἀντώνη Γεωργίου δὲν δημο- σιεύονται.

● Στὸ Δ. Χατζῆ ἀπευθύνονται δύο φοιτητὲς σχετικὰ μὲ κείμενό του πού δημοσιεύτηκε στὸ τχ. 141.

Ἀγαπητὴ κ. Χατζῆ, Ὁμολογοῦμε ὅτι τὸ σχετικὸ σημεῖο τοῦ ἀρθρου σας στὸ τεῦ- χος 141 τοῦ «ΑΝΤΙ» (21/12) πού ἀναφέρεται στίς καταλήψεις τῶν Πανεπιστημίων μᾶς ἐξέπληξε. Αὐτὲς οἱ ἀποστροφές περὶ σχέ- σεις τῆς φοιτητικῆς νεολαίας (ἐῖς συνολικά) μὲ τὴ δημοκρατία καί τὴν ἀλλαγὴ εἶναι ιδιαίτερα ἀνησυχητικὲς ὅταν λέγονται ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπο προοδευτικό, χω- ρὶς κανένα συμφέρον, ὁ ὁποῖος ὅμως ὁμολογεῖ ὅτι «ξέρεῖ λίγα» γιὰ τὸ φοιτητικὸ κίνημα καί «δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ μιά κουβέντα στρογγυλὴ καὶ ὀλοκληρωμένη γι' αὐτό». Καί αὐτὸ ἀκριβὲς μᾶς δημιουργεῖ τὸ ἐρώτημα: ἐπιτρέ- πεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, μ' αὐτὰ τὰ δεδομένα, νὰ εἶναι τόσο κατη- γορηματικὸς στίς κρίσεις του;

Σέ ἄστοχῃ ἐποχῇ κατηγορεῖτε κ. Χατζῆ τοὺς φοιτητὲς πῶς ἔχουν διαλυθεῖ ἀπὸ τὴν κομμα- τικὴν διαμαρτυρία καὶ δογματισμό. Καί εἶναι ἄστοχη, γιατί τοὺς τε- λευταίους αὐτοὺς μῆνες μῖα με-

γάλη μερίδα φοιτητών - πέστε τους ανεξάρτητους, αυτόνομους, άριστοτερίστεις, έδώ μεπερδεύει πολύ το πράμα - έχει καταφέρει μέσα από Γενικές Συνελεύσεις, συζητήσεις, επιτροπές, και μύ αποφεύγοντας φυσικά όρισμένα λάθη, να δώσει μία άλλη μορφή στο κίνημα, ξαφνικά φανερώσει κομματικά κέντρα και μηχανισμούς και αναγκάζοντας το άνηθικο όργανο των φοιτητών - πού στην πλειοψηφία του εξαρτάται πράγματι απ' αυτά τα κέντρα - να αναθεωρήσει την ως τότε στάση του. Καί αυτό είναι φανερό για κάθε αντικειμενικό παρατηρητή: καταλήψεις Χημικού, Φυσικού, απαγορευμένη πορεία 29/11, πρωτοποριακές εκδηλώσεις (π.χ. συζητήσεις πού δ' ΑΚΟΕ) κλπ.

Αυτή ή μερίδα - πού τείνει να γίνει πλειοψηφία στο κίνημα - άρνείται την ένότητα πού ζητάτε, άν ένότητα σημαίνει:

- Άλλεπάλληλες προειδοποιητικές στάσεις εργασίας ή έβδομαδιαίες ή μικρές συγκεντρώσεις στά Προπύλαια - και μόνο αυτές.

- Φεστιβαλικός τρόπος γορτασμού της έπετειού του Πολυτεχνείου.

- Εξάρτηση των άγώνων του φοιτητικού κινήματος από το έκαστοτε συμφέρον των μεγάλων κομμάτων (είτε αυτό είναι πορεία πρós την έξουσία, είτε φρόνιμη συμπεριφορά λόγω άνοιγματος πρós άνατολές της δεξιάς, κλπ.)

- Κάλιψη ένεργειών πού στοχεύουν στην εξαφάνιση της γνώμης κάποιων φοιτητών, όταν είναι διαφορετική από τή γνώμη του ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ μέ τακτική λάσπης, θροισών και - κυρίως - ξύλου (δλέπε τριήμερο Πολυτεχνείου, Χημείο κλπ.).

Τέτοια ένότητα είναι άδύνατο να πραγματοποιηθεί.

"Όσο για τή συμπαράσταση των λαϊκών στρωμάτων, έδώ έχετε δικιο. Ή ούσιαστική ένημέρωση του λαού για τή φοιτητικά προδλήματα είναι χρόνια παράλειψη του φοιτητικού κινήματος. Είναι όμως πολύ περίεργο αυτή την παράλειψη να μύς τή θυμίζουν άνθρωποι πού μιλάνε για κάποια «διαδικασία άγωνιστική» (χωρίς να μύς αποκαλύπτουν) περιμένοντας «έναν άκόμα έπίλογο θλιβερόν» από «νέους πού δέν τούς δίνουν πιά τίς χαρές της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου».

Υ.Γ. "Όσο για τό κλείσιμο των Πανεπιστημίων από τό κράτος, εκεί έπρεπε να άπαντήσει όμόφωνα τό φοιτητικό κίνημα - και άπάντησε: τή Πανεπιστήμια έπρεπε πάση θυσία να μείνουν άνοιχτά και ό κόσμος να συσπειρώνεται εκεί για ένημέρωση, συζήτηση, συνελεύσεις κλπ.

Μ.Μ.-Χ.Ε.

● **Δύο εργαζόμενοι φοιτητές «ψάχνουν να προσεγγίσουν τήν πραγματικότητα»:**

«Αυτή ή οικία στον τοίχο δέν άντιπροσωπεύει βέβαια τήν ιστορία μύς...».

Γ. Ρίτσος

Δεκέμβρης 79. Κατάληψη λιημίου. Κατάληψη Πολυτεχνικής Ξάνθης. Κατάληψη Γεωλογικού. Κατάληψη Φυσικού. Κατάληψη Νομικής. Κατάληψη Ίατρικής. Κατάληψη όλων των σχολών. Οί φοιτητές σέ άγωνιστική ένότητα, μά και διχασμένοι. Οί άποφάσεις τους πρόλαβαν τήν ΕΦΕΕ πού αναγκάστηκε από τή διαμορφωμένη κατάσταση ν' άκολουθήσει. Μιά έμπρακτη άμφισβήτηση του ρόλου της ΕΦΕΕ από τή μάζα των φοιτητών. Οί «θιγμένοι» ώρύονται: «Χτυπάνε τή όργανα του κινήματος...».

«Λένε: Δέν αλλάζει κανείς τ' άλογα

στή μέση του ποταμού
Καλά. ΜΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΠΝΙΓΗ-
ΚΑΝ» (Μπίρμαν).

"Ας δούμε όμως τή πράγματα από τήν άρχή.

"Αν περάσει κανείς από τό πανεπιστήμιο και παραμείνει για λίγη ώρα στά ταμπλό πού υπάρχουν, και σταματήσει στά «πηγάδια» - άσχετα από τό ότι «στρέψαν σοφίας» - θά σχηματίσει μία σαφή εικόνα για τήν κατάσταση πού επικρατεί εκεί μέσα και για τίς σχέσεις πού ένυπάρχουν σέ κρυφές ή φανερές όμολογίες. "Ο φοιτητικός χώρος και ό φοιτητόκοσμος περνάει τή μεγαλύτερη κρίση του. Παραβλέπουμε τό μικροαστικό δόλεμα των τελειοφοίτων και στεκόμαστε για λίγο σ' αυτός πού άποτελούν τό κυρίως φοιτητικό σώμα. Άλλωστε, αυτοί άποτελούν ένα άκόμα σημείο τομής κυβερνητικής και άντιπολιτευτικής πολιτικής.

Αυτό πού και ό πλέον άδαής μπορεί να παρατηρήσει σήμερα είναι μία - άς τήν ονομάσουμε έτσι - «Προσήλιση σέ δογματικές έπιλογές».

Και τούτο μεταφράζεται:

Α) Οί δυνάμεις πλειοψηφίας της ΕΦΕΕ πού πάντα εφαρμόζουν άπαρέγκλιτες κομματικές γραμμές για όλα τή ζητήματα, έστω και άν είναι ένάντιες - οί γραμμές αυτές - στίς διαθέσεις των φοιτητών, μά και στίς υπάρχουσες συνθήκες. Καί πέρα από τίς μικροαντιθέσεις των παρατάξεων, έδώ κατατάσσονται όλες οί δυνάμεις πού όρουν στην ΕΦΕΕ (μέ εξαίρεση τήν Β' Πανελλαδική).

Β) Οί δυνάμεις εκείνες πού άκούνε στο όνομα «αυτόνομοι», «παρέες», και λογής - λογής πενταμελή γκρουπούσκουλα. Αιτές οί δυνάμεις - ή τροχιά τους φαίνεται ότι θά 'ναι βραχύβια και τό

βελινεκές τους σέ άπόσταση άναπνοής - κάνουν ό,τι κάνει και ή ΕΦΕΕ από αντίθετη σκοπιά. Δηλαδή, ενώ ή ΕΦΕΕ πάλευε για όλα τή ζητήματα μέ μία κοινοβουλευτική πραχτική και νοοτροπία, οί άλλοι παλεύουν για όλα τή ζητήματα μέ τήν προοπτική - διάβαζε όραμα - μιάς μηχανιστικής επαναφοράς εποχών πού πέρασαν.

"Όσο οί πλειοψηφούντες δέν αλλάζουν ταχτική, άλλο τόσο και οί μειοψηφούντες επιμένουν στην έπιθυμία τους.

Οί μέν από τούς δέ, φαίνονται σάν άσπρο και μαύρο. "Όμως, οί διαφορές τους είναι άσήμαντες και δευτερεύουσες: άς δούμε τή κοινή τους σημεία:

1) Κανείς τους δέν κινóρρωσε ποτέ να συσπειρώσει μεγάλες φοιτητικές μάζες στή δράση.

2) Παλεύουν άκίνδυνα σ' ένα τραπέζι: οί μέν μέ "Οδηγητές, Άγωνιστές, Θούριους, κλπ.), οί δέ μέ «ΑΜΦΙ» κι άλλα άνάλογα έντυπα.

3) Κάνουν έντυπωσιακές εμφανίσεις, οί μέν πρώτοι στην κάθε επέτειο μέ προκηρύξεις - πάντα ίδιες - και παράτες. οί δέ δεύτεροι μέ προκηρύξεις στο πρότυπο άγώνων περιοσμένων εποχών (συνήθως στο πρότυπο των άνακρινών της ΠΕΕΑ της Κροστάνδης).

4) Έχουν κοινό τεμινόμενο σημείο αναφοράς. ΝΑ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΟΥΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ: οί μέν «να διαβάσουμε, να διαβάσουμε, να διαβάσουμε», οί δέ «τί κάνετε έδώ, έξω, στην έλευθερία»!!!

5) Οί μέν, γιορτές οργανώνουν, οί δέ «πάρτυ» (ντίσκο, καμάκι κλπ.) "Όμως, από πού θ' άρχίσει ή επανάσταση, δέν μύς τό 'παν άκόμα. Ποιός ξέρει, μπορεί τό Περιστέρι, ή Νέα Σμύρνη, ή Φιλαδέλφεια ή τό ύπόγειο της

άναμνήσεις για τούς προϊσταμένους τους.

7) Καί τό τελευταίο κοινό σημείο τους: τό χαρτζιλίκι από τόν μπαμπά.

Ποιά είναι ή άλήθεια όμως; Καί ποιός έχει τό δικιο;

Πρώτα - πρώτα να δούμε μία καινούρια διαμορφωμένη κατάσταση. Καί αυτή ή κατάσταση έχει τή εξής χαρακτηριστικά:

α) Τους έξόριστους των άριστερών νεολαίων. Άνθρωποι πού είδαν τήν χρεοκοπία μιάς πολιτικής και άποχώρησαν ή τούς «έξορασε» ό κομματικός μηχανισμός. Στην πλειοψηφία τους ή απέχουν άπογοητευμένοι ή περιφέρονται στίς συνελεύσεις και είναι οί μόνοι πού κρατάνε μία συνεπή στάση στα ζητήματα και έχουν μία έντονη κριτική άμφισβήτηση και όχι άνώδυνου, έπιφανειακού τύπου.

β) Οί πολιτικοποιημένοι πού δέν άνήκουν σέ καμιά «οργανωμένη πρωτοπορία». Άγωνιστές σάν τούς προηγούμενους.

γ) Έκείνοι πού είναι στίς νεολαίες και παλεύουν τό συντηρητισμό τους: οί άδριανοί «έξόριστοι».

δ) Έκείνοι πού συγκροτούν «ομάδες πρωτοβουλίας» κλπ., όχι από τάσεις «φραγκαλά», μά από άγωνιστική διάθεση.

Αυτές οί κατηγορίες είναι και εκείνες πού 'ναι άποτελέσουν τήν καινούρια βάση του φ.κ. Γιατί τό φ.κ. δέν όρισόταν σέ κρίση, αλλά άπλως δέν ύπληρχε. Καί τούτο επειδή στα πρώτα του θέματα έφτιαξε ένα Διευθυντήριο πού άποκόπηκε από τή φοιτητική μάζα και θεωρήθηκε ιερό και άπαράδιστο. Ή μάζα έμεινε άδρανής και παραγκωνισμένη. Τεμαχισμένη σέ ποσοστό «21% δικό μύς», «13% δικό σας» κλπ. Τώρα όμως, μέ τή προβλήματα

ΟΙ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Νομικής να κάνει τήν άρχή.

6) Οί μέν είναι οί Θεματοφύλακες του φ.κ., οί δέ ή καινούρια δυνάμει του. Έτσι λένε, και θέλουν. Μά ή άλήθεια ποιά είναι; και ποιός μπορεί να τήν «ξεράσει» μέ μία φράση;

"Ο καθένας ό,τι δηλώσει είναι ή έτοι θέλει να πιστεύει.

«Και μία μεγαλουσιάννα, άφραγη λάμια να 'τανε λέει, κάθε φορά, παρθένα...» (Βάρναλης)

Έκείνο πού ξέρουμε είναι ότι όλοι τους απέχουν πολύ απ' ατήν. Οί πρώτοι έτσι θά λένε και θά θγάζουν δουλεντές και οί δεύτεροι θά γίνονται «οί μετανοωμένοι άσωτοι» πού θά λυτρώνονται σέ μία θεοσύλα του κρατικού μηχανισμού και θά 'χουν και

δξύμένα πιό έπακρο στο φοιτητικό και στο λαϊκό χώρο ή μάζα άρχισε να διεκδικεί ξανά τό δικαιοσύνη για τήν παρουσία της. Γιατί, βέβαια, δέν είναι οί «αυτόνομοι» ή οί μοσχοί πού δίνουν καινούρια προοπτική και παίρνουν άγωνιστικές αποφάσεις στίς σχολές, μά είναι οί άποχωρησάντες και οί διαγραφμένοι των άριστερών νεολαίων. Αυτοί παλεύουν τώρα. Αυτοί ψηφίζουν καταλήψεις σέ σχολές πού μέχρι χτές μία μόνο παράταξη πέραγε τήν πολιτική της και σήμερα Π.Σ.Κ. και ΠΑΣΠ και Δ.Α. μειοψηφούν στίς Γ.Σ. των σχολών. Τό συμπέρασμα δέν χρειάζεται διατύπωση. Ή χρεοκοπία τους δέν είναι καθόδουλη πολεμική, μά άλήθεια άποδειγμένη στην πράξη

καί στην απουσία τους από κάθε αγώνα.

Η ιστορία όμως δεν τέλειωσε εδώ. ΕΔΩ ΑΡΧΙΖΕΙ. Καί το πρόβλημα δεν είναι αν θ' αλλάξουν πολιτική. Δικό τους θέμα, καί εδώ πού τά λέμε άπίθανο. Έχουν έξουσία αύριο, έχουν γραφεία γιά χτίσιμο, έχουν πολλά...

Έκείνο πού έχει σημασία είναι τό ΠΩΣ ή αγωνιστική συσπείρωση πού γεννήθηκε θά 'χει τί συνέχειά της. ΠΩΣ δέν θά μείνει στά μισά του δρόμου. ΠΩΣ θά φτιάξει τήν καινούρια πολιτική της διάσταση καί σύνθεση μέσα από ένα αγωνιστικό οργανωτικό σχήμα μέ λαϊκοδημοκρατικές αρχές. Νά μήν καπελωθεί από άρχηγούς, παρατάξεις, ήγετικές φυσιολογίες. Νά μή μείνει στάσιμη σέ μία καί μόνο μορφή αγώνα. ΝΑ ΕΠΕΚΤΑΘΕΙ. ΝΑ ΕΠΕΚΤΑΘΕΙ. ΝΑ ΑΠΛΩΘΕΙ ΚΑΙ Σ' ΑΛΛΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ καί νά θυμίσει ότι δέν υπάρχει μόνο ό ν. 815, μά καί ό ν. 330, ό «τρομοκρατικός» κτλ. Νά γίνει ή αρχή καινούριας πάλης όχι σέ φοιτητικό επίπεδο, μά σέ λαϊκό. Νά φτιάξει τά συμβούλιά της, νά 'ρθει σ' έπαφή μέ τούς εργάτες, νά βρεί τό νόημά της σέ μία ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΣ ΟΥΡΛΙΑΖΟΥΝ ΜΕΡΙΚΟΙ. Η ΝΕΑ πραγματικότητα, θά 'χει όρίσει τούς κανόνες της μέσα από τή συμμετοχή των αγωνιζομένων μαζών.

Καπερνάρος Τάσος
Κωνής Δημήτρης
εργαζόμενοι φοιτητές - Αθήνα

Στό γράμμα του Σ. Βλάχου (τχ.145) άπαντούν τρείς αναγνώστες. 'Ο φοιτητής Κ.Ν. από τήν Θεσσαλονίκη, ό Σ. Χανδρής καί ό Μ. Βαλιαντός. 'Ο Κ. Ν. γράφει πώς «ήρθε ή ώρα πού έγινε φανερός ό ρόλος της «ΚΝΕ» στους φοιτητές, δικαιώνοντας τά όσα από τό '74 διακήρυτε ή ΑΑ-ΣΠΕ».

● 'Ο Σ. Χανδρής γράφει:

Τί μπορεί νά προσφέρει (Σ.Σ. σάν αυτή του Σ. Βλάχου) στό λαϊκό κίνημα, μία αντίληψη πού θέλει τά προοδευτικά / άριστερά κόμματα νά χορεύουν στό ίδιο ταψί μέ τήν Ν.Δ., παίζοντας απόλυτα νομιμόφρονα τό κοινοβουλευτικό παιχνίδι; Μία αντίληψη, πού άπορεί γιατί καί πώς οι φοιτητικές μάζες δέν αναγνωρίζουν στην Ν.Δ. τό δικαίωμα νά «ρυθμίσει» καί νά «λύσει» τά φοιτητικά προβλήματα; 'Όλη ή χορωδία πού πολέμησε λυσσαλέα καί μίσησε τό κίνημα των καταλήψεων καί της άμφισβήτησης των κυρίαρχων δομών, ένα πράγμα φοβάται θανάσιμα: μήν τύχει καί τό σύνθημα «ό αγώνας στά χέρια των φοιτητών» ξεφύγει από τά πανεπιστημιακά πλαίσια καί γίνει «ό αγώνας στά χέρια των μαζών». Αύτός είναι ό θανάσιμος φόβος των έμπορών της «άλλαγής». Καί αν ή ΠΑΣΠ/ΠΑΣΟΚ έκφρασε τό φόβο της πιά συνετά καί συγκερατμένα, ή ΚΝΕ/ΚΚΕ πέρασε στην άμεση εφαρμογή της σταλινικής διδασκαλίας: μία είναι ή επαναστατική άλήθεια, (δλέπε καί τό «ένα είναι τό κόμμα»), αυτή πού κατέχουμε έμεις! 'Αφού λοιπόν είναι μία καί απόλυτη, οι διαφωνούντες δέν μπορεί παρά ή χαφιέδες νά είναι ή τυχοδιώκτες ή «άναρχοφασίστες». Πάνω τους λοιπόν! Είναι «ταξικό καθήκον».

(...) Δέν υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος από τό νά πεισθεί ό εργαζόμενος άνθρωπος ότι δέν μπορεί νά υπάξει ριζικά διαφορετική ή άνταρτική λύση από αυτήν πού προσφέρει τό καπιταλιστικό σύστημα. Αύτή τήν αντιδραστική θέση προσπαθούν έμμεσα νά ύποδείξουν / άποδείξουν οι καθοδηγήσεις των ρεφορμιστικών κομμάτων. 'Αμεση καί έπιτακτική όσο ποτέ είναι ή άνάγκη συσπείρωσης καί συνεργασίας των αντιρεφορμιστικών επαναστατικών δυνάμεων.

Μέ εκτίμηση
Σ. Χανδρής

● 'Ο Μ. Βαλιαντός, άφού αναφέρεται σέ διάφορα σημεία

της επιχειρηματολογίας του Σ. Βλάχου, καταλήγει:

Μήπως μπορεί νά μάς πει ό κ. Β., τί σοί αντιμετώπιση είχε ή πλατιά λαϊκή μάζα άπ' τά κόμματα στίς μεγάλες της κινητοποιήσεις στίς 23 'Ιούλη του 75 ή στίς 25 Μάη 76; Προβοκατόρισα ήταν κ. Β., προβοκατόρισα. 'Ετσι τήν ειλαν τά κόμματα σας κ. Β., γιατί - λέει - εισχώρησαν εντός της γνωστά φασιστικά στοιχεία καί τήν εξέτρεψαν - λέει - άπ' τούς σκοπούς της... 'Όπως προβοκατόρες του Ρουφγάλη ήταν αυτοί πού έκαναν τό Πολυτεχνείο, σύμφωνα μέ τήν εκτίμηση της ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗΣ Νο 8 του Φλεβάριου του 74.

Καί μέ τήν ευκαιρία της αναφοράς μου στό Πολυτεχνείο, κάποιον λέτε στό γράμμα σας ότι «ή Δαμανάκη όταν μίλαγε στον πομπό του Πολυτεχνείου, εξέφραζε έναν δλόκληρο λαό». Σύμφωνα.

Έξέφραζε έναν δλόκληρο λαό τότε, ή τωρινή βουλευτίνα του ΚΚΕ. 'Ο Παπαρήστου, όμως, ό άλλος εκφωνητής του Πολυτεχνείου, τί εξέφραζε; Μήπως δέν εξέφραζε έναν δλόκληρο λαό τότε, επειδή σήμερα δέν είναι σέ κανένα κόμμα; Ερώτηση...

Όσο γιά τίς σφαλιάρες της ΚΝΕ., πού άργησαν νά πέσουν μάλιστα, καί πού τήν ενεργεία της τήν χαρακτηρίζει έλλειψη φαντασίας, άπ' τή μεριά του ΚΚΕ, σύμφωνα μέ τήν εκτίμησή σας, έχω νά σας πώ ότι οι σφαλιάρες (γιά τήν άκρίβεια.έπίθεση) πέσανε, γιατί τό ΚΚΕ ελδε στό Χμείο τόν έχθρό του.

Τή φαντασία, δηλαδή, πού είχε γίνει έξουσία καί πού έγραφε στά ήβικά της ένδότερα όλες τίς κομματικές παρλαπίπες.

Μιχάλης Βαλιαντός

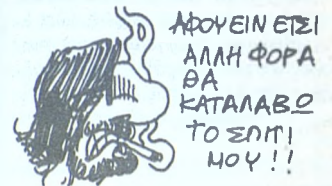
● 21 επώνυμοι φοιτητές της Φιλοσοφικής του Α.Π.Θ. ύπογράφουν τήν καταγγελία πού δημοσιεύουμε καί αναφέρεται σέ επισόδεια στή Γ.Σ. της Σχολής στίς 4,5 καί 6/12/79:

Τήν πρώτη μέρα της συνέλευσης ό συνάδελφος Ρεπανάς, μέλος της Κ.Ν.Ε., αντιπρόσωπος του Δ' Νεοελληνικού, χτύπησε 4 φορές τή συνάδελφισσα Καίτη Μαλτέζου. Τό μεσημέρι της 5/12/79, ή Κνίτισσα Είρήνη Κυρανού άπέιλησε καί έθρισε τή συνάδελφισσα Τζένη Φωτιάδου. 'Η πρόταση γιά μομφή καταψηφίστηκε μέ 211 κατά - 206 υπέρ. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ή Κ.Ν.Ε. - Π.Σ.Κ., υπεράσπισε καί κάλυψε τόσο τό Ρεπανά, όσο καί τήν Κυρανού, πράγμα πού σημαίνει ότι ή ΚΝΕ - ΠΣΚ άποδέχεται πιά τό ξύλο καί τίς άπειλές σάν μέσα πειθούς.

Τήν ίδια μέρα, μέσα στή συνέλευση, Κνίτης της Γεωπονικής άπέιλησε νά δείρει τό συνάδελφο Ν. Φράγκο καί άργότερα τό συνάδελφο Μ. Μαργαγιούλη. 'Ο εκλεκτός συνάδελφος Κνίτης άναγκάστηκε νά φύγει άποδοκιμαζόμενος από τή Γ.Σ. Άπό άμως από τήν άνοχή του προέδρου της Γ.Σ. Χάρη Μελετιάδη (άλλος εκλεκτός Κνίτης) γύρισε καί παρακολούθησε μέχρι τό τέλος τή Γ.Σ. της Τετάρτης 5/12/79.

Πιστεύοντας ότι αυτή ή άπαράδεκτη τακτική της ΚΝΕ - ΠΣΚ πρέπει νά γίνει ευρύτερα γνωστή, ή καταγγελία αυτή θά σταλεί στον τύπο γιά δημοσίευση.

'Ακολουθούν οι ύπογραφές

● «Στόν ξενοδοχούπάλληλο» του τχ. 142 άπενθύνεται ό φοιτητής Χ. Μαυρίδης:

Α. Βάξεις στό ίδιο καζάνι όλους τούς μή Κνίτες, άκόμα καί «τά Πασόκια» καί λές ότι: «Πα' όλο όμως ότι όλοι αυτοί κατεβαίνουν μέ μία πρόταση στίς συνελεύσεις, ή πρόταση της ΚΝΕ ύπερψηφίζεται».

Ψέμα 1: 'Η ΠΑΣΠ ποτέ δέν κατέδωκε στίς συνελεύσεις μαζί

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΕΚΠΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

... Ο ΚΥΡΙΟΣ ΝΕΟΚΛΗΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΠΡΑΥΑΜΙ
ΜΑΙ ΕΙΠΕ...

ΕΙΝΑΣΤΕ ΑΝΟΙΧΤΑ 8:30 → 1:30
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 152 ΤΗΛ. 6440945

με τούς άλλους, τουλάχιστον στις συνελεύσεις με θέμα τό ν. 815. 'Ισα-ίσα ΚΝΕ - ΠΑΣΠ κατεβαίνουν μαζί σάν τούς Χιώτες.

Ψέμα 2: 'Η πρόταση της ΚΝΕ υπερψηφίζεται μόνο στά Κνίτικα κεφάλια. Στήν Θεσσαλονίκη, επί συνόλου 21 συλλόγων του Α.Π.Θ., στις συνελεύσεις για τό θέμα της άποχής από τήν Γ' περίοδο χωρίς πρωτοετείς, υπερψηφίσαν τήν πρόταση της ΚΝΕ μόνο τρεις σύλλογοι, τήν πρόταση της ΠΑΣΠ ένας σύλλογος καί 17 σύλλογοι τήν πρόταση της «έ-όττης των έτερόκλητων στοιχείων» (sic) ή «περιθωρίου» κατ' άλλους.

Β. Λές ότι θεοί καί δαίμονες χτυπάν τό ΚΚΕ, μαζί καί ή κυβέρνηση μέ τά μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά τό ΚΚΕ θράχος, «ή επιρροή του ΚΚ άγκαλιάζει πιά πολύ κόσμο».

Σού υπενθυμίζω ότι μετά τά γεγονότα στό Χημείο της 'Αθήνας τά ξημερώματα της 17-12, όταν «κάποιοι» μλήκαν στό Χημείο καί κάψανε καρδούλες, τό 'Υπουργείο Δημ. Τάξεως ήταν τό μόνο πού συμφώνησε μέ τήν άποψη του ΚΚΕ για τά γεγονότα.

Χ. Μαυρίδης, φοιτητής Α.Π.Θ. Υ.Γ. Στό κάτω - κάτω, γιατί νά άγκαλιάσει ή επιρροή του ΚΚ πιά πολύ κόσμο, αφού καί χωρίς άγκαλιάσματα μέ λίγη σοβιετική «δυσθεία» μπορεί, άμα λάχει, νά φέρει σοσιαλισμό στό άψε - σδήσε, κατά τά άφγανικά πρότυπα;

● 'Αλλά στόν ίδιο «ξενοδοχο-πάλληλο» άπευθύνονται άλλα δυό γράμματα. Τό πρώτο αναφέρεται:

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Θά ήθελα νά εύχαριστήσω από τίς στήλες σου τόν φλωρακικό ξενοδοχο-πάλληλο πού μάς πληροφορεί σέ όργιλον καί ύβριστικόν ύψος, πόσο «στενό» είναι τό πολιτικό φάσμα των δυνάμεων πού άντιμάχονται τό «Κ»ΚΕ. Μετά από μεγάλη προσπάθεια καί πολύ ψάξιμο είδα ότι οι μόνοι πού λείπουν από τό μέτωπο πού πολεμά τό «κόμμα» είναι ή ΟΝΝΕΔ καί ή ΕΝΕΠ (περιέργως). Είδες λοιπόν τί παθαίνεις όταν είσαι: «ένα είναι τό κόμμα».

Εύχαριστώ
'Ενας από τό «μέτωπο»

● Τό δεύτερο, μέ ύφος περιπαιχτικό, γράφει ανάμεσα στ' άλλα:

Ρίγη συγκινήσεως μέ διαπερνούν καθώς σκέπτομαι ότι ή συνέχεια πρós τόν άγώνα του ΚΑΛΟΥ, ούδόλως έστέρησεν τούς συμπαθείς Κνίτες, τόν λεπτό χιούμορ. 'Αναφέρει χαρακτηριστικά ό έθνικώς αλάζων κνίτης «μ-λ πρós καί πίσω». Ω! θεοί της οάτιρας! Ω! Σουρη! Ω! Ροδη! 'Αναπαυθείτε ήσυχως! 'Υπαρ-

χουν αυτοί πού συνεχίζουν τό έργο σας.

Δικαίως διαχωρίζονται οι Μασοίκοι εκ του ΕΚΚΕ καί ή ΕΔΕ εκ των Τροτσκιστών, κατά τούς πολιτικούς έπαίοντας, όπου προσέφυγα. Διότι οι Μασοίκοι πράττουν συμφώνως σχεδίου εκπονηθέντος υπό του γνωστού άναρχοκομμουνιστού 'Μάο, ενώ τό ΕΚΚΕ ούδόλως τόν αναφέρει εις τόν τίτλον του. Τό αυτό συμβαίνει μέ τήν ΕΔΕ καί τούς τροτσκιστάς, δηλαδή τούς οπαδούς του αίματοδαμμένου έξ ΑΙΜΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ (ΤΣΑΡΙΚΟΥ) έρυθρού κτήνους, τόν όποιον ΔΙΚΑΙΩΣ καταδικάζει ό χρυσόφορος νεανίας.

Διά τούς «χαφιέδες», όπου αναφέρονται. 'Εδω νομίζω ότι ό λαμπερός ως ό ήλιος της αιωνίας 'Ελλάδος ξενοδοχο-πάλληλος έχει υποπέσει εις μικρόν - άσήμαντον - σφάλμα. 'Ο άστικός κόσμος δέν έχει πλέον τήν χρείαν των.

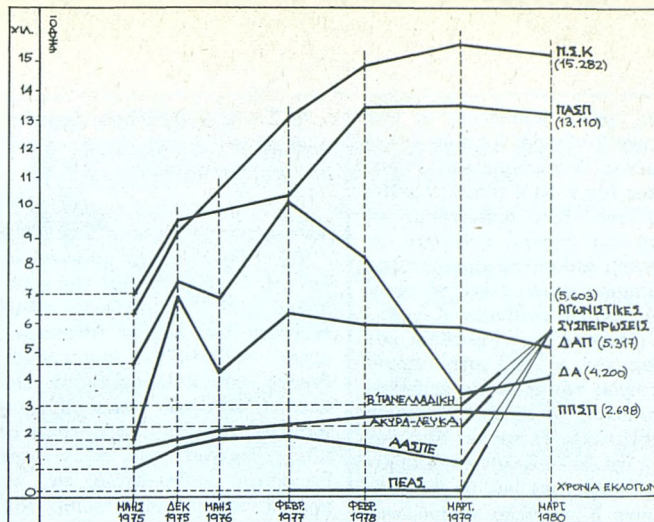
'Εγινε πλέον καταφανής ή φύσις του έρυθριάζοντος ΠΑ.Σ.Ο.Κ. (μέ πόσην σκωπτικήν διάθεσην καλούνται υπό του νέου οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚάκια). Αυτό τό κόμμα συμπλέον μέ δας τάς ύπολοίπους ομάδας καί κόμματα προωθεί σχέδιον (μέχρι τώρα καλώς καλυμμένον) μέ τό όποιον έχει σκοπόν νά ανατρέψει τήν σημερινήν ΕΞΟΥΣΙΑ, καθιστάμενο τουτο ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ.

ΕΙΔΕΣ
ΠΟΥ
ΣΤΑ
ΛΕΓΑ;..

● 'Ο Δ. Τσιριγώτης περιγράφει τήν εμπειρία του από τίς φοιτητικές κινητοποιήσεις στά Γιάννενα:

Κύριε Διευθυντή,
Τό 1977-78 αρχίζει νά ισχύει για τή Φυσικομαθηματική Γιαννίνων ένας «νέος έσωτερικός κανονισμός» πού έπέβαλε έξάμνη, δυό περιόδους, τρεις πτυχιακές, καμία μεταφορά, σέ έξι χρόνια πτυχίο διαφορετικά χάσιμο φοιτητικής ιδιότητας κλπ. ήταν τό σπέρμα για τή γέννηση του ν. 815, ή, άν θέλετε, τό πείραμα. Καί τότε ξεσηκωθήκαμε, κάναμε τίς άποχούλες μας, όρίσαμε καθηγητάδες καί κυβέρνηση, πήγαμε τό Φλεβάρη του '78, γράψαμε έξετάσεις (ή Π.σ.κ. δέν ήθελε, δλέπετε, άποχή) καί είχαμε άποτυχία 92% καί μέσο όρο «για νά άνταμειφθούμε», όπως είπε ένας καθηγητής. Κι ύστερα έγινε ή άπεργία του ΕΔΠ, κάλεσε ή ΕΦΕΕ πανελλαδική άποχή, φυσικά καί μεϊς άπέχαμε, ύπακούοντάς την, καί γενικά τότε περάσαμε ώραία, γιατί όλοι μας φράγαμε άπ' τή Γιάννενα καί πήγαμε χαρούμενοι στά σπίτια μας.

● 'Ο Γ. Χατζηγώγας μάς στέλνει τό δημοσιευμένο αναλυτικό διάγραμμα πού παραστατικά δείχνει τήν πορεία του φ.κ. τά τελευταία έξι χρόνια· τό συνοδεύει τό γράμμα πού ακολουθεί.

'Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Πολλά γράφτηκαν ήδη καί θά γραφτούν άκόμα για τίς φετινές εκλογές. Καί δίκαια, γιατί αποτελούν, κατά τή γνώμη μου, μιά έλπιδοφόρα ένδειξη, όπου αυτό πού άρχισε πρίν άρκετό καιρό καί όδήγησε στις καταλήψεις των σχολών έκανε άκόμα ένα βήμα στή συγκρότηση καί τήν κοινή αγωνιστική του έκφραση καί καταγράφηκε καί έκλογικά σάν τρίτη δύναμη.

Μέ λύπη μου όμως διαπιστώνω ότι πάρα πολλοί βιάζονται νά βγάλουν συμπεράσματα κι εκτιμήσεις, χωρίς νά μπουν στόν κόπο νά αναλύσουν τά ίδια τά γεγονότα καθαρήν. 'Ετσι καί τά «συμπεράσματά» τους είναι πιά πολύ αυτά πού έχδουν από πρίν στό μυαλό τους κι όχι αυτά πού βγαίνουν φυσιολογικά από τήν ψύχραιμη, νηφάλια άνάλυση της πραγματικότητας (άχ. αυτά τά γεγονότα πόσο πεισματάρικα είναι! κι άς μήν άναφέρω διβλιογραφία).

Πότε επιτέλους θά τολμήσουμε νά αναζητήσουμε τήν άλήθεια μέσα στά γεγονότα; Κάθισα λοιπόν κι έβαλα σ' έναν πίνακα μέ άκρίβεια χιλιοστού τά αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών από τό 74 ως σήμερα, όπου φαίνεται ή εξέλιξη των ψήφων, κάθε παράταξης, οι καμπές, τά πιασγυρίσματα, ή άνοδος, ή κάμψη, οι διασπάσεις, οι άπόπειρες ένότητας κλπ.

'Υπάρχει τό παλιό πού πέφτει καί τό Καινούριο - μέ κεφαλαίο Κ - πού άνεβαίνει. Ποιό είναι τό παλιό καί ποιό τό καινούριο; Από ποιούς αποτελείται; Πιστεύω πώς θά 'ταν χρήσιμο νά δημοσιεύσεις τόν πίνακα πού σου στέλνω. 'Ας βγάλει ό καθένας τά δικά του συμπεράσματα, άς σκεφτεί αυτοδύναμα καί δημιουργικά. Καί χωρίς προκαταλήψεις. Είναι κι αυτά νομίζω χαρακτηριστικά μίας ζωντανής, μαχητικής καί μαχόμενης έλληνικής άριστερας πού άρχίζει νά παρεμβαίνει στό πολιτικό προσκήνιο του τόπου μας.

Τέλος, για όσους «συνεπείς» θρίσκονται έξω άπ' αυτήν τήν κοσμογονία καί ειρωνεύονται τίς ύπαρκτές δυσκολίες του Καινούριου, ταιριάζουν, πιστεύω, τά παρακάτω λόγια του Λένιν:

«Όταν τό καινούριο μόλις έχει γεννηθεί, τό παλιό πάντα παραμένει, στή διάρκεια μερικού χρόνου, πιά δυνατό από αυτό τό καινούριο. Αυτό πάντα έτσι γίνονται καί στή φύση καί στήν κοινωνική ζωή. 'Ο χλεθασμός ένάντια στήν άδυναμία πού παρουσιάζουν τά ξεπετάρια του καινούριου, ό φτηνός διανομηνιστικός σκεπτικισμός καί τά παρόμοια, όλα αυτά, στήν ουσία, είναι μέθοδοι της ταξικής πάλης της άστικής τάξης ένάντια στό προλεταριάτο, είναι ύπεράσπιση της κεφαλαιοκρατίας ένάντια στό σοσιαλισμό. 'Εμείς πρέπει εμπειριστοπαμένα νά μελετάμε τά ξεπετάρια του καινούριου, μέ τόν πιά προσεχτικό τρόπο νά συμπεριφερόμαστε πρós αυτά, παντοίότροπα νά βοηθάμε τήν ανάπτυξη τους καί νά "περιοιούμαστε αυτά τ' άδύνατα ξεπετάρια"».

Φιλικά, Γιάννης Χατζηγώγας
Θεσσαλονίκη, 16.3.1980

Κι άποφάσισαν τότε οι καθηγητάδες μας νά χάσουμε έξάμηνο γιατί, λέει, δέν τούς παρακολουθήσαμε, έγιναν συνελεύσεις καί πέρασαν οι προτάσεις της Π.σ.κ. νά γραφτούν ταμπλό στήν πόλη, νά τό μάθει ό λαός. Καί πράγματι τό 'μαθε, τό 'μαθε καί ή ΕΦΕΕ έβγαλε άνακοίνωση κι έμάλwane τούς καθηγητάδες κι έμεις πολύ τό χαρήκαμε αυτό καί πήγαμε σπίτια μας χαρούμενοι, κι άς χάσαμε έξάμηνο (οδυσιαστικά χρόνια). Καί πέρασε ό καιρός, βγήκε ό ν. 815, μάς φάνηκε λίγο

πολύ γνωστός. Μερικοί από μάς μέ τάση στόν παλιμπαιδισμό σκεφτήκαμε μπάς καί γίνει κανένας σοβαρός άγώνας, για νά μή περάσει ό ν. 815 καί μαζί μ' αυτόν γλιτώσουμε κι έμεις άπ' τόν έσωτερικό κανονισμό μας. Γίνανε καί πάλι συνελεύσεις κατά τόν Νοέμβρη, (ό ν. 815 πέρασε καλοκαίρι), καί πέρασε, πάλι ή πρόταση της Π.σ.κ. νά γίνονται, λέει, πηγαδάκια στή σχολή νά μάθουν οι φοιτητές τί είναι ό ν. 815, κι έτσι ήσυχάσαμε για ένα χρόνο. ενώ χισμένοι μέ τίς δυό μας περι-

όδους, χωρίς μεταφορές κι ένα
 εξάμηνο λιγότερο. Κι ήρθε ο πε-
 ρασμένος Δεκέμβρης και θυμη-
 θήκαμε τον ν. 815, εμπρός λοιπόν
 γι' αγώνα. Καί καταλάβαμε τη
 σχολή και λέγαμε ανέκδοτα κι
 ακούγαμε κιθαρίστα τη νύχτα και
 περάσαμε ώραία. Έγινε το πρωί
 συνέλευση και θγαίνουν οι όμιλη-
 τές (Παρατάξεις δηλαδή) και
 βρίζαν τον ν. 815 στην αρχή,
 μετά όμως τον ξέχασαν κι ασχο-
 λόντουσαν, αν πρέπει να θυγούν
 συντονιστικές επιτροπές κατάλη-
 ψης ή όχι, κι οι άλλοι κάτω μιλα-
 γαν μεταξύ τους για το πότε θα
 φύγουμε ή γι' άλλα προσωπικά
 τους θέματα. Μερικές φορές ο
 πρόεδρος της συνέλευσης τους
 χάλαινε την ήσυχία «λίγο πιο σιγά
 συνάδελφοι, δεν ακούγεται ο
 όμιλητής» κι ύστερα όλα καλά.
 Κι έλεγαν, πού λέτε, όλες οι
 παρατάξεις να φύγει ο ν. 815,
 κανά δυό όμως απ' τις λεγόμενες
 άριστερόστικες έλεγαν μαζί μ' αυ-
 τόν να φύγει κι ο έσωτερικός κα-
 νονισμός, κατηγορήθηκαν αμέ-
 σως γι' αποπροσανατολισμό του
 αγώνα. Σέ μια στιγμή, ως διά μι-
 γαίας, αυτοί που συζητούσαν ότι
 δήποτε θέμα έξω απ' τον ν. 815,
 σήκωσαν τά χέρια τους και ψή-
 φισαν διάφορες παρατάξεις, κι
 όλα τελείωσαν.

Ήρθαν οι Βαρδιτσιώτες δια-
 κοπές και πήγαμε σπιτάκια μας
 και κει μάθαμε ότι ο γλυκός μας
 πατερούλης ανέστειλε τον ν. 815
 και δικαιωθήκαμε. Ήρθε ο Φλε-
 βάρης, δώσαμε τις εξετάσεις μας
 χωρίς μεταφορές, και μπήκαμε
 στο νέο εξάμηνο, πολύ λίγοι
 όμως, γιατί ισχύει και ο θεσμός
 των προσλατιομένων. Πήγαμε
 και προχθές. Ψηφίσαμε, δγάλαμε
 την Π.σ.κ. πάνω κι έτσι δώσαμε
 γροθιά στή «Νέα Δημοκρατία»
 και ήρεμοι πλέον ακολουθούμε τη
 μοίρα μας. Τη γνωστή μοίρα, τη
 λεγόμενη και μοίρα των ΡΑΓΙΑ-
 ΔΩΝ.

Διαμαντής Τσιριγώτης
 Φυσικομαθηματική
 Πανεπιστημίου Γιαννίνων

● Στους «αυτόνομους» ανα-
 φέρεται η 'Ανθή Χ. φοιτήτρια
 από τη Θεσσαλονίκη:

Τώρα δοσκόμαστε μπροστά σε
 μία νέα διαφοροποίηση του κινή-
 ματος που περιλαμβάνει όλους
 εκείνους που κάποτε (συγκεκρι-
 μένα 1974-1979) συμμετείχαν
 ενεργά και μαζικοποίησαν την
 κλειστή έλίτ του κόμματος που
 ύπηρχε στον καιρό της παρανο-
 μίας. Πράγμα που πρέπει να
 θεωρείται καθοριστικό για τα
 χρόνια της μεταπολίτευσης και
 την ανάπτυξη του κινήματος.
 Όλοι έμεις λοιπόν ανήκουμε στο
 περιθώριο, αλλά δεν πρέπει να
 ανήκουμε εκεί και αυτό θα το
 επιτύχουμε μόνο σπάζοντας τα
 φράγματα των διαχωρισμών και
 θα πρέπει να κοιτάξουμε μπρο-
 στά για να κατορθώσουμε να ξε-
 περάσουμε την στάση κατά-
 σταση που μας περιβάλλει και να
 δημιουργήσουμε μία νέα ποιό-
 τητα του κινήματος με την συμμε-
 τοχή όλων, δηλαδή, ακόμα και
 εκείνων που αδιαφορούν. Έτσι,
 ή κατάσταση αυτή του περιθω-
 ρίου πρέπει να μας ανησυχήσει
 όλους γιατί κινδυνεύει να γίνει
 αρκετά πολυπληθής και να άδρα-
 νοποιηθεί. Βέβαια, η συγκεκρι-
 μένη ήγεςία με την δυναμική
 συγκάλυψη των γεγονότων του
 Φεβρουαρίου (μισόλογα και δια-
 στρεβλωμένα πράγματα, γράμ-
 ματα σωρηδόν στο 'Αντί και άλ-
 λου) είναι αδύνατον να συνειδη-
 τοποιήσει τον κίνδυνο που τόσο
 επιδερμικά στρουθοκαμηλίζει, γι'
 αυτό καλούμε όλους τους άλλους,
 όσους ακόμη σκέφτονται μέσα
 στα στεγανά τους.

Λοιπόν, οι τάσεις αυτές ούτε
 αυτοφανεύς ήταν, ούτε κανέναν
 δάκτυλος της 'Ασφάλειας τις δη-
 μιούργησε, αλλά προέκυψαν από
 τις συγκεκριμένες δομές του κόμ-
 ματος τόσο της πολιτικής του,
 όσο και της συνεπαγόμενης της
 διαπαιδαγώγησης των μελών.

● Και συνεχίζει:

Έμεις, λοιπόν, οι περιθωρια-
 κoi διανοούμενοι, σε πείσμα των
 ήγεσιών και των στεγανών, ανα-
 ζητούμε και προσπαθούμε να
 επανεκτιμήσουμε την ιστορία της
 'Ελλάδας και του κινήματός της,
 για να βρούμε τον δρόμο μας έξω
 από τόσα χαρτιά, τόσα συναι-
 σθήματα, τόσες διαμάχες και τό-
 σες διδασκαλίες (Γ. Σεφέρης, 'Ο
 κ. Στράτης Θαλασσινός περιγρά-
 φει έναν άνθρωπο). Για την ελεύ-
 θερη και δυναμική οργάνωση του
 κινήματος με την συμμετοχή όλο
 και περισσότερων, για να πά-
 ψουν πιά οι συνελεύσεις των
 συλλόγων και σωματείων να είναι
 κλειστά κυκλώματα των οργανω-
 μένων που προσπαθούν να περά-
 σουν ο ένας τη φωνή του στον
 άλλο, χωρίς αποτέλεσμα, μόνο
 και μόνο για να πάρουν περισσό-
 τερους ψήφους, χωρίς να γίνεται
 στο τέλος τίποτα, μόνο να κερδι-
 ζονται «τά καρεκλάκια».

Για την ιστορία, ήμουν μέλος
 της ΚΝΕ και διαγράφηκα με τα
 γεγονότα του Φεβρουαρίου (Φοι-
 τητικές εκλογές, Συνέδριο
 ΦΕΑΠΘ). Συμμετείχα τόσο στο
 10ο συνέδριο του ΚΚΕ, όσο και
 στο 2ο συνέδριο της ΚΝΕ, είδι-
 κότερα σ' αυτό με επιστολή μου
 στον Ριζοσπάστη, 18 Φλεβάρη
 1979, που από όσο ξέρω ήταν η
 μοναδική από τον χώρο που δού-
 λευα. Άπειλήθηκα με ξύλο και
 υπέστηκα μερικές ψυχολογικές
 μεθόδους που ο τόπος της εφαρ-
 μογής τους και της ανακάλυψής
 τους είναι γνωστότατος, έτσι δεν
 χρειάζεται να τον αναφέρω.
 Άλλα τα λέω όλα αυτά για την
 αλήθεια και την αποκάλυψη των
 γεγονότων, από έναν που τα
 έζησε στο πετσί του, πέρα από
 οτιδήποτε άλλο. Δεν ανήκω σε
 καμιά οργάνωση τώρα, ούτε πρό-
 κείται να ξαναπάω. 'Ας βρούμε
 τη λύση μέσα από τον εαυτό μας,
 αρκετά ξεδεντήκαμε σε μάταια
 συνέδρια και ιερατεία.

Μέ αγωνιστική εκτίμηση
 'Ανθή Χ. - φοιτήτρια

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

- Έκδοτης:
 ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
 Δεινοκράτους 131, Αθήνα 601.
- Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
 ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
 Βασ. Αλεξάνδρου 26. Περιστέρι
 ● Καλλιτεχνική επιμέλεια:
 ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ
- Μοντάζ:
 Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ
- Διαφημισεις:
 ΜΠΟΥΛΗ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
 ● Φωτοστοιχειοθεσία:
 «ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ.
 Βασ. Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
 Τηλ. 748.314 - 713.604.
- Αναπαραγωγή φίλμς:
 Γραφικές τέχνες Ν. Τζανέτος,
 Μετσόβου 29. Τηλ. 8221829
- Εκτύπωση:
 Έργοστ. Γραφικών Τεχνών
 Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
 Ιασιού 5, Περιστέρι. Τηλ.
 57.22.201.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκ-
 φράζει την προσωπική άποψη του
 συγγραφέα του.
 ● Χειρόγραφα δεν επιστρέφον-
 ται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Έσωτερικού

Έξαμ. 320 δρχ. - Έτήσια 640
 Έτήσια Όργανισμών.
 Τραπεζών. κλπ: 1.500 δρχ.
 Για φοιτητές έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
 Εξάμηνη: άπλη δολ. 15
 " άεροπ. δολ. 17
 ετήσια: άπλη δολ. 30
 " άεροπ. δολ. 34
 Η.Π.Α. - Καναδάς - Άν. Ασία:
 Εξάμηνη: άπλη δολ. 15
 " άεροπ. δολ. 22
 ετήσια: άπλη δολ. 30
 " άεροπ. δολ. 44
 Αυστραλία - Ωκεανία:
 Εξάμηνη: άπλη δολ. 15
 " άεροπ. δολ. 30
 ετήσια: άπλη δολ. 30
 " άεροπ. δολ. 60

- Έμβάσματα, επιταγές:
 ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
 Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 25
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ δρχ. 40

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 ● για τα διθλιπωλεια
 της Αθήνας:
 Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
 Δημοχάρους 60. Τηλ. 732-713
 ● για τα διθλιπωλεια
 Β. Ελλάδας:
 Βιβλιοπωλεια
 Μ. Κοτζία και Σία Ο.Ε.
 Ταμισκή 78, Τηλ. 279.720
 Θεσσαλονικη

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ
 μικρή σειρά

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

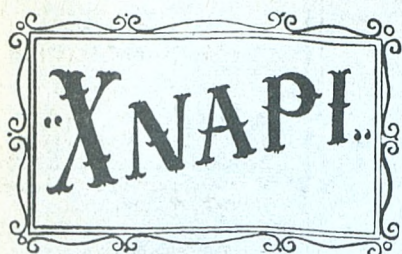
σταχυ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

αντικείμενο

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ:
 Φανερωμένης 48 Χολαργός.
 Τηλ. 652 1725

βιβλία
δισκοί
αφίσσες

γιώργος τσιλδερίκης

κίαφας 5 και ακαδημίας - τηλ. 36.05.493
σωστή επιλογή βιβλίων - χαμηλές τιμές

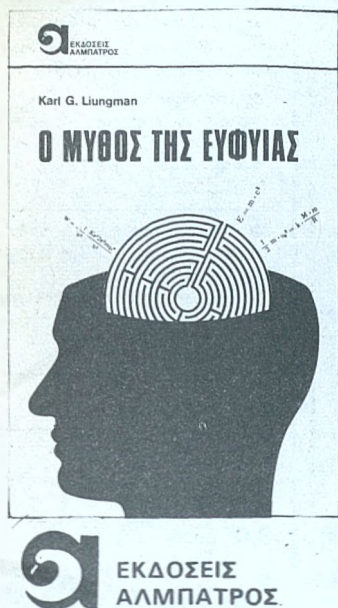
ΤΟΥ ΑΤΡΕΟΝ Η ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

- Πόσο προοδευτικές είναι οι προοδευτικές δυνάμεις στην Ελλάδα;
- Τι πρέπει να κάνει η νεολαία σήμερα;
- Τό βιβλίο που εισχωρεί στα άδυτα κάθε είδους πολιτικού κατεστημένου

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΤΙΜΗ ΜΟΝΟΝ 200 ΔΡΧ. - "ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ" ΤΗΛ. 36.145.36

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Κάρλ Γκ. Λιούνγκμαν
Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΕΥΦΥΙΑΣ
μετάφραση από τά σουηδικά
Δημοσθένης Κούρτοβικ

Είναι κληρονομική ή εύφαια; Μετρούν τά τέστ εύφαιας τήν πραγματική εύφαια; Μπορεί νά είναι κανείς εύφαιος χωρίς γνώσεις; Τι σημασία έχει τό περιβάλλον καί ή άνατροφή γιά τόν Δείκτη Εύφαιας (IQ) ενός ανθρώπου; Αútá καί πολλά άλλα έρωτήματα εξετάζει τούτο τό βιβλίο. Γράφτηκε μέ τήν πρόθεση νά δώσει στους ενδιαφερόμενους άναγνώστες μιά πλατεία καί εύληπτη συγκεφαλαίωση τού περιεχομένου ενός κλάδου, γιά τόν όποιο δύσκολα μπορεί νά έχει κανείς έποπτική εικόνα. Η κριτική στάση τού συγγραφέα άπέναντι στις διάφορες μορφές τέστ εύφαιας δείχνει σέ πόσο έπισφαλής βάση στηρίζεται ή κατάταξη των ανθρώπων σύμφωνα μέ τόν ΔΕ καί αναλύει τούς κινδύνους πού κρύβει ή υπερβολική εκτίμηση τής τυποποιημένης εύφαιας.

Κυκλοφόρησε
Τζών Μάυναρντ Σμιθ
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ
μετάφραση - επιμέλεια
Δημοσθένης Κούρτοβικ
Βιολόγος

Μοναδικό βιβλίο στην ελληνική βιβλιογραφία πού πραγματεύεται μέ έπιστημονική ακρίβεια καί εκλαϊκευτική γλαφυρότητα ένα άπ'τά πιά ενδιαφέροντα θέματα, τήν εξέλιξη των ζωντων όντων.

■ ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ:
Τζέραλντ Φόλεϋ
ΤΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

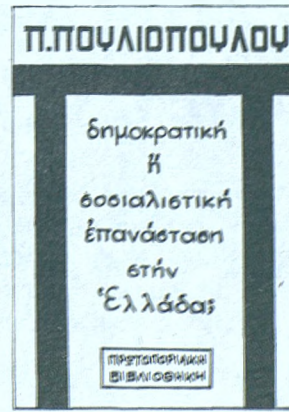
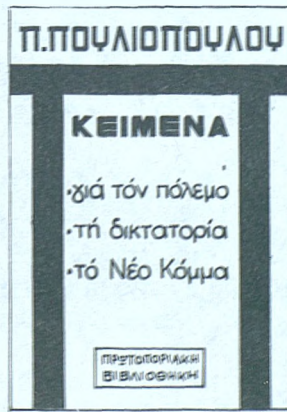
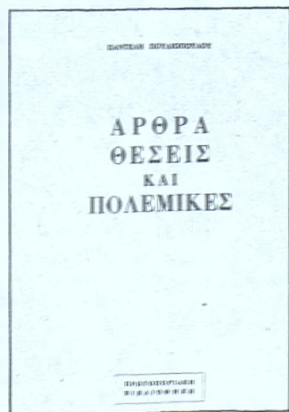
Μίχαελ Τιγκάρ &
Μαντελέϊν Λεβαί
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

Γεωργία Κουνιάδου

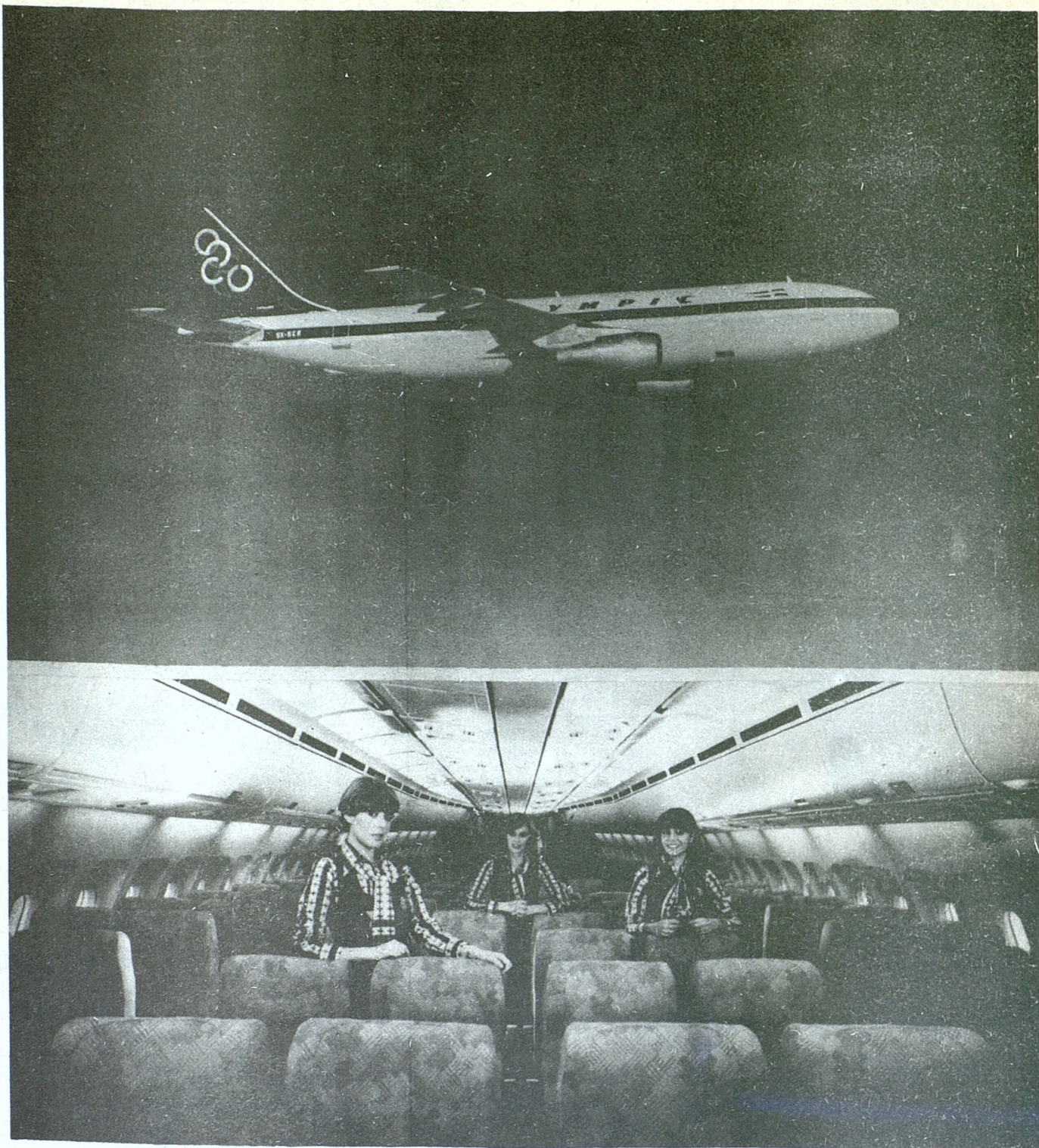
Καραθεοδωρή 28, Ν. Ψυχικό

Τηλ. 6716.145 — 5230.053

Τρία πολιτικά βιβλία ποιότητας (καί σέ τιμές κόστους)

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Έκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ, Σόλωνος 116, τηλ. 3619724

Ἀγαπητοὶ μας ἐπιβάτες,
Στὴν προσπάθειά μας νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσουμε καλύτερα, φροντίσαμε νὰ εἴμαστε
ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀερομεταφορεῖς τοῦ κόσμου ποὺ πετοῦν μὲ **AIRBUS A300**.
Τὸ ἀεροπλάνο τῆς νέας γενιᾶς, τῆς ἄνετης μεταφορᾶς 255 ἐπιβατῶν, καὶ
πολλῶν ἐμπορευμάτων, μὲ τὰ λιγότερα καύσιμα καὶ τὸν λιγότερο θόρυβο.

Πετᾶξτε καὶ θὰ δεῖτε...

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ